

ΑΡΙΣΤΟΤ. ΧΡ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ • ΒΙΚΤΩΡ. ΚΩΤΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α Η Π Ε Ι Ρ Ω Ν

Ε Δ Ι Ο Ρ Θ Ω Τ Ι Κ Ο Υ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ — ΑΘΗΝΑΙ 1974

Επιθεωρητής: Κωνσταντίνος Κωνσταντίνου

19515

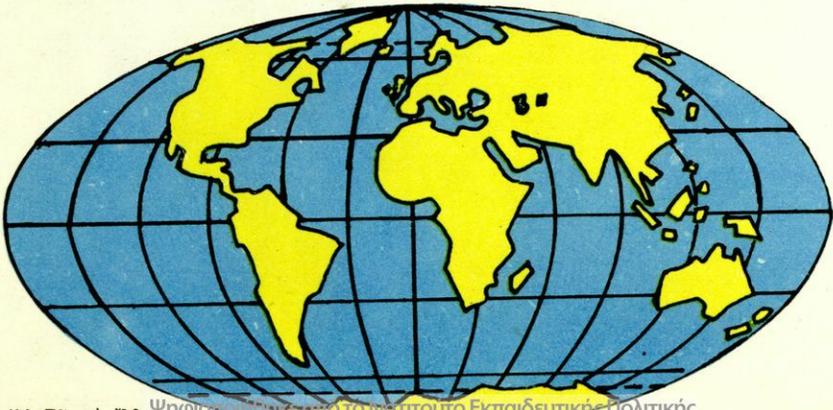
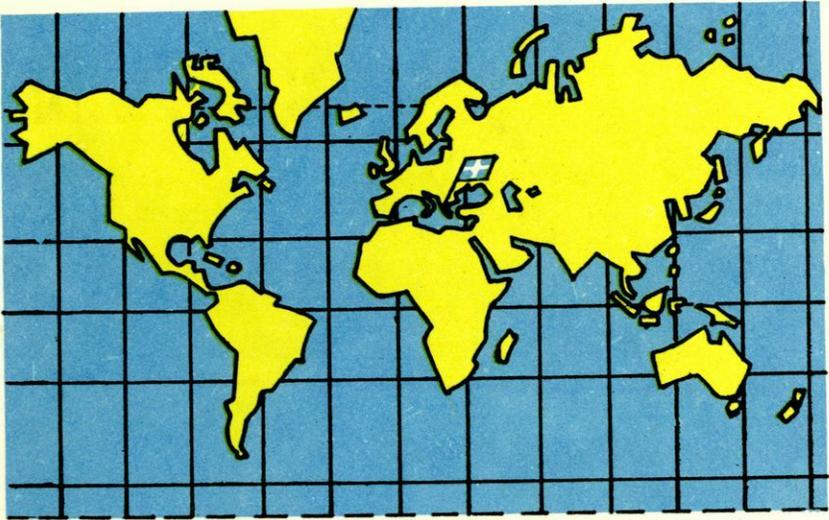
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΔΩΡΕΑΝ

‘Η Γῆ σέ σφαίρα

‘Η Γῆ σέ επίπεδο

‘Η Γῆ σέ ἔλλειψοειδές σφαιροειδές σῶμα
Ψηφισμα ἀπο τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

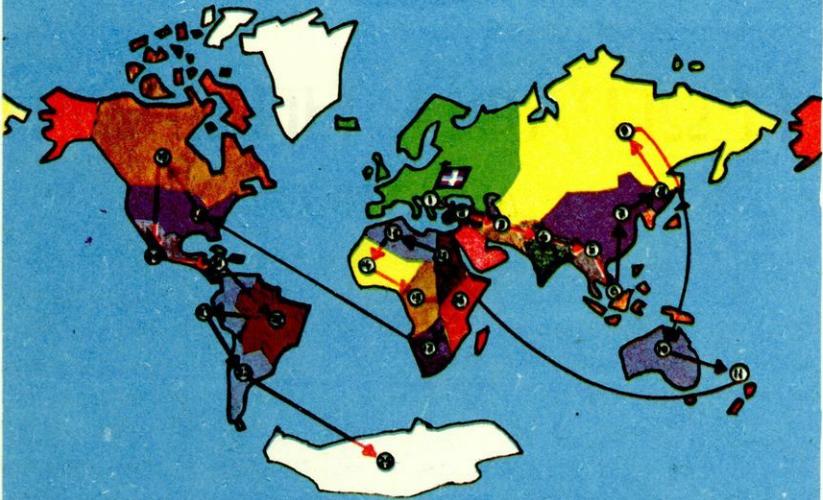
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΧΡ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ ΚΩΤΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1974

Τό ταξίδι μας

Στό χάρτη αυτόν εικονίζονται οι χώρες,
για τίς όποιες θά μιλήσωμε στό μάθημα τής Γεωγραφίας.

Θ' άρχισωμε τό ταξίδι μας άπό τήν Έλλάδα
και θά καταλήξωμε στήν Άνταρκτική.

Τά βέλη δείχνουν τό δρομολόγιό μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γεμάτοι απορίες κι ερωτηματικά οι πρωτόγονοι άνθρωποι παρατηρούσαν από την καλύβα τους τὸ γύρω κόσμο. Ἦταν πολὺ περιορισμένος. Μεγάλωνε κάπως, όταν ἀνέβαιναν στὸ γειτονικὸ λόφο ἢ στὴν κορυφὴ κάποιου βουνοῦ.

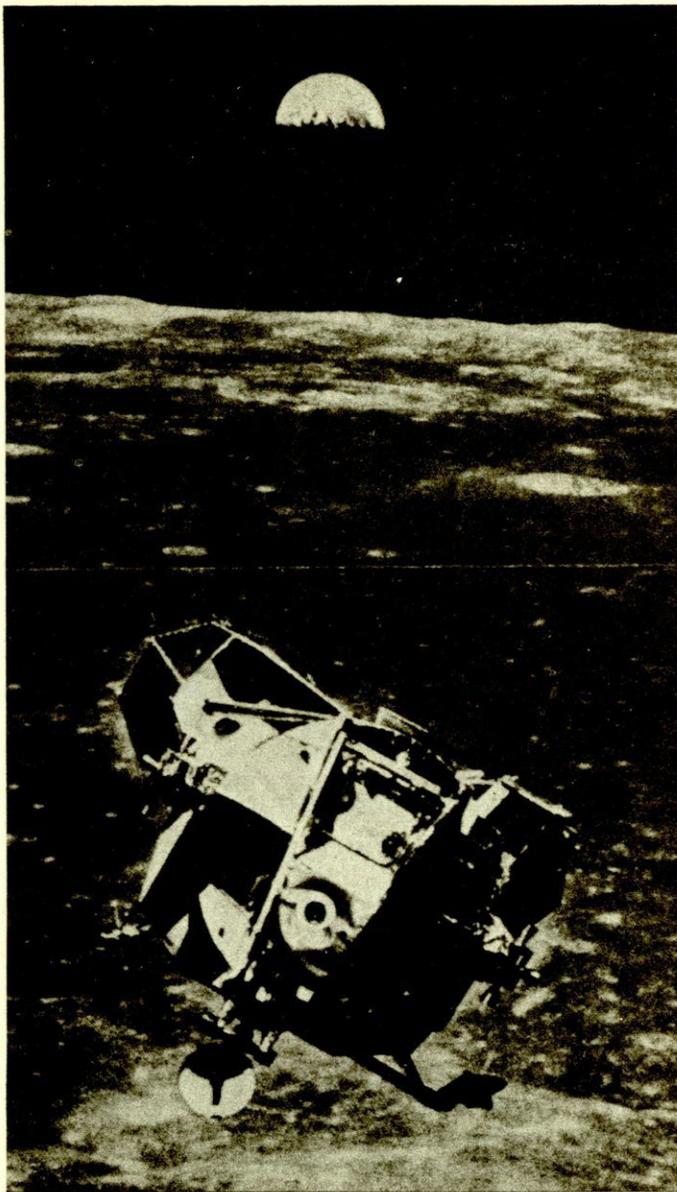
Ἐπειτα οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ ταξιδεύουν. Πεζοὶ πρώτα, μεῖν ἄλογα ἀργότερα. Ὅσοι ζοῦσαν κοντὰ στὴ θάλασσα κατασκεύασαν σχεδίες στὴν ἀρχή, ἱστιοφόρα πλοῖα ἀργότερα, κι ἀνοίχτηκαν στὸ πέλαγος, γιὰ ν' ἀνακαλύψουν ἄλλες, ἄγνωστες, χῶρες. Ἀλλὰ και πάλι οἱ γνώσεις τους γιὰ τὴ Γῆ ἦταν ἐλάχιστες.

Πόσο ἀστεῖοι μᾶς φαίνονται σήμερα οἱ παγκόσμιοι χάρτες, τοὺς ὁποίους σχεδίασαν οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι! Περιλαμβάνουν τὴν Ἑλλάδα, τὴ Μεσόγειο Θάλασσα καὶ τὶς χῶρες πὺν βρίσκονται γύρω της. Πέρα ἀπ' αὐτὲς ἀπλωνόταν τὸ ἔρεβος, τὸ σκοτάδι, τὸ ἄγνωστο.

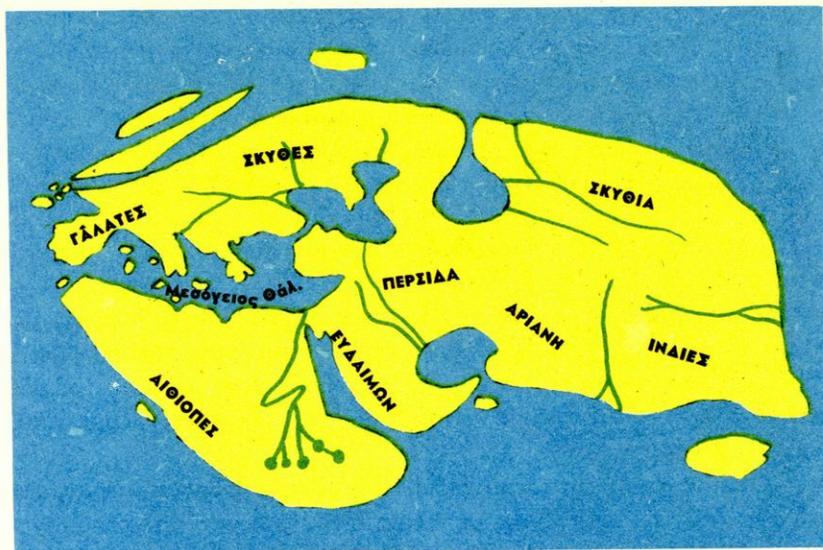
Σήμερα γνωρίζομε με κάθε λεπτομέρεια ὅλη τὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς κι εὐκόλα μπορεῖ κανένας νὰ ταξιδέψῃ σ' ὁποιαδήποτε χώρα της. Οἱ ἀεροπόροι κι οἱ ἀστροναῦτες πετοῦν πάνω ἀπὸ τὴ Γῆ καὶ πολὺ συχνὰ στὴν τηλεόραση ἢ στὶς ἐφημερίδες βλέπομε μεγαλειώδεις εἰκόνες τοῦ πλανήτη μας.

Στὶς μικρότερες τάξεις τοῦ σχολείου ἢ ἔξω ἀπ' αὐτὸ ἀποκτήσατε πολλὲς γεωγραφικὲς γνώσεις γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ πολλὲς ἄλλες χῶρες τῆς Γῆς. Μὲ ὀρηκτήριο τὴν Πατρίδα μας, τὴν ὁποία γνωρίζετε ἀρκετὰ καλά, θὰ ἐπιχειρήσωμε ἐφέτος ἓνα μεγάλο ταξίδι. Σὲ... 60 διδακτικὲς ὥρες θὰ πραγματοποιήσωμε τὸ γύρο τοῦ κόσμου, χωρὶς δυστυχῶς νὰ μετακινηθοῦμε διόλου ἀπὸ τὴ θέση μας. Θὰ μᾶς χρειαστοῦν ποξίδα καὶ χάρτες. Ξεναγὸς μας θὰ εἶναι τὸ βιβλίο τῆς Γεωγραφίας.

Καλὸ ταξίδι.

Ἡ Γῆ ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴ Σελήνη

Ἄρχαίος παγκόσμιος χάρτης

I

Ἡ Γῆ εἶναι οὐράνιο σῶμα

Τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῆς Γῆς
 Ὁ ἄξονας καὶ οἱ πόλοι τῆς

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Ν᾽ ἀναφέρετε γνωστὰς χῶρες τῆς Γῆς. Τί γνωρίζετε γι' αὐτές;
2. Ἔχετε παρακολουθήσει μὴπως στὴν τηλεόραση ἢ στὸν κινηματογράφο ἐκπομπές, ποὺ ἀναφέρονταν σὲ ξένες χῶρες; Τί εἶδατε σ' αὐτές; Μοιάζουν οἱ χῶρες, ποὺ εἶδατε, μὲ τὴν Ἑλλάδα;

3. Μήπως ταξίδεψε κανένας σας σ' άλλη χώρα; Ποιά βιβλία με περιγραφές ξένων χωρών διαβάσατε;
4. Να παρατηρήσετε φωτογραφίες τῆς Γῆς, πού τὶς ἔβγαλαν οἱ ἀστροναῦτες ἀπὸ τὴ Σελήνη ἢ ἀπὸ πολὺ μακρινὲς ἀποστάσεις.
5. Να παρατηρήσετε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα.
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῆς Γῆς ;

Πέρα ἀπὸ τὸ γνωστὸ χῶρο τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας μας καὶ πέρα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα βρίσκονται πολλὲς ἄλλες χῶρες καὶ πολλὲς μεγάλες θάλασσες καὶ ὠκεανοί. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς εἶναι πολὺ μεγάλη. Εἶναι περίπου 4.000 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδας ! Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Πατρίδας μας εἶναι περίπου 132.000 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς εἶναι 510.000.000 τ.χ.

Ὅταν διασχίζουμε μὲ αὐτοκίνητο ἢ μὲ σιδηρόδρομο μιὰ μεγάλη πεδιάδα ἢ ὅταν ταξιδεύουμε μὲ πλοῖο στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα, ἔχομε τὴν ἐντύπωση, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς εἶναι ἐπίπεδη. Ἀντίθετα, ὅταν βρεθοῦμε σὲ μιὰ ὄρεινὴ περιοχή μὲ ψηλὰ βουνὰ καὶ βαθιὲς χαράδρες, ἔχομε διαφορετικὴ γνώμη καὶ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ πιστέψουμε ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς εἶναι ἐπίπεδη.

Ἄν ἦταν δυνατὸ νὰ βρεθοῦμε μ' ἕνα διαστημόπλοιο στοὺς αἰθέρες καὶ ν' ἀπομακρυνθοῦμε πολὺ ἀπὸ τὴ Γῆ, τότε ὅλα θὰ μᾶς φαίνονταν πολὺ διαφορετικά. Ἀκόμα καὶ τὰ ψηλότερα βουνὰ δὲ θὰ τὰ διακρίναμε διόλου, ὅπως δὲ διακρίνομε τοὺς βόλους τῶν χωραφιῶν ἢ τὰ κύματα τῆς θάλασσας, ὅταν παρατηροῦμε τὰ χωράφια ἢ τὴ θάλασσα ἀπὸ μακρινὲς ἀποστάσεις.

Ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαίρας

Οι άστροναύτες φωτογράφησαν τή Γῆ από πολύ μακριά. Τή φωτογράφησαν κι από τή Σελήνη. Στις φωτογραφίες αυτές ή Γῆ φαίνεται σά σφαίρα ! Όπως βλέπομε έμεις τή Σελήνη, έτσι περίπου είδαν οί άστροναύτες τή Γῆ, όλοστρόγγυλη, νά γυρίζη συνεχώς στο χάος τοῦ οὐρανοῦ.

Ή Γῆ είναι ένα οὐράνιο σῶμα, ὅπως ὁ Ήλιος, ή Σελήνη και τ' άστέρια. Έχει σχῆμα σφαιρικό κι είναι πολύ μεγάλη. Ό όγκος της είναι 1.080.000.000.000 κυβικά χιλιόμετρα ! Γυρίζει άδιάκοπα, σά σβούρα, στόν οὐρανὸ με πολύ μεγάλη ταχύτητα. Οί έπιστήμονες ύπολογίζουν ὅτι τρέχει περίπου 1.600 χιλιόμετρα τήν ὠρα ! (Ένα λεωφορείο τρέχει 60-80 χιλιόμετρα μονάχα).

Ή **ύδρόγειος σφαίρα** τοῦ σχολείου μας μοιάζει με τή Γῆ. Άν τήν περιστρέψωμε με δύναμη, αντίλαμβανόμεσθε πῶς περιστρέφεται ή Γῆ γύρω από τόν έαυτό της. Βέβαια, ή Γῆ δέν έχει άξονα, σάν τήν ύδρόγειο σφαίρα, γι' αυτό λέμε ὅτι περιστρέφεται γύρω από νοητόν άξονα, ὁ ὁποῖος λέγεται **άξονας τῆς Γῆς**. Για νά κάμη ή Γῆ μιá περιστροφή γύρω στόν άξονά της, χρειάζεται 24 ὠρες, ένα ήμερονύκτιο.

Ό άξονας τῆς ύδρογείου σφαίρας τρυπά τήν έπιφάνειά της σε δυὸ σημεῖα. Τὸ ἴδιο θά συνέβαινε και με τόν άξονα τῆς Γῆς, αν

Ήδρόγειος σφαίρα

Ό άξονας και οί πόλοι τῆς Γῆς

ὁ ἄξονας αὐτὸς δὲν ἦταν νοητός, ἀλλὰ πραγματικός. Τὰ σημεῖα αὐτὰ λέγονται **πόλοι τῆς Γῆς**. Ὁ ἕνας **πόλος** εἶναι κατὰ τὸ Βορρᾶ καὶ λέγεται **Βόρειος πόλος**, ὁ ἄλλος κατὰ τὸ Νότο καὶ λέγεται **Νότιος πόλος**.

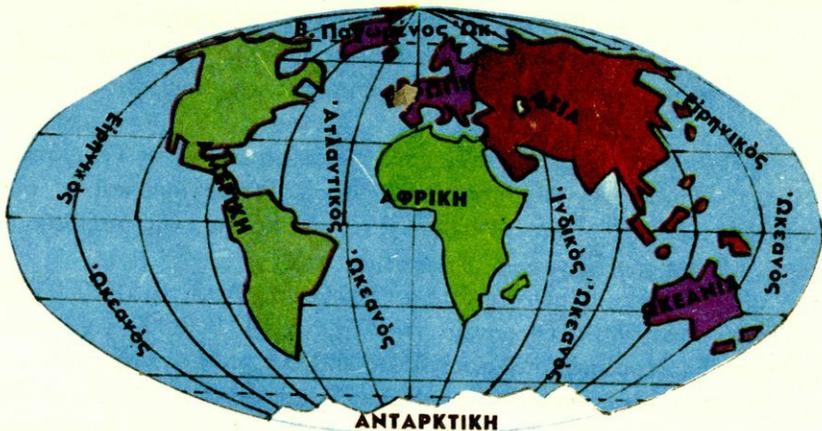
Στὸ παιγνίδι τῆς σβούρας παρατηροῦμε ὅτι ἡ σβούρα στρέφεται πολὺ γρήγορα γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό της καὶ συγχρόνως κινεῖται πάνω στὸ πάτωμα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴ Γῆ. Κι αὐτὴ **περιστρέφεται** γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της καὶ συγχρόνως διαγράφει μιὰ τεράστια τροχιά στὸ διάστημα. **Περιφέρεται** γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο **διαγράφοντας ἑλλειπτικὴ τροχιά**, χωρὶς νὰ σταματᾶ ποτέ.

Γιὰ νὰ κάμῃ ἡ Γῆ μιὰ ὁλόκληρη περιφορὰ γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο, χρειάζεται 365 μέρες περίπου, ἕνα ἔτος.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Γῆ, οὐράνιο σῶμα, γήινη σφαῖρα, ἄξονας τῆς Γῆς, πόλοι τῆς Γῆς, Βόρειος πόλος, Νότιος πόλος, περιστροφή, περιφορά, τροχιά.

Γενικὴ παρατήρηση: Ὅλα τὰ οὐράνια σώματα κινοῦνται στὸ χάος τοῦ οὐρανοῦ, χωρὶς νὰ στηρίζονται πουθενὰ καὶ χωρὶς ποτέ νὰ σταματοῦν.

Ἔργασία: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὴ γήινη σφαῖρα μὲ τὸ νοητὸ ἄξονα καὶ τοὺς πόλους της.

"Ηπειροι και ωκεανοί τῆς Γῆς

2

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς

Ξηρὰ καὶ θάλασσα

Ἡπειροι καὶ ωκεανοί

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Νὰ παρατηρήσετε τὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς στὴν ὑδρογόμιο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη. Νὰ δείξετε τὴν ξηρὰ καὶ τὴ θάλασσα. Νὰ συγκρίνετε τὴν ἔκτασή τους.
2. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ξηρὰ; Νὰ δείξετε στὴν ὑδρογόμιο σφαῖρα τὰ μεγάλα τμήματα, στὰ ὁποῖα ὑποδιαιρεῖται ἡ ξηρὰ. Πῶς ὀνομάζονται; Νὰ βροῦτε τὴν Ἑλλάδα στὴν ὑδρογόμιο σφαῖρα.
3. Τώρα νὰ δείξετε τὴ θάλασσα. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή; Νὰ δείξετε τὰ μεγάλα τμήματα, στὰ ὁποῖα χωρίζεται ἡ θάλασσα. Πῶς ὀνομάζονται; Νὰ βροῦτε τὶς ἑλληνικὲς θάλασσες στὴν ὑδρογόμιο σφαῖρα.

Στην επιφάνεια τῆς Γῆς ὑπάρχει ἡ **ξηρὰ** καὶ ἡ **θάλασσα**.

Στὴν ξηρὰ ὑπάρχουν ὄρη, πεδιάδες, λόφοι, κοιλάδες, χαράδρες, ὄροπέδια, δάση, χωράφια, χωριά, πόλεις, ἄνθρωποι, ζῶα, φυτὰ.

Ἡ θάλασσα σχηματίστηκε στὰ βαθύτερα μέρη τῆς Γῆς, ὅπου συγκεντρώθηκαν μεγάλες ποσότητες νεροῦ. Ὑπάρχουν καὶ σ' αὐτὴ θάλασσα φυτὰ καὶ ζῶα καὶ στὴν ἐπιφάνειά της ταξιδεύουν μικρὰ καὶ μεγάλα πλοῖα.

Ἡ ξηρὰ εἶναι μικρότερη ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἀπὸ τὰ 510.000.000 τ.χ., ποὺ εἶναι ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς, τὰ 149.000.000 τ.χ. περίπου εἶναι ξηρὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα 361.000.000 τ.χ. θάλασσα.

Ἡ ξηρὰ εἶναι χωρισμένη σὲ μικρὰ καὶ μεγάλα τμήματα. Τὰ πολὺ μεγάλα τμήματα ξηρᾶς λέγονται **ἥπειροι**. Στὴ Γῆ ὑπάρχουν 6 ἥπειροι :

α.	ἡ Ἀσία	(μὲ ἑκταση	44.000.000 τ.χ.	περίπου)
β.	ἡ Ἀμερική	(» »	42.000.000 τ.χ.	»)
γ.	ἡ Ἀφρική	(» »	30.000.000 τ.χ.	»)
δ.	ἡ Ἀνταρκτική	(» »	14.000.000 τ.χ.	»)
ε.	ἡ Εὐρώπη	(» »	10.000.000 τ.χ.	»)
στ.	ἡ Ὠκεανία	(» »	9.000.000 τ.χ.	»)

Ἡ θάλασσα χωρίζεται σὲ 4 μεγάλους **ὠκεανούς**. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἑξῆς :

α.	ὁ Μέγας ἢ Εἰρηνικός Ὠκεανὸς	(180.000.000 τ.χ.)
β.	ὁ Ἀτλαντικός Ὠκεανὸς	(94.000.000 τ.χ.)
γ.	ὁ Ἰνδικὸς Ὠκεανὸς	(75.000.000 τ.χ.)
δ.	ὁ Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανὸς	(12.000.000 τ.χ.)

Ὅλες οἱ θάλασσες τῆς Γῆς ἐνώνονται μεταξύ τους. Μόνο οἱ λίμνες εἶναι ἀπομονωμένες στὴν ξηρὰ.

Ἔννοιες-ὀνόματα : Ξηρὰ, θάλασσα, ἥπειροι, ὠκεανοί, Εὐρώπη, Ἀσία, Ἀφρική, Ἀμερική, Ὠκεανία, Ἀνταρκτική, Εἰρηνικός, Ἀτλαντικός, Ἰνδικός, Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανός.

Ἔργασία : Νὰ ἰχνογραφήσετε παγκόσμιο χάρτη μὲ τὶς ἥπειρους καὶ τοὺς ὠκεανούς.

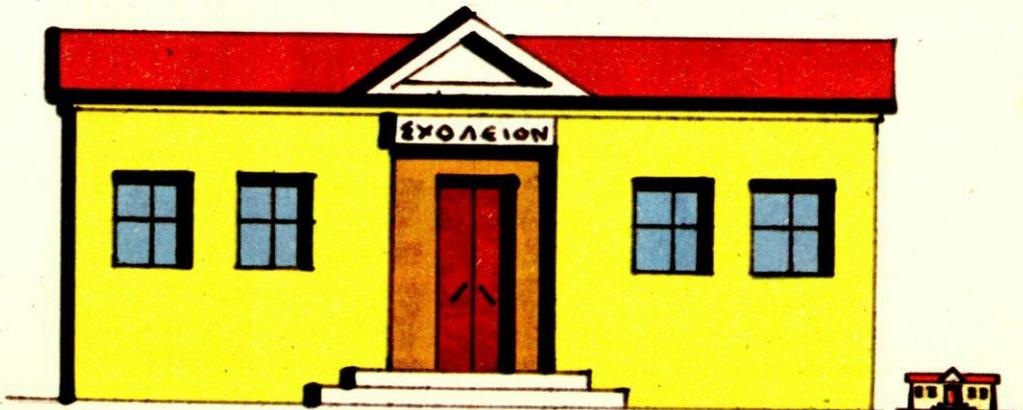
Κλίμακα. Ὑδρόγειος σφαίρα Τοπογραφικὰ διαγράμματα. Χάρτες

Ἡ Γῆ εἶναι μιὰ τεράστια σφαῖρα. Ὁ νοητὸς ἄξονάς της ἔχει μῆκος 12.712.000 μέτρα. Ἡ ὑδρόγειος σφαῖρα τοῦ σχολείου μας μοιάζει μὲ τὴ Γῆ, εἶναι ὅμως πολὺ μικρότερη ἀπὸ ἐκείνη. Ὁ ἄξονας τῆς ὑδρόγειου σφαίρας ἔχει μῆκος μόνο μισὸ μέτρο. Εἶναι περίπου 25.000.000 φορές μικρότερος ἀπὸ τὸν ἄξονα τῆς Γῆς.

Ὁ μηχανικὸς, ποὺ θέλει νὰ χτίσῃ ἕνα διδακτῆριον, τὸ σχεδιάζει πρῶτα στὸ χαρτί. Πολλές φορές κατασκευάζει μὲ χαρτόνι ἢ μὲ ἄλλα ὑλικά τὴ μακέτα τοῦ διδακτηρίου. Μὲ τὸ χάρακα ὑπολογίζει τὶς διαστάσεις του καὶ λέει π.χ. ὅτι τὸ μῆκος ἢ τὸ πλάτος τοῦ διδακτηρίου στὸ σχέδιον εἶναι 100 φορές μικρότερο ἀπὸ τὸ μῆκος ἢ τὸ πλάτος τοῦ πραγματικοῦ διδακτηρίου. Στὴν περίπτωση αὐτῆ, σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ σχεδίου ὁ μηχανικὸς γράφει : ΚΛΙΜΑΞ 1 : 100.

Παρατηρήστε τὸ πάτωμα τῆς αἴθουσας. Χωρεῖ νὰ τὸ σχεδιάσετε στὸν πίνακα ; Ἀσφαλῶς ὄχι. Πῶς θὰ τὸ κατορθώσετε ;

Νὰ ἕνας εὐκόλος τρόπος :

Μετρήστε τὸ μῆκος τῆς αἴθουσας. Εἶναι π.χ. 10 μέτρα. Γιὰ νὰ χωρέσῃ στὸν πίνακα, πρέπει νὰ τὸ μικρύνετε τουλάχιστο 10 φορές, δηλ. νὰ γίνῃ $10 : 10 = 1$ μέτρο. Χαράξτε τώρα στὸ κάτω μέρος τοῦ πίνακα μιὰ εὐθεία γραμμὴ μήκους 1 μέτρου. Μετρήστε ἔπειτα τὸ πλάτος τῆς αἴθουσας. Εἶναι 6 μέτρα. Πρέπει κι αὐτὸ νὰ τὸ μικρύνετε 10 φορές. Τότε θὰ γίνῃ $6 : 10 = 0,6$ μέτρα. Χαράξτε τώρα στὸν πίνακα μιὰ πλάγια πλευρὰ τῆς αἴθουσας μήκους 0,6 μ.. Ἐὰν χαράξετε καὶ τὶς ἀπέναντι πλευρὲς, ἔχετε τὸ σχέδιο τοῦ πατώματος ἔτοιμο στὸν πίνακα. Μὴ λησμονήσετε ὅμως στὴν κάτω δεξιὰ γωνία τοῦ πίνακα νὰ γράψετε : ΚΛΙΜΑΞ 1 : 10. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τῆς αἴθουσας στὸ σχεδιάγραμμα εἶναι 10 φορές μικρότερα ἀπὸ τὰ πραγματικά.

*Ἄν τώρα θελήσετε νὰ σχεδιάσετε τὸ ἴδιο πάτωμα στὸ τετράδιο τῆς χαρτογραφίας σας, τί θὰ κάμετε ; Μπορεῖτε νὰ τὸ σχεδιάσετε μὲ κλίμακα 1 : 10 ; Ἀσφαλῶς ὄχι, γιατί τὸ σχέδιο τοῦ πίνακα δὲ χωρεῖ στὴ χαρτογραφία σας. Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχετε, πρέπει τὸ πραγματικὸ μῆκος τῆς αἴθουσας νὰ τὸ μικρύνετε 100 φορές κι ἔτσι θὰ ἔχετε : 10 μέτρα : 100 = 0,10 μ.. Ἐὰν μικρύνετε καὶ τὸ πλάτος 100 φορές, θὰ ἔχετε : 6 μέτρα : 100 = 0,06 μ. Τώρα μπορεῖτε νὰ σχεδιάσετε στὴ χαρτογραφία σας τὸ πάτωμα τῆς αἴθουσας μὲ μῆκος 0,10 μ. καὶ πλάτος 0,06 μ.. Στὴν κάτω γωνία τοῦ σχεδίου θὰ γράψετε : ΚΛΙΜΑΞ 1 : 100.

Παρατηρήστε τώρα τὸ πάτωμα τῆς αἴθουσας, τὸ σχέδιο τοῦ πίνακα καὶ τὸ σχέδιο τῆς χαρτογραφίας. Διαπιστώνετε ἀσφαλῶς ὅτι καὶ τὰ τρία ἔχουν τὸ ἴδιο σχῆμα, δὲν ἔχουν ὅμως τὶς ἴδιες διαστάσεις.

Τώρα μπορεῖτε νὰ βγῆτε στὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου σας καὶ νὰ σχεδιάσετε στὸ ἔδαφος τὴν κάτοψη ὁλόκληρου τοῦ διδακτηρίου. Μὴν παραλείψετε ὅμως νὰ ὑπολογίσετε σωστὰ τὴν κλίμακα καὶ νὰ τὴ γράψετε στὸ σχέδιο. Μπορεῖτε ὕστερα ν' ἀνεβῆτε στὴν ταράτσα τοῦ διδακτηρίου ἢ πάνω σὲ κάποιο γειτονικὸ λόφο, νὰ παρατηρήσετε μὲ προσοχὴ τὴν περιοχὴ τοῦ σχολείου σας ἢ τοῦ χωριοῦ σας καὶ νὰ τὴ σχεδιάσετε στὸ ἔδαφος καὶ στὰ τετράδιά σας. Φυσικά, δὲν μπορεῖτε νὰ ἐπιτύχετε μεγάλη ἀκρίβεια.

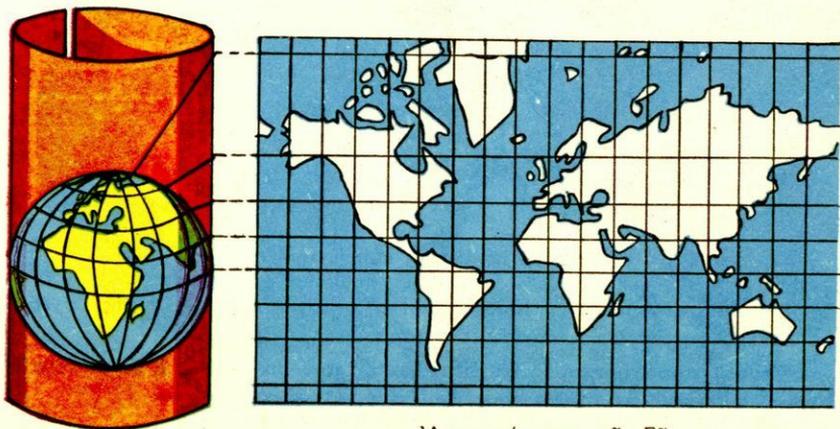
Μπορεῖτε ἀκόμα νὰ τὴν ἀναπαραστήσετε, χονδρικά, στὴν ἀμμοδόχο ἢ στὸ ἔδαφος. Σχηματίστε πρῶτα μὲ χῶμα τὸ λόφο, πάνω

στον οποίο βρίσκεστε. Έπειτα σχηματίστε πλάι του τους γειτονικούς λόφους, ψηλότερους ή χαμηλότερους από τον πρώτο, ανάλογα με το ύψος τους. Σχηματίστε ύστερα τα γειτονικά βουνά, τα όροπέδια ή τις πεδιάδες κλπ. Αν έχετε μαζί σας χρώματα σε σκόνη, ρίξτε καφέ χρώμα πάνω στα βουνά, κίτρινο στους λόφους και στα όροπέδια, πράσινο στις πεδιάδες. Εάν υπάρχουν στην περιοχή ποτάμια, λίμνες, θάλασσα, θα τα σημειώσετε με μπλέ χρώμα. Τον αυτοκινητόδρομο θα τον παραστήσετε με μιά κόκκινη γραμμή, τὸ σιδηρόδρομο με μαύρη γραμμή.

Ἡ **ἀναπαράσταση** τῆς περιοχῆς σας εἶναι ἔτοιμη. Μπορεῖτε τώρα νὰ τὴ σχεδιάσετε στὴ χαρτογραφία σας καὶ νὰ ἔχετε τὸ **χάρτη** τοῦ τόπου σας.

Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἐργάζονται οἱ τοπογράφοι μηχανικοὶ καὶ οἱ χαρτογράφοι, γιὰ νὰ σχεδιάσουν **τοπογραφικὰ σχεδιαγράμματα** καὶ **χάρτες**. Ἐργάζονται ὁμως μὲ μεγάλη ἀκρίβεια. Σήμερα οἱ ἐπιστήμονες, γιὰ νὰ σχεδιάσουν χάρτες, χρησιμοποιοῦν καὶ **ἀεροφωτογραφίες**, δηλ. φωτογραφίες μεγάλων περιοχῶν, πού τις βγάζουν οἱ ἀεροπόροι.

Ὅπως ἀντιλαμβάνεστε, στους χάρτες μεγάλων περιοχῶν ἡ **σμίκρυνση** εἶναι πολὺ μεγάλη. Μόνο ἔτσι εἶναι δυνατὸ νὰ χωρέσει σ' ἓνα μικρὸ φύλλο χαρτιοῦ ἡ ἐπαρχία μας, ὁ νομὸς μας, ἡ Ἑλλάδα κι ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς.

Ἀναπαράσταση τῆς Γῆς

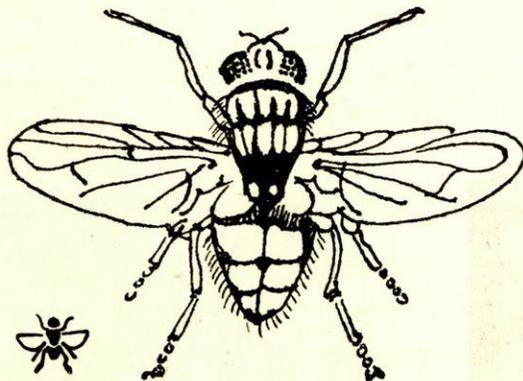
Παρατηρήστε τους χάρτες, που έχετε στο σχολείο σας. Στο χάρτη της Ελλάδας γράφει : ΚΛΙΜΑΞ 1 : 1.000.000.Τί σημαίνει αυτό ;

Μετρήστε στο χάρτη αυτόν την απόσταση 'Αθηνών - 'Ηρακλείου. Είναι 30 εκατοστά του μέρου. 'Η πραγματική απόσταση των δύο αυτών πόλεων είναι $30 \times 1.000.000 = 30.000.000$ εκατοστά ή 300.000 μέτρα ή 300 χιλιόμετρα. Μπορείτε κι έσεις να κάμετε παρόμοιους υπολογισμούς για άλλους τόπους.

"Όπως γνωρίζετε, έχουμε χάρτες **ανάγλυφους, γεωφυσικούς, πολιτικούς, παραγωγικούς, ιστορικούς, τουριστικούς** κλπ. Σ' όλους αυτούς παρασταίνομε τὰ πραγματικά αντικείμενα με διάφορα χρώματα και σύμβολα, που έπεξηγοῦνται στο **υπόμνημα** του χάρτη.

Σε κάθε χάρτη τὸ ἔπάνω μέρος του δείχνει τὸ Βορρᾶ, τὸ κάτω τὸ Νότο, τὸ δεξιὸ τὴν 'Ανατολή και τὸ ἄριστερὸ τὴ Δύση.

'Αντίθετη ἀπὸ τὴ σμίκρυνση εἶναι ἡ **μεγέθυνση**. Μ' αὐτὴ μικρὰ ἀντικείμενα τὰ κάνομε μεγάλα, γιὰ νὰ τὰ μελετήσωμε εὐκολώτερα κλπ.

Μύγα σὲ μεγέθυνση και σμίκρυνση

Ἔννοιες - ὀνόματα : Κλίμαξ, σμίκρυνση, μεγέθυνση, χάρτης, σχεδιάγραμμα, ἀεροφωτογραφία, μακέτα, ἀναπαράσταση.

Γενικὴ παρατήρηση : Τὰ ἀντικείμενα, που μικραίνομε ἢ μεγεθύνομε με κλίμακα, διατηροῦν τὸ σχῆμα τους, ὄχι ὁμως και τὸ μέγεθός τους.

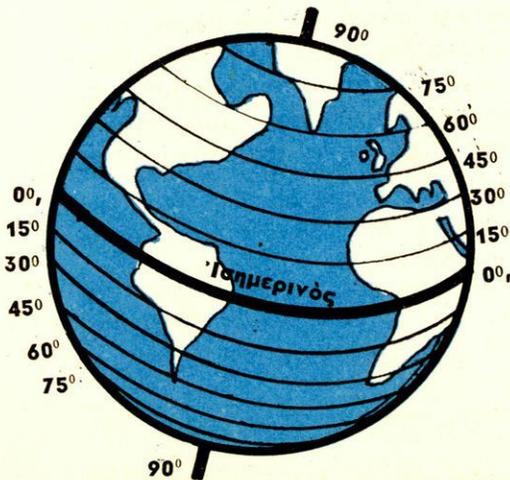
Ἔργασία : Νὰ μικρύνετε ἢ νὰ μεγεθύνετε διάφορα ἀντικείμενα με κλίμακα.

Ὁ Ἴσημερινὸς καὶ οἱ παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς Οἱ ζώνες τῆς Γῆς

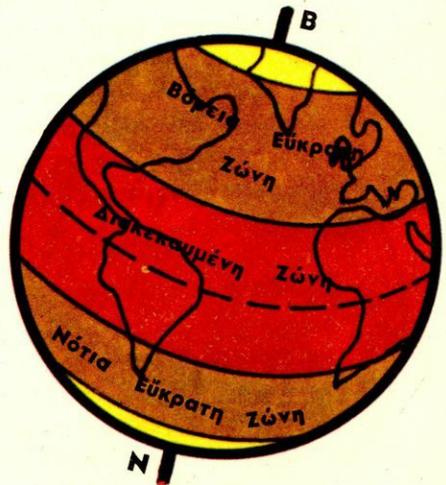
Παίρνομε ἓνα πορτοκάλι. Τὸ σχῆμα του μοιάζει μὲ τὸ σχῆμα τῆς Γῆς. Τοποθετοῦμε σ' αὐτὸ ἓναν ἄξονα ἀπὸ ξύλο ἢ ἀπὸ σύρμα καὶ κόβομε τὸ πορτοκάλι ἀκριβῶς στὴ μέση, κάθετα στὸν ἄξονα. Τὸ σφαιρικὸ πορτοκάλι χωρίστηκε τώρα σὲ δυὸ μισά, σὲ δυὸ ἡμισφαίρια.

Ξανακόβομε τὸ ἴδιο πορτοκάλι μ' ἄλλες τομές, παράλληλες πρὸς τὴν πρώτη. Ὅλες οἱ τομές, πού κάναμε, εἶναι κύκλοι παράλληλοι μεταξύ τους. Ἄν τοὺς συγκρίνωμε, διαπιστώνομε εὐκολα ὅτι ὁ κύκλος τῆς πρώτης τομῆς εἶναι ὁ μεγαλύτερος.

Τὸ ἴδιο φανταζόμαστε καὶ γιὰ τὴ γήινη σφαῖρα. Στὴν ἐπιφάνειά της χαράζομε, κάθετα πρὸς τὸν ἄξονα τῆς Γῆς, πολλοὺς παράλληλους κύκλους. Ὁ μεγαλύτερος ἀπ' αὐτοὺς βρίσκεται ἀκριβῶς

Ἴσημερινὸς καὶ παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς

Οἱ ζώνες τῆς Γῆς

στή μέση και λέγεται **Ίσημερινός**. Όλα τὰ σημεῖα τοῦ Ίσημερινοῦ ἀπέχουν τὸ ἴδιο ἀπὸ τοὺς δυὸ πόλους τῆς Γῆς.

Ὁ Ίσημερινὸς ἔχει μῆκος 40.000.000 μέτρα καὶ χωρίζει τὴ Γῆ στὸ **Βόρειο ἡμισφαίριο** καὶ στὸ **Νότιο ἡμισφαίριο**.

Οἱ ἄλλοι φανταστικοὶ κύκλοι, πού εἶναι παράλληλοι πρὸς τὸν Ίσημερινό, λέγονται **παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς**. Στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε ἀπειρους παράλληλους κύκλους. Ὅλοι διαφέρουν στὸ μέγεθος. Ὅσο πλησιάζουν στὸν Ίσημερινό, γίνονται μεγαλύτεροι, ὅσο πλησιάζουν στοὺς πόλους, μικρότεροι.

Παρατηροῦμε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη τὸν Ίσημερινό καὶ τοὺς παράλληλους κύκλους. Δυὸ ἀπ' αὐτοὺς ὀνομάζονται **τροπικοί**. Ὁ ἓνας βρίσκεται στὰ βόρεια τοῦ Ίσημερινοῦ καὶ λέγεται **Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου**, ὁ ἄλλος στὰ νότια καὶ λέγεται **Τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω**.

Ἀνάμεσα στοὺς δυὸ τροπικοὺς κύκλους ἀπλώνεται μιὰ τεράστια ζώνη τῆς Γῆς, πού λέγεται **Διακεκαυμένη ζώνη**.

Δυὸ ἄλλοι παράλληλοι κύκλοι λέγονται **πολικοί**. Ὁ ἓνας βρίσκεται στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καὶ λέγεται **Βόρειος πολικὸς κύκλος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸν Τροπικὸ τοῦ Καρκίνου σχηματίζεται ἡ **Βόρεια εὐκρατὴ ζώνη** κι ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸ Βόρειο πόλο ἡ **Βόρεια κατεψυγμένη ζώνη**. Ὁ ἄλλος πολικὸς κύκλος βρίσκεται στὸ νότιο ἡμισφαίριο καὶ λέγεται **Νότιος πολικὸς κύκλος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸν Τροπικὸ τοῦ Αἰγόκερω ἀπλώνεται ἡ **Νότια εὐκρατὴ ζώνη** κι ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸ Νότιο πόλο ἡ **Νότια κατεψυγμένη ζώνη**.

Ἐρωτήσεις - ἐργασίες :

1. Στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στοὺς χάρτες σας νὰ βρῆτε ὅλους τοὺς παραπάνω κύκλους καὶ τὶς ζώνες τῆς Γῆς. Γιατί μιὰ ἀπ' αὐτὲς ὀνομάζεται «διακεκαυμένη» καὶ δυὸ ἄλλες «κατεψυγμένες» ζώνες;
2. Σὲ ποῖο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς βρίσκεται ἡ Ἑλλάδα; Σὲ ποιά ζώνη; Δεῖξτε στὸ χάρτη τοὺς παράλληλους κύκλους, πὸν περνοῦν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα.
3. Νὰ ἰχνογραφήσετε τὴ γήινη σφαῖρα καὶ νὰ σημειώσετε τὸν Ίσημερινό, τοὺς παράλληλους κύκλους καὶ τὶς ζώνες τῆς Γῆς.

Έννοιες - όνόματα : Να μάθετε τὰ υπογραμμισμένα όνόματα τού κεφαλαίου.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Από κάθε σημείο τής γήινης επιφάνειας περνά ένας μονάχα (νοητός) παράλληλος κύκλος.

2. Οι παράλληλοι κύκλοι τής Γής, όσο πλησιάζουν στον Ίσημερινό, μεγαλώνουν κι όσο πλησιάζουν στους πόλους τής Γής, μικραίνουν.

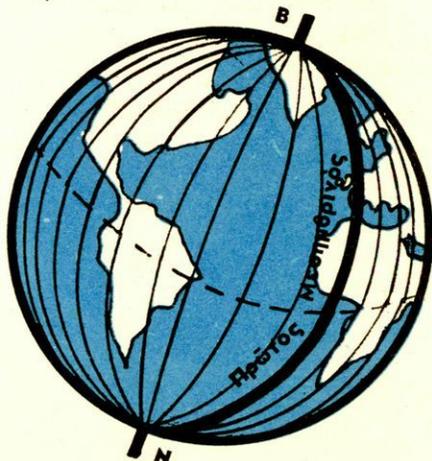
5

Οι μεσημβρινοί κύκλοι τής Γής Ή ο πρώτος μεσημβρινός

Παίρνουμε άλλο ένα πορτοκάλι και τοποθετούμε και σ' αυτό ένα συρμάτινο άξονα. Αν κόψουμε τὸ πορτοκάλι παράλληλα πρὸς τὸ μήκος τού άξονα κι άκριβῶς πάνω του και στή μέση τού πορτοκαλιού, χωρίζεται πάλι σέ δυὸ ήμισφαίρια. Ή τομή πού σχηματίστηκε είναι μέγιστος κύκλος και περνά από τούς δυὸ πόλους τού πορτοκαλιού.

Τὸ ίδιο φανταζόμαστε και με τή Γή. Με μιὰ τεράστια φανταστική τομή, ή όποία περνά όπωςδηποτε από τούς δυὸ πόλους της, ή Γή χωρίζεται σέ δυὸ ήμισφαίρια. Ή φανταστική αὐτή τομή είναι ένας μέγιστος κύκλος τής Γής. Μπορούμε νά φανταστούμε πολλούς παρόμοιους κύκλους πάνω στή γήινη σφαίρα. Αν τούς συγκρίνωμε, παρατηρούμε πῶς ὅλοι είναι ίσοι μεταξύ τους.

Οί κύκλοι αὐτοί τής Γής, πού περνούν από τούς δυὸ πόλους

Οί μεσημβρινοί κύκλοι τής Γής

της, ονομάζονται **μεσημβρινοί κύκλοι**. Οί μεσημβρινοί κύκλοι είναι κάθετοι στον Ίσημερινό και στους παράλληλους κύκλους τῆς Γῆς.

Ένα μεσημβρινό κύκλο, ὁ ὁποῖος περνᾶ ἀπὸ τὸ ἀστεροσκοπεῖο **Γκρίνουιτς** τοῦ Λονδίνου, οἱ, ἐπιστήμονες τὸν ὀνόμασαν **Πρῶτο μεσημβρινό**. Αὐτὸς χωρίζει τὴ Γῆ στὸ **Ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο** καὶ στὸ **Δυτικὸ ἡμισφαίριο**.

Ἐρωτήσεις - ἐργασίες :

1. *Νὰ συγκρίνετε τὸ ἀνατολικὸ καὶ τὸ δυτικὸ μὲ τὸ βόρειο καὶ τὸ νότιο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς στὴν ὑδρογόειο σφαῖρα. Τί παρατηρεῖτε ;*
2. *Νὰ βρῆτε στὴν ὑδρογόειο σφαῖρα καὶ στοὺς χάρτες σας τὸν πρῶτο μεσημβρινό, ἄλλους μεσημβρινούς, καθὼς καὶ τοὺς μεσημβρινούς πὸν περνοῦν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα.*
3. *Ἡ Πατρίδα μας βρίσκεται στὸ ἀνατολικὸ ἢ στὸ δυτικὸ ἡμισφαίριο;*
4. *Νὰ ἰχνογραφήσετε τὴ γήινη σφαῖρα καὶ νὰ σημειώσετε μερικὸν μεσημβρινούς καὶ τὸν πρῶτο μεσημβρινό.*

Ἐννοιες - ὀνόματα : Μεσημβρινοί κύκλοι, πρῶτος μεσημβρινός, Γκρίνουιτς, ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο, δυτικὸ ἡμισφαίριο.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Ἀπὸ κάθε σημεῖο τῆς γῆινης ἐπιφάνειας περνᾶ ἓνας μεσημβρινός.

2. Οἱ μεσημβρινοί κύκλοι τῆς Γῆς εἶναι φανταστικοί.

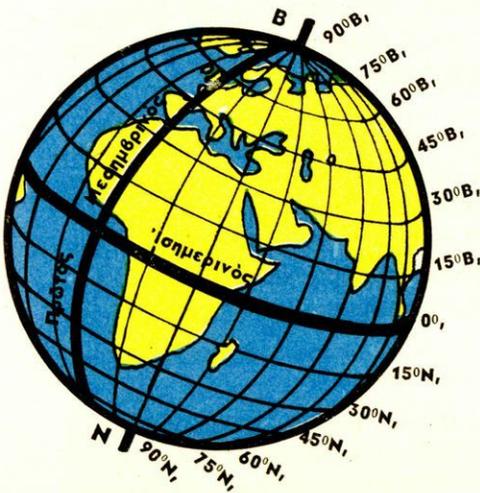
3. Ὅλοι οἱ μεσημβρινοί εἶναι ἴσοι μεταξὺ τους.

Γεωγραφικό πλάτος καί γεωγραφικό μήκος

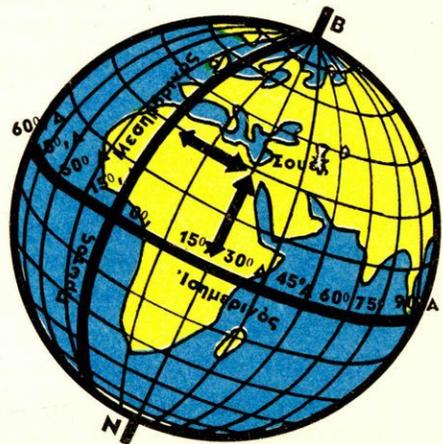
Ἡ Γεωμετρία μᾶς διδάσκει ὅτι κάθε κύκλος, μέγας ἢ μικρός, ὑποδιαιρεῖται σέ 360 **μοῖρες** (360°). Κάθε μοῖρα ὑποδιαιρεῖται σέ 60 **πρῶτα λεπτά** (60') καί κάθε πρῶτο λεπτό σέ 60 **δεύτερα λεπτά** (60''). Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τούς κύκλους τῆς Γῆς. Ὁ Ἴσημερινός καί ὁ πρῶτος μεσημβρινός χωρίζονται καί αὐτοί σέ 360 μοῖρες.

Τό μήκος τοῦ Ἴσημερινοῦ εἶναι 40.000.000 μέτρα. Τό μήκος πού ἀντιστοιχεῖ σέ μιᾶ μοῖρα εἶναι $40.000.000 : 360 = 111.111$ μέτρα. Τό μήκος πού ἀντιστοιχεῖ σ' ἕνα πρῶτο λεπτό εἶναι $111.111 \mu. : 60'' = 1852$ μέτρα, δηλ. ἕνα **ναυτικό μίλι**.

*Ἄν παρατηρήσουμε τήν ὑδρόγειο σφαῖρα, θά διαπιστώσουμε ὅτι συνήθως εἶναι χαραγμένοι στήν ἐπιφάνειά της 8 παράλληλοι κύκλοι στό βόρειο ἡμισφαῖριο καί 8 στό νότιο. Στό σημεῖο πού τέ-

Γεωγραφικό πλάτος

Γεωγραφικό μήκος

μνονται ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς κι ὁ Ἰσημερινὸς ὑπάρχει ὁ ἀριθμὸς 0°. Ἐκεῖ πού τέμνεται ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς μὲ τοὺς παράλληλους ὑπάρχουν οἱ ἀριθμοὶ 10°, 20°, 30°, 40°, 50°, 60°, 70°, 80°. Στοὺς δυὸ πόλους ὑπάρχουν οἱ ἀριθμοὶ 90°.

Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ δείχνουν τὴν ἀπόσταση κάθε παράλληλου κύκλου ἀπὸ τὸν Ἰσημερινό. Ἡ ἀπόσταση αὐτὴ ὀνομάζεται **γεωγραφικὸ πλάτος**. Τὴ μετροῦμε σὲ μοῖρες (ἀπὸ 0° ὡς 90°) ἀπὸ τὸν Ἰσημερινό πρὸς τοὺς πόλους τῆς Γῆς. Διακρίνομε τὸ **βόρειο γεωγραφικὸ πλάτος** καὶ τὸ **νότιο γεωγραφικὸ πλάτος**.

Στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα εἶναι χαραγμένοι καὶ μεσημβρινοὶ κύκλοι. Ἐκεῖ πού οἱ μεσημβρινοὶ τέμνονται μὲ τὸν Ἰσημερινό, ἀνατολικά καὶ δυτικά τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, εἶναι γραμμένοι οἱ ἀριθμοὶ 10°, 20°, 30°, 40°.....160°, 170°, 180°. Αὐτοὶ δείχνουν τὴν ἀπόσταση κάθε μεσημβρινοῦ ἀπὸ τὸν πρῶτο μεσημβρινό. Ἡ ἀπόσταση αὐτὴ ὀνομάζεται **γεωγραφικὸ μῆκος**. Τὸ μετροῦμε κι αὐτὸ σὲ μοῖρες (ἀπὸ 0° ὡς 180°) ἀνατολικά καὶ δυτικά τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ καὶ τὸ διακρίνομε σὲ **ἀνατολικὸ γεωγραφικὸ μῆκος** καὶ σὲ **δυτικὸ γεωγραφικὸ μῆκος**.

Τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ τὸ γεωγραφικὸ μῆκος ἑνὸς τόπου λέγονται **γεωγραφικὲς συντεταγμένες** τοῦ τόπου αὐτοῦ. Μ' αὐτὲς βρίσκομε εὐκόλα ὁποιοδήποτε τόπο πάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Οἱ ναυτικοὶ κι οἱ ἀεροπόροι μ' αὐτὲς ὀρίζουν τὴ θέση, ὅπου κάθε φορὰ βρίσκονται, στὸ χάρτη, ὁ ὁποῖος δὲ λείπει ποτὲ ἀπὸ μπροστά τους.

Ὅταν ἕνα πλοῖο κινδυνεύη, ἀμέσως ὁ πλοίαρχος εἰδοποιεῖ μὲ τὸν ἀσύρματό του ποῦ βρίσκεται. Συχνὰ ἀκοῦμε ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο, ὅτι κάποιον πλοῖο βυθίζεται π.χ. σὲ βόρειο γεωγραφικὸ πλάτος 40° καὶ δυτικὸ γεωγραφικὸ μῆκος 20° 40' 25". Ἀμέσως ὅλοι οἱ πλοίαρχοι κι οἱ ἀεροπόροι, πού ἀκοῦν τὸ σῆμα καὶ βρίσκονται ἐκεῖ κοντά, σπεύδουν νὰ σώσουν τοὺς συναθρώπους τους, πού κινδυνεύουν.

- Ἔργασίες :** 1. Νὰ ὀρίσετε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη ποῦ βρίσκεται περίπου τὸ πλοῖο, πού ἀναφέραμε.
2. Νὰ βρῆτε τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ μῆκος τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦ τόπου σας.

Έννοιες - όνόματα : Βόρειο - νότιο γεωγραφικό πλάτος, ανατολικό - δυτικό γεωγραφικό μήκος, μοίρα, πρώτα λεπτά, δεύτερα λεπτά, γεωγραφικές συντεταγμένες.

Γενική παρατήρηση : Κάθε τόπος έχει ορισμένο γεωγραφικό πλάτος (βόρειο ή νότιο) και ορισμένο γεωγραφικό μήκος (ανατολικό ή δυτικό).

7

‘Η ατμόσφαιρα ‘Η θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας ‘Η ύγρασία της

Όλοι γνωρίζουμε ότι γύρω από τή Γῆ υπάρχει αέρας. ‘Ο αέρας αυτός ονομάζεται **ατμόσφαιρα**.

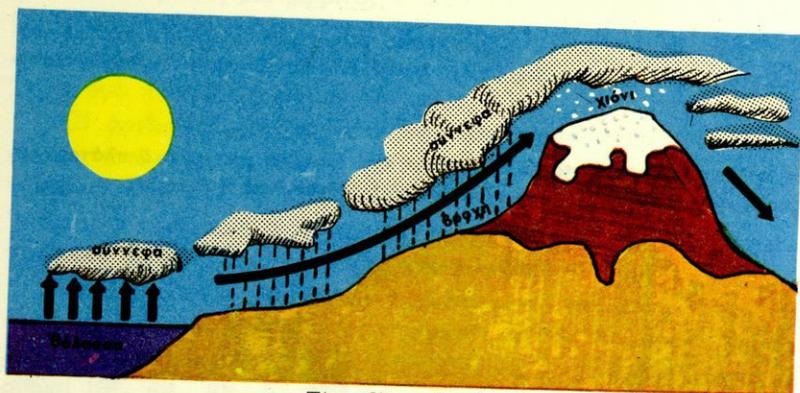
Στά χαμηλά στρώματα τής ατμόσφαιρας ὁ αέρας είναι πυκνότερος καί βαρύτερος. Στά ψηλότερα στρώματα ὁ αέρας ἀραιώνει.

‘Ο αέρας ἄλλοτε μᾶς δροσίζει, ἄλλοτε μᾶς θερμαίνει καί τὸ χειμώνα συχνά μᾶς παγώνει. ‘Η ατμόσφαιρα δὲν ἔχει πάντα τήν ἴδια **θερμοκρασία**. Αὐτὸ τὸ διαπιστώνουμε εὐκόλα μ’ ἓνα θερμοῦμετρο.

‘Αν παρακολουθήσωμε τή θερμοκρασία, πού δείχνει τὸ θερμοῦμετρο, βλέπομε ὅτι αὐτὴ διαφέρει ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα, ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ἀπὸ ἐποχὴ σὲ ἐποχὴ. Στὸ ἴδιο μέρος ἄλλη θερμοκρασία εἶναι τὸ πρωί, ἄλλη τὸ μεσημέρι καὶ ἄλλη τὰ μεσάνυχτα, ἄλλη τὸ καλοκαίρι καὶ ἄλλη τὸ χειμώνα. ‘Αλλὰ καί τήν ἴδια ὥρα δὲν ἔχομε παντοῦ τήν ἴδια θερμοκρασία. ‘Αλλη θερμοκρασία ὑπάρχει σ’ ἓνα σκιερὸ καὶ δροσερὸ μέρος καὶ ἄλλη σὲ μιὰ θέση, πού τήν ψήνει ὁ ἥλιος. ‘Αλλη σ’ ἓνα ψηλὸ βουνὸ καὶ ἄλλη στὴν πεδιάδα ἢ στὴν ἀκροθαλασσιὰ. ‘Αλλη στὴν παγωμένη Σιβηρία, ἄλλη στὴν Πατρίδα μας μὲ τὸ μέτριον κλίμα καὶ ἄλλη στὴν ‘Αφρική.

‘Η ατμόσφαιρα θερμαίνεται κυρίως ἀπὸ τὸν ἥλιο. ‘Ο ἥλιος εἶναι ἡ μεγαλύτερη πηγὴ θερμότητος γιὰ τή Γῆ.

‘Η θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία

Τὸ ταξίδι τοῦ νεροῦ

γιὰ τὴ ζωὴ μας, καθὼς καὶ γιὰ τὴ ζωὴ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων. Σκεφτῆτε πῶς εἶναι ἡ φύση τὸ χειμῶνα, πῶς τὴν ἀνοιξη καὶ πῶς τὸ καλοκαίρι καὶ θὰ καταλάβετε τὴν ἐπίδραση, ποὺ ἀσκεῖ ἡ θερμοκρασία στὴ ζωὴ.

Μὲ τὴ θερμότητα τοῦ Ἡλίου τὰ νερά, ποὺ βρίσκονται στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς, **ἐξατμίζονται**. Οἱ **ὕδρατμοι** ποὺ παράγονται συγκεντρώνονται στὴν ἀτμόσφαιρα. Ὅταν ψυχθοῦν, συμπυκνώνονται καὶ σχηματίζουν **σύννεφα**. Ἀπὸ τὰ σύννεφα γίνεται ἡ **βροχή**, τὸ **χαλάζι**, τὸ **χιόνι**.

Ἡ ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας ἔχει ἐπίσης πολὺ μεγάλη σημασία γιὰ τὴ ζωὴ. Σὲ πολλοὺς τόπους ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πολὺ ὑγρὴ καὶ βρέχει συχνά. Ἀντίθετα, ἄλλοῦ εἶναι πολὺ ξηρὴ καὶ βρέχει σπάνια. Σὲ πολλὲς βορινὲς χώρες, μὲ ὑγρὸ κλίμα, σχεδὸν κάθε μέρα ὑπάρχει ὀμίχλη. Ἀντίθετα, στὴν ξηρὴ ἔρημο Σαχάρα δὲν ἐμφανίζεται οὔτε τὸ παραμικρὸ συννεφάκι καὶ σὲ πολλὲς περιοχὲς τῆς δὲ βρέχει ποτέ!

Τὴν ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας τὴ μετροῦμε μὲ εἰδικὰ ὄργανα, ποὺ λέγονται **ὕγρομετρα**. Τὴν ποσότητα βροχῆς, ἡ ὁποία πέφτει σὲ κάθε τόπο, τὴ μετροῦμε μὲ τὰ **βροχόμετρα**.

Ἔργασίες : 1. Νὰ συζητήσετε γιὰ τὴ θερμοκρασία καὶ τὴν ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας, ποὺ ὑπάρχει στὴν περιοχὴ τοῦ σχολείου σας.

2. Νὰ συζητήσετε ἐπίσης γιὰ τὶς βροχοπτώσεις, ποὺ σημειώνονται στὴν περιοχὴ σας, καὶ γιὰ τὰ βροχόμετρα.

Έννοιες - όνόματα : 'Ατμόσφαιρα, ατμοσφαιρικός αέρας, θερμότητα, θερμοκρασία, θερμομέτρο, εξάτμιση, ύδρατμοί, υγρασία, υγρόμετρο, βροχόμετρο.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. 'Η ατμόσφαιρα είναι απαραίτητη για τη ζωή.

2. 'Η θερμοκρασία της ατμόσφαιρας διαφέρει από τόπο σε τόπο, από ώρα σε ώρα, από εποχή σε εποχή.

3. 'Η θερμοκρασία και η υγρασία της ατμόσφαιρας έχουν μεγάλη σημασία για τη ζωή.

4. Τα νερά της γήινης επιφάνειας συνεχώς εξατμίζονται.

5. Όλοι οι τόποι δεν έχουν την ίδια υγρασία.

8

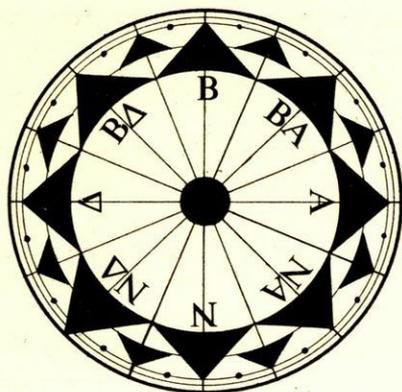
Οί άνεμοι

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

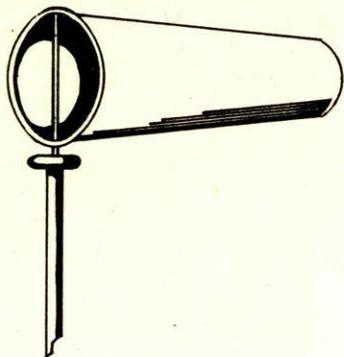
1. *Τί είναι ο άνεμος; Μήπως γνωρίζετε πώς σχηματίζεται;*
2. *Τί συμβαίνει στον αέρα, όταν θερμαίνεται; Σε ποια στρώματα της ατμόσφαιρας βρίσκεται ο ελαφρότερος αέρας; Γιατί;*
3. *Ν' ανοίξετε την πόρτα του δωματίου ή της αίθουσας και με τη βοήθεια ενός αναμμένου κεριού να διαπιστώσετε αν κινείται αέρας από μέσα προς τα έξω ή αντίστροφα.*
4. *Πώς αντιλαμβάνομαστε την κίνηση του ατμοσφαιρικού αέρα;*
5. *Φυσσών ισχυροί άνεμοι στην περιοχή του σχολείου σας; Ποιοι από αυτούς προκαλούν χαμηλή θερμοκρασία; Γιατί;*
6. *Τί είναι το ανεμολόγιο;*
7. *Ποιοι άνεμοι λέγονται περιοδικοί; Φυσσών περιοδικοί άνεμοι στην περιοχή σας;*
8. *Πώς χρησιμοποιείται από τον άνθρωπο η δύναμη του ανέμου ;*

Γνωρίζομε από προηγούμενα κεφάλαια ότι η Γη περιβάλλεται από τον ατμοσφαιρικό αέρα. Γνωρίζομε επίσης ότι ο αέρας συνεχώς κινείται και κινεί με τη δύναμη που έχει πολλά αντικείμενα.

Ποῦ όφείλεται όμως αυτή η κίνηση του αέρα ;

Ἄνεμολόγιο

Ἄνεμούριο

Γνωρίζομε ἀπὸ τῆ Φυσικῆ Πειραματικῆ ὅτι τὰ σώματα, ὅταν θερμαίνωνται, διαστελλονται, καὶ ὅταν ψύχωνται, συστέλλονται. Ἡ ἀρχὴ αὕτῃ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν ἀέρα.

Ὁ ἀέρας, ποὺ βρίσκεται σ' ἓνα κλειστὸ δωμάτιο μὲ ἀναμμένην θερμάστρα, εἶναι ὅπωςδῆποτε θερμότερος ἀπὸ τὸν ἀέρα, ποὺ βρίσκεται ἔξω ἀπ' αὐτό. Ὁ θερμὸς ἀέρας εἶναι ἀραιότερος καὶ συνεπῶς ἑλαφρότερος ἀπὸ ἴσον ὄγκο ψυχροῦ ἀέρα. Γι' αὐτὸ ὁ θερμότερος ἀέρας ἀνεβαίνει στὰ ψηλότερα στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας, ἐνῶ ὁ ψυχρὸς καὶ βαρὺς ἀέρας βρίσκεται χαμηλότερα.

Τὴν κίνηση αὕτῃ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ ἀέρα τὴ διαπιστώνομε εὐκόλα μὲ τὸ ἐξῆς πείραμα, ποὺ μπορούμε νὰ κάνωμε στὸ σχολεῖο : Ἀνάβομε ἓνα κερὶ κι ἀνοίγομε τὴν πόρτα τῆς αἴθουσας. Ἄν τοποθετήσωμε τὸ κερὶ στὸ ἐπάνω μέρος τῆς ἀνοιχτῆς πόρτας, παρατηροῦμε ὅτι ἡ φλόγα του κινεῖται, γέρνει πρὸς τὰ ἔξω. Αὐτὸ δείχνει πῶς θερμὸς ἀέρας ἀπὸ τὴν αἴθουσα κινεῖται πρὸς τὰ ἔξω καὶ παρασέρνει τὴ φλόγα τοῦ κериοῦ. Ἄν τοποθετήσωμε τὸ κερὶ στὸ κάτω μέρος τῆς πόρτας, ἡ φλόγα κινεῖται πρὸς τὰ μέσα, διότι ἀπὸ ἐκεῖ ψυχρὸς ἀέρας μπαίνει στὴν αἴθουσα καὶ παρασέρνει τὴ φλόγα πρὸς τὰ μέσα.

Κάτι παρόμοιο συμβαίνει καὶ στὴν ἀτμόσφαιρα. Γνωρίζομε ὅτι ὅλοι οἱ τόποι τῆς Γῆς δὲν ἔχουν στὴν ἴδια ὥρα τὴν ἴδια θερμοκρασία. Στὶς θερμότερες περιοχὲς ὁ ἀέρας ζεσταίνεται περισσότερο,

διαστέλλεται, γίνεται αραιότερος κι ελαφρότερος κι ανεβαίνει σε ψηλότερα στρώματα τής ατμόσφαιρας. Άμέσως τή θέση του πάει νά πιάση ψυχρός αέρας από ψυχρότερες γειτονικές περιοχές. Έτσι δημιουργούνται συνεχώς στην ατμόσφαιρα ρεύματα αέρα.

Ό αέρας πού κινείται λέγεται **άνεμος**.

Οί άνεμοι πνέουν από διάφορες **διευθύνσεις** και μέ διαφορετική **ένταση**. Έτσι, έχομε ανέμους βόρειους, νότιους, ανατολικούς, δυτικούς, ισχυρούς, μέτριους, ασθενείς κλπ.

Τή διεύθυνση τού ανέμου τή διαπιστώνομε μέ τόν **άνεμοδείκτη**. Τό **άνεμολόγιο** είναι ένας κύκλος, στόν όποιο σημειώνονται οί 16 κυριότερες διευθύνσεις, από τις όποιες πνέουν οί άνεμοι.

Τήν ένταση τού ανέμου τή μετρούμε μέ τό **άνεμόμετρο**. Για τό σκοπό αυτόν χρησιμοποιούμε ειδική κλίμακα, πού λέγεται **κλίμακα Μποφόρ**.

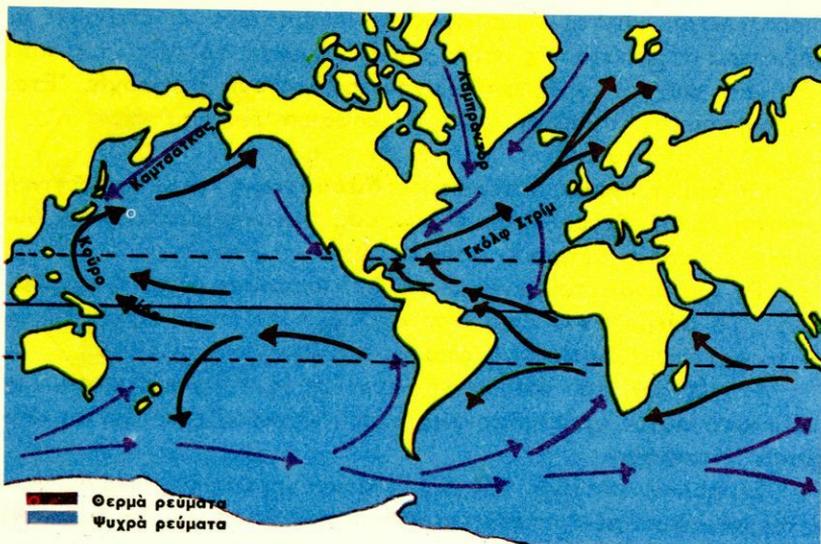
Σε πολλές περιοχές τής Γης πνέουν χαρακτηριστικοί ψυχροί ή θερμοί άνεμοι σε όρισμένες περιόδους τού έτους. Οί άνεμοι αυτοί ονομάζονται **περιοδικοί άνεμοι**. Στην Ελλάδα περιοδικοί άνεμοι είναι τά **μελτέμια**. Περιοδικοί ήμερήσιοι άνεμοι είναι ή **θαλάσσια** και ή **άπόγεια αύρα**.

Υπάρχουν επίσης **τοπικοί άνεμοι**, όπως ό μακεδονικός **βαρδάρης**.

Γενικά, οί θερμοί άνεμοι, πού πνέουν από τόν Ίσημερινό πρὸς τούς πόλους τής Γης, λέγονται **άληγεῖς**. Οί ψυχροί άνεμοι, πού πνέουν από τούς πόλους πρὸς τόν Ίσημερινό, λέγονται **άνταληγεῖς**.

Έννοιες - όνόματα : Άνεμος, άνεμοδείκτης, άνεμολόγιο, άνεμόμετρο, κλίμακα Μποφόρ, περιοδικοί άνεμοι, μελτέμια, τοπικοί άνεμοι, άληγεῖς - άνταληγεῖς άνεμοι, θαλάσσια - άπόγεια αύρα.

Έργασία : Νά μελετήσετε τούς ανέμους, πού φυσούν στην περιοχή σας.

Τὰ κυριότερα θαλάσσια ρεύματα

9

Τὰ θαλάσσια ρεύματα

Ὅπως ὁ ἀέρας, ἔτσι καὶ τὰ νερά τῶν θαλασσῶν συνεχῶς κινουῦνται. Οἱ ἄνεμοι κινοῦν τὰ ἐπιφανειακά νερά καὶ προκαλοῦνται **κύματα**. Ἄλλες αἰτίες προκαλοῦν τὴν **παλίρροια**. Συχνὰ ἡ ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ἀνυψώνεται καὶ τὸ νερὸ πλυμμουρίζει τὶς ἀκτές. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λέγεται **πλυμμουρίδα**. Ἄλλοτε πάλι ἡ στάθμη τῆς θάλασσας κατεβαίνει καὶ φαίνονται οἱ ἀκτές, πού πρὶν τὴν σκέπαζε τὸ νερὸ. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λέγεται **ἄμπωτη**.

Ἡ διαφορὰ θερμοκρασίας, πού ὑπάρχει στὶς διάφορες θαλάσσιες περιοχές, κι ἄλλες, ἄγνωστες ἀκόμα, αἰτίες δημιουργοῦν τὰ **θαλάσσια ρεύματα**.

Ἐχετε παρατηρήσει ἀσφαλῶς ὅτι τὸ νερὸ πού βράζει κινεῖται. Στὴ θάλασσα τὰ θερμά νερά, τὰ ὅποια εἶναι ἐλαφρότερα, κινουῦνται στὴν ἐπιφάνεια ἀπὸ τὴν περιοχή τοῦ Ἴσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους καὶ σχηματίζουν **θερμὰ θαλάσσια ρεύματα**. Αὐτὰ μοιά-

ζουν με τεράστιους ποταμούς, που ρέουν μέσα στη θάλασσα ! Σπουδαιότερα θερμά θαλάσσια ρεύματα είναι τὸ **Γκόλφ Στρίμ** καὶ τὸ **Κοῦρο Σίβο**.

Τὸ **Γκόλφ Στρίμ** ἢ **Ρεῦμα τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ** εἶναι μιὰ τεράστια μάζα νεροῦ, ἡ ὁποία ἀρχίζει νὰ κινεῖται στὸν Ἄτλαντικό ὠκεανὸ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἰσημερινοῦ, μπαίνει στὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ κι ἀπὸ ἐκεῖ ἀλλάζει κατεύθυνση καὶ φτάνει ὡς τὶς ἀκτὲς τῆς βορειοδυτικῆς Εὐρώπης. Μὲ τὴ θερμότητα, πού μεταφέρει, ἐπηρεάζει πολὺ τὸ κλίμα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀκτῶν.

Τὸ ἴδιο περίπου συμβαίνει καὶ στὸν Εἰρηνικό ὠκεανὸ μὲ τὸ θερμὸ ρεῦμα **Κοῦρο Σίβο** (μαῦρο ρεῦμα), πού ἐπηρεάζει τὶς ἀκτὲς τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς.

Ψυχρὰ θαλάσσια ρεύματα κινοῦνται ἀπὸ τὶς ψυχρὲς πολιτικὲς θάλασσες πρὸς τὸν Ἰσημερινό, φέρνουν ψύχος στὶς περιοχὲς πού περιβρέχουν κι ἐπηρεάζουν τὴ θερμοκρασίᾱ τους.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Θαλάσσια ρεύματα, παλίρροια, ἀμπωτη, πλημμυρίδα, Γκόλφ Στρίμ, Κοῦρο Σίβο.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Τὰ νερὰ τῶν θαλασσῶν δὲ μένουν ποτὲ ἐντελῶς ἀκίνητα.

2. Τὰ θαλάσσια ρεύματα ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα πολλῶν περιοχῶν τῆς Γῆς.

Ἔργασία : Στὸν παγκόσμιο χάρτη νὰ σημειώσετε μὲ χρωματιστὰ μολύβια τὰ κυριότερα θερμὰ καὶ ψυχρὰ θαλάσσια ρεύματα.

Κλίματα θερμά, εὐκράτα καὶ ψυχρὰ

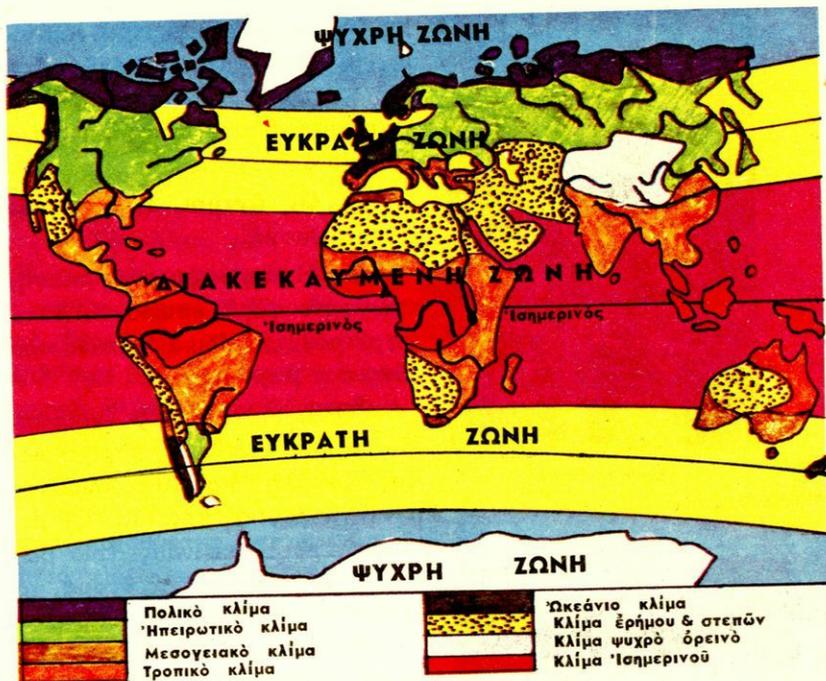
Ἑρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τί ἐννοοῦμε, ὅταν λέμε ὅτι χτὲς ὁ καιρὸς ἦταν καλός;
2. Ποιοὶ παράγοντες ἐπηρεάζουν τὸν καιρὸ;
3. Τί σημασία ἔχει ἡ πρόγνωση τοῦ καιροῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο;
4. Τί ἐννοοῦμε, ὅταν λέμε ὅτι ἡ Ἀττικὴ ἔχει ὑγιεινὸ κλίμα;
5. Ποιοὶ παράγοντες ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου;
6. Τί διαφέρει ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸ κλίμα;
7. Ποιὰ βασικὰ εἶδη κλίματος γνωρίζετε; Ποιὰ εἶναι τὰ κύρια γνωρίσματα καθενὸς ἀπὸ αὐτά;
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἐπίδραση τοῦ κλίματος στὰ φυτὰ, στὰ ζῶα καὶ στοὺς ἀνθρώπους;
9. Τί κλίμα ἔχει ἡ περιοχὴ σας;
10. Τί κλίμα ἔχει ἡ Ἑλλάδα;

Συχνὰ ἀκοῦμε ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο τὸ **δελτίο καιροῦ**. Ἀπ' αὐτὸ πληροφοροῦμαστε ἂν θὰ ἔχουμε λιακάδα ἢ συννεφιά, ζέστη ἢ κρύο, βροχές, καταιγίδες ἢ χιόνια κλπ.

Τὸ δελτίο καιροῦ ἐνδιαφέρει κυρίως τοὺς ναυτικούς, τοὺς ἀεροπόρους καὶ γενικὰ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἐργάζονται στὸ ὑπαίθρο. Τὸ ἐτοιμάζουν εἰδικοί ἐπιστήμονες, οἱ ὅποιοι ὀνομάζονται **μετεωρολόγοι**, ὕστερα ἀπὸ συστηματικὲς παρατηρήσεις τῶν μεταβολῶν, ποὺ συμβαίνουν στὴν ἀτμόσφαιρα.

Οἱ μετεωρολόγοι ἔχουν ἐγκαταστήσει σὲ διάφορες περιοχὲς **μετεωρολογικοὺς σταθμούς**. Σ' αὐτοὺς μὲ εἰδικὰ ὄργανα μετροῦν καὶ καταγράφουν σὲ εἰδικὰ δελτία τὴν ἀτμοσφαιρικὴ πίεση, τὴ θερμοκρασία τῆς ἀτμόσφαιρας, τὴ διεύθυνση καὶ τὴν ἔνταση τῶν ἀνέμων, τὴν ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας, τὴ νέφωση ἢ τὴν ἠλιοφάνεια, τὴν ποσότητα τῆς βροχῆς, ποὺ πέφτει σὲ κάθε περιοχὴ κλπ. Ὅλα αὐτὰ εἶναι παράγοντες, ποὺ ἐπηρεάζουν τὸν καιρὸ.

Παγκόσμιος χάρτης κλίματος

Οί μετεωρολόγοι μελετούν συνεχώς τις καιρικές συνθήκες, που επικρατούν σε μιά περιοχή, κι ύστερα από μακροχρόνιες παρατηρήσεις λένε ότι ή περιοχή αυτή έχει λ. χ. **κλίμα** θερμό ή ψυχρό, ξηρό ή υγρό, ύγιεινό ή άθυγιεινό, τροπικό, εύκρατο, πολικό κλπ.

Γενικά, με τή λέξη **κλίμα** έννοούμε τις συνθήκες, που επικρατούν συνήθως στην άτμόσφαιρα μιās περιοχής για μεγάλο χρονικό διάστημα.

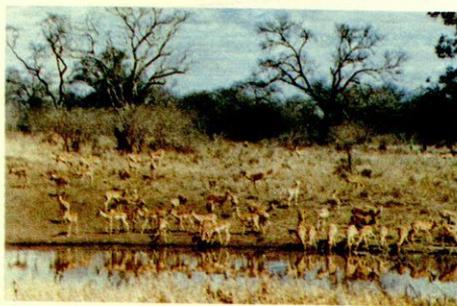
Σοβαροί παράγοντες, οί όποιοι επηρεάζουν τó κλίμα ένός τόπου, είναι οί εξής :

α. **Ή θερμοκρασία τής άτμόσφαιρας.** Αύτή επηρεάζεται από τó γεωγραφικό πλάτος τού τόπου, από τó ύψόμετρο, από γειτονικές θάλασσες, ώκεανούς, όρεινούς όγκους, έρήμους κλπ., από τούς άνέμους και τά θαλάσσια ρεύματα τής περιοχής, από τή μορφολογία τού έδάφους, από τήν έποχή τού έτους κλπ.

β. **Ή ύγρασία τής άτμόσφαιρας.** Αύτή εξαρτάται από

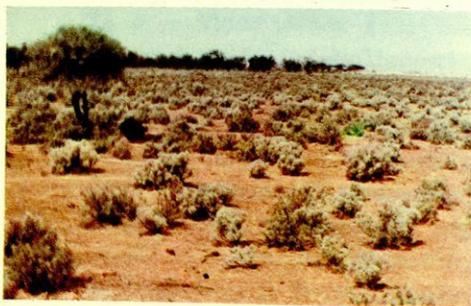

Παρθένο δάσος

Τοπίο σαβάνας

Τοπίο στέπας

τή θερμοκρασία και την εξάτμιση τῶν νερῶν τῆς περιοχῆς, ἀπὸ τὶς γειτονικὲς θάλασσες, λίμνες, ποτάμια, δάση, ἀπὸ γειτονικὰ θαλάσσια ρεύματα κλπ.

γ. **Οἱ ἄνεμοι**, πού φυσοῦν στὴν περιοχή.

δ. **Ἡ ἀτμοσφαιρική πίεση**, πού κάθε φορά ἐπικρατεῖ. Αὐτὴ τὴ μετροῦμε μὲ εἰδικὰ ὄργανα, πού λέγονται **βαρόμετρα**.

“Οἱ οἱ τόποι δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο κλίμα. Ἀντίθετα, παρατηρεῖται μεγάλη ποικιλία κλίματος στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Οἱ μετεωρολόγοι διακρίνουν τρία βασικὰ εἶδη κλίματος : τὸ **θερμὸ**, τὸ **εὐκρατο** καὶ τὸ **ψυχρὸ κλίμα**.

Παραλλαγὲς τοῦ θερμοῦ κλίματος, πού ἐπικρατεῖ στὴ διακεκαυμένη ζώνη τῆς Γῆς, εἶναι οἱ ἑξῆς :

α. **Τὸ κλίμα τοῦ Ἴσημερινοῦ**, μὲ ὑψηλὴ θερμοκρασία, συνεχεῖς (γιὰ ὀρισμένη περίοδο) βροχοπτώσεις, ὑγρὴ κι ἀποπνικτικὴ ἀτμόσφαιρα. Στὶς χῶρες τοῦ Ἴσημερινοῦ συνεχῶς εἶναι καλοκαίρι, ὑπάρχει πλούσια βλάστηση, μεγάλη ποικιλία ζώων καὶ ζοῦν ἐκεῖ ἄνθρωποι τῆς μαύρης φυλῆς.

β. **Τὸ κλίμα τῆς σαβάνας**. Ἐπικρατεῖ στὶς περιοχές, πού γειτονεῦουν μὲ τὴ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ κι ἔχουν ὑψηλὴ θερμοκρα-

σία και περιοδικές βροχοπτώσεις. Οί περιοχές τῆς σαβάνας ἔχουν ἄφθονα χόρτα, λίγα δέντρα και ζοῦν σ' αὐτὲς ἀναρίθμητες ἀγέλες ἀπὸ χορτοφάγα και σαρκοφάγα ζῶα.

γ. Τὸ κλίμα τῶν στεπῶν.

Κύρια χαρακτηριστικά του εἶναι οἱ μεγάλες διαφορὲς θερμοκρασίας ἀπὸ ἐποχὴ σὲ ἐποχὴ, οἱ λίγες περιοδικὲς βροχοπτώσεις, ἡ μικρὴ ἐποχικὴ βλάστηση κι ἡ νομαδικὴ ζωὴ τῶν κατοίκων.

δ. Τὸ κλίμα τῶν ἐρήμων, μὲ μεγάλες διαφορὲς θερμοκρασίας ἡμέρας και νύχτας, σπάνιες βροχοπτώσεις και χωρὶς βλάστηση.

ε. Τὸ κλίμα τῶν μουσῶνων. Αὐτὸ ἐπικρατεῖ κυρίως στὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία κι ἐπηρεάζεται ἀπὸ εἰδικούς περιοδικούς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται **μουσῶνες**.

Στὶς εὐκρατες ζῶνες τῆς Γῆς ἐπικρατεῖ γενικὰ **εὐκρατο κλίμα**, τὸ ὁποῖο, ὅσο ἀπομακρυνόμεστε ἀπὸ τὸν Ἴσημερινό, γίνεται ψυχρότερο. Παραλλαγὲς τοῦ εὐκρατου κλίματος εἶναι :

α. Τὸ **μεσογειακὸ κλίμα**, μὲ μέτρια θερμοκρασία, μέτριες βροχοπτώσεις και μικρὴ διαφορὰ θερμοκρασίας ἀνάμεσα στὶς διαφορὲς ἐποχὲς τοῦ ἔτους. Εἶναι τὸ κλίμα, πού ἐπικρατεῖ στὶς νότιες περιοχὲς και στὰ παράλια τῆς

Τοπίο ἐρήμου

Τοπίο μεσογειακοῦ κλίματος

Τοπίο ψυχρῆς ζῶνης

Πατρίδας μας, με τή γνωστή χλωρίδα και πανίδα.

β. **Τὸ ἡπειρωτικὸ κλίμα**, με ψυχρὸ χειμῶνα καὶ θερμὸ καλοκαίρι. Ἐπικρατεῖ στὶς περιοχές, ποὺ βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, κι ἔχει πολλές παραλλαγές.

γ. **Τὸ ὠκεάνιο κλίμα**, με γλυκόν, ἥπιο χειμῶνα, δροσερὸ καλοκαίρι, μέτρια θερμοκρασία καὶ ἄρκετὰ ὑγρὴ ἀτμόσφαιρα.

δ. **Τὸ ψυχρὸ κλίμα**. Χαρακτηρίζεται, γενικά, ἀπὸ χαμηλές θερμοκρασίες, παρουσιάζει πολλές παραλλαγές καὶ καταλήγει στὸ **πολικὸ κλίμα**, με τοὺς αἰώνιους πάγους.

Τὸ κλίμα ἐπηρεάζει πολὺ τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κάθε περιοχῆς. Ἄλλα φυτὰ καὶ ζῶα ὑπάρχουν στὶς θερμές, ἄλλα στὶς εὐκρατες κι ἄλλα στὶς ψυχρὲς χῶρες. Ἐπιδραῖ ἐπίσης καὶ στὴ σωματικὴ διάπλαση τῶν ἀνθρώπων (χρῶμα ἐπίδερμίδας κλπ.).

Ἔννοιες - ὀνόματα : Νὰ μάθετε τὶς ὑπογραμμισμένες λέξεις τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Τὸ κλίμα διαφέρει ἀπὸ τὸν καιρὸ.

2. Τὸ κλίμα ἐπηρεάζει τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κάθε περιοχῆς.

3. Ὑπάρχει μεγάλη ποικιλία κλίματος στὶς διάφορες περιοχὲς τῆς Γῆς.

4. Τὸ γεωγραφικὸ πλάτος εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς παράγοντες τοῦ κλίματος.

Ἔργασία: Νὰ συζητήσετε γιὰ τὸ κλίμα τοῦ τόπου σας.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

12

Ἡ θέση τῆς Ἑλλάδας στὸν παγκόσμιο χῶρο

Ἑρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε τὴ χώρα μας στὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης, στὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα. Ἀπὸ ποιά μεγάλη θάλασσα βρέχεται;
2. Σὲ ποιά ἥπειρο ἀνήκει ἡ Ἑλλάδα; Μὲ ποιὲς ἠπειροὺς γειτονεύει;
3. Δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τὴν Ἑλλάδα, τοὺς πόλους τῆς Γῆς, τὸν Ἰσημερινό, τοὺς τροπικοὺς κύκλους καὶ τὸν Πρῶτο μεσημβρινό.
4. Ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στὸ βόρειο ἢ στὸ νότιο ἡμισφαίριο; Πόσο εἶναι τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῶν Ἀθηνῶν;
5. Ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στὸ ἀνατολικὸ ἢ στὸ δυτικὸ ἡμισφαίριο; Πόσο εἶναι τὸ γεωγραφικὸ μῆκος τῶν Ἀθηνῶν;
6. Μὲ κέντρο τὴν Ἑλλάδα δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τὴν Εὐρώπη, τὴν Ἀσία, τὴν Ἀφρική, τὴν Αὐστραλία, τὴν Ἀμερική, τὴν Ἀνταρκτική. Δεῖξτε ἐπίσης τὸν Ἀτλαντικὸ, τὸν Ἰνδικὸ καὶ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.
7. Νὰ συγκρίνετε τὴν ἔκταση τῆς Ἑλλάδας μὲ τὴν ἔκταση ἄλλων γνωστῶν σας χωρῶν.
8. Παρατηρήστε μὲ προσοχὴ τὴ θέση τῆς Ἑλλάδας στὸν παγκόσμιο χῶρο, ἀνάμεσα στὴν Εὐρώπη, τὴν Ἀσία καὶ τὴν Ἀφρική. Ἡ θέση τῆς αὐτῆ ἔχει μίπως ἰδιαίτερη σημασία; Γιατί;

Ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶναι μεγάλη χώρα. Ἡ ἔκτασή της μόλις φτάνει τὰ 131.944 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη μὲ δυσκολία τὴ διακρίνομε. Ὑπάρχουν ἐκεῖ κράτη πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, στὰ ὁποῖα ζοῦν ἑκατομμύρια ἄνθρωποι.

Ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καὶ στὴ βόρεια εὐκρατη ζώνη τῆς Γῆς. Ἡ Ἀθήνα ἔχει περίπου 38° βόρειο γεωγραφικὸ πλάτος καὶ σχεδὸν 24° ἀνατολικὸ γεωγραφικὸ μῆκος. Ἡ χώρα μας βρίσκεται στὸ ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο.

Ἡ γαλανὴ καὶ δοξασμένη Πατρίδα μας, μὲ τὸν πανάρχαιο πολιτισμὸ καὶ τὴ λαμπρὴ ἱστορία της, σχηματίζει τὴ νοτιότερη γωνία μιᾶς μεγάλης ἡπείρου, ποὺ λέγεται Εὐρώπη. Στὰ ἀνατολικά τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἑλλάδας ἀπλώνεται ἡ Ἀσία, ἡ μεγαλύτερη ἡπειρος τῆς Γῆς σὲ ἔκταση καὶ πληθυσμὸ. Ἄν παρατηρήσωμε τὸν παγκόσμιο χάρτη, θὰ ἰδοῦμε ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶναι συνέχεια τῆς Ἀσίας. Γι' αὐτὸ παλιότερα θεωροῦσαν τὶς δύο αὐτὲς ἡπείρους μία καὶ τὶς ὀνόμαζαν **Εὐρασία**. Στὰ νότια τῆς Ἑλλάδας βρίσκεται ἡ Ἀφρική.

Οἱ ἑλληνικὲς θάλασσες εἶναι τμήματα μιᾶς μεγάλης θαλάσσιας περιοχῆς, ποὺ λέγεται **Μεσόγειος θάλασσα**.

Πολλὲς χώρες τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς βρέχονται ἀπὸ τὴ θάλασσα αὐτὴ καὶ λέγονται **μεσογειακὲς χώρες**. Μεσογειακὴ χώρα εἶναι καὶ ἡ Ἑλλάδα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπὸ ὅλη τὴ γήινη ἐπιφάνεια γνῶριζαν μόνον τὸν κόσμον τῆς Μεσογείου, δηλ. μικρὲς περιοχὲς τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς.

Σήμερα γνωρίζομε ὅτι ἡ Μεσόγειος θάλασσα ἐπικοινωνεῖ μὲ μεγάλους ὠκεανούς. Πέρα ἀπὸ τὶς ἡπείρους αὐτὲς ἀπλώνονται ὁ Ἀτλαντικὸς, ὁ Ἰνδικός, ὁ Εἰρηνικός κι ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανὸς κι ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς βρίσκονται ἡ Ἀμερικὴ, ἡ Ὠκεανία κι ἡ Ἀνταρκτικὴ.

Ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδας στὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἀνάμεσα σὲ τρεῖς ἡπείρους, ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία κι ἐπηρέασε πολὺ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου μας.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Μεσόγειος θάλασσα, μεσογειακὲς χώρες, Εὐρασία.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οι χώρες, που βρίσκονται ανάμεσα σε μεγάλες περιοχές τής Γῆς, όπου διασταυρώνονται μεγάλοι χερσαίοι και θαλάσσιοι δρόμοι, έχουν μεγάλη σημασία.

2. Μεγάλα δὲν είναι μόνο τὰ κράτη, που κατέχουν μεγάλες ἐκτάσεις γῆς, ἀλλὰ και ὅσα ἔχουν μεγάλη ἱστορία κι ὠφέλησαν με τὸν πολιτισμὸ τους τὴν ἀνθρωπότητα.

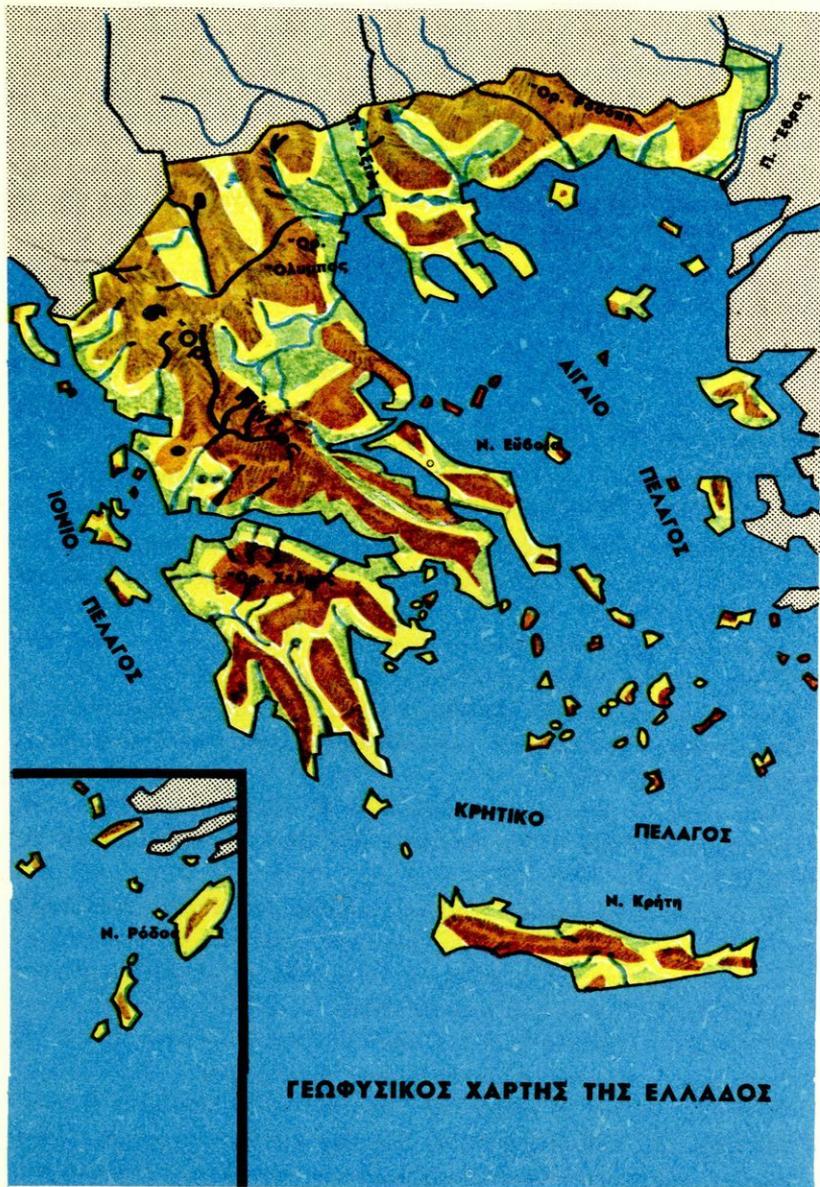
Ἔργασίες : Νὰ γράψετε ἔκθεση με θέμα : «Τί αἰσθάνθηκα, ὅταν εἶδα τὴ μικρὴ Ἑλλάδα στὸν παγκόσμιο χάρτη».

13

Γεωφυσικὴ ἐπισκόπηση τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Παρατηρήστε τὴν Ἑλλάδα στὸ γεωφυσικὸ χάρτη. Δεῖξτε τὶς γειτονικὲς τῆς χώρες. Προσπαθήστε νὰ θυμηθῆτε ὅσα μάθατε γι' αὐτὴ στὴν Δ' τάξη.
2. Δεῖξτε τὴν ἠπειρωτικὴ καὶ τὴ νησιωτικὴ Ἑλλάδα.
3. Ποιὲς θάλασσες βρέχουν ὁλόγυρα τὴ χώρα μας;
4. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδας; Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες ὀροσειρές, οἱ μεγαλύτερες πεδιάδες, τὰ σπουδαιότερα ὀροπέδιά της;
5. Ποιὰ εἶναι τὰ μεγαλύτερα ποτάμια κι οἱ σπουδαιότερες λίμνες τῆς χώρας μας; Γιατί οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτὲς βρῖσκονται στὴ ΒΔ Ἑλλάδα;
6. Νὰ ἐξετάσετε τὸ θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς χώρας μας. Παρατηρήστε στὸ χάρτη τὶς ἀκτῆς, τοὺς μεγάλους κόλπους, τὶς χερσονήσους καὶ τὰ σημαντικότερα ἀκρωτήρια, τὰ μεγάλα νησιά, τοὺς πορθμούς, τοὺς ἰσθμούς, τὰ φυσικὰ λιμάνια κλπ.
7. Τί ἐπίδραση εἶχε στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας καὶ στὴν ἱστορία τοῦ ἔθνους μας ὁ πλούσιος αὐτὸς θαλάσσιος διαμελισμὸς;
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας; Ποῦ ὀφείλεται ἡ ποικιλία κλίματος, πού ὑπάρχει στὶς διάφορες ἑλληνικὲς περιοχές; Παρατηρήστε τὸν πλούσιο ἑδαφικὸ καὶ θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς χώρας μας.

Ἡ Ἑλλάδα μας εἶναι μιὰ μεγάλη χερσόνησος, ἡ ὁποία σὰν πελώριο χέρι ἀπλώνεται στὰ γαλανὰ νερὰ τῆς Μεσογείου. Γύρω τῆς ἑκατοντάδες νησιά λούζονται στὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου, τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους.

Στὰ βόρεια καὶ βορειοανατολικά τῆς Ἑλλάδας βρίσκονται ἡ Ἀλβανία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία. Οἱ χῶρες αὐτές, μαζί μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἀποτελοῦν μιὰ μεγαλύτερη χερσόνησο, πού ὀνομάζεται **Βαλκανικὴ χερσόνησος**.

Ἡ Πατρίδα μας εἶναι γενικὰ ὄρεινὴ χώρα. Ἡ μεγάλη ὄροσειρὰ τῆς Πίνδου, μὲ ψηλές κορυφές καὶ πολυάριθμες διακλαδώσεις, πιάνει ὀλόκληρο σχεδὸν τὸν κορμὸ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας. Συνέχεια τῆς Πίνδου εἶναι τὰ βουνὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Κρήτης.

Πρὶν ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες ὁ σημερινὸς χῶρος τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους ἦταν στεριά, ἡ ὁποία καταποντίστηκε, καὶ ἔμειναν στὴν ἐπιφάνεια τῶν νερῶν τὰ πολυάριθμα ἑλληνικὰ νησιά.

Στὰ βόρεια τῆς Ἑλλάδας ὑψώνονται πολλὲς ἄλλες ὄροσειρές. Μεγαλύτερη ἀπ' αὐτές εἶναι ἡ Ροδόπη. Ψηλότερο ὄρος στὴ χώρα μας εἶναι ὁ Ὀλυμπος (2.917 μ.).

Ἀνάμεσα στὰ ὄρη καὶ στὶς ὄροσειρές τῆς Πατρίδας μας σχηματίζονται εὐφωρες κοιλάδες, ὄροπέδια καὶ πεδιάδες. Οἱ μεγαλύτερες **πεδιάδες** βρίσκονται στὴ Θεσσαλία καὶ στὴ Μακεδονία. Τὰ πιὸ πλατιὰ **ὄροπέδια** ἀπλώνονται ἀνάμεσα στὰ βουνὰ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας.

Μεγάλα **ποτάμια** δὲν ἔχει ἡ Ἑλλάδα. Ὁ Ἔβρος, ὁ Νέστος, ὁ Στρυμόνας, ὁ Ἀξιός, ὁ Ἀλιάκμονας, ὁ Πηνειός, ὁ Σπερχειός, ὁ Ἀχελῷος, ὁ Ἀραχθός, ὁ Ἀλφειός, ὁ Εὐρώτας, εἶναι τὰ σπουδαιότερα ἀπ' αὐτά.

Στὰ κλειστὰ ὄροπέδια τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδας βρίσκονται οἱ **λίμνες** Μεγάλῃ καὶ Μικρῇ Πρέσπῃ, ἡ Βεγορίτιδα, ἡ λίμνη τῆς Καστοριάς, ἡ Παμβώτιδα. Στὴν Κεντρικὴ Μακεδονία βρίσκονται ἡ Δοϊράνη ἡ λίμνη τοῦ Λαγκαδᾶ καὶ ἡ Βόλβη. Στὴν Αἰτωλοακαρνανία ἡ Τριχωνίδα καὶ ἄλλες μικρότερες λίμνες καὶ λιμνοθάλασσες. Στὰ τελευταῖα χρόνια μὲ τεράστια τεχνητὰ φράγματα σχηματίσθηκαν στὶς κοιλάδες πολλῶν ποταμῶν μεγάλες τεχνητὲς λίμνες.

Με τὰ νερά τους κινούνται ὑδροηλεκτρικά ἔργοστάσια καὶ ποτί-
ζονται πολλὰ χωράφια.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει πλούσιο **θαλάσσιο διαμελισμὸ** καὶ πολλὰ
φυσικὰ λιμάνια. Οἱ ἄκτες της ἔχουν ποικίλα σχήματα. Ἡ θάλασσα
προχωρεῖ βαθιὰ στὴ στεριά καὶ σχηματίζει κόλπους, χερσονήσους,
ἀκρωτήρια. Μεγαλύτεροι **κόλποι** εἶναι: ὁ Στρυμονικός, ὁ Θερμαϊκός,
ὁ Παγασητικός, ὁ Μαλιακός, ὁ Εὐβοϊκός, ὁ Σαρωνικός, ὁ Ἀργολι-
κός, ὁ Λακωνικός, ὁ Μεσσηνιακός, ὁ Κορινθιακός, ὁ Ἀμβρακικός.
Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς σχηματίζονται πολλὲς μικρὲς καὶ μεγάλες **χερ-
σόνησοι**, σπουδαιότερες ἀπ' τὶς ὁποῖες εἶναι: ἡ Πελοπόννησος, ἡ
Χαλκιδική, ἡ Μαγνησία.

Γνωστὰ **ἀκρωτήρια** στὴ χώρα μας εἶναι: τὸ Νυμφαῖο, τὸ
Δρέπανο, τὸ Καναστραῖο, ὁ Καφηρέας (Κάβο Ντόρο), τὸ Σούνιο,
τὸ Σκύλαιο, ὁ Μαλέας, τὸ Ταίναρο, ὁ Ἀκρίτας.

Σπουδαιότεροι **πορθμοὶ** εἶναι τοῦ Εὐρίπου καὶ τοῦ Ρίου. Ἡ
διώρυγα τῆς Κορίνθου χωρίζει τὴν Πελοπόννησο ἀπὸ τὴν ὑπό-
λοιπη Ἑλλάδα.

Μεγαλύτερα **νησιὰ** τῆς Ἑλλάδας εἶναι: ἡ Κρήτη, ἡ Εὐβοία,
ἡ Ρόδος, ἡ Λέσβος, ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἡ Κέρκυρα, ἡ Λευκάδα, ἡ Κε-
φαλληνία, ἡ Ζάκυνθος. Μεγάλα νησιωτικὰ συμπλέγματα εἶναι: οἱ
Κυκλάδες, τὰ Δωδεκάνησα, τὰ Ἐπτάνησα, οἱ Βόρειες Σποράδες.

Ὁ πλούσιος αὐτὸς θαλάσσιος διαμελισμὸς βοήθησε πολὺ στὸ
νὰ εἶναι σήμερα ἡ μικρὴ Ἑλλάδα μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ναυτικὲς
χώρες τῆς Γῆς.

Ὅπως ἀναφέραμε σὲ προηγούμενο κεφάλαιο, ἡ χώρα μας βρί-
σκεται στὴ Βόρεια εὐκρατη ζώνη. Τὸ **κλίμα** της ἐπιηρεάζεται ἀπὸ
τὸ γεωγραφικὸ πλάτος της, ἀπὸ τὶς γειτονικὲς θάλασσες, ἀπὸ τὸν
πλούσιο θαλάσσιο κι ἔδαφικὸ διαμελισμὸ της.

Ὅλες οἱ περιοχὲς τῆς Ἑλλάδας δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο κλίμα. Στὰ
βόρεια διαμερίσματα τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικὸ, μὲ ψυχρὸ χειμῶνα
καὶ ζεστὸ καλοκαίρι. Ἡπειρωτικὸ κλίμα ἔχουν κι ὅσες περιοχὲς τοῦ
νότου βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Στὰ παράλια καὶ στὰ
νότια μέρη τῆς Ἑλλάδας τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακὸ, μὲ ἥπιο χειμῶνα
καὶ δροσερὸ καλοκαίρι. Στὴ Δυτικὴ Ἑλλάδα βρέχει συχνότερα καὶ
τὸ κλίμα εἶναι ἄρκετὰ ὑγρὸ. Στὴν Ἀνατολικὴ Ἑλλάδα οἱ βροχὲς
εἶναι λιγότερες καὶ σὲ ὀρισμένες περιοχὲς τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ξηρὸ.

Ἡ ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, μὲ μεγάλες ὄροσειρές, ποτάμια ἢ κόλπους, χωρίζεται σὲ ἔξι **γεωγραφικὰ διαμερίσματα**. Αὐτὰ εἶναι : ἡ Θράκη, ἡ Μακεδονία, ἡ Θεσσαλία, ἡ Ἡπειρος, ἡ Στερεὰ Ἑλλάδα κὶ ἡ Πελοπόννησος.

Ἡ νησιωτικὴ Ἑλλάδα περιλαμβάνει τὴν Κρήτη, τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὰ νησιά τοῦ Ἴονίου πελάγους.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Νὰ ἐπαναλάβετε καὶ νὰ μάθετε τοὺς γεωγραφικοὺς ὄρους καὶ τὰ ὀνόματα, πού ἀναφέρονται στὸ κεφάλαιο αὐτό. Νὰ τὰ βρῆτε ὅλα στὸ χάρτη σας.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Ὁ πλούσιος θαλάσσιος διαμελισμὸς ἑνὸς τόπου ἐπηρεάζει τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἱστορία τοῦ λαοῦ, πού κατοικεῖ σ' αὐτόν.

2. Ὁ ἔδαφικὸς διαμελισμὸς δημιουργεῖ ποικιλία κλίματος.

3. Οἱ περιοχὲς, στὶς ὁποῖες δὲ φτάνουν θαλάσσιοι ἀνεμοὶ, ἔχουν συνήθως ἡπειρωτικὸ κλίμα.

4. Οἱ πορθμοὶ κὶ οἱ διώρυγες διευκολύνουν τὴ ναυσιπλοΐα, ἐνῶ τὰ ἀκρωτήρια εἶναι ἐπικίνδυνα γι' αὐτὴν.

5. Γιὰ νὰ σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νὰ ὑπάρχη μεγάλη ἐνδοχώρα καὶ νὰ δέχεται πολλὲς βροχὲς.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἑλλάδας.

14

Σύντομη οἰκονομικὴ ἐξέταση τῆς Ἑλλάδας

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. *Τί γνωρίζετε ἀπὸ τὴν Δ' τάξη γιὰ τὸν ἐθνικὸ πλοῦτο τῆς χώρας μας;*
2. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἐλληνικὴ γεωργία; Πόσοι Ἕλληνες ἀπασχολοῦνται σ' αὐτή; Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα τῆς χώρας μας; Ποιὰ ἀπ' αὐτὰ ἐξάγονται σὲ ἄλλες χώρες;*
3. *Τί σημασία ἔχει ἡ ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας γιὰ τὴ χώρα μας; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἐλληνικὴ πτηνοτροφία;*
4. *Ὑπάρχουν μεγάλα δάση στὴν Ἑλλάδα; Σὲ ποιὲς περιοχὲς βρίσκονται;*

5. Πώς αξιοποιεί ή 'Ελλάδα τὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο της;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἑλληνικὴ βιοτεχνία καὶ βιομηχανία; Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ προϊόντα τοῦ τόπου μας; Σὲ ποιὲς περιοχὲς βρῖσκονται τὰ περισσότερα ἐργοστάσια; Πόσοι Ἕλληνες ἀπασχολοῦνται στὴ βιομηχανία;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἀλιεία;
8. Τί σημασία ἔχει γιὰ τὴ χώρα μας ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία;
9. Τί σημασία ἔχει ὁ τουρισμός; Πώς μπορεῖτε νὰ βοηθήσετε στὴν ἀνάπτυξή του;
10. Πώς γίνεται ἡ διακίνηση τῶν ἀγαθῶν στὴ χώρα μας; Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς ἐμπορικὲς ικανότητες τῶν Ἑλλήνων;

Ἡ οικονομικὴ κατάσταση μιᾶς χώρας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς **πλουτοπαραγωγικὲς πηγές**, πού ἔχει, κι ἀπὸ τοὺς τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους τὶς ἐκμεταλλεύεται.

Οἱ σπουδαιότερες πηγὲς πλοῦτου στὴ χώρα μας εἶναι: ἡ **γεωργία**, ἡ **κτηνοτροφία**, τὰ **δάση**, τὰ **ὀρυκτά**, ἡ **βιοτεχνία**, ἡ **βιομηχανία**, ἡ **ἀλιεία**, ἡ **ναυτιλία**, ὁ **τουρισμός**.

Παλιότερα οἱ περισσότεροι Ἕλληνες ἦταν γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Στὰ τελευταῖα χρόνια ὁ ἀριθμὸς τῶν γεωργῶν συνεχῶς ἐλαττώνεται κι αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων πού ἐργάζονται στὴ βιομηχανία, σὲ τουριστικὲς ἐπιχειρήσεις κλπ. Καὶ πάλι ὅμως ἡ Ἑλλάδα παράγει σήμερα πολὺ περισσότερα κι ἐκλεκτότερα **γεωργικὰ προϊόντα** ἀπ' ὅ,τι παλιότερα. Σπουδαιότερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι: τὰ δημητριακὰ, ὁ καπνός, οἱ ἐλιές, τὰ σταφύλια, τὰ φρούτα, τὰ λαχανικὰ, τὸ βαμβάκι, τὸ ρύζι, τὰ ζαχαρότευτλα. Πολλὰ ἀπὸ τὰ προϊόντα αὐτὰ, κυρίως καπνός, φρούτα, ἐλιές, λαχανικὰ, πουλιοῦνται καὶ σὲ ξένες χῶρες. Ἄλλα τὰ ἐπεξεργάζονται σ' ἐργοστάσια καὶ παράγουν νέα προϊόντα.

Οἱ κτηνοτρόφοι μας τρέφουν αἰγοπρόβατα, βοοειδῆ, χίρους, κουνέλια καὶ παράγουν ἀρκετὰ **κτηνοτροφικὰ προϊόντα**. Αὐτὰ ὅμως δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ τὶς ἀνάγκες μας καὶ εἰσάγομε πολλὰ ἀπὸ ξένες χῶρες. Στὰ τελευταῖα χρόνια ἀναπτύχθηκε πολὺ στὴ χώρα μας ἡ **πηνηνοτροφία**. Ἄρκετοὶ Ἕλληνες ἀσχολοῦνται ἐπίσης μὲ τὴ **μελισσοκομία**.

Παραγωγικός χάρτης της Ελλάδος

Σε πολλές όρεινές περιοχές τῆς χώρας μας υπάρχουν μεγάλα δάση, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγονται ἄρκετὰ **δασικὰ προϊόντα**. Οὐτε κι αὐτὰ ὅμως εἶναι ἄρκετά, γι' αὐτὸ εἰσάγομε μεγάλες ποσότητες ξυλείας ἀπὸ ἄλλες χώρες.

Ἀπὸ πολλές περιοχές τῆς Ἑλλάδας ἐξάγονται **ὄρυκτά**. Δυστυχῶς τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ πουλιοῦνται ἀκατέργαστα σὲ ξένες χώρες. Τὰ τελευταῖα χρόνια ἰδρύθηκαν καὶ στὴ χώρα μας ἄρκετὰ ἐργοστάσια, στὰ ὁποῖα ἀπὸ τὰ ὄρυκτά παράγονται πολλὰ χρήσιμα **βιομηχανικὰ προϊόντα**.

Ἡ **βιομηχανία** ἀναπτύσσεται τῶρα ἄρκετὰ καὶ στὴν Ἑλλάδα. Στὰ περισσότερα ἐργοστάσια ἐπεξεργάζονται γεωργικὰ προϊόντα. Πολλὰ μεγάλα ἐργοστάσια παράγουν ἠλεκτρικὸ ρεῦμα. Ἄλλα εἶναι ὑδροηλεκτρικὰ κι ἄλλα θερμοηλεκτρικὰ. Τὰ περισσότερα ἐργοστάσια βρίσκονται στὴν περιοχή Ἀθηνῶν-Πειραιῶς. Μεγάλα βιομηχανικὰ συγκροτήματα βρίσκονται ἐπίσης στὴ Θεσσαλονίκη, στὸ Βόλο, στὴν Πτολεμαῖδα, στὴ Μεγαλόπολη, στὴν Πάτρα, στὴν Καβάλα. Στὴ Θάσο τελευταῖα ἀνακαλύφθηκαν πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου.

Θαυμάσια εἶναι τὰ προϊόντα τῆς ἑλληνικῆς **βιοτεχνίας**. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ πουλιοῦνται στοὺς τουρίστες καὶ σὲ ξένες χώρες.

Στὴ θάλασσα ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια οἱ Ἕλληνες ἀνάπτυξαν ἐξαιρετικὴ δραστηριότητα. Ἡ **ἐμπορικὴ ναυτιλία** μας εἶναι καύχημα τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὶς πρῶτες χώρες τῆς Γῆς στὸν ἐμπορικὸ στόλο.

Πολλοὶ Ἕλληνες ἀσχολοῦνται μ' ἐπιτυχία στὸ **ἐμπόριο**.

Ἡ **συγκοινωνία** στὴ χώρα μας διεξάγεται μὲ αὐτοκίνητα, τραῖνα, πλοῖα καὶ ἀεροπλάνα.

Ὁ **τουρισμὸς** εἶναι μεγάλη πηγὴ πλούτου γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Περισσότεροι ἀπὸ τρία ἑκατομμύρια τουρίστες ἐπισκέπτονται κάθε χρόνο τὴ χώρα μας, γιὰ νὰ θαυμάσουν τ' ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ νὰ χαροῦν τὶς φυσικὲς ὁμορφιές, τὶς γραφικὲς ἀκτὲς καὶ τὸ λαμπρὸν ἑλληνικὸν ἥλιο.

Γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς Πατρίδας μας πρέπει νὰ φροντίζομε ὅλοι οἱ Ἕλληνες κι ὅλοι νὰ ἐργαζόμαστε μὲ ζήλο γιὰ τὴν πρόοδό τῆς.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Ἡ οικονομική ανάπτυξη μιᾶς χώρας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς καὶ τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων τῆς.

2. Οἱ δημιουργικοὶ ἄνθρωποι πετυχαίνουν νὰ παράγουν περισσότερα καὶ καλύτερα ἀγαθὰ μὲ λιγότερο κόπο.

Ἔργασίες : Σκέψου τί μπορεῖς νὰ κάμῃς κι ἐσύ ἀπὸ τώρα ποὺ εἶσαι μικρός, γιὰ νὰ βοηθήσῃς στὴν πρόοδο τῆς χώρας μας καὶ νὰ γίνῃς δημιουργικὸς ἄνθρωπος.

15

Πολιτικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἐξέταση τῆς Ἑλλάδας

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Προσπαθῆστε νὰ θυμηθῆτε ὅσα διδαχτήκατε ὡς τώρα γιὰ τὸν πανάρχαιο πολιτισμὸ καὶ τὴ δόξα τῆς Πατρίδας μας.
2. Σὲ ποιὲς περιοχὲς τῆς Ἑλλάδας ὑπάρχουν πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα;
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς σημερινούς Ἕλληνες;
4. Πῶς διοικεῖται σήμερα ἡ χώρα μας;
5. Τί πρέπει νὰ κάνετε γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς πόλης σας καὶ γιὰ τὸ καλὸ ὅλης τῆς Ἑλλάδας;

Ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια στὴν Ἑλλάδα ζοῦσαν Ἕλληνες : οἱ Ἴωνες, οἱ Αἰολεῖς, οἱ Ἀχαιοί, οἱ Δωριεῖς. Ἀπὸ τοὺς μακρινούς ἐκείνους προγόνους καταγόμαστε ὅλοι οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες.

Ἡ Ἱστορία μᾶς δίδαξε τὰ λαμπρὰ ἐπιτεύγματα τῶν ἀρχαίων προγόνων μας. Εἶναι αὐτὰ ποὺ χάρισαν στὴν Πατρίδα μας αἰώνια δόξα. Μεγάλια ἦταν ἐπίσης τὰ δημιουργήματα τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, ὕστερ' ἀπὸ πολλὲς πολεμικὲς περιπέτειες, ἀγωνίζονται νὰ ξαναφέρουν τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν πρόοδο

στή χώρα μας. Στήν προσπάθεια αυτή ἔχομε χρέος νά βοηθήσωμε ὄλοι μας ἔνωμένοι κι ἀδερφωμένοι καί νά προχωρήσωμε μπροστά, γιά νά ξανακάνουμε τή χώρα μας πρώτη στόν πολιτισμό.

Σήμερα ζοῦν στήν Ἑλλάδα 8.768.641 Ἕλληνες (ἀπογραφή 1971). Μιλοῦν ὄλοι τήν ἴδια ἑλληνική γλώσσα, εἶναι ὄλοι σχεδόν χριστιανοί ὀρθόδοξοι κι ἔχουν σχεδόν τά ἴδια ἦθη κι ἔθιμα.

Σέ κάθε τετραγωνικό χιλιόμετρο τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἀναλογοῦν 66 περίπου κάτοικοι. Ἡ κατανομή τοῦ πληθυσμοῦ δέν εἶναι ὀμοιόμορφη στή χώρα μας. Οἱ περισσότεροι Ἕλληνες κατοικοῦν στίς πόλεις καί στίς κωμοπόλεις. Μόνο στήν περιοχή Ἀθηνῶν-Πειραιῶς ἔχουν συγκεντρωθῆ 2.540.000 ἄνθρωποι ! Οἱ ὑπόλοιποι ζοῦν στά χωριά. Πολλοί ὄμως ἀπ' αὐτούς ἐγκαταλείπουν συνεχῶς τά χωριά τους καί φεύγουν γιά τίς πόλεις ἢ μεταναστεύουν στό ἔξωτερικό.

Πολλοί ἄλλοι Ἕλληνες, πού ὑπολογίζονται σέ 2.500.000 περίπου, ζοῦν σέ ξένες χῶρες. Εἶναι οἱ **ἀπόδημοι Ἕλληνες**. Χιλιάδες Ἕλληνες ζοῦν ἐπίσης στήν Κύπρο, στήν Κωνσταντινούπολη καί στή Βόρειο Ἡπειρο.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει **δημοκρατικό πολίτευμα**. Ἀρχηγός τοῦ κράτους εἶναι ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας. Αὐτός μέ τόν πρωθυπουργό καί τοὺς ὑπουργούς φροντίζουν γιά ὄλα τά ζητήματα τοῦ κράτους.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας μας εἶναι ἡ **Ἀθήνα**, ἡ ἐνδοξότερη πόλη τῆς Γῆς.

Ἡ Ἑλλάδα, γιά νά διοικηθῆ καλύτερα, εἶναι χωρισμένη σέ νομούς. Πολλοί νομοί διαιροῦνται σέ ἐπαρχίες. Κάθε νομός διοικεῖται ἀπό τὸ νομάρχη, πού ἐκπροσωπεῖ στό νομό του τήν Κυβέρνηση.

Σέ κάθε πόλη ὑπάρχει ὁ δήμαρχος καί τὸ Δημοτικό Συμβούλιο καί σέ κάθε κοινότητα ὁ πρόεδρος καί τὸ Κοινοτικό Συμβούλιο.

Ἡ ὀρθόδοξη Χριστιανική **Ἐκκλησία** τῆς χώρας μας διοικεῖται ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο, πού ἔχει πρόεδρο τὸν ἀρχιεπίσκοπο «Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος».

Στά ἑλληνικά **δικαστήρια** οἱ δικαστῆς λύνουν τίς διαφορῆς τῶν πολιτῶν καί τιμωροῦν τοὺς παραβάτες τῶν νόμων. Ἀνώτατο δικαστήριο στή χώρα μας εἶναι ὁ **Ἄρειος Πάγος**.

“Όλοι οί Έλληνες μέσα στό κράτος έχουν τά ίδια δικαιώματα και τίς ίδιες ύποχρεώσεις.

Ό **Έλληνικός Στρατός** είναι ό άκόιμητος φρουρός τής Πατρίδας. Περιλαμβάνει τό στρατό ξηράς, τό πολεμικό ναυτικό και τήν άεροπορία.

Η **Έλληνική Χωροφυλακή** κι ή **Άστυνομία Πόλεων** φροντίζουν νά τηρείται ή τάξη στις πόλεις και στά χωριά.

Γιά τήν **έκπαίδευση** τών Έλλήνων λειτουργοῦν πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα : Νηπιαγωγεία, Δημοτικά Σχολεία, Γυμνάσια, Έπαγγελματικές Σχολές, Πανεπιστήμια κλπ. Τό κράτος ξοδεύει μεγάλα ποσά, γιά νά μορφώνωνται τά Έλληνόπουλα.

Γενική παρατήρηση : Για νά προοδεύση μιá χώρα, πρέπει όλοι οί πολίτες νά βοηθούν τούς άρχοντες τοῦ κράτους στό έργα προόδου.

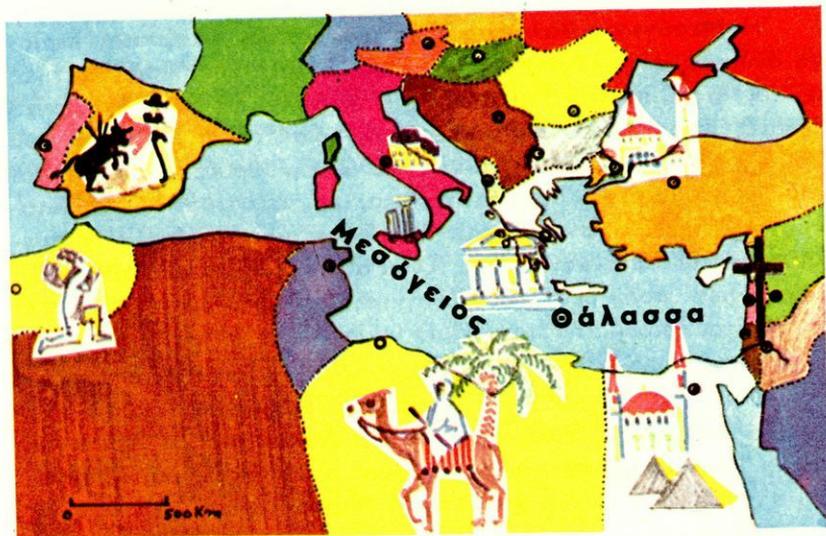
Έργασίες : Πάνω στό γεωφυσικό χάρτη τής Ελλάδας, πού κάνατε σέ προηγούμενο μάθημα, νά τοποθετήσετε ένα διάφανο χαρτί και νά χωρίσετε τούς νομούς τής χώρας μας. Έπειτα νά γράψετε και νά μάθετε τίς πρωτεύουσές τους.

16

Η θέση τής Ελλάδας στή Μεσόγειο

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δειίτε τή Μεσόγειο θάλασσα στόν παγκόσμιο χάρτη και στην ύδρογειο σφαίρα. Δειίτε τό Γιβραλτάρ, τό Σουέζ, τόν Έλλήσποντο.
2. Δειίτε στό χάρτη τής Μεσογείου τήν Ελλάδα, τή Μικρά Άσία, τήν Άταλία και τήν Άβηρική χερσόνησο. Δειίτε τίς άκτές τής Βόρειας Άφρικής και τής Παλαιστίνης. Δειίτε τά μεγάλα νησιά και

Χάρτης Μεσογειακῶν χωρῶν

τὰ μεγάλα λιμάνια τῆς Μεσογείου. Παρατηρήστε τὴ θέση τῆς Ἑλλάδας ἀνάμεσα στὶς ἄλλες μεσογειακὲς χώρες.

3. Γνωρίζετε τὸ κλίμα, τὴ χλωρίδα καὶ τὴν πανίδα τῆς Ἑλλάδας. Τί μπορείτε νὰ πείτε γιὰ τὸ κλίμα, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα τῶν ἄλλων μεσογειακῶν χωρῶν;
4. Νὰ συζητήσετε γιὰ τὸ μεσογειακὸ κλίμα, τὴ μεσογειακὴ βλάστηση, τοὺς μεσογειακοὺς λαοὺς. Ποιὰ κοινὰ γνωρίσματα ἔχουν;
5. Νὰ θυμηθῆτε ὅσα διδαχτήκατε στὴ Μυθολογία γιὰ τοὺς Ἀργοναυτές, τὰ μήλα τῶν Ἑσπερίδων, τὶς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεά. Δεῖξτε γνωστὰ μέρη στὸ χάρτη σας.
6. Παρατηρήστε τὸ χάρτη τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀποικιῶν, τὸ χάρτη τοῦ κράτους τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, τὸ χάρτη τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, τὸ χάρτη τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.
7. Τί ρόλο διαδραμάτισε ἡ Ἑλλάδα στὸ χῶρο τῆς Μεσογείου στὴν ἀρχαιότητα καὶ στὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ;
8. Δεῖξτε τὰ κράτη, πὸν ὑπάρχουν σήμερα γύρω ἀπὸ τὴ Μεσόγειο. Μὲ ποιά ἀπ' αὐτὰ πολέμησε στὸ παρελθὸν ἡ Ἑλλάδα;
9. Γιατί πολλὰ ἰσχυρὰ κράτη θέλουν νὰ κυριαρχοῦν στὴ Μεσόγειο;

Ἡ **Μεσόγειος θάλασσα** εἶναι μιὰ μεγάλη θαλάσσια περιοχή ἀνάμεσα στὴν Εὐρώπη, στὴν Ἀφρική καὶ στὴν Ἀσία. Δυτικά, μὲ τὸν **πορθμὸ τοῦ Γιβραλτάρ**, ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Στὴ νοτιοδυτικὴ γωνία τῆς βρίσκεται ἡ **διώρυγα τοῦ Σουέζ**, ἡ ὁποία συνδέει τὴ Μεσόγειο μὲ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. Βορειοανατολικά, μὲ τὰ στενὰ τοῦ **Ἑλλησπόντου**, τῆς **Προποντίδας** καὶ τοῦ **Βοσπόρου**, ἡ Μεσόγειος συνδέεται μὲ τὸν **Εὐξείνιο Πόντο**. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ πορθμοὶ καὶ οἱ διώρυγες ἔχουν πολὺ μεγάλη στρατηγικὴ καὶ οἰκονομικὴ σημασία κι ἐξυπηρετοῦν πολὺ τὴν παγκόσμια ναυσιπλοΐα.

Στὴ βόρεια πλευρὰ τῆς ἡ Μεσόγειος εἰσχωρεῖ στὴ στεριά καὶ σχηματίζει τὸ **Αἰγαῖο**, τὸ **Ἰόνιο**, τὸ **Ἀδριατικὸ** καὶ τὸ **Τυρρηνικὸ πέλαγος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἀπλώνονται ἡ **Ἑλληνικὴ** καὶ ἡ **Ἰταλικὴ χερσόνησος**. Ἀνάμεσα στὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο καὶ στὸν Εὐξείνιο Πόντο βρίσκεται ἡ **Μικρασιατικὴ χερσόνησος**.

Στὴ Μεσόγειο, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γνωστὰ μας ἑλληνικὰ νησιά, ὑπάρχουν ἐπίσης ἡ **Κύπρος**, ἡ **Σικελία**, ἡ **Μάλτα**, ἡ **Σαρδηνία**, ἡ **Κορσική**.

Μεγάλια λιμάνια τῆς Μεσογείου εἶναι: ὁ **Πειραιᾶς** στὴν Ἑλλάδα, ἡ **Νεάπολη** κι ἡ **Γένοβα** στὴν Ἰταλία, ἡ **Μασσαλία** στὴ Γαλλία, ἡ **Βαρκελώνη** στὴν Ἰσπανία, τὸ **Ἀλγέριο**, ἡ **Τύνιδα** κι ἡ **Ἀλεξάνδρεια** στὴν Ἀφρική, ἡ **Βηρυττὸς** στὸ Λίβανο.

Ὅλες οἱ περιοχές, πού βρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο, ἔχουν τὸ ἴδιο σχεδὸν **μεσογειακὸ κλίμα** καὶ τὴν ἴδια **μεσογειακὴ βλάστηση**. Θερμότερο εἶναι τὸ κλίμα τῶν μεσογειακῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς.

Καμιὰ ἄλλη θαλάσσια περιοχή τῆς Γῆς δὲν εἶδε τὶς περιπέτειες, πού δοκίμασαν οἱ λαοὶ τῆς Μεσογείου, καὶ καμιὰ δὲ γνώρισε τὴ δόξα τῆς. Στὴν ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου, ὅπως ὑποστηρίζουν πολλοί, πρωτοεμφανίστηκαν οἱ ἄνθρωποι κι ἐκεῖ ἀναπτύχθηκε ὁ πρῶτος πολιτισμός.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχαν ἰδρύσει πολλὰς ἀποικίες σ' ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου. Στὴ Μικρὰ Ἀσία κατοικοῦσαν Ἕλληνες καὶ ἡ Κάτω Ἰταλία μὲ τὴ Σικελία λέγονταν «Μεγάλῃ Ἑλλάς».

Ἀργότερα στὴ Μεσόγειο καὶ γύρω ἀπ' αὐτὴ κυριάρχησαν

οί Ρωμαῖοι κι ὕστερα ἀπ' αὐτοὺς οἱ Βυζαντινοὶ Ἕλληνες. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Βοσπόρου, ἐκεῖ ποὺ ἐνώνονται ἡ Μεσόγειος μὲ τὸν Εὐξείνιο Πόντο κι ἡ Εὐρώπη μὲ τὴν Ἀσία, χτίστηκε ἡ **Κωνσταντινούπολη**. Ἐκεῖ γιὰ χίλια περίπου χρόνια μεταφέρθηκε ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδας.

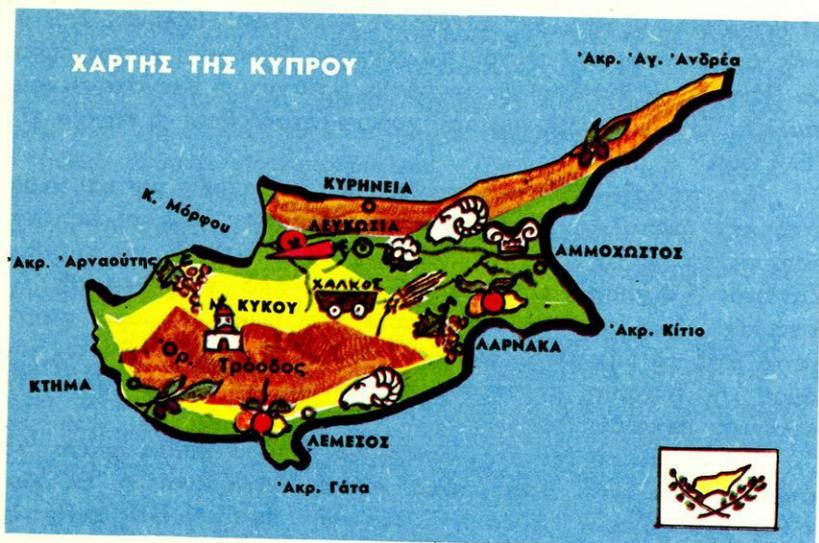
Ἐπειτα ἦρθαν χρόνια δύσκολα γιὰ τὴν Πατρίδα μας καὶ γύρω ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο ἐγκαταστάθηκαν Τοῦρκοι, φερμένοι ἀπὸ τὶς στέπες τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ ἀρχαῖος, ὁ ἄλεξανδρινὸς κι ὁ βυζαντινὸς Ἑλληνισμὸς χάθηκαν γιὰ πάντα ἀπὸ τὶς χῶρες τῆς Ἀνατολῆς. Μόνο πάπυροι καὶ σπασμένα ἑλληνικὰ μάρμαρα, σπαρμένα ἀπὸ τὸ Γιβραλτάρ ὡς τὸν Ἰνδὸ κι ἀπὸ τὸ Δούναβη ὡς τὴν ἄμμο τῆς Σαχάρας, μαρτυροῦν τὴ δύναμη καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος.

Γύρω ἀπὸ τὴ Μεσόγειο ὑπάρχουν σήμερα πολλὰ κράτη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται **μεσογειακὰ κράτη**. Αὐτὰ εἶναι: ἡ Ἑλλάδα, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Ἰταλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰσπανία στὶς ἀκτὲς τῆς Εὐρώπης, τὸ Μαρόκο, ἡ Ἀλγερία, ἡ Τυνησία, ἡ Λιβύη κι ἡ Αἴγυπτος στὶς ἀκτὲς τῆς Ἀφρικῆς, τὸ Ἰσραήλ, ὁ Λίβανος, ἡ Συρία κι ἡ Τουρκία στὶς ἀκτὲς τῆς Ἀσίας. Ἀνεξάρτητα κράτη εἶναι ἐπίσης ἡ Κύπρος καὶ ἡ Μάλτα.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Μεσόγειος θάλασσα, μεσογειακὸ κλίμα, μεσογειακὴ βλάστηση, μεσογειακὰ κράτη, Γιβραλτάρ, Σουέζ, Ἑλλήσποντος, Προποντίδα, Βόσπορος, Εὐξείνιος Πόντος, Ἀδριατικὸ πέλαγος, Τυρρηνικὸ πέλαγος κ.ἄ.

Γενικὴ παρατήρηση: Οἱ θάλασσες, ποὺ ἐνώνουν γειτονικὲς περιοχές, οἱ πορθμοὶ κι οἱ διώρυγες ἔχουν μεγάλη στρατηγικὴ καὶ οἰκονομικὴ σημασία.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Μεσογείου. Νὰ σημειώσετε σ' αὐτὸν ὄλα τὰ στοιχεῖα, ποὺ ἀναφέραμε στὸ μάθημα.

Χάρτης Κύπρου

17

Ἡ μεγαλόνησος Κύπρος

Ἐκταση : 9.250 τ. χ.

Κάτοικοι : 640.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Ἀκούσατε ἀσφαλῶς πολλὰ γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μεγαλόνησο Κύπρο. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή;
2. Παρατηρήστε τὴν Κύπρο στὸ χάρτη τῆς Μεσογείου, στὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ στὴν ὑδρογείου σφαίρα. Τί γνώμη ἔχετε γιὰ τὴ θέση τῆς;
3. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς Κύπρου; Ποιὰ βουνὰ καὶ ποιὲς πεδιάδες ἔχει; Γιατί δὲν ἔχει μεγάλα ποτάμια;
4. Πῶς εἶναι οἱ ἀκτὲς τῆς Κύπρου; Δείξτε τοὺς κόλπους, τὰ ἀκρωτήρια, τὰ λιμάνια τῆς.
5. Τί κλίμα νομίζετε ὅτι ἔχει ἡ Κύπρος; Γιατί;

6. Τί γνωρίζετε για τὸ φυσικὸ πλοῦτο της;
7. Τί γνωρίζετε για τὴν ἀρχαία, τὴ μεσαιωνικὴ καὶ τὴ νεώτερη ἱστορία τῆς Κύπρου; Γιατί ὀνομάζεται («νησὶ τῆς Ἀφροδίτης»);
8. Τί γνωρίζετε για τοὺς σημερινοὺς Κυπρίους καὶ τοὺς πρόσφατους σκληροὺς ἀγῶνες τους για τὴν ἐλευθερία;
9. Πῶς εἶναι ὀργανωμένο τὸ σημερινὸ κυπριακὸ κράτος;

«Πολλοὺς ἀφέντες ἄλλαξε, δὲν ἄλλαξε ψυχὴ...»

Ἡ Κύπρος εἶναι ἓνα μεγάλο, ὠραῖο κι ἔνδοξο ἑλληνικὸ νησί. Αἰῶνες λούζεται στὰ γαλανὰ κύματα τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ γράφει τὴ λαμπρὴ ἱστορία της, ποὺ εἶναι ὅμοια μὲ τὴν ἱστορία ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Λένε ὅτι στὴ μυθικὴ ἐποχὴ ἀπὸ τὴ θάλασσα τῆς Κύπρου ἀναδύθηκε ἡ θεὰ τῆς ὀμορφιάς, γι' αὐτὸ ἡ ἑλληνικὴ μεγαλόνησος ὀνομάστηκε καὶ **Νησὶ τῆς Ἀφροδίτης**.

Μεγαλόπρεπα ἐρείπια ναῶν καὶ ἀρχαίων πόλεων διαλαλοῦν στοὺς αἰῶνες τὴ δόξα καὶ τὴν ἑλληνικότητα τοῦ μαρτυρικοῦ νησιοῦ. Ἐκεῖ ἀναπτύχθηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους ἑλληνικοὺς πολιτισμοὺς.

Θρύλοι, παραδόσεις κι ἐρειπωμένα κάστρα θυμίζουν τὶς περιπέτειες τῆς Κύπρου στὸ μεσαίωνα, τότε ποὺ σιδερόφρακτοι σταυροφόροι, Ἀραβες καὶ Τοῦρκοι ἀγωνίζονταν νὰ ὑποδουλώσουν τὸ ἥρωικὸ νησί. Ὅλοι αὐτοὶ πάτησαν τὸ χῶμα τῆς Κύπρου. Κανένας ὅμως δὲν κατόρθωσε νὰ νικήσῃ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ της!

Στὰ 1878 οἱ Τοῦρκοι, ποὺ τὴν κατεῖχαν ὡς τότε, τὴν πούλησαν στοὺς Ἀγγλους! Τώρα μὲ διάφορους τρόπους ζητοῦν νὰ τὴν ξανακάμουν δική τους.

Οἱ Κύπριοι πολλὰς φορὲς ἀγωνίστηκαν ἥρωικὰ γιὰ τὴν ἐλευθερία τους. Πολλοὶ θυσιάστηκαν στοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς. Καὶ θυσιάζονται ἀκόμα!

Τὸ 1959 δημιουργήθηκε τὸ σημερινὸ ἀνεξάρτητο Κυπριακὸ Κράτος.

Ἡ Κύπρος εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἑλληνικὸ νησί. Ἔχει ἕκταση 9.250 τ.χ. Στὸ νότιο τμῆμα της ἀπλώνεται ἡ μεγάλη ὄροσειρὰ **Ο-**

Λυμπος, με ψηλότερη κορυφή τὸ ὄρος **Τρόδος** (2.140 μ.). Στους πρόποδες τοῦ κυπριακοῦ Ὀλύμπου καὶ στὶς εὐφωρες παραλιακὲς κοιλάδες ὑπάρχουν μεγάλοι ἐλαιῶνες, πορτοκαλεῶνες κι ἀμπέλια καὶ ψηλότερα ὠραῖα δάση με πεύκα. Πολλὰ γραφικὰ χωριά εἶναι χτισμένα στὶς πλαγιές τοῦ Ὀλύμπου. Ἐκεῖ βρίσκεται κι ἡ ἱστορικὴ **Μονὴ Κύκκου**, προπύργιο τῶν Κυπρίων σ' ὅλους τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες.

Στὰ βόρεια τοῦ νησιοῦ, ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο **Κορμακίτης** ὡς τὸ ἀκρωτήριο τοῦ **Ἁγίου Ἀνδρέα**, ἀπλώνεται τὸ ὄρος **Πεντάδακτυλο**.

Ἀνάμεσα στὶς δύο αὐτὲς ὄροσειρές, ἀπὸ τὸν κόλπο Μόρφου ὡς τὴν Ἀμμόχωστο, ἀπλώνεται ἡ πεδιάδα **Μεσαριά**, στὴν ὁποία καλλιεργοῦνται δημητριακὰ. ἀμπέλια, βαμβάκι, ἐλιές, πατάτες, ἐσπεριδοειδῆ, ὄπωροφόρα δέντρα, λαχανικά.

Ποτάμια καὶ λίμνες μεγάλες δὲν ἔχει ἡ Κύπρος, γιατί ἡ ἔκτασή της εἶναι περιορισμένη κι οἱ βροχὲς ἐλάχιστες.

Στὰ νότια τοῦ νησιοῦ σχηματίζονται οἱ κόλποι **Λάρνακος**, **Λεμεσοῦ** κι **Ἐπισκοπῆς**.

Ἄλλα ἀκρωτήρια τῆς Κύπρου εἶναι τὰ: **Γκρέκο**, **Γάτα** καὶ **Ἄρναούτης**.

Τὸ κλίμα τῆς Κύπρου εἶναι ξηρὸ μεσογειακό, με μαλακὸ χειμῶνα καὶ ζεστὸ καλοκαίρι. Σ' αὐτὴν εὐδοκιμοῦν ὅλα τὰ γνωστὰ μεσογειακὰ φυτὰ κι οἱ περισσότεροι Κύπριοι εἶναι γεωργοί. Ἄρκετὰ ἀναπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ παράγονται ἀφθονα κι ἐκλεκτὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τῆς Κύπρου ἐξάγονται ἀρκετὰ ὀρυκτὰ καὶ κυρίως χαλκός, σιδηρομεταλλεύματα, γύψος. Ὅλα σχεδὸν πουλιοῦνται σὲ ξένες χῶρες, γιατί ἡ Κύπρος δὲν ἔχει μεγάλη ἐργοστάσια, γιὰ ν' ἀξιοποιήσῃ τὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο της. Ἡ βιομηχανία της εἶναι μικρὴ κι ἐπεξεργάζεται κυρίως τὰ γεωργικὰ προϊόντα τοῦ νησιοῦ.

Θαυμάσια εἶναι τὰ προϊόντα τῆς κυπριακῆς βιοτεχνίας.

Ἡ ὀδικὴ συγκοινωνία τῆς Κύπρου εἶναι γενικὰ καλή. Μεγαλύτερο λιμάνι εἶναι ἡ Ἀμμόχωστος. Ἡ Λευκωσία συνδέεται ἀεροπορικῶς με πολλὲς ξένες χῶρες καὶ τὸ ἀεροδρόμιό της ἔχει μεγάλη κίνηση.

Στην Κύπρο ζουν σήμερα 640.000 άνθρωποι. 'Απ' αυτούς 100.000 περίπου είναι Τούρκοι. Οί περισσότεροι Κύπριοι ζουν στα χωριά.

Διοικητικά ή Κύπρος είναι χωρισμένη σε έξι έπαρχίες. Αύτες είναι: α) ή **έπαρχία Λευκωσίας** με πρωτεύουσα τή **Λευκωσία** (115.000 κ.), που είναι και πρωτεύουσα του Κυπριακού Κράτους, β) ή **έπαρχία Κυρήνειας** με πρωτεύουσα τήν **Κυρήνεια**, στις βόρειες άκτες του νησιού, γ) ή **έπαρχία 'Αμμόχωστου** με πρωτεύουσα τήν **'Αμμόχωστο**, δ) ή **έπαρχία Λάρνακος** με πρωτεύουσα τή **Λάρνακα**, ε) ή **έπαρχία Λεμεσού** με πρωτεύουσα τή **Λεμεσό** και στ) ή **έπαρχία Πάφου** με πρωτεύουσα τὸ **Κτήμα**.

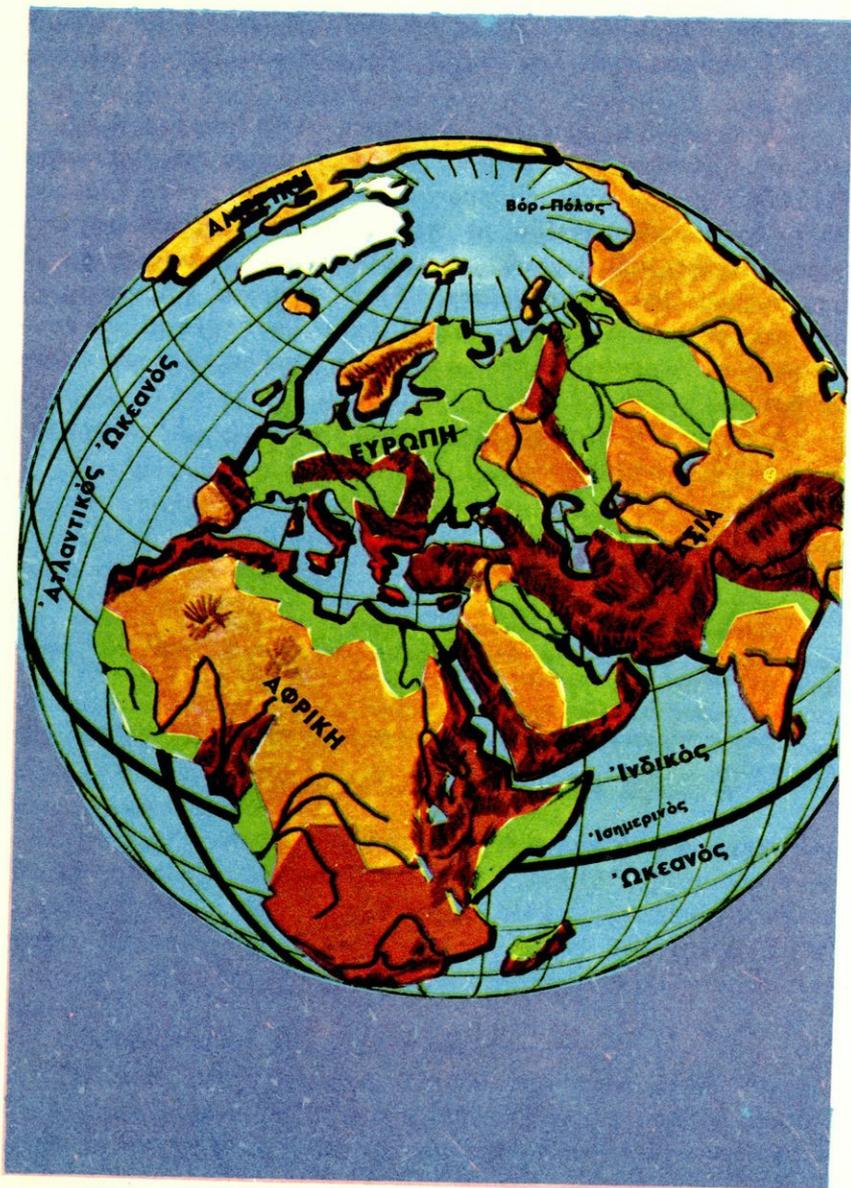
Αύτη είναι ή Κύπρος. Ένα κομμάτι από τήν 'Ελλάδα στήν 'Ανατολική Μεσόγειο.

Έννοιες - όνόματα : Λευκωσία, Κυρήνεια, 'Αμμόχωστος, Λάρνακα, Λεμεσός, Πάφος, 'Όλυμπος, Τρόδος, Πενταδάκτυλο, Μεσαριά, Νησί τής 'Αφροδίτης.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. 'Ο 'Ελληνισμός, μ' όλες τīs έθνικές περιπέτειες, δέν πεθαίνει.

2. 'Η έλευθερία άποχτιέται με άγώνες και θυσίες.

Έργασία : Νά ίχνογραφήσετε τὸ χάρτη τής Κύπρου.

‘Η Εύρώπη στην υδρόγειο σφαίρα

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Σὲ ποιὰν ἡπειρο ἀνήκει ἡ Ἑλλάδα;
2. Παρατηρήστε τὴν Εὐρώπη στὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ στὴν ὑδρογειο σφαίρα. Δείξτε τὶς θάλασσες ποὺ τὴν περιβάλλουν, τὶς μεγάλες χερσονήσους καὶ τὰ νησιά της.
3. Παρατηρήστε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης. Δείξτε τὶς μεγάλες ὄροσειρές, τὶς μεγάλες πεδιάδες, τὰ μεγάλα ποτάμια της.
4. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα, τὴ χλωρίδα καὶ τὴν πανίδα τῆς Εὐρώπης;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ σημερινὸ πλοῦτο της;
6. Νὰ ἀναφέρετε ὅ,τι γνωρίζετε γιὰ τὴν παλαιὰ καὶ τὴ σύγχρονη Εὐρώπη, γιὰ τοὺς λαοὺς καὶ τὸν πολιτισμὸ της.
7. Μὲ ποιά κράτη τῆς Εὐρώπης γειτονεῖ ἡ Ἑλλάδα;
8. Ποιά ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης γνωρίζετε; Ποιὲς πόλεις;
9. Δείξτε στὸ χάρτη τὰ μεγαλύτερα κράτη τῆς Εὐρώπης.
10. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σημερινὲς σχέσεις τῆς χώρας μας μὲ τὰ ἄλλα εὐρωπαϊκὰ κράτη;

Ὅπως ἀναφέραμε σὲ ἄλλο κεφάλαιο, ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἡ νοτιότερη χώρα τῆς Εὐρώπης.

Ἄν παρατηρήσωμε τὸν παγκόσμιον χάρτη, θὰ ἰδοῦμε ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶναι μιὰ τεράστια χερσόνησος τῆς Εὐρασίας, μὲ συνολικὴ ἔκταση 10.000.000 τ.χ. Ἀπὸ τὴν Ἀσία χωρίζεται μὲ τὰ **Οὐράλια ὄρη** καὶ τὴν **Κασπία θάλασσα**.

Στὰ βόρεια τῆς Εὐρώπης βρίσκεται ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανὸς καὶ μεγάλες ἐκτάσεις στὴ **Βόρεια Εὐρώπη** εἶναι πάντα χιονισμένες κι ἀκατοίκητες.

Ἡ **Δυτικὴ Εὐρώπη** βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Ἐκεῖ σχηματίζονται ἡ **Βόρεια** κι ἡ **Βαλτικὴ θάλασσα**

καί πολλοί κόλποι, χερσόνησοι καί νησιά. Μεγαλύτερες χερσόνησοι στις άκτες του Ἐπιαντικού εἶναι ἡ **Σκανδιναβική** καί ἡ **Ἰβηρική**. Μεγάλα νησιά εἶναι ἡ **Μεγάλη Βρετανία**, ἡ **Ἰρλανδία**, ἡ **Ἰσλανδία**. Ὡς τις άκτες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης φτάνει τὸ θερμὸ θαλάσσιο ρεῦμα Γκόλφ Στρίμ καί τὸ κλίμα ἐκεῖ εἶναι ὑγρὸ, ὠκεάνιο.

Στὴν **Κεντρική Εὐρώπη** ὑψώνονται οἱ **Ἄλπεις**, ἡ ψηλότερη ὄροσειρά τῆς Εὐρώπης. Τὸ κλίμα στὴν Κεντρική Εὐρώπη εἶναι ἠπειρωτικό.

Ψυχρὸ ἠπειρωτικό εἶναι καί τὸ κλίμα τῆς **Ἀνατολικῆς Εὐρώπης**. Ἐκεῖ ἀπλώνεται ἡ μεγάλη ρωσική πεδιάδα.

Γιὰ τὴ **Νότια ἢ Μεσογειακή Εὐρώπη** μιλήσαμε μὲ προηγούμενα κεφάλαια.

Μεγαλύτερα ποτάμια τῆς Εὐρώπης εἶναι ὁ **Δούναβης** καὶ ὁ **Βόλγας**.

Στὴν Κεντρική, τὴν Ἀνατολική καί τὴ Βόρεια Εὐρώπη ὑπάρχουν μεγάλα δάση μὲ κωνοφόρα κυρίως δέντρα. Στὴν ἴδια περιοχή καλλιεργοῦνται δημητριακά, πατάτες, ζαχαρότευτλα καί ἄλλα φυτά. Στὴ Δυτική Εὐρώπη ὑπάρχουν μεγάλα λιβάδια, στὰ ὁποῖα ἐκτρέφονται πολλές γαλακτοφόρες ἀγελάδες. Στὴ Νότια Εὐρώπη εὐδοκιοῦν τὰ γνωστὰ μεσογειακά φυτά.

Σ' αὐτὸν τὸ χῶρο ἀναπτύχθηκε ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος πολιτισμός. Στὴν ἀρχαία ἐποχή, ὅταν στὴν Πατρίδα μας ἀνθοῦσε ὁ πολιτισμός, στὴν Εὐρώπη ζοῦσαν βάρβαροι λαοί. Ἀργότερα πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς διδάχτηκαν τὸν ἑλληνικό χριστιανικό πολιτισμὸ τῆς Βυζαντινῆς Ἑλλάδας καί σιγὰ σιγὰ ἀρχισαν νὰ ἐκπολιτίζονται.

Ὅλοι οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης (580.000.000 περίπου) ἀνήκουν στὴ λευκή φυλή. Στὴν Ἀνατολική Εὐρώπη κατοικοῦν οἱ **Σλάβοι**, στὴ Βόρεια οἱ **Σκανδιναβοί**, στὴν Κεντρική καί τὴ Δυτική οἱ **Ἀγγλοσάξονες**, στὴ Νότια **Ἕλληνες**, **Ρουμάνοι**, **Σλάβοι**, **Ἰταλοί**, **Ἰσπανοί**. Κατοικοῦν ἐπίσης καὶ ἄλλες μικρότερες φυλές, τις ὁποῖες θὰ γνωρίσωμε ἀργότερα. Ὅλοι σχεδὸν οἱ Εὐρωπαῖοι εἶναι χριστιανοί.

Ἡ Εὐρώπη εἶναι σήμερα χωρισμένη σὲ πολλὰ μεγάλα καί μικρὰ κράτη, πού θὰ γνωρίσωμε στὴν ΣΤ' τάξη. Μεγάλα, πλούσια καὶ ἰσχυρὰ κράτη τῆς Εὐρώπης εἶναι τὸ **Ἡνωμένο Βασίλειο** (Ἀγ-

γλία), ή **Γαλλία**, ή **Γερμανία**, ή **Ρωσία**. Όνομαστές εὐρωπαϊκὲς πόλεις εἶναι τὸ **Παρίσι**, τὸ **Λονδίνο**, τὸ **Βερολίνο**, ή **Βιέννη**, ή **Βουδαπέστη**, ή **Ρώμη**, οἱ **Βρυξέλλες**, ή **Μόσχα**.

Ἡ Ἑλλάδα συνεργάζεται με ὅλα σχεδὸν τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης. Μὲ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἔχει στενοὺς δεσμοὺς φιλίας. Πολλοὶ τουρίστες ἀπ' ὅλες τὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης ἐπισκέπτονται τὴ χῶρα μας καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἐργάζονται σὲ χῶρες τῆς Εὐρώπης.

Ἔργασίαι : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης.

Σημείωση : Στὸ βιβλίον αὐτὸ ἀναφέρονται πολλοὶ ἀριθμοί, πού φανερώνουν ἔκταση, πληθυσμὸ, ὑψόμετρο κλπ. Ἡ ἀπομνημόνευση ὄλων αὐτῶν δὲν εἶναι ὑποχρεωτική. Πρέπει ν' ἀποφεύγεται ἡ ἀσκοπη καταπόνηση τῶν μαθητῶν.

Ἡ Ἀσία στὴν ὑδρόγειο σφαίρα

Η ΑΣΙΑ

Έκταση : 44.000.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 2.100.000.000

19

Γενική εικόνα τῆς Ἀσίας

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δείξτε στὴν ὑδρογείου σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴν Ἑλλάδα.
2. Ποιὰ χώρα βρίσκεται στὰ ἀνατολικά τοῦ Αἰγαίου; Σὲ ποιὰ μεγάλη ἥπειρο ἀνήκει ἡ Μικρὰ Ἀσία;
3. Παρατηρήστε τὴν Ἀσία στὴν ὑδρογείου σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη. Δείξτε τὸν Ἰσημερινό, τὸν Τροπικὸ τοῦ Καρκίνου, τὸ Βόρειο πολικὸ κύκλο, τοὺς μεσημβρινοὺς πρὸς περνοῦν ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ ἀπὸ τὸ Βερίγγειο πορθμὸ. Συγκρίνετε στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴν ἔκταση τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Ἀσίας.
4. Ποιοὶ ὠκεανοὶ εἶναι ὀλόγυρα στὴν Ἀσία; Μὲ ποιὰ ἥπειρο συνορεύει δυτικῶς;
5. Παρατηρήστε τὶς ἀκτὲς τῆς Ἀσίας. Ποιοὶ μεγάλοι κόλποι καὶ ποιὲς χερσόνησοι σχηματίζονται στὴ Νότια Ἀσία; Ποιοὶ στὴν Ἀνατολική; Ποιὰ μεγάλα νησιὰ ἔχει ἡ Ἀσία;
6. Παρατηρήστε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀσίας. Δείξτε τὶς μεγάλες ὄροσειρές της. Δείξτε τὴν κορυφὴ τοῦ Ἐβερεστ.
7. Δείξτε τὰ μεγάλα ὄροπέδια, τὶς πεδιάδες, τὰ ποτάμια καὶ τὶς λίμνες τῆς Ἀσίας. Ποῦ ἔχουν τὶς πηγές τους τὰ περισσότερα ποτάμια; Γιατί;
8. Σὲ ποιὲς γεωφυσικὲς περιοχὲς διαιρεῖται ἡ Ἀσία;

Πέρα από τις ανατολικές άκτες του Αιγαίου πελάγους απλώνεται η μεγαλύτερη ήπειρος της Γης. Την άχανη αυτή χώρα οι Άσσύριοι, ένας πανάρχαιος λαός που ζούσε στις ανατολικές άκτες της Μεσογείου, την ονόμαζαν **Άσκού**, δηλ. Άνατολή. Από τη λέξη Άσκού προήλθε, ίσως, το όνομα **Άσία**.

Η Άσία απλώνεται από τις άκτες της Μεσογείου ως το **Βερίγγειο πορθμό**. Πάνω από τα νότια νησιά της περνά ο Ίσημερινός, ενώ το βορειότερο άκρωτήριο της βρίσκεται πολύ κοντά στο Βόρειο πόλο. Η τεράστια αυτή ήπειρος έχει συνολική έκταση 44.000.000 τ.χ.

Στα νότια η Άσία βρέχεται από τον Ίνδικό ώκεανό. Εκεί σχηματίζονται η **Έρυθρά θάλασσα**, ο **Περσικός κόλπος**, η **Άραβική θάλασσα** κι ο **κόλπος της Βεγγάλης**. Σχηματίζονται επίσης οι χερσόνησοι **Άραβία**, **Ίνδίες** και **Ίνδοκίνα**.

Άνατολικά της Άσίας βρίσκεται ο Ειρηνικός ώκεανός. Εκεί ο θαλάσσιος διαμελισμός είναι πλουσιότατος και σχηματίζονται ο **κόλπος του Σιάμ**, η **Σινική θάλασσα**, η **Κίτρινη θάλασσα**, η **Ίαπωνική θάλασσα**, η **Όχοτσικική θάλασσα**, οι χερσόνησοι **Κορέα** και **Καμτσάτκα**, τα νησιά της **Ίνδονησίας**, οι **Φιλιππίνες**, η **Φορμόζα**, τα **Ίαπωνικά νησιά** και πολλά άλλα μικρότερα. Ο Βερίγγειος πορθμός χωρίζει την Άσία από την Άμερική.

Στα βόρεια η Άσία βρέχεται από το Βόρειο παγωμένο ώκεανό. Εκεί το ψύχος είναι δριμύ και τα χιόνια αιώνια.

Στα δυτικά της Άσίας βρίσκεται η Εύρώπη. Τα **Ουράλια όρη**, ο **Ουράλης ποταμός**, η **Κασπία θάλασσα** κι ο **Καύκασος** είναι φυσικά σύνορα ανάμεσα στις δυο ήπειρους.

Στην Άσία υπάρχουν τα ψηλότερα όρη της Γης. Μεγαλύτερη όροσειρά της είναι τα **Ίμαλάια**. Εκεί βρίσκεται η ψηλότερη κορυφή του κόσμου, το **Έβερεστ** (8.882 μ.). Άλλες μεγάλες όροσειρές της Κεντρικής Άσίας είναι το **Καρακορούμ**, το **Κουέν Λούν**, τα **Άλτάια**. Στη Δυτική Άσία ύψώνεται το **Άραράτ** κι άλλα όρη.

Άν παρατηρήσωμε στον ανάγλυφο χάρτη τις όροσειρές της Άσίας, διαπιστώνομε ότι σχηματίζουν δύο μεγάλους κόμβους. Ο ένας βρίσκεται στο Άραράτ κι ο άλλος στο **Παμίρ**. Αυτό είναι το ψηλότερο όροπέδιο της Γης (7.000 μ.) και ονομάζεται **«Στέγη**

του κόσμου». Άλλο μεγάλο όροπέδιο στην ίδια περιοχή είναι τὸ **Θιβέτ**.

Στις μεγάλες κεντρικές όροσειρές, με τὰ αἰώνια χιόνια, ἔχουν τις πηγές τους πολλοί ποταμοί τῆς Ἀσίας. Στὸν Ἰνδικὸ ὠκεανὸ χύνονται ὁ **Ἰνδός**, ὁ **Γάγγης**, ὁ **Βραχμαπούτρας**. Στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ ὁ **Μεκόγκ**, ὁ **Γιάγκ Τσέ Κιάγκ**, ὁ **Χουάγκ Χό**, ὁ **Ἀμούρ**. Στὸν Βόρειο Παγωμένο ὠκεανὸ ὁ **Λένας**, ὁ **Ἰενεσέης**, ὁ **Ὄβης**. Δυὸ ἄλλοι δίδυμοι ποταμοί, ὁ **Τίγρης** κι ὁ **Εὐφράτης**, ἐκβάλλουν στὸν Περσικὸ κόλπο καὶ στὴ λίμνη Ἀράλη ὁ **Ὠξος** κι ὁ **Ἰαξάρτης**. Ὅλοι σχεδὸν οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ποταμοὶ διαρρέουν εὐφορες προσχωσιγενεῖς πεδιάδες.

Μεγάλες λίμνες τῆς Ἀσίας εἶναι ἡ **Ἀράλη**, ἡ **Μπαλκάς**, ἡ **Βαϊκάλη**, ποὺ εἶναι ἡ βαθύτερη λίμνη τῆς Γῆς (1.313 μ. βάθος). Λίμνη εἶναι καὶ ἡ **Κασπία θάλασσα**. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη λίμνη τῆς Γῆς. Τὰ νερά της εἶναι ἄλμυρά κι ἡ ἐπιφάνειά της βρίσκεται χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῶν γειτονικῶν θαλασσῶν.

Ὀλόκληρη ἡ Ἀσία χωρίζεται σὲ 6 γεωφυσικὲς περιοχές. Αὐτὲς εἶναι : ἡ **Δυτικὴ Ἀσία** (Ἐγγὺς καὶ Μέση Ἀνατολή), ἡ **Κεντρικὴ**, ἡ **Νότια**, ἡ **Νοτιοανατολική**, ἡ **Ἀνατολική** (Ἄπω Ἀνατολή) καὶ ἡ **Βόρεια Ἀσία**.

Ἐννοιες - ὀνόματα : Νὰ μάθετε τὰ κυριότερα ὀνόματα τοῦ μαθήματος αὐτοῦ.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀσίας.

20 **Τὸ κλίμα**
καὶ ὁ φυσικὸς πλοῦτος τῆς Ἀσίας

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Παρατηρήστε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀσίας. Δεῖξτε τὸν Ἰσημερινό, τὴ Διακεκαυμένη ζώνη, τὸν Τροπικὸ τοῦ Καρκίνου, τὸ Βόρειο πολικὸ κύκλο, τὴ Βόρεια εὐκρατη καὶ τὴ Βόρεια κατεψυγμένη ζώνη.
2. Παρατηρήστε τὴ διάταξη τῶν μεγάλων ὄροσειρῶν τῆς Ἀσίας.
3. Προσέξτε τὸ θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς καὶ τοὺς ὠκεανούς, πού τὴν περιβάλλουν.
4. Ποιὰ θαλάσσια ρεύματα ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς Ἀσίας;
5. Τί εἶναι οἱ μουσῶνες; Ποιῆς περιοχῆς ἐπηρεάζουν; Ποιὰ φυτὰ εὐδοκιμοῦν καὶ τί ζῶα ζοῦν σ' αὐτές;
6. Τί κλίμα ἐπικρατεῖ στὴν ὄρεινὴ Κεντρικὴ Ἀσία; Τί εἶναι τὰ γιὰκ;
7. Σὲ ποιῆς περιοχῆς δὲ φτάνουν οἱ ὕγροὶ θαλάσσιοι ἄνεμοι; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν «ξηρὴ Ἀσία»;
8. Σὲ ποιῆς περιοχῆς τῆς Ἀσίας ἐπικρατεῖ ψυχρὸ ἠπειρωτικὸ κλίμα καὶ σὲ ποιῆς πολικὸ; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ χλωρίδα καὶ τὴν πανίδα τῶν περιοχῶν αὐτῶν;
9. Ποιὸ τμῆμα τῆς Ἀσίας ἔχει μεσογειακὸ κλίμα; Τί φυτὰ εὐδοκιμοῦν ἐκεῖ;
10. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ φυσικὸ πλοῦτο τῆς Ἀσίας;

Ἡ Ἀσία εἶναι τεράστια ἠπειρος. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ ὡς τὸ Βόρειο πόλο, ἔχει ψηλές καὶ μεγάλες ὄροσειρές κι ἐπηρεάζεται ἀπὸ θαλάσσια ρεύματα κι ἀνέμους, πού ἔχουν μεγάλη σημασία γιὰ τὸ κλίμα τῆς. Ἡ Νότια Ἀσία βρίσκεται στὴ Διακεκαυμένη ζώνη, ἐνῶ μεγάλες περιοχῆς τοῦ βορρᾶ ἀνήκουν στὴ Βόρεια κα-

Κλιματολογικός-παραγωγικός χάρτης Άσιας

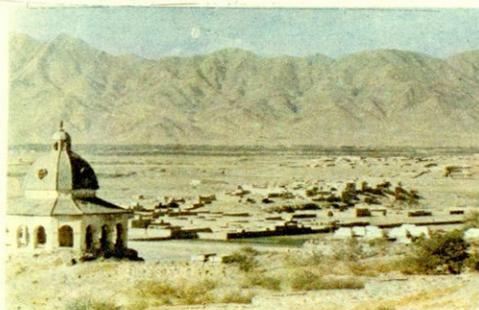

Τοπίο υγρής 'Ασίας

Καλλιέργεια τσαγιού

Τοπίο ξηρής 'Ασίας

τεψυγμένη ζώνη. Είναι επόμενο να υπάρχουν μεγάλες διαφορές στο κλίμα τῆς μεγάλης αὐτῆς ἡπείρου.

Τὸ μισὸ σχεδὸν τῆς Ἀσίας ἀποτελεῖ ἡ **Σιβηρία**, μιὰ ἀπέραντη χώρα με ἀχανεῖς πεδιάδες ἀνοιχτὲς στὸ βοριά. Μεγάλες ἐκτάσεις τῆς εἶναι σκεπασμένες με πάγους κι αἰώνια χιόνισ. Στὶς βορινὲς ἀκτὲς τῆς τὸ κλίμα εἶναι πολικὸ καὶ χαρακτηριστικὴ βλάστηση ἐκεῖ εἶναι ἡ **τούνδρα**. Πολικὸ εἶναι τὸ κλίμα καὶ στὴν περιοχὴ τοῦ Βερίγγειου πορθμοῦ καὶ τῆς Καμτσάτκας, ἡ ὁποία ἐπηρεάζεται ἀπὸ ψυχρὰ θαλάσσια ρεύματα. Χαρακτηριστικὰ ζῶα τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ λευκὴ ἀρκούδα καὶ ὁ τάρανδος.

Νοτιότερα, σὲ μιὰ τεράστια ζώνη ἀπὸ τὰ Οὐράλια ὄρη ὡς τὶς ἀκτὲς τῆς Ὀχοτσκικῆς θάλασσης, ἐπικρατεῖ ψυχρὸ ἡπειρωτικὸ κλίμα καὶ υπάρχουν ἀπέραντα δάση ἀπὸ κωνοφόρα κυρίως δέντρα, στὰ ὁποῖα ζοῦν πολλὰ ἄγρια γουνοφόρα ζῶα.

Στὴν περιοχὴ τῶν μεγάλων κεντρικῶν ὄροσειρῶν ἐπικρατεῖ κλίμα ὀρεινὸ μ' αἰώνια χιόνια. Χαρακτηριστικὰ ζῶα τῶν ἱμαλαίων εἶναι τὰ γιὰκ.

Ὁλόκληρη ἡ ὑπόλοιπη Ἀσία κλιματολογικὰ χωρίζεται σὲ

δύο μεγάλες ζώνες : στην **ξηρή** και την **ύγρη 'Ασία**.

Ἡ **ξηρή 'Ασία** ἀπλώνεται σ' ὀλόκληρο τὸ κεντρικὸ καὶ τὸ δυτικὸ τμήμα τῆς ἠπείρου. Πρὸς τὰ βόρεια φτάνει ὡς μιὰ νοητὴ γραμμὴ, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Κασπία θάλασσα καὶ καταλήγει στὸν ποταμὸ Ἄμουρ. Νότια σύνορά της εἶναι τὰ Ἴμαλάια κι οἱ ἄκτες τῆς Ἀραβικῆς θάλασσας. Στὴν ἀχανῆ αὐτὴ περιοχὴ σπάνια φτάνουν οἱ ὑγροὶ θαλάσσιοι ἄνεμοι καὶ οἱ βροχὲς εἶναι ἐλάχιστες. Τὸ καλοκαίρι εἶναι πολὺ θερμὸ. Οἱ χειμῶνες στὴν Κεντρικὴ Ἄσία εἶναι ψυχροί, στὴ Νοτιοδυτικὴ ἄρκετὰ θερμοί. Στὴν «ξηρὴ Ἄσία» ὑπάρχουν ἀπέραντες ἔρημοι, ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν Ἀραβία καὶ τὴν Ἄλμυρῃ ἔρημο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ καταλήγουν στὴ μεγάλη ἔρημο **Γκόμπη**, στὰ ὄροπέδια τῆς Μογγολίας. Ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἔρημοι, ἀπλώνονται μεγάλες στεπῶδεις περιοχές. Ἐκεῖ εἶναι ἀναπτυσμένη ἡ κτηνοτροφία.

Ἡ **ύγρη Ἄσία** πιάνει τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς Ἰνδικῆς χερσονήσου, τὴ Νοτιοανατολικὴ καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Ἀσία. Εἶναι ἡ κλιματικὴ **ζώνη τῶν μουσῶνων**. Τὸ χειμῶνα ψυχροὶ ἄνεμοι φυσοῦν ἀπὸ τὶς κεντρικὲς ὄρεινὲς περιοχὲς πρὸς τὴ θάλασσα καὶ δημιουργοῦν ξηροὺς χειμῶνες στὶς περιοχὲς ποὺ ἐπηρεάζουν. Εἶναι οἱ **χειμερινοὶ μουσῶνες**. Ἀντίθετα, τὸ καλοκαίρι θερμοὶ καὶ ὑγροὶ ἄνεμοι, φορτωμένοι ὕδρατμούς, φυσοῦν ἀπὸ τὶς θερμὲς θάλασσες τοῦ Νότου πρὸς τὶς ἄκτες καὶ τὴν Κεντρικὴ Ἄσία καὶ προκαλοῦν κατακλυσμιαῖες βροχὲς. Εἶναι οἱ **θερινοὶ μουσῶνες**.

Οἱ περιοχὲς τῆς Ἰνδουήσιας, τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν δέχονται τὶς περισσότερες βροχὲς. Ἐκεῖ ἡ βλάστηση εἶναι πλούσια. Στὰ παρθένα δάση τῶν περιοχῶν αὐτῶν εὐδοκίμοῦν πολλὰ ἀπὸ τὰ γνωστὰ φυτὰ τῶν θερμῶν χωρῶν καὶ ζοῦν πίθηκοι, λιοντάρια, τίγρεις, ἐλέφαντες, πολλὰ ἔρπετά, περίεργα ἔντομα καὶ παραδείσια πτηνά. Τὸ ρύζι εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ φυτὸ τῆς ὑγρῆς Ἀσίας κι ἀποτελεῖ τὴ βάση τῆς τροφῆς ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

Ἡ ζώνη τῶν ὑγρῶν μουσῶνων εἶναι ἡ πιὸ πυκνοκατοικημένη περιοχὴ τῆς Γῆς. Σ' αὐτὴ ζοῦν σήμερα 1.870.000.000 ἄνθρωποι !

Στὶς γνωστὲς μας δυτικὲς ἄκτες τῆς Ἀσίας, ποὺ βρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἐπικρατεῖ μεσογειακὸ κλίμα μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ μεσογειακὴ χλωρίδα καὶ πανίδα.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Σιβηρία, τούνδρα, ξηρὴ καὶ ὑγρὴ Ἄσία, μουσῶνες, θερινοὶ καὶ χειμερινοὶ μουσῶνες, Γκόμπη.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Το κλίμα μιᾶς περιοχῆς ἐπιηρεάζεται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, τὴ μορφή τοῦ ἐδάφους, τὴ διάταξη τῶν ὀρέων, τοὺς ἀνέμους κλπ.

2. Στὶς περιοχές, ποὺ βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ δὲν τὶς φτάνουν οἱ ὑγροὶ ἀνεμοί, τὸ κλίμα εἶναι συνήθως ξηρὸ κι οἱ βροχές λίγες.

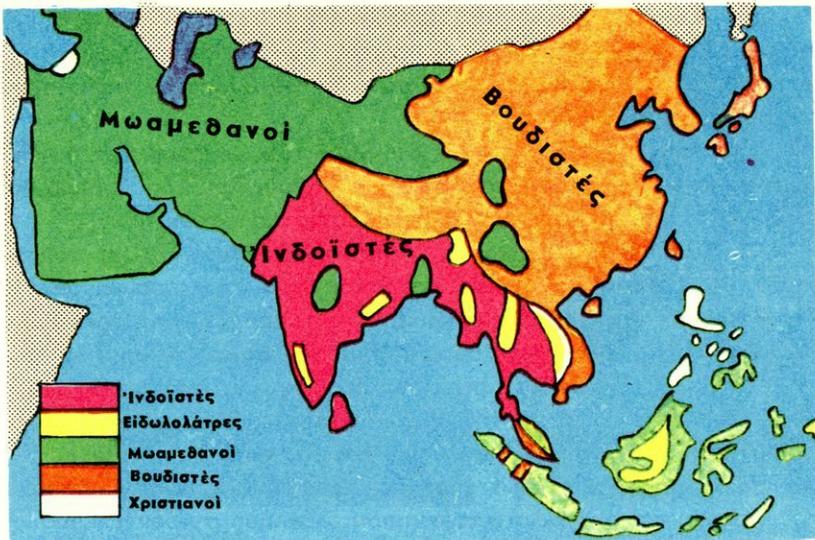
Ἔργασίες : Πάνω στὸ γεωφυσικὸ χάρτη, ποὺ κάνατε, νὰ τοποθετήσετε διάφανο χαρτί καὶ μὲ χρώματα νὰ ὀρίσετε τὶς κλιματικὲς ζώνες τῆς Ἀσίας.

21

Ἱστορικὴ ἐξέταση τῆς Ἀσίας

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες :

1. *Τί γνωρίζετε ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ τὰ θρησκευτικὰ γιὰ ἀρχαίους λαοὺς καὶ πολιτισμοὺς τῆς Ἀσίας; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τὶς ἐπιδρομὲς Ἀσιατῶν στὶς ἐλληνικὲς χῶρες;*
2. *Νὰ διαβάσετε «Τὰ ταξίδια τοῦ Μάρκο Πόλο», τὸ «Γύρο τοῦ κόσμου σὲ 80 ἡμέρες» κι ἄλλα βιβλία, ποὺ περιγράφουν τὴν παλιὰ καὶ τὴ σύγχρονη Ἀσία.*
3. *Σὲ ποιά περιοχή πιστεύεται ὅτι βρισκόταν ἡ Ἐδέμ;*
4. *Σὲ ποιά περιοχή τῆς Ἀσίας ἀναπτύχθηκαν οἱ πρῶτοι πανάρχαιοι πολιτισμοί; Ποιοὺς ἀρχαίους λαοὺς τῆς Ἀσίας γνωρίζετε;*
5. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν ἀρχαῖο πολιτισμὸ τῶν Ἰνδῶν καὶ τῶν Κινέζων;*
6. *Ποιὲς μεγάλες θρησκείες πρωτοφάνηκαν στὴν Ἀσία;*
7. *Μέχρι ποιά περιοχή τῆς Ἀσίας ἔφτασε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος;*
8. *Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς ἀγῶνες τῶν Βυζαντινῶν μὲ ἄλλους Ἀσιατικούς λαοὺς; Ποῦ ζοῦσαν οἱ «ἀρκίτες»;*

Χάρτης θρησκειών 'Ασίας

9. *Τί γνωρίζετε για τις προσπάθειες των Ευρωπαίων να φτάσουν από τη θάλασσα στις 'Ινδίες;*
10. *Σε ποιές φυλές ανήκουν οι σημερινοί κάτοικοι της 'Ασίας; Σε ποιές θρησκείες πιστεύουν; Ποιές γλώσσες μιλούν;*
11. *Τί γνωρίζετε για το σημερινό πολιτισμό των λαών της 'Ασίας; Ποιό είναι το περισσότερο προοδευμένο κράτος της;*
12. *Τί προβλήματα δημιουργεί ο υπερπληθυσμός στη ΝΑ. 'Ασία;*

Πολλοί υποστηρίζουν ότι στη γόνιμη γη της Μεσοποταμίας βρισκόταν ο Παράδεισος κι ότι εκεί έζησαν οι πρώτοι άνθρωποι.

Μεγαλόπρεπα μνημεία, που σώζονται σήμερα στη Μέση και στην 'Απω 'Ανατολή και στη Νότια 'Ασία, μαρτυρούν την πρόοδο και τη δύναμη των λαών, που έζησαν εκεί σε πολύ μακρινές εποχές. Οί Χαλδαίοι, οί Χετταίοι, οί 'Ασσύριοι, οί Βαβυλώνιοι, οί 'Εβραίοι, οί Πέρσες κι αργότερα οί 'Αραβες, στο χῶρο τῆς Μέσης 'Ανατολῆς, έπαιξαν πολύ σπουδαίο ρόλο στην παγκόσμια ιστορία. 'Ανατολικότερα μεγάλους πολιτισμούς ανάπτυξαν οί 'Ινδοί και οί Κινέζοι.

Οί νομάδες των στεπών τῆς Κεντροδυτικῆς 'Ασίας, με τις επιδρομές τους, άποτελοῦσαν διαρκή κίνδυνο για τους λαούς τῆς γειτονικῆς τους Εὐρώπης.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἶναι ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος, πού, μέ τή νικηφόρα ἐκστρατεία του, μετέφερε τὸ φῶς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὡς τὶς ὄχθες τοῦ Ἰνδοῦ.

Ἡ Ἀσία εἶναι ἐπίσης κοιτίδα ὄλων τῶν μεγάλων θρησκειῶν. Στὴ γῆ της γεννήθηκαν καὶ δίδαξαν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Μωάμεθ, ὁ Βούδας, ὁ Κομφούκιος καὶ ἄλλοι ἰδρυτὲς θρησκειῶν.

Οἱ λαοὶ τῆς Νότιας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας καὶ οἱ πολιτισμοὶ τους ἔμειναν γιὰ αἰῶνες ἄγνωστοι στὸν ὑπόλοιπο κόσμο. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἔφερε ἀπὸ τὴ μακρινὴ Κίνα τὸ μετὰξι κι ὁ Μάρκο Πόλο περιέγραψε πρῶτος στοὺς Εὐρωπαίους τὴν παράξενη αὐτὴ χώρα. Ἀργότερα οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιχείρησαν νὰ βροῦν θαλάσσιους δρόμους πρὸς τὶς Ἰνδίες καὶ τὴν Ἄπω Ἀνατολή. Τολμηροὶ θαλασσοπόροι περιέπλευσαν τὴν Ἀφρικὴ κι ἔφτασαν στὶς μαγικὲς Ἰνδίες.

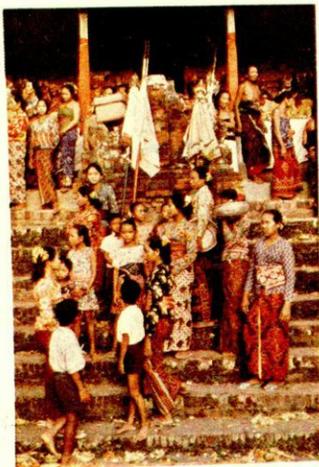
Οἱ Εὐρωπαῖοι εὐκόλα κυρίεψαν μεγάλες ἐκτάσεις τῆς Ἀσίας. Οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γάλλοι κατάκτησαν ὀλόκληρη σχεδὸν τὴ Δυτικὴ καὶ ΝΑ. Ἀσία, οἱ Ὀλλανδοὶ τὴν Ἰνδονησία καὶ οἱ Ρῶσοι τὴ Σιβηρία. Σήμερα ὄλοι σχεδὸν οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας ἀνάκτησαν τὴν ἐλευθερία τους, δὲν κατόρθωσαν ὅμως νὰ παρακολουθήσουν στὴν πρόοδο τοὺς Εὐρωπαίους. Ἐξαίρεση, ὡς τὴν ὥρα, ἀποτελοῦν οἱ δραστήριοι καὶ δημιουργικοὶ Ἰάπωνες.

Στὴν Ἀσία ζοῦν σήμερα περισσότεροι ἀπὸ δυὸ δισεκατομμύρια ἄνθρωποι, πού πολλαπλασιάζονται μέ καταπληκτικὴ ταχύτητα. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ, κατοικοῦν στὴν ὑγρὴ Ἀσία κι εἶναι βουδιστὲς, βραχμανιστὲς καὶ μωαμεθανοί. Στὴ ΝΑ. Ἀσία κατοικοῦν καὶ ἄρκετοὶ μαῦροι. Οἱ Ἰνδοὶ κι ὄλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς ΒΔ. Ἀσίας ἀνήκουν στὴ **λευκὴ φυλὴ**. Στὴ Δυτικὴ Ἀσία κυριαρχοῦν οἱ μωαμεθανοὶ (μουσουλμάνοι).

Ὅλοι σχεδὸν οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Ἀσίας ἀσχολοῦνται μέ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ ἀποτελεῖ τὴν κυριότερη φροντίδα τῶν κατοίκων τῆς ὑγρῆς Ἀσίας, ὅπου ὁ ὑπερπληθυσμὸς δημιουργεῖ πολλὰ προβλήματα. Μόνο οἱ Ἰάπωνες πέτυχαν ν' ἀναπτύξουν σὲ καταπληκτικὸ βαθμὸ τὴ βιομηχανία κι εἶναι σήμερα ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ πλούσιους λαοὺς τῆς Γῆς. Ἡ ξηρὴ Ἀσία εἶναι ἀραιοκατοικημένη καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους της εἶναι νομάδες κτηνοτρόφοι.

Κορυφές τῶν Ἱμαλαίων

Θρησκευτική ἑορτὴ Ἀσιατῶν

Γενικά, τρεῖς πολιτισμοὶ κυριαρχοῦν σήμερα στὴν Ἀσία : ὁ **μουσουλμανικός**, ὁ **ἰνδικὸς** κι ὁ **σινικὸς**. Στὰ τελευταῖα χρόνια πολλὲς περιοχὲς τῆς Ἀσίας πραγματοποιοῦν μεγάλα βήματα προόδου.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Κίτρινη φυλὴ, μουσουλμάνοι, βουδιστές, βραχμανιστές, Μάρκο Πόλο, ὑπερπληθυσμός.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Οἱ ὑγρὲς παραγωγικὲς περιοχὲς τῆς Ἀσίας εἶναι οἱ πιὸ πυκνοκατοικημένοι χώροι τῆς Γῆς.

2. Στὶς ξηρὲς κι ἄγονες περιοχὲς ζοῦν λίγοι ἄνθρωποι.

3. Οἱ ἔξυπνοι κι δραστήριοι λαοὶ δημιουργοῦν πρόοδο καὶ πολιτισμὸ στὴ χώρα τους.

Ἔργασίες : Πάνω στὸ χάρτη τῆς Ἀσίας νὰ τοποθετήσετε ἓνα διάφανο χαρτί καὶ νὰ ὀρίσετε μὲ χρωματιστὰ μολύβια τὶς ζῶνες τῶν φυλῶν καὶ τῶν θρησκειῶν τῆς Ἀσίας.

Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

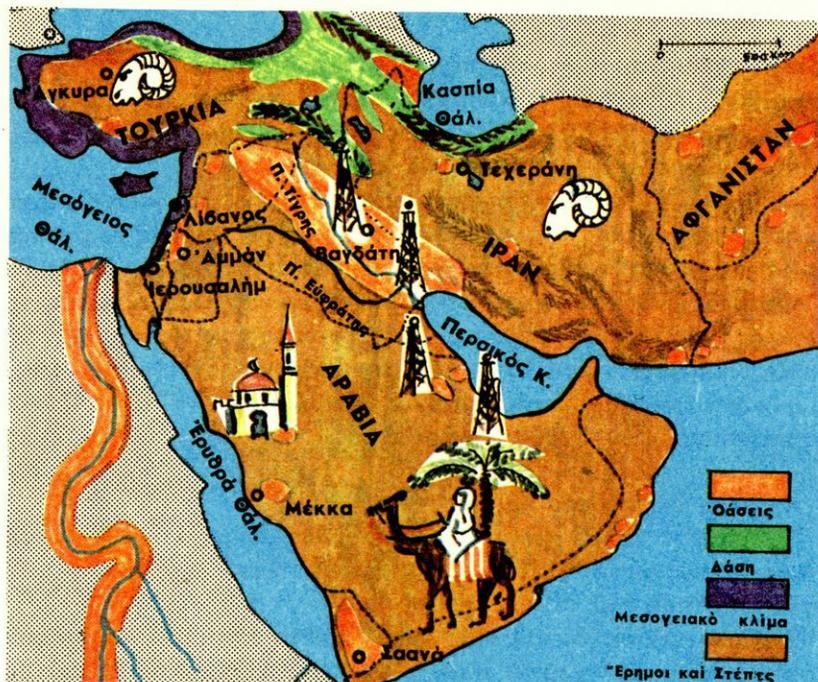
22 Γενική εικόνα τῆς Μέσης Ἀνατολῆς

Ἑρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δείξτε στὴν ὑδρόγειο, στὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ στὸ χάρτη τῆς Ἀσίας τὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου, τὸν ποταμὸ Ἰνδὸ, τὸν Καύκασο, τὴν Ἀραβικὴ θάλασσα. Ὅριστε τὸ χῶρο τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.
2. Ἐξετάστε τὸν ἐδαφικὸ καὶ τὸ θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Δείξτε τὶς μεγάλες ὄροσειρές, τὶς εὐφορες κοιλάδες, τὰ ὄροπέδιά της.
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Μ. Ἀνατολῆς; Γιατί ὑπάρχουν ἐκεῖ τόσες ἐρημοὶ καὶ στεπώδεις ἐκτάσεις;
4. Ποιὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ φυτὰ καὶ ζῶα τῆς Μ. Ἀνατολῆς;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ φυσικὸ πλοῦτο τῆς περιοχῆς αὐτῆς; Ποιὸ εἶναι τὸ πολυτιμότερο προϊόν της;

Ὁ χῶρος τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἀσίας μᾶς εἶναι ἀρκετὰ γνωστός. Ὀνομάζεται καὶ **Μέση Ἀνατολή**. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου ὡς τὸν Ἰνδὸ κι ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο καὶ τὸν Καύκασο ὡς τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. Ἐκεῖ σχηματίζονται ὁ **Περσικὸς κόλπος** καὶ ἡ **Ἐρυθρὰ θάλασσα**. Μεγάλο τμῆμα τῆς Μ. Ἀνατολῆς πιάνουν οἱ χερσόνησοι **Μικρὰ Ἀσία** καὶ **Ἀραβία**.

Ἕνας τεράστιος ὄρεινός κόμβος σχηματίζεται στὸ ὄρος **Ἀραράτ** (5.160 μ.). Ἀπὸ ἐκεῖ διακλαδίζονται ἀκτινωτὰ ἄλλες μεγάλες ὄροσειρές. Πρὸς τὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου ὑψώνονται τὰ **Ποντιακὰ ὄρη**, πρὸς τὴ Μεσόγειο ὁ **Ταῦρος**, ὁ **Ἀντίταυρος**, ὁ **Λίβανος** καὶ

Γεωφυσικός-παραγωγικός χάρτης Μέσης 'Ανατολής

ἀνατολικά τὸ **Ἑλμπρούς** καὶ ἄλλες ὄροσειρές τοῦ **Ἰράν**, οἱ ὁποῖες ἀνατολικότερα συνδέονται μὲ τὰ ὑψίπεδα τοῦ **Ἀφγανιστάν**, μὲ τὸ ὄρος **Ἰνδοκοῦχ** καὶ μὲ τὸ **Παμίρ**. Ἀνάμεσα στὸν Εὐξείνιο καὶ στὴν Κασπία ὀρθώνεται πανύψηλος ὁ **Καύκασος** καὶ κοντὰ στὴ **διώρυγα τοῦ Σουεζ**, τὸ βιβλικὸ ὄρος **Σινά**.

Ἡ Μέση Ἀνατολή ἔχει πολλὰ καὶ μεγάλα ὄροπέδια. Ὅλα σχεδὸν εἶναι ἀπομονωμένα ἀπὸ τὴ θάλασσα. Οἱ θερμοκρασίες ἐκεῖ εἶναι ψηλές, οἱ βροχές σπάνιες καὶ σχηματίζονται στέπες κι ἔρημοι : ἡ μεγάλη **Ἀραβικὴ ἔρημος**, ἡ ἔρημος τῆς **Συρίας**, ἡ **Ἀλμυρὴ ἔρημος**, οἱ ἔρημοι τοῦ **Ἰράν** καὶ τοῦ **Ἀφγανιστάν**.

Μόνον δύο μεγάλοι ποταμοὶ ὑπάρχουν στὴ Μέση Ἀνατολή, οἱ δίδυμοι **Τίγρης** καὶ **Εὐφράτης**, ποὺ ποτίζουν τὴ μεγάλη προσχωσιγενὴ πεδιάδα τῆς **Μεσοποταμίας** καὶ τὴν κάνουν πολὺ εὐφορη. Μικρότεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ **Ἰορδάνης**, ποὺ περνᾷ ἀπὸ τὴ λίμνη **Τιβεριάδα** καὶ χύνεται στὴ **Νεκρὴ θάλασσα**, καὶ στὴ Μικρὰ Ἀσία οἱ: **Ἄλυσ**, **Σαγγάριος**, **Γρανικός**, **Ἐρμος**, **Μαϊάνδρος**.

Μεγαλύτερη λίμνη τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ **Βάν**.

Ἡ κοιλάδα τοῦ Ἰορδάνη κι ἡ περιοχή τῆς Κασπίας θάλασσας εἶναι κλειστά βαθύπεδα. Ἡ ἐπιφάνειά τους βρίσκεται χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῶν γειτονικῶν θαλασσῶν.

Γενικά, ἡ Μ. Ἀνατολή εἶναι μιὰ ξηρή, ἄγονη καὶ φτωχὴ περιοχή. Σὲ πολλὰ μέρη τῆς σχηματίζονται εὐφορες **δάσεις** μὲ ἄφθονα νερά καὶ πλούσια βλάστηση. Χαρακτηριστικὸ φυτό τῆς ξηρῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι ὁ φοῖνικας καὶ χαρακτηριστικὰ ζῶα ἡ καμήλα, τὰ ἄλογα καὶ τὰ αἰγοπρόβατα. Στὴ Μεσοποταμία καλλιεργοῦνται ρύζι, δημητριακά. Στὴ ΝΔ. γωνία τῆς Ἀραβίας παράγεται ὁ ἀρωματικὸς καφῆς τῆς Μόκας. Παραγωγικὲς περιοχὲς εἶναι οἱ ἄκτεις τῆς Μεσογείου, ὅπου σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες. Ἐκεῖ τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακὸ κι εὐδοκιμοῦν ἐλιές, ἔσπεριδοειδῆ, ἀμπέλια, δημητριακά, ὀπωροφόρα δέντρα, λαχανικά.

Ἐπάρχει μεγάλη ἀντίθεση ἀνάμεσα στὶς ξηρὲς ἐρήμους καὶ τὶς εὐφορες κοιλάδες τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Ἐκεῖ ἀντιλαμβάνεται κανένας τὴ σημασία, ποὺ ἔχει τὸ νερὸ γιὰ τὴ ζωὴ.

Πολύτιμο προϊόν τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι τὸ πετρέλαιο, ὁ «μαῦρος χρυσός», ποὺ χαρίζει πλούτο στὰ κράτη τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Ἀπὸ τὶς πετρελαιοπηγὲς τὸ πετρέλαιο, μὲ τεράστιους ἀγωγούς, μεταφέρεται στὰ λιμάνια τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ τῆς Μεσογείου. Ἐκεῖ φορτώνεται σὲ γιγαντιαῖα δεξαμενόπλοια, γιὰ νὰ μεταφερθῆ σ' ἄλλες χῶρες τῆς Γῆς.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Νὰ μάθετε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Ὅπου δὲν ὑπάρχουν πηγὲς καὶ οἱ βροχὲς εἶναι σπάνιες, δὲν ὑπάρχει βλάστηση κι ὁ τόπος εἶναι ἐρημος.

2. Στὶς περιοχὲς, ὅπου πέφτουν λίγες περιοδικὲς βροχὲς, δημιουργοῦνται στέπες.

3. Στὶς στεπώδεις περιοχὲς ἀναπτύσσεται ἡ νομαδικὴ κτηνοτροφία.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς.

Ἡ Μέση Ἀνατολή κοιτίδα ἀρχαίων λαῶν καὶ πολιτισμῶν

Οἱ σημερινοὶ κάτοικοί της

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Παρατηρήστε στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴ θέση τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Δεῖξτε τὶς θέσεις, ὅπου συνδέονται ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρική.
2. Ποιὰ σημασία εἶχαν στὸ παρελθὸν καὶ ποιὰ ἔχουν σήμερα τὸ Σουέζ, ὁ Ἑλλήσποντος, ὁ Βόσπορος, ὁ Περσικὸς κόλπος;
3. Ποιοὶ λαοί, γνωστοὶ ἀπὸ τὴν Ἱστορία καὶ τὰ Θρησκευτικά, ἔζησαν στὸ χῶρο τῆς Μ. Ἀνατολῆς; Τί γνωρίζετε γι' αὐτούς; Ποιοὶ ἀπ' αὐτούς ἐπιχείρησαν νὰ κατακτήσουν ἑλληνικὰ ἐδάφη; Πῶς ἐπέδρασε σ' αὐτούς ὁ Ἑλληνισμός;
4. Ποιοὶ λαοὶ κατοικοῦν σήμερα στὴ Μ. Ἀνατολή καὶ ποιὰ κράτη ὑπάρχουν ἐκεῖ;
5. Τί σημασία ἔχει σήμερα ἡ Μ. Ἀνατολή γιὰ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο; Γιατί;

Ἄν παρατηρήσωμε τὸν παγκόσμιο χάρτη, διαπιστώνομε ὅτι ἡ Μέση Ἀνατολή εἶναι ὁ χῶρος, ποὺ συνδέει τὴν Ἀσία μὲ τὴν Ἀφρική καὶ τὴν Εὐρώπη. Ἰδιαιτέρα ἡ χερσόνησος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μοιάζει μὲ τεράστια γέφυρα, ἀπὸ τὴν ὁποία πανάρχαιοι λαοὶ καὶ πολιτισμοὶ τῆς Ἀσίας πέρασαν στὴν Εὐρώπη, καί, ἀντίστροφα, ἰδέες πολιτιστικῆς ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς Εὐρώπης διαδόθηκαν στὴν Ἀσία. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τὴ στενὴ γέφυρα τοῦ Σουέζ, μὲ τὴν ὁποία ἐπικοινωνοῦσαν οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας μὲ τοὺς λαοὺς τῆς Βόρειας Ἀφρικῆς.

Ἡ περιοχή τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι κοιτίδα πολλῶν ἀρχαίων

λαῶν, πού σέ παλαιότερες ἐποχές ἀνάπτυξαν ἐκεῖ μεγάλους πολιτισμούς. Ὅλα ὅσα ἀναφέρει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐκεῖ διαδραματίστηκαν. Ἀπό ἐκεῖ πολλές ἀνθρώπινες φυλές καί ἰδέες διαδόθηκαν στόν ὑπόλοιπο κόσμο. Ἀργότερα στό χῶρο τῆς Μ. Ἀνατολῆς ἀναπτύχθηκε τὸ περσικὸ κράτος, μὲ τὸ ὁποῖο συγκρούστηκαν οἱ Ἕλληνες. Νικητὴς ὁ Ἕλληνισμός, μὲ τὸ Μ. Ἀλέξανδρο καί τοὺς διαδόχους του, μετέδωσε παντοῦ τὸ φῶς τοῦ Ἕλληνισμοῦ.

Στὰ ρωμαϊκὰ χρόνια μεγάλες περιοχὲς τῆς Μ. Ἀνατολῆς ἔγιναν ἐπαρχίες τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Τότε ἐμφανίστηκε στὴν Παλαιστίνη ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πού διδάξε στους ἀνθρώπους τὴν πίστη στὸν ἀληθινὸ Θεό. Ἐπειτα οἱ Βυζαντινοὶ Ἕλληνες κι ὕστερα ἀπ' αὐτοὺς οἱ Ἀραβες καί οἱ Τοῦρκοι κράτησαν στὴν κατοχὴ τους μεγάλες περιοχὲς τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Στὰ τελευταῖα χρόνια οἱ Ἀγγλοὶ καί οἱ Γάλλοι κατεῖχαν ἐπίσης ἀρκετὰ ἐδάφη της, γιὰ νὰ ἐκμεταλλεύωνται τὶς πλούσιες πετρελαιοπηγὲς της.

Σ' αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ καί πολυτάραχη περιοχὴ, μὲ τὸ θερμὸ κλίμα, τὴ στρατηγικὴ θέση καί τὸν πλοῦτο τῶν πετρελαίων, ζοῦν σήμερα 125.000.000 περίπου ἄνθρωποι. Ὅλοι σχεδὸν εἶναι μαμεθανοί, ἐκτὸς ἀπὸ 3.000.000 Ἰουδαίους καί λίγους χριστιανούς, πού ζοῦν στους Ἁγίους Τόπους. Ἀνήκουν σὲ διάφορες φυλές καί μιλοῦν διάφορες γλῶσσες. Πολυπληθέστερες φυλές εἶναι οἱ **Τοῦρκοι**, οἱ **Ἀραβες**, οἱ **Πέρσες**, οἱ **Ἀφγανοί**. Ἀκολουθοῦν οἱ **Ἰσραηλίτες**, οἱ **Ἀρμένιοι**, οἱ **Κοῦρδοι**.

Γενικὴ παρατήρηση : Τὰ ἰσχυρὰ κράτη ἐπιδιώκουν νὰ κατέχουν στρατηγικὲς περιοχὲς. Ἐνδιαφέρονται ἐπίσης γιὰ τὶς πλούσιες πετρελαιοπηγὲς.

Ἔργασίες : Πάνω στό χάρτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς, πού ἰχνογραφήσατε, νὰ τοποθετήσετε διάφανο χαρτί καί σ' αὐτὸ νὰ ὀρίσετε καί νὰ χαρτογραφήσετε τὸ κράτος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Οἱ ἀνατολικοὶ γείτονές μας Οἱ Τοῦρκοι καὶ ἡ Τουρκία

*Ἐκταση : 780.000 τ.χ.

Πληθυσμὸς : 36.000.000 κ.

Ἑρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Νὰ θυμηθῆτε ὅσα διδαχτήκατε σὲ προηγούμενα μαθήματα γιὰ τὸ χῶρο τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ὅσα γνωρίζετε γι' αὐτὴν ἀπὸ ἄλλα μαθήματα (Ἱστορία, Θρησκευτικά κλπ.).
2. Δεῖξτε στὸ χάρτη τὴ σημερινὴ Τουρκία. Ἐξετάστε λεπτομερέστερα τὸ ἔδαφός της.
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ φυσικὸ πλοῦτο τῆς Μ. Ἀσίας;
4. Πότε ἐγκαταστάθηκαν σ' αὐτὴν οἱ Τοῦρκοι ;
5. Πότε καὶ πῶς ξεριζώθηκε ἀπὸ τὴ Μ. Ἀσία ὁ Ἑλληνισμὸς;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ σημερινὸ τουρκικὸ κράτος;

Ὁ χῶρος τῆς Μ. Ἀσίας κι ἐκεῖνος ποὺ πιάνει ἡ σημερινὴ Τουρκία μᾶς εἶναι πιὰ πολὺ γνωστός. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τοῦ Αἰγαίου ὡς τὸ Ἀραράτ κι ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο ὡς τὴν Ἄν. Μεσόγειο καὶ τὶς στέπες τῆς Συρίας. Μαζὶ μὲ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη ἔχει ἔκταση 780.000 τ.χ.

Ἡ **Ἀσιατικὴ Τουρκία** εἶναι ἓνα μεγάλο ἄγροιο ὁροπέδιο μὲ στέπες, ἐρήμους κι ἄλυμρες λίμνες. Κατὰ τὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου ὑψώνονται τὰ **Ποντιακὰ ὄρη**. Στὰ νότια βρίσκονται ὁ **Ταῦρος** κι ὁ **Ἀντίταυρος**. Ἐκεῖ σχηματίζονται κι οἰ γνωστὲς ἀπὸ τὴν ἱστορία **Πύλες τῆς Κιλικίας**. Πρὸς τὸ Αἰγαῖο καὶ τὴν Προποντίδα τὰ βουνὰ εἶναι χαμηλὰ καὶ στὶς ἀκτὲς σχηματίζονται εὐφωρὲς κοιλάδες καὶ φυσικὰ λιμάνια. Εἶναι ἡ ὠραία, πλούσια κι ἔνδοξη γῆ τῆς ἀρχαίας **Ἰωνίας**. Στὴν Τουρκία ἀνήκουν καὶ τὰ νησιὰ **Ἰμβρος**

καὶ **Τένεδος**, στὰ ὁποῖα ζοῦν Ἕλληνες καὶ λίγοι Τούρκοι.

Στὰ νότια καὶ δυτικά παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακὸ, καλλιεργοῦνται ἑλιές, ἔσπεριδοειδῆ, ἀμπέλια, βαμβάκι, δημητριακὰ, ζαχαρότευτλα. Στὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι ὑγρὸ, εὐδοκιμοῦν ὀπωροφόρα δέντρα κι ὑπάρχουν πολλὰ δάση. Σὲ πολλές περιοχὲς καλλιεργεῖται καπνός, ποὺ εἶναι τὸ σπουδαιότερο γεωργικὸ προϊόν τῆς Τουρκίας. Στὶς στέπες τῶν κεντρικῶν ὄροπεδίων εἶναι ἀναπτυγμένη ἢ νομαδικὴ κτηνοτροφία. Ἀναπτυγμένη ἐπίσης εἶναι ἡ πτηνοτροφία καὶ ἡ σηροτροφία. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Προποντίδας ἀλιεῦνται μεγάλες ποσότητες ψαριῶν. Ἀξιόλογος εἶναι καὶ ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς Μ. Ἀσίας, δὲν ὑπάρχουν ὅμως ἐργοστάσια γιὰ τὴν ἐκμετάλλευσή του.

Αὐτὴ τῆ μεγάλη χερσόνησο, στὴν ὁποῖα γιὰ αἰῶνες ἀνθοῦσε ὁ Ἑλληνισμὸς, τὴν κατέχουν σήμερα οἱ Τούρκοι. Γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες κάθε γωνιά της εἶναι καὶ μιὰ ἀνάμνηση. Ἐκεῖ βρίσκονται ἡ ἀρχαία **Τροία**, ἡ **Σμύρνη**, ἡ **Ἔφεσος**, ἡ **Μίλητος**, ἡ **Φώκαια**, ἡ **Ἀλικαρνασσός**, ἡ **Ταρσός**, ἡ **Ἰσός**, ἡ **Ἀντιόχεια**. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου ἡ **Τραπεζοῦς**, ἡ **Κερασοῦς**, ἡ **Σαμψοῦς**, ἡ **Ἡράκλεια** καὶ στὸ μαγευτικὸ Βόσπορο ἡ **Κωνσταντινούπολη**, ἡ **Πόλη** τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν.

Ἀνατολικότερα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη βρίσκονται ἡ **Βιθυνία**, ἡ **Νίκαια**, ἡ **Νικομήδεια**, οἱ ποταμοὶ **Γρανικὸς** καὶ **Σαγγάριος**, νοτιότερα ἡ **Φρυγία**, τὸ **Γόρδιο** καὶ πέρα στὴν **Ἀνατολία** ἡ **Καππαδοκία** κι ἡ **Καισάρεια**. Ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη χιλιάδες χρόνια ἦταν Ἑλλάδα! Ἐκεῖ ἔζησαν ὁ Ὀμηρος, ὁ Θαλῆς, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ἡράκλειτος. Ἐκεῖ κήρυξαν τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖ δοξάστηκαν οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπειτα ἦρθαν οἱ Τούρκοι. Στὰ τελευταῖα χρόνια χιλιάδες Ἕλληνες, ὕστερ' ἀπὸ περιπέτειες αἰῶνων, ἄφησαν τὴ γῆ τῶν πατέρων τους, τοὺς τάφους καὶ τοὺς προγονικοὺς ναοὺς, κι ἦρθαν στὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπ' τοὺς διωγμοὺς τῶν Τούρκων.

Ἀπ' ὄλον ἐκεῖνο τὸν μεγαλειώδη ἀρχαῖο καὶ βυζαντινὸ κόσμο τῆς Μ. Ἀσίας μόνον τὸ σепτὸ **Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο** ἀπόμενε στὴν πολυθρύλητη «Πόλη τῶν Κωνσταντίνων», προπύργιο τῆς Ὁρθοδοξίας.

Παραγωγικός χάρτης Μικρῆς Ἀσίας-Τουρκίας

Σήμερα ζοῦν στὴν Τουρκία 36.000.000 ἄνθρωποι. Στὶς ἀνατολικές ἐπαρχίες κατοικοῦν ἀρκετοὶ **Κοῦρδοι** κι **Ἀρμένιοι**. Στὴν Πόλη μένουں ἀκόμα μερικὲς χιλιάδες Ἑλληνες.

Οἱ Τοῦρκοι ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ κι ἤρθαν ἀπὸ τὶς στέπες τοῦ Τουράν. Εἶναι κυρίως γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι, μιλοῦν τὴν τουρκικὴ γλῶσσα καὶ πιστεύουν στὸ μωαμεθανισμό.

Πρωτεύουσα τῆς Τουρκίας εἶναι ἡ **Ἀγκυρα** (1.200.000 κ.) καὶ μεγάλες πόλεις ἡ **Κωνσταντινούπολη** (2.250.000 κ.), ἡ **Σμύρνη** (576.000 κ.), ἡ **Προύσα** (307.000 κ.), τὰ **Ἄδανα** (352.000 κ.), τὸ **Ἑσκή Σεχίρ** (243.000 κ.), τὸ **Ἰκόνιο** (201.000 κ.).

Ἡ **Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία** περιλαμβάνει τὴν **Ἀνατολικὴ Θράκη**, ἀπὸ τὸν Ἑβρο ὡς τὴν Κωνσταντινούπολη.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Νὰ μάθετε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Στὰ κλειστὰ ὀροπέδια τὸ κλίμα εἶναι ξηρὸ καὶ σχηματίζονται λίμνες.

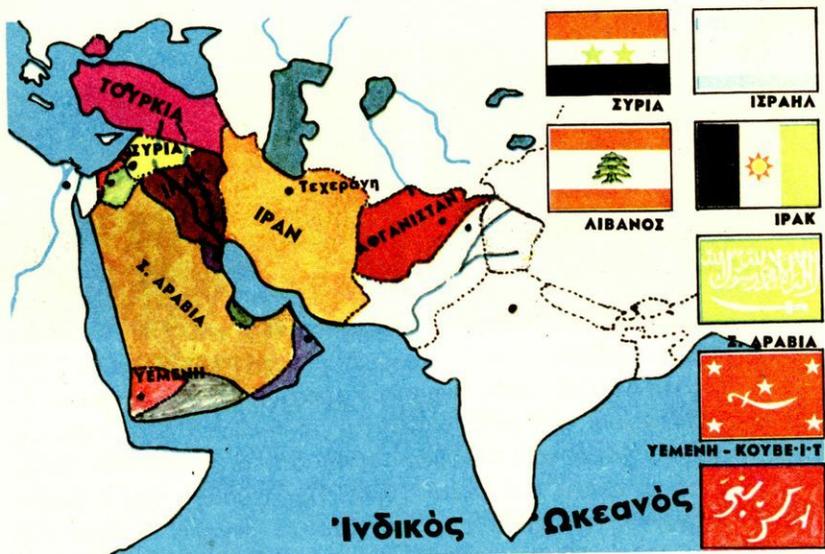
2. Ὅπου οἱ βροχοπτώσεις εἶναι περιοδικές, σχηματίζονται στέπες.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Τουρκίας.

Κράτη	Πρωτεύουσες	Ἔκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Συρία	Δαμασκός	185.000	6.450.000
2. Λίβανος	Βηρυττός	10.400	2.800.000
3. Ἰσραήλ	Ἱερουσαλήμ	20.850	3.010.000
4. Ἰορδανία	Ἀμμάν	98.000	2.380.000
5. Σαουδ. Ἀραβία	Ἐλ Ριάντ	2.150.000	7.000.000
6. Ἰεμένη	Σάνα	287.000	1.470.000
7. Νότια Ἰεμένη	Ἄντεν	195.000	5.900.000
8. Ὀμάν	Μασκάτ	212.090	680.000
9. Ἡνωμ. Ἀραβ. Ἐμιράτα	Ἀμπού Νταμπί	83.000	200.000
10. Κατάρ	Ντόχα	22.000	80.000
11. Μπαχρέιν	Μανάμα	600	220.000
12. Κουβέιτ	Κουβέιτ	18.000	830.000
13. Ἰράκ	Βαγδάτη	435.000	9.750.000
14. Ἰράν	Τεχεράνη	1.648.000	30.000.000
15. Ἀφγανιστάν	Καμπούλ	647.000	17.000.000

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Τί γνωρίζετε ἀπὸ προηγούμενα κεφάλαια γιὰ τὴ Μ. Ἀνατολή;
2. Νὰ παρατηρήσετε τὴν περιοχὴ τῆς Μ. Ἀνατολῆς στὸν πολιτικὸ χάρτη, τῆς Ἀσίας.
3. Νὰ βρῆτε τὰ κράτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Νὰ συζητήσετε γιὰ τὴν ἔκταση, τὸν πληθυσμὸ, τὸν πολιτισμὸ, τὴ γλῶσσα τῶν κατοίκων, τὴ θρησκεία, τὴν οἰκονομικὴ κατάστασή τους κλπ. Νὰ κάμετε διάφορες συγκρίσεις.

Πολιτικός χάρτης Μέσης 'Ανατολής

4. Σε ποιά από τα κράτη αυτά κατοικούν Άραβες;
5. Τι γνωρίζετε για τις σχέσεις των Άράβων με το Ίσραήλ;
6. Τι γνωρίζετε για τις σχέσεις της Ελλάδας με τα κράτη της Μ. 'Ανατολής;

Ή Μέση 'Ανατολή είναι σήμερα χωρισμένη σε πολλά κράτη. Γι' αυτά θα μιλήσωμε σύντομα στο παρακάτω κεφάλαιο.

α. **Ή ΣΥΡΙΑ.** Το μεγαλύτερο τμήμα της είναι έρημοι και στέπες, όπου άκμάζει ή κτηνοτροφία. Οί ανατολικές έπαρχίες διαρρέονται από τον Εύφρατη ποταμό. Προς τις άκτες της Μεσογείου ύψώνονται τα όρη **Λίβανος** και **Αντιλίβανος**. Στις πλαγιές τους υπάρχουν ώραιοί κήποι με όπωροφόρα δέντρα. Έκει έχει τις πηγές του ό μικρός ποταμός **Όρόντης**. Ή κοιλάδα του είναι γραφική και πολύ εύφορη.

Σε μιá πλούσια περιοχή είναι χτισμένη ή **Δαμασκός** (840.000 κ.), πρωτεύουσα της Συρίας, με θαυμάσια μνημεία άραβικής τέχνης από την έποχή των χαλιφών. Άλλες μεγάλες πόλεις της Συρίας είναι το **Χαλέπι** (640.000 κ.) και ή **Χόμς** (210.000 κ.).

Άγονες εκτάσεις του Ίράν

Άποψη της Ίερουσαλήμ

β. **Ο ΛΙΒΑΝΟΣ** είναι ένα μικρό κρατίδιο στις ανατολικές άκτες της Μεσογείου, εκεί όπου ύψώνεται το γνωστό όρος Λίβανος. Είναι η αρχαία χώρα των Φοινίκων, στην οποία βρίσκονταν άλλοτε οι ονομαστές πόλεις Σιδών και Τύρος. Πρωτεύουσα του Λιβάνου είναι η **Βηρυττός** (700.000 κ.), ένα από τα μεγάλα λιμάνια της Μεσογείου. Άλλη αξιόλογη πόλη είναι η **Τρίπολη** (190.000 κ.). Στο λιμάνι της καταλήγουν μεγάλοι πετρελαιοαγωγοί.

γ. **Η ΙΟΡΔΑΝΙΑ** είναι η φτωχότερη χώρα της Μ. Ανατολής, στην οποία ζουν γεωργοί και νομάδες κτηνοτρόφοι, οι γνωστοί **βεδουίνοι**. Πρωτεύουσά της είναι το **Αμμάν** (500.000 κ.).

δ. **Το ΙΣΡΑΗΛ**. Είναι νέο κράτος, που ίδρυσαν (το 1948) στην αρχαία Παλαιστίνη Ίσραηλίτες απ' όλες τις χώρες της Γης. Οι νέοι κάτοικοι του Ίσραήλ, έξυπνοι και δραστήριοι άνθρωποι, διέθεσαν πολλά χρήματα, ανέπτυξαν βιομηχανία και αξιοποιούν με την έρ-
Πλύσιμο περσικών χαλιών

Τοπίο του Αφγανιστάν

γασία τους και με σύγχρονα μέσα όλες τις πλουτοπαραγωγικές πηγές τῆς χώρας τους. Ἀκόμα και στὶς ἐρήμους ἀνοίξαν πηγάδια και με τὰ νερά τους μεταβάλλουν ἄγονες ἐκτάσεις σὲ εὐφορη γῆ.

Σήμερα πρωτεύουσα τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι ἡ **Ἱερουσαλήμ** (290.000 κ.). Πρώτη πρωτεύουσα ἦταν τὸ **Τέλ-Ἀβιβ** (840.000 κ.). Μεγάλο λιμάνι τῆς χώρας εἶναι ἡ **Χάιφα** (450.000 κ.), ὅπου καταλήγουν πολλοὶ πετρελαιοαγωγοί.

Στὸ Ἰσραὴλ, στὸ Λίβανο και στὴ Συρία ζοῦν και ἄρκετοὶ Ἕλληνες. Στους Ἁγίους Τόπους ἔχει τὴν ἔδρα του ὁ Ἕλληνας πατριάρχης Ἱεροσολύμων και στὴ Δαμασκὸ ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας.

ε. **Ἡ ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ** εἶναι μιὰ ἀχανὲς ἔρημος, στὴν ὁποία κατοικοῦν μόνο 7.000.000 ἄνθρωποι. Εἶναι ὅμως μιὰ ἀπὸ τὶς πλουσιότερες χώρες σὲ πετρέλαιο. Πρωτεύουσά της εἶναι τὸ **Ἐλ Ριάντ** (220.000 κ.). Σ' αὐτὴ βρίσκονται κι οἱ ἱερὲς πόλεις τῶν μωαμεθανῶν, ἡ **Μεδίνα** και ἡ **Μέκκα**.

στ. Στὴ νότια και ἀνατολικὴ Ἀραβία ὑπάρχουν πολλὰ κρατίδια : ἡ **Ἰεμένη**, ἡ **Νότια Ἰεμένη**, τὸ **Ὀμάν**, τὰ **Ἡνωμένα Ἀραβικὰ Ἐμιράτα**, τὸ **Κατάρ**, τὸ **Μπαχρέιν**, τὸ **Κουβέιτ**. Τὰ τελευταῖα εἶναι γνωστὰ ἀπὸ τὶς πλούσιες πετρελαιοπηγές και τὰ μαργαριτάρια, ποὺ ἐξάγονται ἀπὸ τὸ γειτονικὸ τους Περσικὸ κόλπο.

ζ. **Τὸ ΙΡΑΚ** βρίσκεται ἐκεῖ ὅπου ἦταν ἄλλοτε ἡ ἀρχαία Μεσοποταμία. Πρωτεύουσά του εἶναι ἡ **Βαγδάτη** (1.650.000 κ.), χτισμένη κοντὰ στὴν ἀρχαία Βαβυλώνα. Μεγάλες πετρελαιοπηγές βρίσκονται στὶς περιοχὲς τῆς **Μουσοῦλης** (260.000 κ.), τῆς Βαγδάτης και τῆς **Βασόρας**. Στὸ Ἰράκ ἐργάζονται ἄρκετοὶ Ἕλληνες, κυρίως τεχνικοί.

η. **Τὸ ΙΡΑΝ**, ἡ ἀρχαία **Περσία**, με ἀπέραντες ἐρήμους, στέπες και μεγάλες ὄροσειρές. Ὅλοι σχεδὸν οἱ σημερινοὶ Πέρσες εἶναι γεωργοὶ και κτηνοτρόφοι. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Περσικοῦ κόλπου ὑπάρχουν μεγάλες πετρελαιοπηγές, ποὺ χαρίζουν ἀρκετὸν πλοῦτο στὴ χώρα. Ὀνομαστὰ εἶναι τὰ προϊόντα τῆς περσικῆς βιοτεχνίας και, κυρίως, οἱ περσικοὶ τάπητες.

Πρωτεύουσα τοῦ Ἰράν εἶναι ἡ **Τεχεράνη** (2.720.000 κ.) και

ἀξιόλογες πόλεις τὸ **Ἰσπαχάν** (420.000 κ.) κι ἡ **Ταυρίδα** (400.000 κ.). Ἐρείπια ἀπὸ τὴν ἀρχαία Περσέπολη, τὰ Σοῦσα, τὰ Ἐκβάτανα μαρτυροῦν τὴν ἀρχαία δόξα τῆς χώρας αὐτῆς.

θ. **Τὸ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ** εἶναι ἡ ἀρχαία **Βακτριανή**, ὅπου εἶχε φτάσει ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. Εἶναι μιὰ μεγάλη στεπώδης περιοχή. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν κτηνοτροφία καὶ λιγότερο μὲ τὴ γεωργία. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Καμποῦλ** (500.000 κ.).

Μὲ ὅλα τὰ παραπάνω κράτη ἡ Ἑλλάδα ἔχει καλὲς σχέσεις.

Ἐνα τμῆμα τῆς Μ. Ἀνατολῆς, στὰ νότια τοῦ Καυκάσου, ἀνήκει στὴ Σοβιετικὴ Ἑνωση.

Ὄνόματα : Ὀρόντης, Δαμασκός, Χαλέπι, Τρίπολη, Τέλ - Ἀβίβ, Χάιφα, Μουσούλη, Βασόρα, Ἰσπαχάν, Ταυρίδα, Καμποῦλ.

Ἔργασίες: Στὸ χάρτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς, ποὺ κάνατε σὲ προηγούμενο μάθημα, νὰ τοποθετήσετε διάφανο χαρτί καὶ νὰ ὀρίσετε τὰ παραπάνω κράτη.

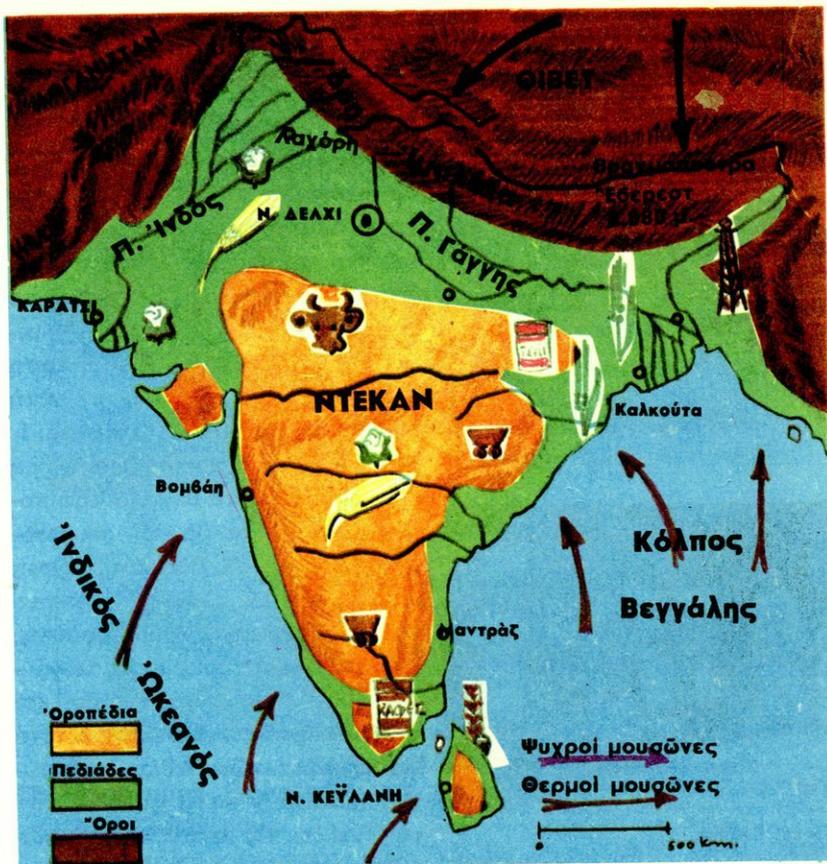
Η ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

26 - 27

Ὁ κόσμος τῶν Ἰνδιῶν

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δεῖξτε τὴν Ἰνδικὴ χερσόνησο στὴν ὑδρογείου σφαῖρα καὶ στὸ χάρτη.
2. Θυμηθῆτε ὅσα διδαχθήκατε ὡς τώρα γιὰ τὶς Ἰνδίες, γιὰ τὸ ἔδαφος, τὸ κλίμα, τὸ φυτικὸ καὶ ζωικὸ κόσμο, τοὺς κατοίκους καὶ τὸν πολιτισμὸ τους.

Γεωφυσικός—παραγωγικός χάρτης 'Ινδίων

3. Τι γνωρίζετε για την 'Ινδογαγγική πεδιάδα, το Ντεκάν και την Πενταποταμία;
4. Τι άλλο γνωρίζετε για τις 'Ινδίες; Ποιο είναι το ιερό ποτάμι τών 'Ινδών;
5. Τι γνωρίζετε για τη ζωή τών 'Ινδών;
6. Σε ποια κράτη είναι χωρισμένη σήμερα η 'Ινδική χερσόνησος;
7. Σε τί διαφέρουν κυρίως οι Πακιστανοί από τους 'Ινδούς;
8. Τι γνωρίζετε για τα κράτη τών 'Ιμαλαίων;

Προσκύνημα 'Ινδών στο Κασμίρ

Τύποι 'Ινδών

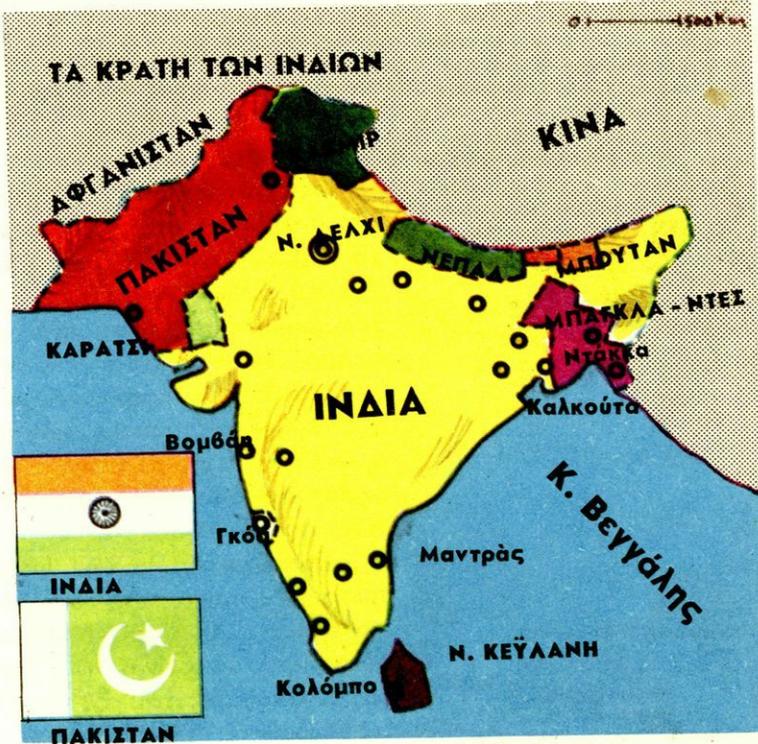
'Αγορά στο Πακιστάν

Οί 'Ινδίες είναι μιὰ τεράστια τριγωνική χερσόνησος τῆς Νότιας Ἀσίας. Περιλαμβάνει τὸ νότιο τμήμα τῶν Ἰμαλαίων, τὴν **Ἰνδογαγγική πεδιάδα** καὶ τὸ ὄροπέδιο **Ντεκάν**, τὸ ὁποῖο κλείνεται ὀλόγυρα ἀπὸ τὰ **Ἀνατολικὰ** καὶ τὰ **Δυτικὰ Γαταῖα** ὄρη. Στὴ ΝΑ. γωνία τῆς βρίσκεται τὸ νησὶ **Κεϋλάνη**. Ὁλόκληρη ἡ μεγάλη αὐτὴ περιοχή ἔχει ἕκταση 4.500.000 τ.χ. καὶ ζοῦν σ' αὐτὴ 690.000.000 περίπου ἄνθρωποι!

Εἶναι ἡ παραμυθένια χώρα τῶν Ἰνδιῶν, μὲ τὰ μεγάλα ἱερά ποτάμια, τὰ ψηλὰ βουνά, τὰ παρθένα δάση, μὲ τις βασιλικὲς τίγρεις καὶ τις δηλητηριώδεις κόμπρες, τις ἱερὲς ἀγελάδες, τοὺς ἐλέφαντες, τοὺς μεγαλόπρεπους ναοὺς τῶν Ἰνδοιστῶν, τοὺς μαχαραγιάδες καὶ τοὺς φακίρηδες καὶ τ' ἀναρίθμητα ἑκατομμύρια τῶν Ἰνδῶν, πού συχνὰ πεθαίνουν κατὰ χιλιάδες ἀπὸ τὴν πείνα, τις μεταδοτικὲς ἀρρώστιας καὶ τις θεομηνίες.

Ὅπως ἀναφέραμε σὲ προηγούμενο κεφάλαιο, τὸ δυτικὸ τμήμα τῆς Ἰνδικῆς ἀνήκει στὴν ξηρὴ Ἀσία. Ἐκεῖ σχηματίζονται οἱ στέπες τοῦ Πακιστάν καὶ ἡ **ἔρημος Θάρ**. Τὴν περιοχή αὐτὴ διασχίζει ὁ **Ἰνδός**, ὁ ὁποῖος, μὲ πέντε μεγάλους παραποτάμους, κατεβαίνει ὀρητικὸς ἀπὸ τὸ Παμίρ, τὸ Καρακορὺμ καὶ τὰ Ἰμαλάια. Ἐκεῖ, στὴν

Πολιτικός χάρτης 'Ινδιών

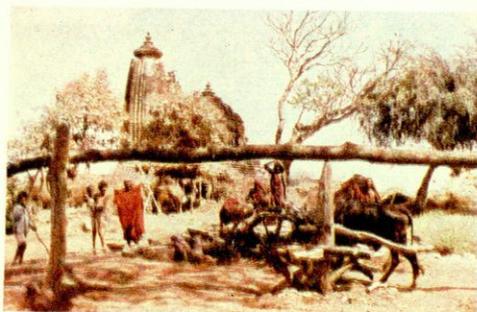
Πενταποταμία, βρίσκονται τὰ ἀνατολικά σύνορα τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ὁ ὑπόλοιπος χῶρος τῶν Ἰνδιῶν ἀνήκει στὴν ὑγρὴ Ἀσία, ἐπιπλεάζεται πολὺ ἀπὸ τοὺς μουσῶνες καὶ δέχεται πολλὲς βροχές. Τὸ μεγάλο Δέλτα τοῦ Γάγγη καὶ τοῦ Βραχμαπούτρα εἶναι ἡ περιοχή, ὅπου βρέχει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη χώρα τῆς Γῆς. Λιγότερες εἶναι οἱ βροχές στὸ ὄροπέδιο Ντεκάν.

Οἱ περίοδοι τῆς ξηρασίας εἶναι δύσκολες γιὰ τοὺς Ἰνδοὺς καὶ οἱ μουσῶνες ἔχουν πολὺ μεγάλη σημασία γι' αὐτοὺς. Ἀρκετὲς μέρες πρὶν, πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς προβλέπουν τὸν ἐρχομὸ τους καὶ μὲ μεγάλες πινακίδες, πού γράφουν «**ὁ μουσῶνας ἐρχεται**», τὸ ἀναγγέλλουν στὰ χωριά καὶ στὶς πόλεις. Τότε, ὅπως γράφει ὁ Ἰνδὸς ποιητὴς Ταγκόρ, «τὰ σκυθρωπὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων στρέφονται κατὰ τὸν οὐρανὸ καὶ περιμένουν τὸ θαῦμα. Σὲ λίγο ὁ οὐρανὸς ἀνοίγει,

Βοϊδάμαξες στις 'Ινδίες

Τοπίο τῶν 'Ινδιῶν

'Ανθρακωρυχείο στις 'Ινδίες

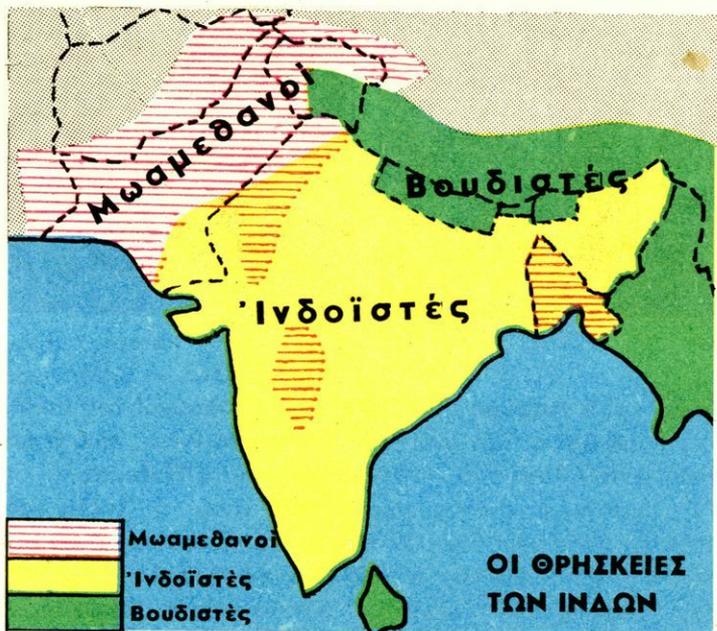
οὶ ἄνεμοι λύνονται. Κι ὅταν ἀρχίσει ὁ κατακλυσμὸς, οἱ 'Ινδοὶ τρέχουν στὰ ἱερὰ ποτάμια, γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸ Θεό».

Στὶς ὑγρὲς 'Ινδίες ὑπάρχει πλούσια βλάστηση, παρθένα δάση, σαβάνες καὶ πολλὰ χωράφια, πὺν παράγουν κυρίως ρύζι, βαμβάκι, δημητριακὰ, τσάι, καφέ, φιστίκια. Ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται συνήθως μὲ πρωτόγονους τρόπους καὶ τὰ προϊόντα τῆς γῆς δὲν ἀρκοῦν, γιὰ νὰ θρέψουν τόσα ἑκατομμύρια ἀνθρώπους.

Στὰ βοσκοτόπια τῶν 'Ινδιῶν τρέφονται πάνω ἀπὸ διακόσια ἑκατομμύρια ἀγελάδες καὶ βόδια. Τὸ περίεργο ὅμως εἶναι ὅτι ἡ κρεοφαγία ἀπαγορεύεται. Οἱ ἀγελάδες θεωροῦνται ἱερὰ ζῶα καὶ γυρίζουν ἀνενόχλητες ἀκόμα καὶ στὶς κεντρικὲς πλατεῖες τῶν πόλεων.

Ὁ **δασικὸς πλοῦτος** τῆς χώρας εἶναι ἀξιόλογος καὶ ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τῆς ἐξάγονται ἀρκετὰ **ὄρυκτά**: διαμάντια, πολύτιμα μέταλλα κ.ἄ. Ἡ **βιομηχανία** τώρα μόλις ἀρχίζει ν' ἀναπτύσσεται στὶς 'Ινδίες. Εἶναι ὅμως περὶ φημα τὰ προϊόντα τῆς Ἰνδικῆς **βιοτεχνίας**.

Ἡ **συγκοινωνία** δὲν εἶναι ἀναπτυγμένη. Μεγάλα λιμάνια τῶν 'Ινδιῶν εἶναι ἡ **Καλκούτα** (3.410.000 κ.), ἡ **Μαντρὰς**

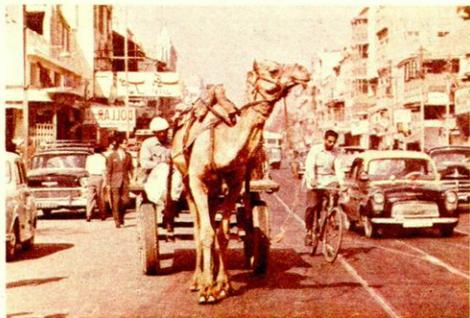

(2.470.000 κ.), ή **Βομβάη** (5.970.000 κ.), τὸ **Καράτσι** (3.440.000 κ.).

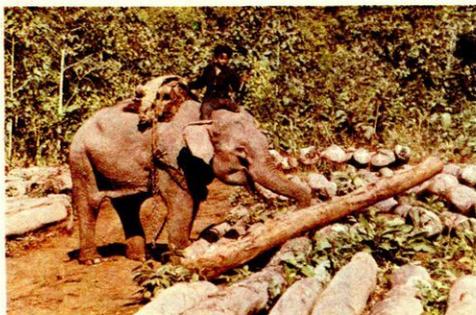
Ὁ **πληθυσμὸς** τῶν Ἰνδιῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλές φυλές. Οἱ κάτοικοι ἀνήκουν στὴ λευκὴ **Ἰνδοευρωπαϊκὴ φυλὴ**. Μόνο οἱ ἰθαγενεῖς τοῦ Ντεκάν μοιάζουν μὲ νέγρους. Ὅσοι κατοικοῦν στὴν κοιλάδα τοῦ Ἰνδοῦ καὶ στὶς ἐκβολές τοῦ Γάγγη εἶναι μωαμεθανοί, στὴν Κεϋλάνη καὶ στὶς πλαγιές τῶν Ἰμαλαίων βουδιστές καὶ στὴν ὑπόλοιπη χερσόνησο βραχμανιστές. Ἱερὸ ποτάμι γιὰ τοὺς Ἰνδοὺς εἶναι ὁ Γάγγης καὶ ἱερὴ πόλις ἡ **Μπεναρές**. Γνωστοὶ εἶναι οἱ Ἰνδοὶ φακίρηδες κι οἱ προφήτες. Μεγάλια προβλήματα δημιουργεῖ στὶς Ἰνδίες ὁ ὑπερπληθυσμὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ συχνὰ ὑποφέρουν ἀπὸ ἔλλειψη τροφῶν.

Μέχρι τὸ 1947 οἱ Ἰνδίες ἦταν βρετανικὴ ἀποικία. Τὴ χρονιά ἐκείνη ἀπόκτησαν τὴν ἀνεξαρτησία τους καὶ ἡ χώρα χωρίστηκε σὲ πολλὰ κράτη.

Ἡ περιοχή τοῦ Ἰνδοῦ ἔγινε ἰδιαίτερο κράτος μὲ τὸ ὄνομα **Πακιστάν** (ἔκταση 946.000 τ.χ., κάτοικοι 54.000.000) καὶ πρωτεύουσα τὸ **Ἰσλαμαμπάντ**. Μεγάλαις πόλεις τοῦ Πακιστάν εἶναι τὸ

Καράτσι

Μεταφορά με ελέφαντα

Καράτσι και η **Λαχόρη** (1.980.000 κ.). Οί κάτοικοί του είναι μουσουλμάνοι, όπως και οί κάτοικοι του **Μπάγκλα-Ντές**, που βρίσκεται στις έκβολές του Γάγγη κι έχει πρωτεύουσα τή **Ντάκκα**.

Τό μεγαλύτερο κράτος τών 'Ινδιών είναι ή **Ίνδία** (έκταση 3.280.000 τ.χ., κάτοικοι 550.000.000) με πρωτεύουσα τό **Νέο Δελχί** (320.000 κ.), χτισμένο κοντά στο **Παλιό Δελχί** (3.280.000 κ.).

Στις πλαγιές τών 'Ιμαλαίων βρίσκονται ή μισοανεξάρτητη περιοχή του **Κασμίρ**, τó **Νεπάλ** (11.000.000 κάτοικοι) με πρωτεύουσα τó **Κατμαντού**, τó **Μπουτάν** (700.000 κ.) με πρωτεύουσα τήν **Πουνάκα** και τó μικροσκοπικό **Σικίμ** (200.000 κ.).

Τό μεγάλο και πλούσιο νησί **Κεϋλάνη** (έκταση 66.000 τ.χ., κάτοικοι 13.000.000) είναι επίσης ανεξάρτητο κράτος με πρωτεύουσα τó **Κολόμπο** (580.000 κ.).

Έθνους - όνόματα : 'Ινδογαγκική πεδιάδα, Ντεκάν, Κεϋλάνη, Πακιστάν, 'Ινδία, Κασμίρ, Νεπάλ, Μπουτάν, Σικίμ, Ντάγκλα - Ντές, Νέο Δελχί, Μπιναρές, Καλκούτα, Βομβάη, Μαντράς, Καράτσι, Λαχόρη, Κολόμπο, ινδοευρωπαϊκή φυλή.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οί εϋφορες πεδιάδες είναι συνήθως πυκνοκατοικημένοι τόποι.

2. 'Η άμάθεια είναι εμπόδιο στην πρόοδο τών ανθρώπων και τών κρατών.

3. Οί πρωτόγονοι τρόποι καλλιέργειας έχουν σαν αποτέλεσμα νά μή δίνουν αρκετούς καρπούς ακόμη και τά πιό γόνιμα εδάφη.

4. 'Ο υπερπληθυσμός δημιουργεί πολλά προβλήματα.

Έργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τó χάρτη τών 'Ινδιών.

Η ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

28

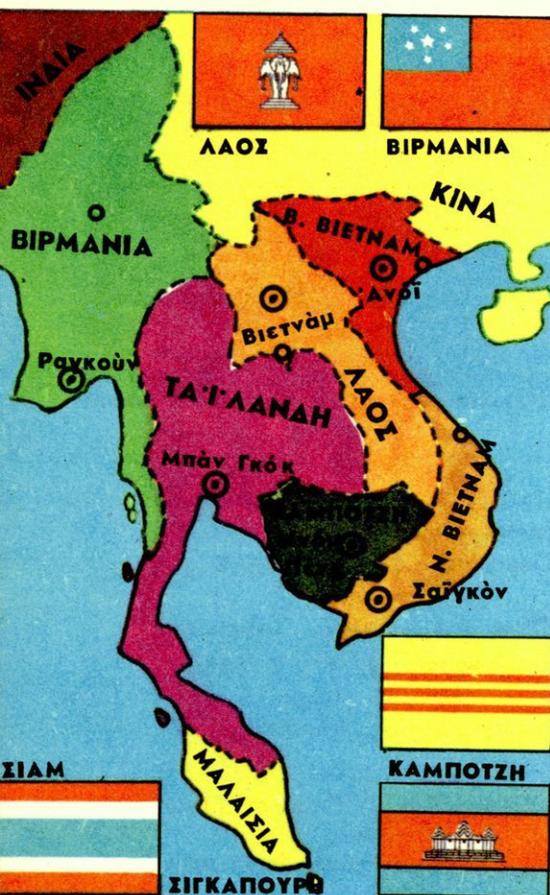
Ἡ Ἰνδοκίνα καὶ ἡ Μαλαισία

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

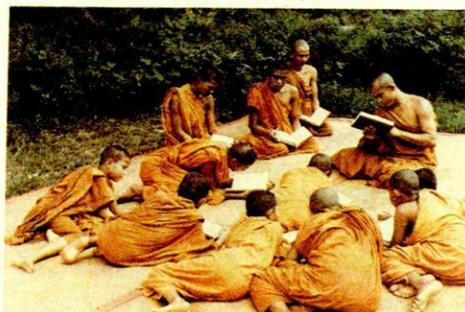
1. Δεῖξτε τὴν Ἰνδοκίνα καὶ τὴ Μαλαισία στὴν ὑδρογείου σφαῖρα καὶ στὸ χάρτη. Δεῖξτε τὶς ἄλλες μεγάλες χερσονήσους τῆς Νότιας Ἀσίας.
2. Παρατηρήστε τὴ θέση τῆς Ἰνδοκίνας ἀνάμεσα στὸν Ἰνδικὸ καὶ στὸν Εἰρηρικὸ Ὠκεανό. Δεῖξτε τὴ Σιγκαπούρη. Γιατί ἡ χερσόνησος αὐτὴ ὀνομάζεται «κλειδὶ τῆς Ἀνατολῆς»;
3. Θυμηθῆτε ὅσα διδαχτήκατε μέχρι τώρα γιὰ τὴν Ἰνδοκίνα. Τί ἄλλο γνωρίζετε γι' αὐτή;
4. Δεῖξτε στὸ χάρτη τὸ Βιετνάμ. Τί γνωρίζετε γι' αὐτό;
5. Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Ἰνδοκίνας;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ Μαλαισία; Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα προϊόντα της;

Ἡ Ἰνδοκίνα εἶναι ἡ τρίτη μεγάλη χερσόνησος τῆς Ν. Ἀσίας. Βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν Ἰνδικὸ καὶ στὸν Εἰρηρικὸ Ὠκεανό, στὶς Ἰνδίες καὶ στὴν Κίνα, καὶ ἀπὸ τὴ θέση της αὐτὴ πῆρε καὶ τὸ ὄνομά της. Μαζὶ μὲ τὴ Μαλαισία ἔχει συνολικὴ ἔκταση 2.074.000 τ.χ. Ὁλόκληρη βρίσκεται στὴ διακεκαυμένη ζώνη.

Πολυάριθμες χαμηλὲς ὄροσειρὲς κατεβαίνουν ἀπὸ τὸ γειτονικὸ Θιβέτ πρὸς τὴν Ἰνδοκίνα. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς σχηματίζονται εὐφορὲς προσχωσιγενεῖς κοιλάδες καὶ πεδιάδες, ποὺ τὶς διαρρέουν μεγάλα ποτάμια. Ἔχουν κι αὐτὰ τὶς πηγές τους στὸ Θιβέτ. Εἶναι ὁ Ἰραουάντι, ὁ Σαλουέν, ὁ Μεκόγκ καὶ ἄλλα μικρότερα, ποὺ χύνουν-

Πολιτικός χάρτης Ἰνδοκίνας
Σχολή ἱερέων στὴ Βιρμανία

ται στοὺς κόλπους τῆς **Βεγγάλης**, τοῦ **Σιάμ**, τοῦ **Τογκίνου** καὶ στὴ **Σινική θάλασσα**.

Ἐολόκληρη ἡ Ἰνδοκίνα ἐπηρεάζεται ἀπὸ τοὺς μουσῶνες. Τὸ καλοκαίρι πέφτουν παντοῦ κατακλυσμιαῖες βροχές καὶ πολὺ συχνὰ τὰ ποτάμια πλημμυρίζουν καὶ προκαλοῦν μεγάλες καταστροφές. Σὲ πολλὲς περιοχές ὑπάρχουν παρθένα δάση μὲ πολλὰ τροπικὰ φυτὰ καὶ ἄγρια ζῶα.

Σπουδαιότερο γεωργικὸ προϊόν τῆς Ἰνδοκίνας εἶναι τὸ ρύζι. Μεγάλες ποσότητες ρυζιοῦ ἐξάγονται σὲ ἄλλες χῶρες. Τὸ ρύζι καὶ τὰ ἄφθονα ψάρια, ποὺ ἀλιεῦνται στὰ ποτάμια καὶ στὶς γειτονικὲς θάλασσες, ἀποτελοῦν τὴν κυριότερη τροφή τῶν Ἰνδοκινέζων. Παράγονται ἐπίσης ζάχαρη, βαμβάκι, τσαί, καφές, μπαχαρικά καὶ πολὺ καουτσούκ. Μὲ μεγάλα ἀρδευτικὰ ἔργα ποτίζονται πολλὰ χωράφια. Χιλιάδες βουβάλια χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὸ ὄργωμα τῶν χωραφιῶν καὶ ἐξημερωμένοι ἐλέφαντες γιὰ τὶς μεταφορές.

Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τῆς Μαλαισίας ἐξάγονται πολλὰ ὄρυκτὰ : κασσίτερος, σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, ἀσήμι, πολύτιμοι λίθοι, γαιάνθρακες, πετρέλαιο. Ἡ βιομηχανία ὅμως τῆς χώρας εἶναι πολὺ περιορισμένη. Οἱ συνεχεῖς πόλεμοι δὲν ἐπέ-

τρεψαν στην πλούσια αυτή χώρα ν' αναπτυχθῆ ὅσο θὰ μπορούσε.

Οἱ κάτοικοί της (125.000.000 περίπου) ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ. Πιστεύουν στὸ Βούδα κι ἔχουν ἀφιερωμένους σ' αὐτὸν μεγαλόπρεπους ναοὺς. Μόνο οἱ Μαλαισιοὶ εἶναι μωαμεθανοί.

Ἡ Ἰνδοκίνα γιὰ πολλὰ χρόνια ἦταν ἀποικία τῶν Ἀγγλογάλλων. Σήμερα ὑπάρχουν σ' αὐτὴ τὰ ἑξῆς ἀνεξάρτητα κράτη:

α. Ἡ **Βιρμανία** (ἐκταση : 678.000 τ.χ., κάτοικοι: 28.000.000) μὲ πρωτεύουσα τὴ **Ραγκοὺν** (1.720.000 κ.).

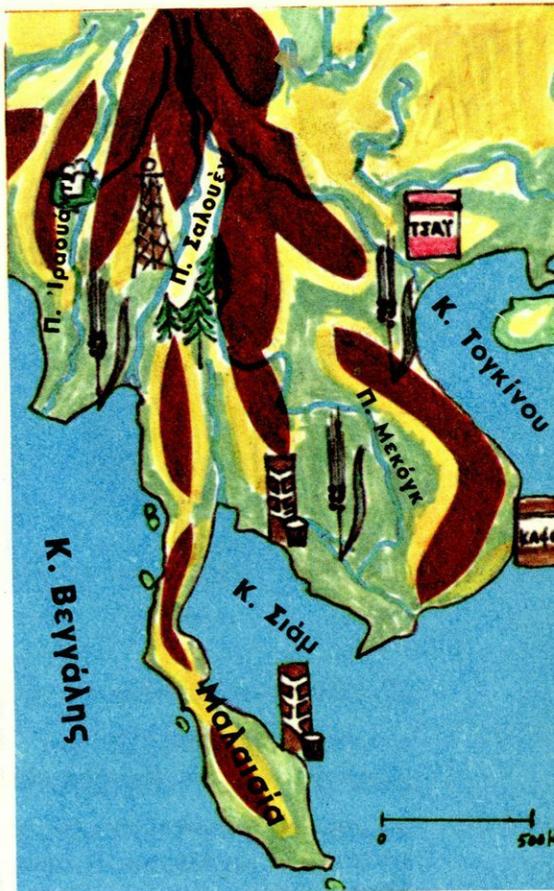
β. Ἡ **Ταϊλάνδη** ἢ **Σιάμ** (ἐκταση : 514.000 τ.χ., κάτοικοι : 35.000.000) μὲ πρωτεύουσα τὴ **Μπανγκόκ**, ποὺ διασχίζεται ἀπὸ πολλὲς διώρυγες κι ἔχει μεγαλόπρεπες παγόδες.

γ. Ἡ **Καμπότζη** (ἐκταση : 181.000 τ.χ., κάτοικοι: 6.700.000), μὲ πρωτεύουσα τὴν **Πνὸμ Πένχ** (390.000 κ.).

δ. Τὸ **Λάος** (ἐκταση: 237.000 τ.χ., κάτοικοι: 3.000.000), μὲ πρωτεύουσα τὴ **Βιεντιάνε** (160.000 κ.).

ε. Τὸ **Βόρειο Βιετνάμ** (ἐκταση : 159.000 τ.χ., κάτοικοι : 19.000.000) μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ἄνόι** (600.000 κ.).

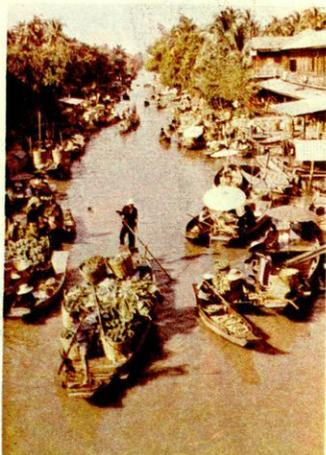
στ. Τὸ **Νότιο Βιετνάμ** (ἐκταση : 174.000 τ.χ., κάτοικοι:

Γεωφυσικὸς—παραγωγικὸς χάρτης Ἰνδοκίνας

Παράδες τοῦ Σιάμ

Πλωτή αγορά στο Μπαγκόκ

Συλλογή και μεταφορά καουτσούκ στην 'Ινδοκίνα

22.000.000) με πρωτεύουσα τη **Σαϊγκόν** (1.680.000 κ.).

ζ. 'Η **Μαλαισία** (έκταση : 131.000 τ.χ., κάτοικοι : 9.000.000) με πρωτεύουσα την **Κουάλα Λουμπούρ** (450.000 κ.).

η. 'Η **Σιγκαπούρη** (έκταση : 581 τ.χ., κάτοικοι 2.100.000), ένα από τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς γῆς, τὸ «κλειδί τῆς 'Ανατολῆς».

"Εννοιες - ὀνόματα : 'Ινδοκίνα, Μαλαισία, κόλπος Σιάμ, παγόδα, Βιρμανία, Ραγκούν, Ταϊλάνδη, Μπαγκόκ, Καμπότζη, Λάος, Β. Βιετνάμ, Ν. Βιετνάμ, Σαϊγκόν, Σιγκαπούρη.

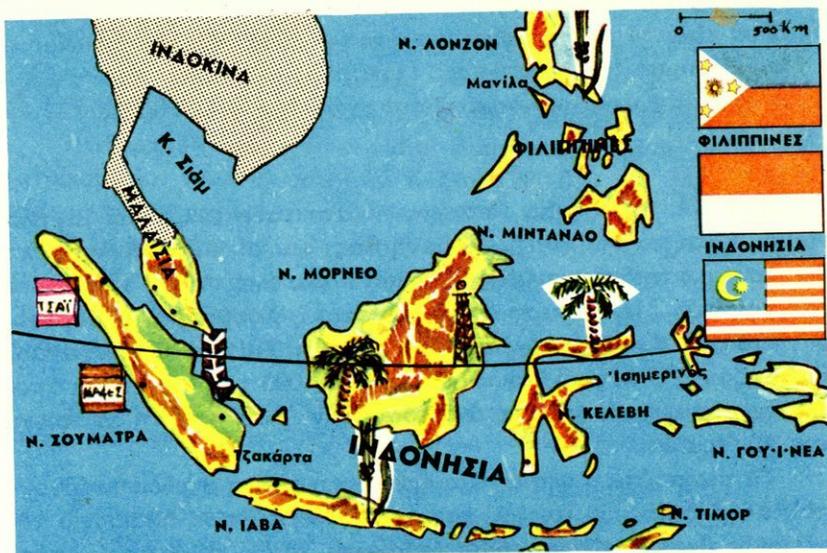
Γενικές παρατηρήσεις: 1. Τὰ μεγάλα ποτάμια σχηματίζουν με τὶς προσχώσεις τους εὐφωρες κοιλάδες.

2. Οἱ ὕγροι μουσῶνες προκαλοῦν κατακλυσμιαῖες βροχές.

3. Τὸ ρύζι εἶναι βασικὴ τροφή γιὰ τοὺς λαοὺς τῆς ΝΑ. 'Ασίας.

4. Οἱ συγκοινωνιακοὶ κόμβοι ἔχουν μεγάλη σημασία.

"Εργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς 'Ινδοκίνας.

Γεωφυσικός—παραγωγικός χάρτης 'Ινδονησίας

29 Τὰ νησιά τῆς Νοτιοανατολικῆς Ἀσίας 'Η Ἰνδονησία καὶ οἱ Φιλιππίνες

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Νὰ βρῆτε στὴν ὕδρoγειο σφαῖρα καὶ στὸ χάρτη τὰ νησιά τῆς Ἰνδονησίας καὶ τὶς Φιλιππίνες. Ποιὰ εἶναι τὰ μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ; Πῶς σχηματίστηκαν;
2. Τί γνωρίζετε γιὰ τὰ ἠφαίστεια τῆς Ἰνδονησίας;
3. Νὰ δείξετε τὸν Ἰσημερινό. Πάνω ἀπὸ ποιά νησιά περνᾷ;
4. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα, τὴ χλωρίδα, τὴν πανίδα καὶ τοὺς ἀν-

- θρώπους τῆς Ἰνδονησίας;
5. Ποιά εἶναι τὰ πιὸ πυκνοκατοικημένα καὶ ποιά τὰ πιὸ ἀραιοκατοικημένα νησιά τῆς Ἰνδονησίας; Γιατί;
6. Ποιά κράτη ὑπάρχουν σήμερα στὰ νησιά τῆς ΝΑ. Ἀσίας;

Στὰ ΝΑ. τῆς Ἀσίας ὑπάρχουν ἑκατοντάδες μικρὰ καὶ μεγάλα νησιά. Εἶναι τὰ νησιά τῆς **Ἰνδονησίας** καὶ οἱ **Φιλιππίνες**. Ὅλα βρίσκονται στὴ διακεκαυμένη ζώνη καὶ πάνω ἀπὸ πολλὰ τους περνᾷ ὁ Ἴσημερινός. Μεγαλύτερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἡ **Σουμάτρα**, ἡ **Βόρνεο**, ἡ **Ἰάβα**, ἡ **Κελέβη**, ἡ **Νέα Γουινέα**, ἡ **Τιμόρ**, ἡ **Μιντανάο**, ἡ **Λουζόν**. Ὅλα μαζί ἔχουν ἔκταση 2.000.000 τ.χ. περίπου κι ἀποτελοῦν μιὰ φυσικὴ γέφυρα ἀνάμεσα στὴν Ἀσία καὶ τὴ γειτονικὴ τῆς Αὐστραλία.

Τὰ περισσότερα νησιά εἶναι ὄρεινὰ καὶ σ' ὄλα σχεδὸν ὑπάρχουν πολλὰ σβησμένα κι ἐνεργὰ ἠφαίστεια. Μεγαλύτερο ἠφαίστειο τῆς περιοχῆς εἶναι τὸ **Κρακατάου**. Βρίσκεται στὴν Ἰάβα, ὅπου ὑπάρχουν ἄλλα 120 περίπου ἠφαίστεια. Οἱ σεισμοὶ στὴν Ἰνδονησία εἶναι συχνοὶ καὶ οἱ καταστροφές πού προξενοῦν μεγάλες.

Τὸ κλίμα εἶναι θερμὸ καὶ ὑγρὸ, βρέχει σχεδὸν συνεχῶς κι ἡ βλάστηση εἶναι τροπικὴ. Παντοῦ ὑπάρχουν πυκνὰ παρθένα δάση μὲ ἀγρια ζῶα, πολλοὺς μεγάλους πιθήκους καὶ πρωτόγονους ἀνθρώπους.

Μεγάλες ἐκτάσεις στὰ εὐφορὰ ἠφαιστειογενῆ ἐδάφη καλλιεργοῦνται μὲ ρύζι, ζαχαροκάλαμο, καφέ, τσάι, καλαμπόκι. Ἀπὸ τὰ δάση παράγεται καουτσούκ καὶ πολύτιμη ξυλεία. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς περιοχῆς εἶναι μεγάλος. Ἐξάγονται χρυσάφι, διαμάντια, σιδηρομεταλλεύματα, πετρέλαιο. Ὅλες σχεδὸν οἱ γειτονικὲς θάλασσες εἶναι πλούσιες σὲ ἀλιευτικὰ προϊόντα.

Στὰ ἀνατολικά τῶν Φιλιππίνων βρίσκεται ἡ βαθύτερη θάλασσα τῆς Γῆς, μὲ 11.000 μέτρα βάθος!

Στὰ νησιά τῆς ΝΑ. Ἀσίας κατοικοῦν σήμερα 165.000.000 ἀνθρώποι. Οἱ μισοὶ σχεδὸν ἀπ' αὐτοὺς ζοῦν στὴν Ἰάβα, πού εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ πυκνοκατοικημένες περιοχές τῆς Γῆς. Οἱ Ἰνδονήσιοι ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ τῶν **Μαλαίων** κι εἶναι μωαμεθανοί. Στὴν κίτρινη φυλὴ ἀνήκουν καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Φιλιππίνων, οἱ περισσότεροι ὅμως ἀπ' αὐτοὺς εἶναι χριστιανοί.

Ἡ Ἰνδουησία γιὰ πολλὰ χρόνια ἦταν ἀποικία τῶν Ὀλλανδῶν καὶ λεγόταν **Ὀλλανδικὲς Ἰνδίες**. Τώρα εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος μὲ 125.000.000 κατ. καὶ πρωτεύουσα τὴ **Τζακάρτα** (4.580.000 κ.).

Ἀνεξάρτητο κράτος εἶναι καὶ οἱ Φιλιππίνες. Ἔχουν 38.000.000 κατοίκους καὶ πρωτεύουσα τὴν **Κεζὸν** (780.000 κ.). Μεγαλύτερη πόλη στὶς Φιλιππίνες εἶναι ἡ **Μανίλα** (1.200.000 κ.).

Τρία τμήματα τῆς Βόρνεο (ἡ **Βόρεια Βόρνεο**, τὸ **Σαραβὰκ** καὶ τὸ **Μπρουεὶ**) εἶναι βρετανικὲς ἀποικίες, ἐνῶ ἓνα τμῆμα τῆς Τιμόρ εἶναι ἀποικία τῶν Πορτογάλων. Ἀπὸ τὴ Ν. Γουινέα μόνο τὸ δυτικὸ τμῆμα ἀνήκει στὸ κράτος τῆς Ἰνδουησίας.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Ἰνδουησία, Φιλιππίνες, Σουμάτρα, Ἰάβα, Βόρνεο, Κελέβη, Τιμόρ, Ν. Γουινέα, Ὀλλανδικὲς Ἰνδίες, Τζακάρτα, Μανίλα.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Τὰ ἠφαιστειογενῆ ἔδαφη εἶναι γόνιμα.

2. Τὰ ἠφίστεια καὶ οἱ σεισμοὶ προκαλοῦν μεγάλες καταστροφές.

3. Τὸ κλίμα στὶς περιοχὲς τοῦ Ἰσημερινοῦ εἶναι ἀνθυγιεινὸ.

Ἔργασίες: Νὰ ἱχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Ἰνδουησίας καὶ τῶν Φιλιππίνων.

Δρόμος στὴ Μανίλα

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

30

Ὁ Σινικὸς κόσμος

Ἐκταση : 9.597.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 787.000.000

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δείξτε στὸ χάρτη καὶ στὴν ὑδρογείου σφαίρα τὴν Κίνα. Δείξτε τὶς περιοχὲς τοῦ Θιβέτ, τοῦ Σινκιάγκ, τῆς Μογγολίας καὶ τῆς Μαντζουρίας. Συγκρίνετε τὴν ἑκταση τῆς σημερινῆς Κίνας μὲ τὴν ἑκταση ἄλλων γνωστῶν σας κρατῶν.
2. Παρατηρήστε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη καὶ θυμηθῆτε ὅσα διδαχτήκατε ὡς τώρα γιὰ τὸ ἔδαφος, τὰ ποτάμια, τὸ κλίμα, τὸ φυσικὸ πλοῦτο τῆς Κίνας.
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν Παλαιὰ Κίνα, τοὺς κατοίκους καὶ τὸν ἀρχαῖο πολιτισμὸ τῆς; Τί εἶναι τὸ Σινικὸ τεῖχος;
4. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ Θιβέτ; Τί γιὰ τὴ Μογγολία καὶ τοὺς Μογγόλους;
5. Τί προβλήματα δημιουργεῖ ὁ ὑπερπληθυσμὸς στὴν Κίνα;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς σημερινοὺς Κινέζους, γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν πολιτισμὸ τους;
7. Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Κίνας;
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ Φορμόζα;

Ἡ Κίνα εἶναι ἡ πολυπληθέστερη χώρα τῆς Γῆς. Σήμερα ζοῦν σ' αὐτὴ 787.000.000 ἄνθρωποι. Κι ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας συνεχῶς μεγαλώνει. Οἱ Κινέζοι ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ, πιστεύουν στὸ Βούδα καὶ στὸν Κομφούκιο, μιλοῦν τὴν περίεργη κινεζικὴ γλῶσσα μὲ τὶς μονοσύλλαβες λέξεις καὶ τὴν περίεργη γραφὴ καὶ ζοῦν

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Κίνας

άπομονωμένοι στη χώρα τους, όπου δημιουργούν το δικό τους πολιτισμό.

Η σημερινή Κίνα πιάνει μια τεράστια έκταση από 9.597.000 τ.χ. Περιλαμβάνει την παλαιά **Κίνα**, το **Θιβέτ**, το **Σινκιάγκ**, την **Έσωτερική Μογγολία** και τη **Μαντζουρία**. Έχει πολλά βουνά, άπεραντα όροπέδια, εύφορες κοιλάδες και, προς τις ανατολικές άκτες, μεγάλες πεδιάδες, που τις ποτίζουν οί ποταμοί **Γιάνγκ-Τσέ-Κιάνγκ** και **Χουάνγκ - Χό**. Χύνονται κι οί δυό τους σέ μια θάλασσα, που ονομάζεται **Κίτρινη θάλασσα** και είναι πράγματι στις άκτες κίτρινη από το κίτρινο χώμα, που μεταφέρει από τά έσωτερικά όροπέδια σ' αυτή ο ποταμός Χουάνγκ-Χό (**Κίτρινος ποταμός**).

*Αν εξετάσωμε τó έδαφος και τó κλίμα τής Κίνας, που βρίσκεται όλόκληρη στη Βόρεια εύκρατη ζώνη, διαπιστώνομε ότι χωρίζεται σέ δυό περιοχές :

α. Στη δυτική, ξηρή και άγονη, Κίνα, με τó ηπειρωτικό κλίμα. Έκει οί χειμώνες είναι ψυχροί και τó καλοκαίρι πολύ ζεστό.

Άποψη του Πεκίνου

Δρόμος του Πεκίνου

Χόγκ-Κόγκ

β. Στην ανατολική, ύγρη, εϋφορη και πυκνοκατοικημένη, Κίνα, με κλίμα ήπειρωτικό στα βόρεια και τροπικό στις νότιες περιοχές. Σ' αυτήν οι ύγροι θερινοί μουσώνες προκαλούν αρκετές βροχές και οι πεδιάδες με τὸ κίτρινο χῶμα εἶναι πολὺ εϋφορες. Ἐκεῖ ζοῦν τὰ 8/10 τῶν Κινέζων. Ὅσο προχωροῦμε ὁμως δυτικά, οἱ βροχές λιγοστεύουν κι ἐμφανίζονται στέπες κι ἔρημοι.

Ἡ Κίνα εἶναι χώρα γεωργική. Ἐκατομμύρια Κινέζοι καλλιεργοῦν τὴ γῆ καὶ παράγουν ἀφθονο ρύζι, σάι, βαμβάκι, δημητριακὰ κι ἄλλα γεωργικὰ προϊόντα. Οἱ συχνές περίοδοι τῆς ξηρασίας εἶναι δύσκολες γιὰ τοὺς Κινέζους, ποὺ ὑποφέρουν τότε ἀπὸ ἔλλειψη τροφῶν. Ἀρκετοὶ μεταναστεύουν σὲ ἄλλες χώρες.

Ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη στὴν Κίνα. Ἐκτρέφονται κυρίως χοῖροι καὶ πουλερικά καὶ στὶς θάλασσες ἀλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριῶν.

Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τῆς Κίνας ἐξάγονται πολλὰ ὀρυκτά. Ἡ κινεζικὴ βιομηχανία ἄρχισε ν' ἀναπτύσσεται γοργὰ τὰ τελευταῖα χρόνια.

Ἡ συγκοινωνία διευκολύνεται πολὺ ἀπὸ τὰ πλωτὰ ποτάμια, ποὺ εἶναι φυσικοὶ δρόμοι ἐπικοινωνίας τῶν ἀκτῶν μὲ τὸ ἔσωτερικὸ τῆς χώρας.

Όνομαστά είναι τὰ προϊόντα τῆς κινεζικῆς βιοτεχνίας.

Ἡ Κίνα εἶναι χώρα μὲ πανάρχαια ἱστορία. Σὲ πολὺ μακρινὲς ἑποχὲς οἱ Κινέζοι πραγματοποιήσαν σοβαρὲς ἀνακαλύψεις καὶ κατασκεύασαν τεράστια ἔργα, ποὺ προκαλοῦν τὸ θαυμασμὸ τῶν ἀνθρώπων. Περίφημο μνημεῖο τῆς παλαιᾶς Κίνας εἶναι τὸ **Σινικὸ τεῖχος**, ποὺ ἔχει μῆκος 2.200 χιλιομέτρα, πλάτος 7—10 μέτρα καὶ ὕψος 11 μέτρα!

Οἱ πόλεις καὶ τὰ χωριὰ τῶν Κινέζων διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὰ δικά μας κι ἔχουν χαρακτηριστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Μεγαλόπρεποι εἶναι οἱ κινεζικοὶ ναοί.

Πρωτεύουσα τῆς Κίνας εἶναι τὸ **Πεκίνο** (7.570.000 κ.). Μεγάλες πόλεις τῆς εἶναι ἡ **Σαγκάη** (10.800.000 κ.), ἡ **Τιέν-Τσιν** (4.280.000), ἡ **Νανκίν** (1.200.000 κ.), ἡ **Καντῶν** (1.600.000 κ.). Κοντὰ στὴν Καντῶνα βρίσκονται ἡ βρετανικὴ ἀποικία **Χόγκ-Κόγκ** (4.050.000 κ.) καὶ ἡ πορτογαλικὴ **Μακάο** (250.000 κ.).

Στὸ Θιβέτ ζοῦν βουδιστὲς καὶ ὑπάρχουν πολλὰ μοναστήρια. Πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ **Λάσα** (20.000 κ.).

Ἡ **Μογγολία** (1.565.000 τ. χ.) εἶναι μιὰ μεγάλη ἔρημη καὶ στεπεώδης χώρα, στὴν ὁποία ζοῦν 1.280.000 νομάδες κτηνοτρόφοι.

Κινεζάκια

Συγκομιδὴ ρυζιοῦ

Ἄρδευτικὰ ἔργα στὴν Κίνα

Πρωτεύουσά της είναι η **Ουλάν Μπατόρ** (270.000 κ.).

Μεγάλα κινεζικά νησιά είναι η **Χαϊνάν** και η **Φορμόζα (Ταϊβάν)**. Η Φορμόζα (έκταση : 36.000 τ.χ., κάτοικοι : 9.500.000) είναι ιδιαίτερο κράτος με πρωτεύουσα την **Ταϊπέχ** (800.000 κ.).

Έθνη - όνόματα : Κίνα, Θιβέτ, Μογγολία, Μαντζουρία, Φορμόζα, Χουάνγκ - Χό, Γιάνγκ - Τσέ - Κιάνγκ, Σινικό τείχος, Κίτρινη θάλασσα, Πεκίνο, Σαγκάη, Χόγκ - Κόγκ.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Ο υπερπληθυσμός και η έλλειψη τροφών αναγκάζει τους ανθρώπους να μεταναστεύουν.

2. Τα άρδευτικά έργα και η έπιστημονική καλλιέργεια αύξάνουν την παραγωγή.

3. Τα πλωτά ποτάμια διευκολύνουν τη συγκοινωνία.

4. Τα πολλά εργατικά χέρια δέν άρκοῦν, για να προοδέψη μιὰ χώρα.

Έργασίες : Νά Ιχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Κίνας.

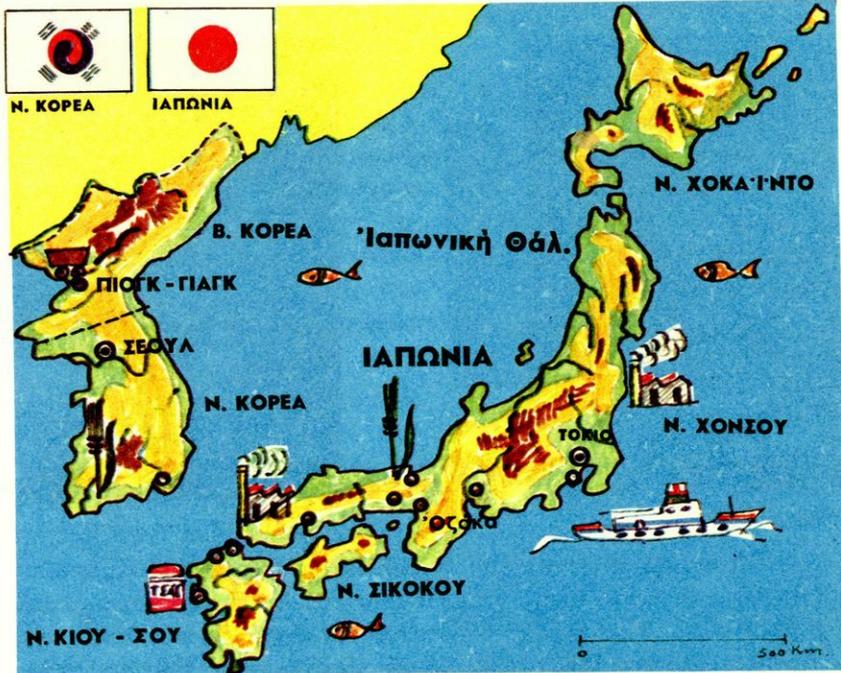
31 - 32

Ἡ Κορέα καὶ ἡ Ἰαπωνία

Ἕνας δραστήριος καὶ δημιουργικὸς λαὸς

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε στὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ στὴν ὕδρῳγειο σφαῖρα τὴν Κορέα, τὴν Ἰαπωνία καὶ τὴν Ἑλλάδα. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σχέσεις τῆς χώρας μας μὲ τὶς μακρινὲς αὐτὲς χώρες;
2. Γιατί ἡ Ἰαπωνία ὀνομάζεται «Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου» καὶ «Χώρα τῶν χρυσαυθέμων»; Τί εἶναι τὸ Φούτζι - Γιάμα;
3. Παρατηρήστε τὸ θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς Ἰαπωνίας. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ ἰαπωνικὸ ναυτικὸ; Τί γιὰ τὴν ἰαπωνικὴ ἀλιεία; Φάγατε ποτὲ ἰαπωνικὲς σαρδέλες;
4. Παρατηρήστε τὸ ἔδαφος τῆς Ἰαπωνίας καὶ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῆς. Συγκρίνετέ το μὲ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῆς χώρας μας. Τί κλίμα ἔχει ἡ Ἰαπωνία; Γιατί;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ φυσικὸ πλοῦτο τῆς Ἰαπωνίας;
6. Πῶς κατόρθωσαν οἱ Ἰάπωνες νὰ δημιουργήσουν στὴ χώρα τους τόσο μεγάλη πρόοδο;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἰαπωνικὴ βιομηχανία;

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Κορέας και Ίαπωνίας

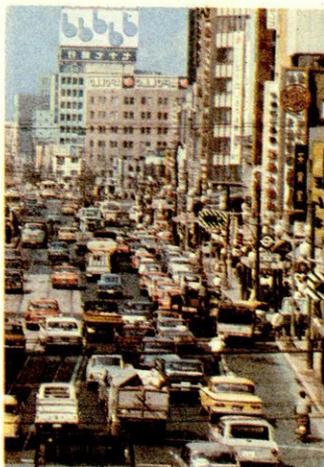
8. Αναφέρετε βιομηχανικά προϊόντα, που εισάγονται από την Ίαπωνία στην Ελλάδα.
9. Τι γνωρίζετε για τις ιαπωνικές πόλεις;
10. Περιγράψτε ένα νοερό αεροπορικό ταξίδι από την Αθήνα στο Τόκιο.

Ανατολικά της Κίνας, στη μακρινή **Απω Ανατολή**, βρίσκονται δυο πολύ γνωστές στους Έλληνες χώρες: η **Κορέα** και η **Ίαπωνία**.

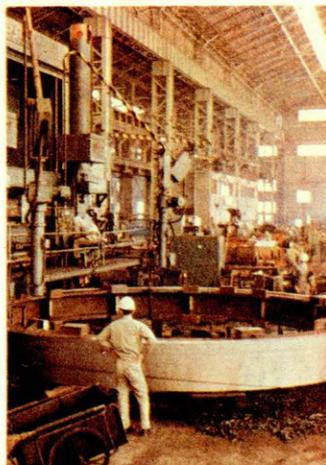
Η **Κορέα** είναι χερσόνησος ανάμεσα στην Κίτρινη και στην Ίαπωνική θάλασσα. Έχει συνολική έκταση 220.000 τ.χ. και 46.000.000 κατοίκους.

Πριν από λίγα χρόνια οί Βόρειοι Κορεάτες πολέμησαν με τους Νότιους. Η Ελλάδα έστειλε στρατό στον πόλεμο εκείνο και βοήθησε τους Νοτιοκορεάτες.

Σήμερα η Κορέα είναι χωρισμένη σε δύο κράτη. Η **Βόρεια Κορέα** έχει πρωτεύουσα το **Πιόνγκ-Γιάνγκ** (450.000 κ.) και η **Νότια Κορέα** τη **Σεούλ** (5.500.000 κ.).

Δρόμος στὸ Τόκιο

Ίαπωνικό ἐργοστάσιο

Ἡ **Ίαπωνία**, ἡ «Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου», ἡ «Χώρα τῶν χρυσαυθέμων», εἶναι ἡ πιὸ πολιτισμένη καὶ ἡ πιὸ πλούσια χώρα τῆς Ἀσίας. Ὁ δραστήριος, θαρραλέος καὶ δημιουργικὸς λαὸς τῆς κατάκτησε ὅλο σχεδὸν τὸν κόσμο μὲ τὰ θαυμάσια προϊόντα τῆς ἱαπωνικῆς βιομηχανίας. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἰσάγονται καὶ στὴ χώρα μας.

Ἡ Ίαπωνία εἶναι νησιωτικὴ χώρα. Περιλαμβάνει 4 μεγάλα νησιά : τὴ **Χονσού**, τὴ **Χοκαϊντο**, τὴ **Σικόκου**, τὴν **Κιου-Σιού**, καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα, μὲ συνολικὴ ἔκταση 370.000 τ.χ. Ἔχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό, πολλὰ φυσικὰ λιμάνια καὶ οἱ θάλασσές τῆς ἔχουν ἀφθονα ψάρια. Οἱ Ἰάπωνες εἶναι λαὸς ναυτικός. Ἡ ζωὴ τους εἶναι δεμένη μὲ τὴ θάλασσα καὶ ἔχουν μεγάλο στόλο ἀπὸ ἀλιευτικὰ καὶ ἐμπορικὰ πλοῖα. Στὴ χώρα μας εἰσάγομε πολλὰ ἀλιευτικὰ προϊόντα ἀπὸ τὴν Ίαπωνία καὶ στὰ τεράστια ἱαπωνικὰ ναυπηγεῖα κατασκευάζονται πολλὰ ἑλληνικὰ πλοῖα.

Τὸ ἔδαφος τῶν ἱαπωνικῶν νησιῶν εἶναι ἀρκετὰ ὀρεινὸ. Ψηλότερο βουνὸ εἶναι τὸ πασίγνωστο σβησμένο ἠφαιστεῖο **Φούτζι-Γιάμα** (3.780 μ.). Ἡ Ίαπωνία ἔχει καὶ ἄλλα πολλὰ ἐνεργὰ καὶ σβησμένα ἠφαιστεια καὶ συχνὰ γίνονται σ' αὐτὴ καταστρεπτικοὶ σεισμοί. Γι' αὐτὸ ὅλα σχεδὸν τὰ κτίρια στὴν Ίαπωνία εἶναι χαμηλά, ἀντισεισμικά, καὶ οἱ πόλεις ἔχουν, ἔτσι, μεγάλη ἔκταση.

Μεγάλες πεδιάδες δὲν ἔχει ἡ Ίαπωνία. Ἔχει ὅμως εὐφορώτα-

τες ήφαιστειογενείς κοιλάδες, που οί 'Ιάπωνες τις καλλιεργοῦν με ιδιαίτερη ἐπιμέλεια κι ἐπιστημονικούς τρόπους. Παντοῦ ὑπάρχουν πλούσιοι ὀρυζῶνες, ὄπωρῶνες, λαχανόκηποι, δημόσιοι βοτανικοί κήποι, καθῶς κι ἀνθόκηποι, που δὲ λείπουν ἀπὸ κανένα Ἰαπωνικό σπίτι.

Ἡ 'Ιαπωνία ἔχει τὸ ἴδιο σχεδὸν γεωγραφικὸ πλάτος με τὴν Ἑλλάδα καὶ βρέχεται ὀλόγυρα ἀπὸ θάλασσα. Τὸ κλίμα της ὁμως ἐπηρεάζεται ἀπὸ τοὺς μουσῶνες καὶ τὸ θερμὸ ρεῦμα **Κοῦρο-Σίβο** καὶ διαφέρει ἀπὸ τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας. Στὴν 'Ιαπωνία βρέχει συχνά. Μὲ τὰ νερὰ τῶν πολυάριθμων μικρῶν ποταμῶν της κινοῦνται πολλὰ ὑδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια καὶ με τέλεια ἀρδευτικὰ ἔργα ποτίζονται πολλὰ χωράφια.

Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ Ἰαπωνικοῦ ἐδάφους σκεπάζεται ἀπὸ δάση. Εἶναι παροιμιώδης ἡ ἀγάπη τῶν 'Ιαπῶνων πρὸς τὰ δάση, που τὰ περιποιοῦνται συστηματικὰ καὶ παίρνουν ἀπ' αὐτὰ ἄφθονα δασικὰ προϊόντα. Τὸ πράσινο τῶν δασῶν, τὰ πολύχρωμα ἀνθητῶν κήπων κι οἱ μικρὲς γραφικὲς λίμνες συνθέτουν πολλὰ ὠραιότατα τοπία.

Κτηνοτροφία ἀναπτυγμένη δὲν ἔχει ἡ 'Ιαπωνία. Βασικὴ τρο-

'Ιάπωνες

Τὸ λιμάνι Γιοκοχάμα

Χωριὸ τῆς 'Ιαπωνίας

φή του λαού της είναι το ρύζι και τὰ ψάρια.

Ἡ Ἰαπωνία ἔχει πολλὰ ὄρυκτὰ καὶ ἡ βιομηχανία της εἶναι ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες τοῦ κόσμου.

Ἡ συγκοινωνία εἶναι ἄριστη καὶ διεξάγεται μὲ πλοῖα, αὐτοκίνητα, σιδηροδρόμους καὶ ἀεροπλάνα. Μόνο στὸ Τόκιο κυκλοφοροῦν 2.500.000 αὐτοκίνητα ! Ἐκεῖ ὑπάρχουν τετραῶροφοι αὐτοκινητόδρομοι κι ἐναέριες σιδηροδρομικὲς γραμμές. Πάνω σ' αὐτὲς τὰ τραῖνα κινοῦνται μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα.

Οἱ Ἰάπωνες (105.000.000 ἄνθρωποι) ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ. Θρησκεία τους εἶναι ὁ **σιντοϊσμός** καὶ ὁ **βουδισμός**.

Πρωτεύουσα τῆς Ἰαπωνίας εἶναι τὸ **Τόκιο** (11.450.000 κ.), μεγάλο ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο, μὲ μεγαλόπρεπα αὐτοκρατορικὰ ἀνάκτορα, γραφικὰ μνημεῖα Ἰαπωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ὠραῖα σύγχρονα οἰκοδομήματα. Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι ἡ **Ὄζακα** (2.980.000 κ.), ἡ **Γιοκοχάμα** (2.240.000 κ.), τὸ **Κιότο** (1.420.000 κ.), ἡ **Ναγκόγια** (2.040.000 κ.). Ἱστορικὲς πόλεις εἶναι ἡ **Χιροσίμα** (540.000 κ.) καὶ τὸ **Ναγκασάκι** (420.000 κ.), ποὺ καταστράφηκαν τὸ 1945 ἀπὸ ἀτομικὲς βόμβες.

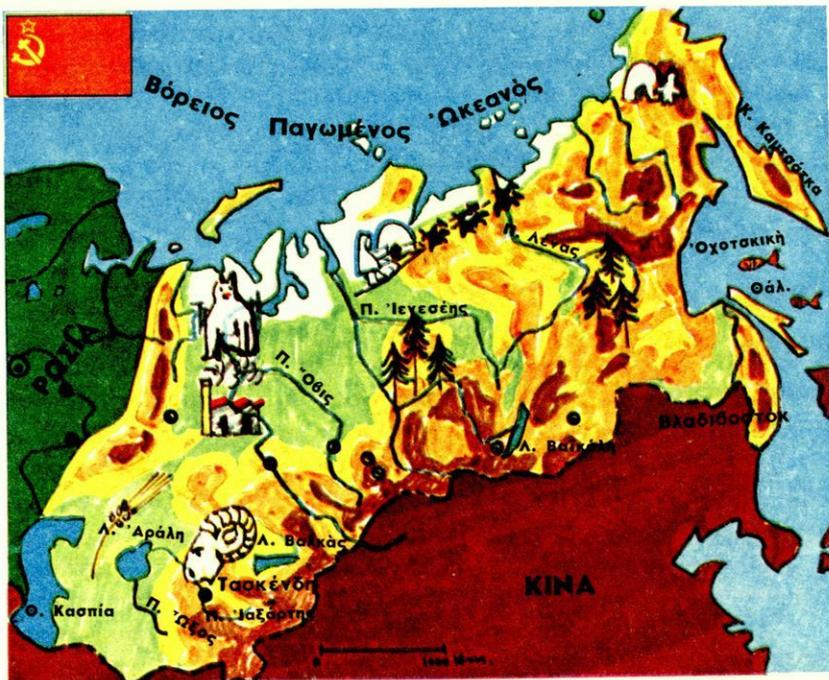
Μ' ὅλη τὴν καταπληκτικὴ πρόσοδό της, ἡ Ἰαπωνία ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρῆ τὸ παραδοσιακὸ χρῶμα της. Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῆς Ἰαπωνικῆς οἰκογένειας, οἱ γκέισες μὲ τὰ γραφικὰ κιμονὸ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ χτένισμα, τὸ πατροπαράδοτο τσάι, ποὺ προσφέρεται σὲ κάθε ἐπίσκεψη, οἱ μεγαλόπρεποι ναοὶ καὶ οἱ τελετές, διατηροῦνται ὅπως σὲ παλαιότερες ἐποχές.

Ἐννοιεῖς-ὀνόματα: Βόρεια - Νότια Κορέα, Σεούλ, Ἄπω Ἀνατολή, Κοῦρο-Σίβο, Ἰαπωνία, Τόκιο, Ὄζακα, Γιοκοχάμα, Χιροσίμα, Ναγκασάκι, Φούτζι-Γιάμα, Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου, Χώρα τῶν χρυσανθέμων, κιμονό.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Ἡ θάλασσα παίξει σπουδαῖο ρόλο στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων.

2. Τὰ ἡφαιστειογενῆ ἐδάφη εἶναι πολὺ γόνιμα.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Ἰαπωνίας.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Σιβηρίας

Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

33

Ἡ Σιβηρία καὶ ἡ ὑπόλοιπη Σοβιετικὴ Ἀσία

*Έκταση : 17.000.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 60.000.000

Στὰ βόρεια τῆς Ἀσίας, ἀπὸ τὰ Οὐράλια ὄρη ὡς τὸν Εἰρηνικὸ καὶ τὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανό, ἀπλώνεται ἡ **Σιβηρία**. Εἶναι μιὰ ἀπέραντη χώρα, ὅπου ἐπικρατεῖ δριμύ ψύχος καὶ σὲ πολλὲς περιο-

χές της τὰ χιόνια είναι αιώνια. Λευκές άρκουδες, τάρανδοι και λύκοι είναι τὰ χαρακτηριστικά ζώα τῆς Σιβηρίας. Νοτιότερα υπάρχουν άτέλειωτα δάση, στὰ όποια τολμηροί άντρες με έλκηθρα και πολιικά σκυλιά κυνηγοῦν άγρια ζώα για τὴν ώραιά γούνα τους.

Ό **ύπερσιβηρικός σιδηρόδρομος**, πού άρχίζει άπό τὴ Μόσχα και καταλήγει στο λιμάνι τοῦ **Βλαδιβοστόκ**, στὴν Ἰαπωνική θάλασσα, διασχίζει τὴν τεράστια αὐτὴ χώρα. Τὴ διασχίζουν επίσης τὰ μεγάλα ποτάμια **Όβις**, **Ἰενεσέης**, **Λένας** και άνατολικά ὁ **Άμούρ**.

Στὰ βόρεια τῆς Σιβηρίας τὸ κλίμα είναι πολικό, νοτιότερα ψυχρὸ ἠπειρωτικό και στὰ νοτιοδυτικά ξηρό. Ἐκεῖ σχηματίζονται οἱ **Κιργίσιες στέπες**, ὅπου είναι άναπτυγμένη ἡ νομαδικὴ κτηνοτροφία, και οἱ ἔρημοι τοῦ **Τουρκεστάν**. Στὴν περιοχή τους βρίσκονται ἡ **Κασπία θάλασσα** και οἱ λίμνες **Άράλη** και **Μπαλκάς**. Στὴν Ἄραλη χύνονται οἱ ποταμοὶ **Ἰαξάρτης** και **Όξος**. Ἄνατολικότερα βρίσκεται ἡ λίμνη **Βαϊκάλη**.

Στὰ τελευταία χρόνια οἱ Ρῶσοι καλλιεργοῦν μεγάλες εκτάσεις στὰ άνατολικά τῶν Ούραλίων και παράγουν άφθονα δημητριακά.

Στὶς άκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ σχηματίζονται ὁ **Βερίγγειος πορθμός**, πού χωρίζει τὴν Ἄσία άπό τὴν Ἄμερική, ἡ χερσόνησος **Καμτσάτκα** και τὸ νησί **Σαχαλίνη**. Τὸ κλίμα ἐκεῖ είναι ψυχρὸ ἠπειρωτικό, γιατί ὅλες οἱ άκτὲς ἐπηρεάζονται άπό ψυχρὰ θαλάσσια ρεύματα και βόρειους άνέμους.

Ἡ Σιβηρία ἔχει άφθονο ὀρυκτὸ πλοῦτο, πού τὸν εκμεταλλεύονται συστηματικά οἱ Ρῶσοι. Ἄπό τὸ ὑπέδαφος τῆς ἐξάγονται πετρέλαιο, σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, λευκόχρυσος, άσήμι, χαλκός, γαιάνθρακες, οὐράνιο και άλλα ὀρυκτά. Στὰ άνατολικά τῶν Ούραλίων λειτουργοῦν πολλὰ βιομηχανικά συγκροτήματα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Σιβηρίας ανήκουν στὴ λευκὴ φυλὴ, ἐνῶ τῶν νοτιοδυτικῶν στεπεῶν στὴν κίτρινη.

Μεγάλες πόλεις τῆς Σοβιετικῆς Ἄσις είναι ἡ **Τασκένδη** (900.000 κ.), ἡ **Άλμα Ἄτα** (450.000 κ.), τὸ **Όμσκ**, τὸ **Τόμσκ**. Ὁλόκληρη ἡ περιοχή είναι χωρισμένη σὲ επαρχίες, οἱ ὅποιες είναι τμήματα τῆς Ἐνώσεως Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν.

Ἔννοιες - Ὄνόματα : Σιβηρία, ὑπερσιβηρικός σιδηρόδρομος, έλκηθρα, Βλαδιβοστόκ, Κιργίσιες στέπες, Τασκένδη, Όμσκ, Τόμσκ, Τουρκεστάν.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Όσο πιο κοντά στους πόλους βρίσκεται μια περιοχή, τόσο ψυχρότερο κλίμα έχει.

2. Τους πολύ ψυχρούς τόπους τους λέμε συχνά «Σιβηρία».

3. Στις ψυχρές περιοχές της εύκρατης ζώνης υπάρχουν μεγάλα δάση.

Έργασίες: Να περιγράψετε ένα φανταστικό ταξίδι με τον υπέρσιβηρικό σιδηρόδρομο από τα Ουράλια ως το Βλαδιβοστόκ.

34

Άνασκόπηση της Άσίας

Έκταση : 44.000.000 τ.χ.

Πληθυσμός : 2.100.000.000 κ.

(Στοιχεία Ο.Η.Ε. Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση	Πληθυσμός
ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ			
1. Κύπρος	Λευκωσία	9.250	640.000
2. Τουρκία (όλόκληρη)	Άγκυρα	780.000	36.000.000
3. Συρία	Δαμασκός	185.000	6.450.000
4. Λίβανος	Βηρυττός	10.400	2.800.000
5. Ίσραήλ	Ίερουσαλήμ	20.850	3.010.000
6. Ίορδανία	Άμμάν	98.000	2.380.000
7. Σαουδ. Άραβία	Έλ-Ριάντ	2.150.000	7.000.000
8. Ύεμένη	Σάνα	287.000	1.470.000
9. Νότια Ύεμένη	Άντεν	195.000	5.900.000
10. Όμάν	Μασκάτ	212.000	680.000
11. Ήνωμ. Άραβ. Έμιράτα	Άμπου-Νταμπί	83.000	200.000
12. Κατάρ	Ντόχα	22.000	80.000
13. Μπαχρέιν	Μανάμα	600	220.000
14. Κουβέιτ	Κουβέιτ	18.000	830.000
15. Ίράκ	Βαγδάτη	435.000	9.750.000
16. Ίράν	Τεχεράνη	1.648.000	30.000.000
17. Άφγανιστάν	Καμπούλ	647.000	17.000.000

ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

1. Πακιστάν	Ίσλάμαμπαντ	946.000	53.500.000
2. Ίνδία	N. Δελχί	3.280.000	550.000.000
3. Μπάγκλα-Ντές	Ντάκκα		60.000.000
4. Μπουτάν	Πουνάκα	47.000	700.000
5. Νεπάλ	Κατμαντού	141.000	11.300.000
6. Σικίμ	Γκαγκτόγκ	7.300	200.000
7. Κεϋλάνη	Κολόμπο	66.000	13.000.000

ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

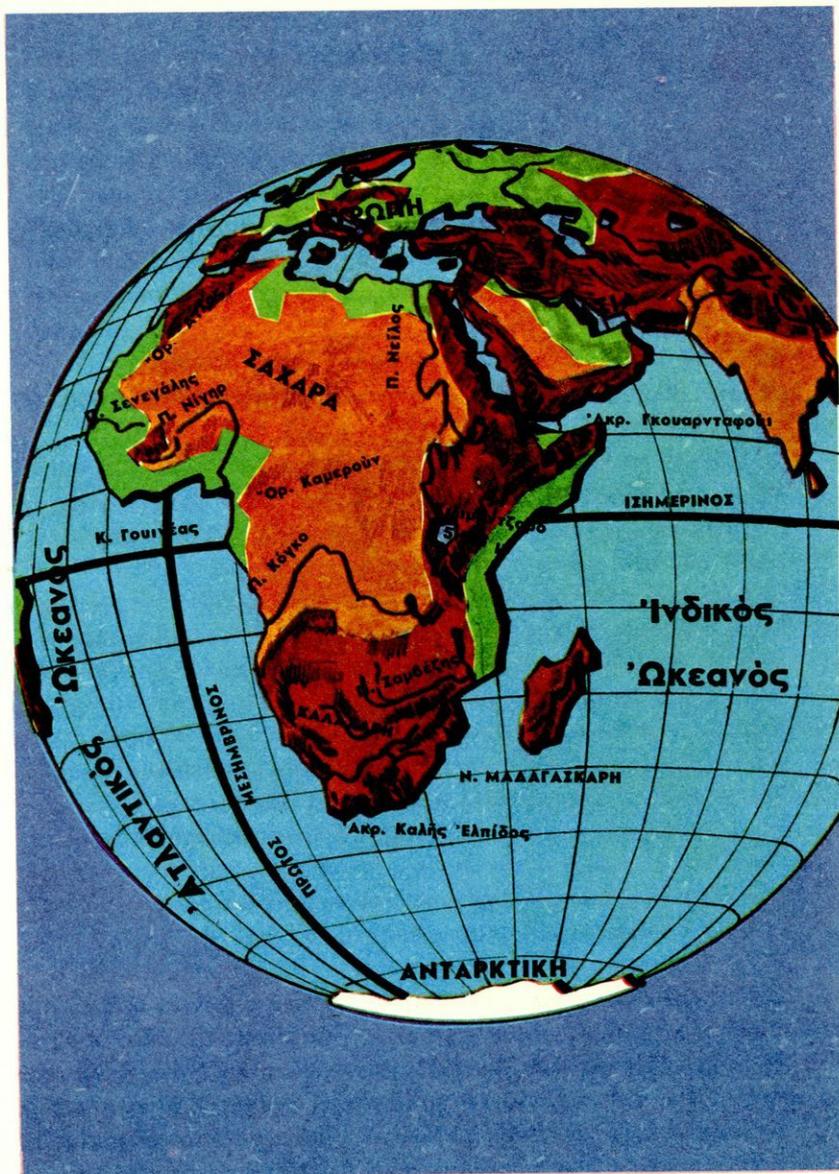
1. Βιρμανία	Ραγκούν	678.000	28.000.000
2. Σιάμ	Μπανγκόγκ	514.000	35.000.000
3. Καμπότζη	Πνόμ Πένχ	181.000	6.700.000
4. Λάος	Βιεντιάνε	237.000	3.000.000
5. Βόρ. Βιετνάμ	Ήνσί	159.000	18.800.000
6. Νότ. Βιετνάμ	Σαϊγκόν	174.000	21.600.000
7. Μαλαισία	Κουάλα Λουμπούρ	131.000	9.000.000
8. Σιγκαπούρη	Σιγκαπούρη	581	2.100.000
9. Ίνδονησία	Τζακάρτα	1.492.000	125.000.000
10. Σαραβάκ	(Βρετ. άποικία)	122.000	1.000.000
11. Μπρουνεί	» »	5.800	140.000
12. Κιμπάχ	Κιμπάχ	76.000	700.000
13. Πορτογαλ. Τιμόρ	(Πορτ. άποικία)	15.000	600.000
14. Φιλιππίνες	Κεζόν	300.000	38.000.000

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

1. Κίνα	Πεκίνο	9.597.000	787.000.000
2. Φορμόζα	Ταϊπέχ	36.000	9.500.000
3. Χόγκ-Κόγκ	Χόγκ-Κόγκ	1.000	4.050.000
4. Μακάο	Μακάο	16	250.000
5. Ίαπωνία	Τόκιο	370.000	105.000.000
6. Νότ. Κορέα	Σεούλ	98.000	32.000.000
7. Βόρ. Κορέα	Πιόνγκ-Γιάγκ	121.000	14.300.000
8. Ρίου-Κίου	Νάχα	2.000	950.000
9. Μογγολία	Ούλάν Μπατόρ	1.565.000	1.280.000

ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

1. Άσιατική Ρωσία	Μόσχα	17.000.000	60.000.000
-------------------	-------	------------	------------

‘Η ‘Αφρική στην ύδρόγειο σφαίρα

Η ΑΦΡΙΚΗ

35

Γενική εικόνα τής 'Αφρικής

Έκταση : 30.320.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 345.000.000

Έρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Να συγκεντρώσετε πληροφορίες κι εποπτικό υλικό για τήν 'Αφρική.
2. Παρατηρήστε τήν 'Αφρική στήν υδρογείο σφαίρα, στόν παγκόσμιο χάρτη και στο χάρτη τής 'Αφρικής.
3. Σέ ποιά θέση τής υδρογείου βρίσκεται ή 'Αφρική;
4. Ποιές θάλασσες τή χωρίζουν από τίς γειτονικές της ήπειρους;
5. Σέ ποιά σημεία πλησιάζει ή 'Αφρική άλλες ήπειρους; Οί θέσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία; Γιατί;
6. Πώς είναι οί άκτές τής 'Αφρικής;
7. Παρατηρήστε τò έδαφος τής 'Αφρικής. Ποϋ βρίσκονται μεγάλοι όρεινοι όγκοι; Έχει μεγάλες πεδιάδες και όροπέδια ή 'Αφρική;
8. Έχει μεγάλα ποτάμια και λίμνες; Σέ ποιά περιοχή βρίσκονται; Γιατί;
9. Τά ποτάμια τής 'Αφρικής σχηματίζουν πολλούς καταρράκτες. Γιατί;
10. Σέ ποιά φυσικά διαμερίσματα χωρίζεται ή 'Αφρική;

Η 'Αφρική είναι μεγάλη ήπειρος. Η έκτασή της είναι 30.320.000 τ.χ.. Είναι περίπου 227 φορές μεγαλύτερη από τήν 'Ελλάδα.

Ο 'Ισημερινός τή χωρίζει σχεδόν στή μέση και τò μεγαλύτερο μέρος της βρίσκεται στή διακεκαυμένη ζώνη. Βρέχεται όλόγυρα από τόν 'Ατλαντικό και τόν 'Ινδικό ώκεανό, από τή Μεσόγειο και τήν 'Ερυθρά θάλασσα. Αυτές χωρίζουν τήν 'Αφρική από τήν 'Ασία και τήν Εύρώπη.

Ἡ Ἀφρική ἦταν ἐνωμένη ἄλλοτε μὲ τὴν Ἀσία στὴν περιοχὴ τοῦ **Σουέζ**. Τώρα ἡ φυσικὴ αὐτὴ γέφυρα ἀνάμεσα στὶς δύο ἡπείρους κόπηκε μὲ τὴ **διώρυγα τοῦ Σουέζ**, ποὺ χώρισε τὴν Ἀφρική ἀπὸ τὴν Ἀσία, ἔνωσε τὴν Ἐρυθρὰ μὲ τὴ Μεσόγειο θάλασσα κι ἔτσι διευκολύνει πολὺ τὴν παγκόσμια ναυσιπλοία.

Κορυφὴ τοῦ Κιλιμάντζαρο

Ὁ **πορθμὸς τοῦ Γιβραλτὰρ** εἶναι ἡ στενωτέρη θάλασσα ἀνάμεσα στὴν Ἀφρική καὶ στὴν Εὐρώπη.

Ἡ Ἀφρική δὲν ἔχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμὸ. Στὶς ἀκτὲς τῆς σχηματίζονται ἐλάχιστοι κόλποι. Σπουδαιότεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ὁ τεράστιος **κόλπος τῆς Γουινέας**, ἡ **Μικρὴ Σύρτη** κι ἡ **Μεγάλῃ Σύρτη**. Ἡ **Μαδαγασκάρη** εἶναι τὸ μοναδικὸ μεγάλο ἀφρικανικὸ νησί. Στὴ νότια ἄκρη τῆς Ἀφρικῆς ὑπάρχει τὸ **ἄκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἐλπίδας** καὶ ἀνατολικά τὸ **ἄκρωτήριο Γκουαρνταφούι**, ποὺ στὴν τοπικὴ γλῶσσα σημαίνει «φυλαχτήτε», γιατί κοντὰ του ἡ θάλασσα εἶναι σχεδὸν πάντα τρικυμισμένη. Γενικά οἱ ἀκτὲς τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἀπόκρημνες, μ' ἐλάχιστα φυσικὰ λιμάνια. Στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ ὑπάρχουν τὰ νησιά **Ἀζόρες, Μαδέρα, Κανάριοι, Πρασίνου ἄκρωτηρίου, Ἁγία Ἐλένη**.

Ἡ Ἀφρική εἶναι ἓνα τεράστιο ὄροπέδιο. Οἱ πεδινὲς ἐκτάσεις τῆς εἶναι πολὺ περιορισμένες. Μεγάλια βουνὰ ὑψώνονται στὴν Ἀνατολικὴ καὶ στὴ Βόρεια Ἀφρική : τὸ **Κιλιμάντζαρο** (5.995 μ., ἡ ψηλότερη κορυφὴ τῆς Ἀφρικῆς), τὰ **ὄρη Κένυα** καὶ τὰ **Ἀβησσυνιακὰ ὄρη**, ὁ **Ἄτλας** καὶ στὴν Κεντρικὴ Ἀφρική τὸ **Καμερούν**.

Στὰ βουνὰ τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς, ὅπου βρέχει συχνά, ἔχουν τὶς πηγὰς τοὺς οἱ μεγάλοι ποταμοὶ **Νεῖλος, Κόγκο, Ζαμβέζης**. Ἐκεῖ σχηματίζονται καὶ οἱ μεγάλες λίμνες **Βικτωρία, Ταγκανίκα, Νυάσα** καὶ ἄλλες μικρότερες. Στὴν Κεντροδυτικὴ Ἀφρική ρέουν οἱ ποταμοὶ **Νίγηρ** καὶ **Σενεγάλης** καὶ μέσα σ' ἓνα τεράστιο κλειστὸ λεκανοπέδιο σχηματίζεται ἡ λίμνη **Τσάντ**. Σὲ πολλὰ σημεία τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν σχηματίζουν θεαματικὸς καταρράκτες. Ἄλλοι ἀρδεύουν εὐφορὲς κοιλάδες.

Ἡ Ἀφρική χωρίζεται σὲ 5 φυσικὲς περιοχὲς : τὴ **Βόρεια**, τὴ **Δυτικὴ**, τὴν **Κεντρικὴ**, τὴν **Ανατολικὴ** καὶ τὴ **Νότια**.

Ἐννοίες-ὀνόματα : Ἀκρωτήρια: Καλῆς Ἑλπίδας καὶ Γκουαρνταφούι, κόλπος Γουινέας, Μαδαγασκάρη, Κιλιμάντζαρο, Κένυα, Ἄτλας, Καμερούν, Νείλος, Κόγκο, Ζαμβέζης, Νίγηρ, Σενεγάλης, λίμνες: Βικτωρίας, Ταγκανίκα, Νυάσα, Τσάντ.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Οἱ πορθμοὶ καὶ οἱ διώρυγες διευκολύνουν τὴ ναυσιπλοΐα.

2. Στὶς ἀπόκρημνες ἀκτὲς εἶναι σπάνια τὰ φυσικὰ λιμάνια.

3. Γιὰ νὰ σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια καὶ λίμνες, πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἄφθονες πηγές, πολλὲς βροχοπτώσεις καὶ κατάλληλη διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους.

4. Ἀπὸ τὴν ἰλύ (λάσπη) τῶν ποταμῶν σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς.

36

Τὸ κλίμα τῆς Ἀφρικῆς Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα τῆς

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ προηγούμενα κεφάλαια;*
2. *Παρατηρήστε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπὸ ποιὲς περιοχὲς τῆς περνᾷ ὁ Ἰσημερινός; Ἀπὸ ποιὲς ὁ Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου; Ἀπὸ ποιὲς ὁ Τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω;*
3. *Ποιὲς περιοχὲς τῆς Ἀφρικῆς βρίσκονται στὴ διακεκαυμένη ζώνη; Ποιὲς βρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα;*
4. *Παρατηρήστε τὸν κλιματολογικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς.*

5. Τί κλίμα ἔχουν οἱ γνωστές ἀκτὲς τῆς Β. Ἀφρικῆς; Ποιά ἄλλη περιοχὴ τῆς Ἀφρικῆς ἔχει τὸ ἴδιο μὲ αὐτὲς κλίμα; Γιατί;
6. Ποιά ζώνη τῆς Ἀφρικῆς δέχεται τὶς περισσότερες βροχές; Γιατί;
7. Τί κλίμα ἔχει ἡ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ; Γιατί;
8. Σὲ ποιὲς περιοχὲς τῆς Ἀφρικῆς δὲ φτάνουν ὑγροὶ θαλάσσιοι ἄνεμοι; Γιατί; Γιατί στὶς περιοχὲς αὐτὲς σχηματίζονται ἔρημοι; Ποιὲς μεγάλες ἐρήμους ἔχει ἡ Ἀφρικὴ;
9. Τί εἶναι ὄαση; Τί σαβάνα; Τί στέπα;
10. Πῶς εἶναι τὸ κλίμα, ἡ χλωρίδα καὶ ἡ πανίδα στὶς σαβάνας τῆς Ἀφρικῆς; Σὲ ποιὲς περιοχὲς τὰ ζῶα καὶ οἱ ἄνθρωποι μετακινούνται διαρκῶς ἀπὸ τόπο σὲ τόπο; Γιατί;

Ἀπὸ τὴ μέση σχεδὸν τῆς Ἀφρικῆς περνᾷ ὁ Ἴσημερινὸς καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἠπείρου αὐτῆς βρίσκεται στὴ διακεκαυμένη ζώνη. Ἐξω ἀπὸ αὐτὴ μένουν ἡ Βόρεια Ἀφρικὴ καὶ ἡ νότια περιοχή τοῦ Ἀκρωτηρίου.

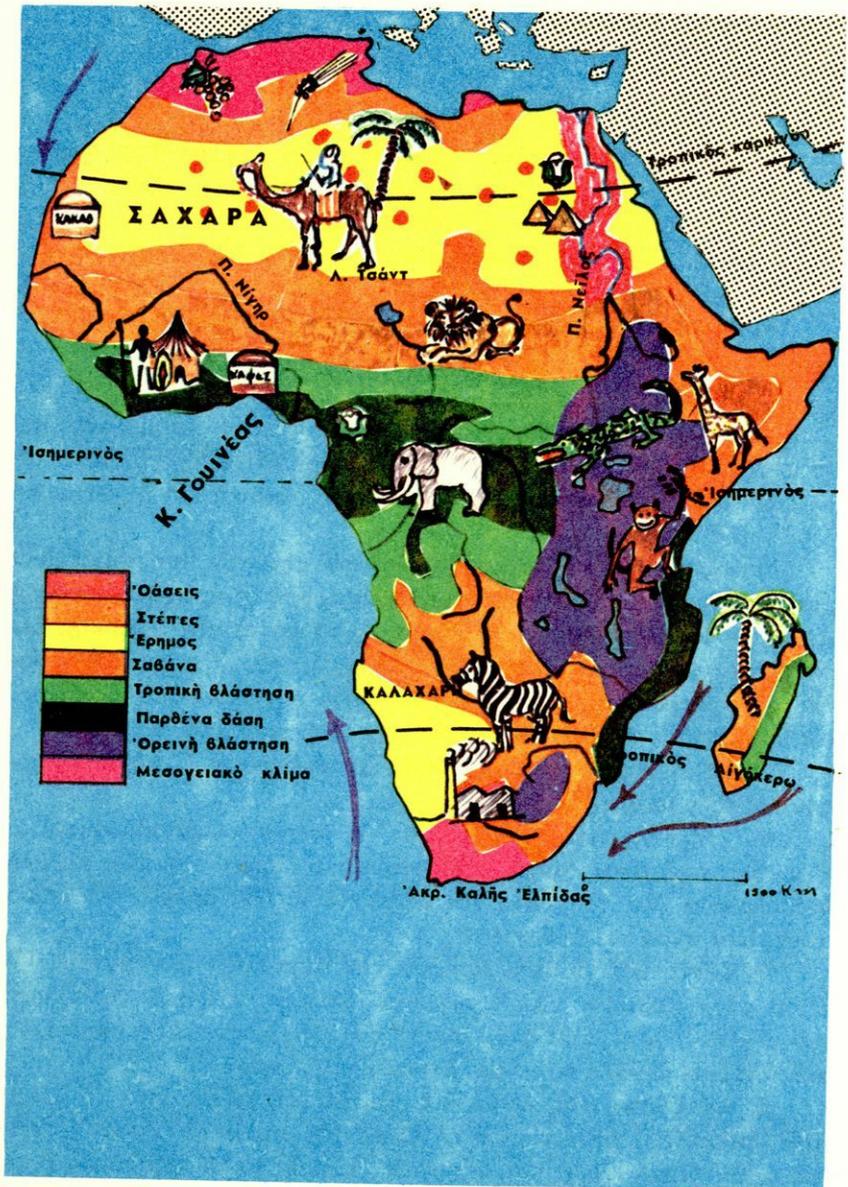
Μάθαμε ὅτι ἡ ἀπόσταση ἑνὸς τόπου ἀπὸ τὸν Ἴσημερινὸ εἶναι μιὰ βασικὴ αἰτία, ποὺ ἐπηρεάζει τὸ κλίμα. Καθὼς προχωροῦμε ὅμως ἀπὸ τὸν Ἴσημερινὸ πρὸς τὰ βόρεια ἢ τὰ νότια τῆς Ἀφρικῆς, δὲν παρατηροῦμε παντοῦ ὁμοιόμορφη ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος. Οἱ μεγάλες ὄροσειρὲς καὶ ἡ ἀπόσταση τῶν διαφόρων περιοχῶν ἀπὸ τὴ θάλασσα εἶναι ἐπίσης σοβαροὶ παράγοντες, ποὺ ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα.

Γενικά, ἡ Ἀφρικὴ εἶναι μιὰ πολὺ ζεστὴ ἡπειρος. Σ' αὐτὴν ὑπάρχουν οἱ ἐξῆς **κλιματικὲς ζώνες**:

α. Ἡ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ. Σ' αὐτὴν περιλαμβάνονται οἱ περιοχὲς, ποὺ εἶναι κοντὰ στὸν Ἴσημερινό. Ἐχουν τὴν ἴδια μεγάλη θερμοκρασία ὅλο τὸ χρόνο καὶ δέχονται πολλὲς βροχές. Τὸ κλίμα τους εἶναι ὑγρὸ καὶ ἀνθυγιεινό.

Ἡ ζέστη καὶ τὸ νερὸ εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξη τῶν φυτῶν. Γι' αὐτὸ στὴν περιοχὴ τοῦ Ἴσημερινοῦ ὑπάρχει πλούσια βλάστηση καὶ μεγάλα δάση. Ἐκεῖ ζοῦν πολλὰ φυτοφάγα καὶ σαρκοφάγα ζῶα καὶ ὑπάρχει μεγάλη ποικιλία πτηνῶν κι ἐντόμων.

β. Οἱ ζώνες τῆς σαβάνας. Βόρεια καὶ νότια ἀπὸ τὴ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ ἀπλώνονται οἱ ζώνες τῆς σαβάνας. Ἐχουν κι αὐτὲς πολὺ θερμὸ κλίμα καὶ δέχονται ἀρκετὲς ἀλλὰ περιοδικὲς βροχές. Χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς σαβάνας εἶναι τὰ λίγα ἀραιὰ

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης 'Αφρικής

δέντρα και τὰ πολλὰ και μεγάλα χόρτα. Είναι οί περιοχές, όπου ζοῦν ἀναρίθμητα κοπάδια ἀπό ἄγρια και ἡμερα φυτοφάγα ζῶα, ἀλλὰ και πολλὰ σαρκοφάγα, πού βρίσκουν ἐκεῖ ἄφθονη τροφή.

γ. Οἱ ζῶνες τῆς στέπας.

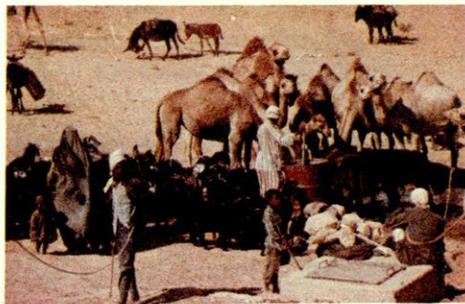
Αὐτές βρίσκονται μετὰ τῖς ζῶνες τῆς σαβάνας. Ἐκεῖ παρατηροῦνται μεγάλες διαφορές θερμοκρασίας και πέφτουν ἐλάχιστες περιοδικές βροχές. Τότε φυτρώνει ἄφθονη χλόη, ἀλλὰ σύντομα ἀκολουθεῖ περίοδος ξηρασίας και τότε ὄλα ξεραίνονται και ὁ τόπος μεταβάλλεται σέ ἔρημο. Στῖς στέπες τὰ ζῶα και οἱ ἄνθρωποι μετακινοῦνται συνεχῶς, εἶναι νομάδες.

δ. Οἱ ζῶνες τῆς ἐρήμου. Εἶναι μεγάλες ἄνυδρες περιοχές. Ἡ **Σαχάρα** και ἡ **Καλαχάρη** εἶναι οἱ δυὸ μεγάλες ἔρημοι τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκεῖ ἡ θερμοκρασία εἶναι μεγάλη, διαφέρει πολὺ ἀπὸ τῆ μέρα στῆ νύχτα και ἡ βλάστηση εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτη. Ἡ καμήλα εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ ζῶο τῆς ἐρήμου. Ὅπου ὑπάρχουν πηγές, σχηματίζονται **ὄασις**.

ε. Μετὰ τῖς ἐρήμους ἐμφανίζονται πάλι στεπῶδεις περιοχές κι ἀκολουθοῦν οἱ **ζῶνες τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος** (Βόρεια και Νότια Ἀφρικῆ) με τῆ γνωστῆ μας μεσογειακῆ χλωρίδα και πανίδα.

Τοπῖο στέπας

Πηγάδι στῆν ἐρημο

*Ὄαση

Έννοιες - όνόματα : Κλιματικές ζώνες, τροπική βλάστηση, παρθένα δάση, σαβάννα, στέππα, έρημος, δάση, Σαχάρα, Καλαχάρη.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Βασική αίτία, που έπηρεάζει τó κλίμα κάθε περιοχής, είναι τó γεωγραφικό πλάτος.

2. Τó κλίμα έπηρεάζει τή χλωρίδα και τήν πανίδα κάθε τόπου.

3. Όπου υπάρχει πλούσια βλάστηση, έκει συγκεντρώνονται πολλά φυτοφάγα ζώα. Όπου υπάρχουν πολλά φυτοφάγα ζώα, έκει συγκεντρώνονται και πολλά σαρκοφάγα.

4. Όπου ή βλάστηση είναι περιοδική, τά ζώα μετακινούνται από τόπο σέ τόπο. Τó ίδιο κάνουν και οί άνθρωποι: είναι νομάδες.

5. Τó νερό είναι άπαραίτητο για τή ζωή. Στίς άνδρες περιοχές δέν υπάρχει ζωή. Οί τόποι αυτοί είναι έρημοι.

Έργασίες : Πάνω στό γεωφυσικό χάρτη τής Άφρικής νά τοποθετήσετε διάφανο χαρτί και νά σημειώσετε μέ χρώματα τίς κλιματικές ζώνες.

37

Οί κάτοικοι τής Άφρικής

Έρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Νά συγκεντρώσετε πληροφορίες και εικόνες από τή ζωή, τά έθιμα, τίς άσχολίες τών Άφρικανών κλπ. Νά θυμηθήτε ό,τι γνωρίζετε γι' αυτούς από τόν κινηματογράφο, τήν τηλεόραση, από άναγνώσματα κλπ.
2. Νά θυμηθήτε όσα διδαχτήκατε για τήν επίδραση, που άσκει τó κλίμα στούς άνθρωπους.
3. Γιατί ή Άφρική ονομάζεται «μαύρη ήπειρος»; Σέ ποιά φυλή άνήκουν οί περισσότεροι Άφρικανοί; Γιατί;
4. Σέ ποιές περιοχές κατοικούν έντελώς μαύροι και σέ ποιές μελαφοί; Γιατί; Τί είναι οί Ζουλού; Τί οί Πνγμαίοι;
5. Σέ ποιές περιοχές ζούν οί πιο καθυστερημένοι Άφρικανοί; Γιατί;

6. Ποιές είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες και ποιές οι πιο αραιοκατοικημένες περιοχές της 'Αφρικής; Γιατί;
7. Διαφέρουν οι σημερινοί 'Αφρικανοί από τους προγόνους τους στον πολιτισμό; Ποῦ ὀφείλεται ἡ διαφορά αὐτή;
8. Τί γνωρίζετε γιά τους Εὐρωπαίους ἀποίκους τῆς 'Αφρικής και τους ἱεραποστόλους;
9. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει σχέσεις μέ τους λαούς τῆς 'Αφρικής; Τί γνωρίζετε σχετικά;
10. Σέ ποιές περιοχές τῆς 'Αφρικής ζοῦν Ἕλληνες;

Μιλήσαμε γιά τὸ φυσικὸ περιβάλλον καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἀφρικής. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα ἐπηρεάζουν πολὺ τους ἀνθρώπους.

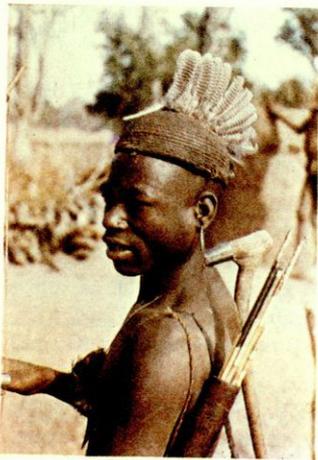
Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀφρικής εἶναι μαῦροι. Μελαפוὶ στὴ Βόρεια καὶ στὴ Νότια Ἀφρική, ὀλόμαυροι στὴν Κεντρική. Γι' αὐτὸ ἡ Ἀφρική ὀνομάζεται **«μαύρη ἡπειρος»**.

Σ' ὀλόκληρη σχεδὸν τὴν περιοχή, ποὺ βρίσκεται στὴ Διακεκαυμένη ζώνη, κατοικοῦν ἐντελῶς μαῦροι, ποὺ ἀνήκουν σὲ διάφορες φυλές. Ἄλλοι εἶναι ψηλόκορμοι καὶ ἀθλητικοὶ κι ἄλλοι ὑπερβολικὰ μικρόσωμοι, ὅπως οἱ **Πυγμαῖοι**.

Πολλοὶ ἀπὸ τους μαῦρους τῆς ἀφρικανικῆς ζούγκλας βρίσκονται ἀκόμη σὲ πρωτόγονη κατάσταση. Οἱ περισσότεροὶ πιστεύουν στὰ εἶδωλα καὶ λατρεύουν δικούς τους περίεργους θεούς. Ἄρκετοὶ εἶναι μωαμεθανοὶ καὶ χριστιανοί. Μιλοῦν διάφορες γλώσσες καὶ εἶναι ὀργανωμένοι σὲ **φυλές**. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν φυλῶν ὀνομάζονται **φύλαρχοι**. Φοροῦν περίεργες γραφικὲς στολές καὶ πολλοὶ γυρίζουν σχεδὸν γυμνοί. Τὰ ἔθιμά τους διαφέρουν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο κι ἀπὸ φυλὴ σὲ φυλὴ.

Ὅσοι ζοῦν στὴ Βόρεια καὶ στὴ Νότια Ἀφρική εἶναι μελαפוὶ κι ἀνήκουν ἐπίσης σὲ διάφορες φυλές. Οἱ **Αἰθίοπες** καὶ οἱ **Βερβερίνοι** εἶναι οἱ σπουδαιότερες ἀπὸ τὶς φυλές αὐτές. Ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Β. Ἀφρικής εἶναι μωαμεθανοί.

Πολλοὶ ἀπὸ τους σημερινούς Ἀφρικανούς εἶναι ἀπόγονοι Εὐρωπαίων ἀποίκων ἢ καθαρῶν Εὐρωπαίων, ὅπως στὴ Νότια Ἀφρική. Σ' αὐτὴ ζοῦν καὶ ἀρκετοὶ Ἀσιάτες, ποὺ ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ.

Βερβερίνοι

Μαύρος Άφρικανός

Σ' όλόκληρη τήν Άφρική ζοῦν σήμερα 345.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ περισσότεροι εἶναι συγκεντρωμένοι στίς εὐφωρες κοιλάδες καί τίς μικρές πεδινές παραλιακές ἐκτάσεις. Οἱ περιοχές τῶν ἐρήμων καί τῶν παρθένων δασῶν εἶναι πολὺ ἀραιοκατοικημένες.

Στά τελευταῖα χρόνια γίνονται μεγάλες προσπάθειες ἀπό τοὺς Εὐρωπαίους κι ἀπό τοὺς ἴδιους τοὺς Άφρικανούς γιά τὸν ἐκπολιτισμὸ τῶν μαύρων. Ξένοι ἱεραπόστολοι τοὺς διδάσκουν τὴ χριστιανικὴ θρησκεία καί τὸν πολιτισμὸ. Πολλοὶ νέοι Άφρικανοὶ σπουδάζουν σὲ ξένες χῶρες, γιά νὰ μορφωθοῦν καί νὰ μεταφέρουν τὸν πολιτισμὸ στὴ χῶρα τους. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς φοιτοῦν καί σὲ πανεπιστήμια τῆς χῶρας μας.

Σχολεῖο στὴ Μαυριτανία

Χωριὸ Ἰθαγενῶν

Ἔννοιες - ὀνόματα : Φυλή, φύλαρχος, Βερβερίνοι, Αἰθίοπες, Ζουλού, Πυγμαῖοι, ἱεραπόστολοι, μαύρη ἤπειρος.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Τὸ κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος ἑνὸς τόπου ἐπηρέαζον πολὺ τοὺς ἀνθρώπους.

2. Οἱ εὐφορες κοιλάδες καὶ γενικὰ οἱ παραγωγικὲς περιοχὲς εἶναι πυκνοκατοικημένοι τόποι.

3. Οἱ ἄγονες, ὄρεινὲς καὶ ἀνθυγιεινὲς περιοχὲς εἶναι ἀραιοκατοικημένες.

Ἔργασίες : Στὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς νὰ τοποθετήσετε διάφανο χαρτί καὶ νὰ ὀρίσετε μὲ χρώματα τὶς ζώνες τῶν μελαψῶν καὶ τῶν μαύρων φυλῶν καὶ τὶς πύκνοκατοικημένες περιοχὲς τῆς Ἀφρικῆς.

Ἱστορικὴ ἐξέταση τῆς Ἀφρικῆς

Ἑρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Ποιὲς περιοχὲς τῆς Ἀφρικῆς γνωρίζετε ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἱστορία; Ποιὲς ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ καὶ τὴ βυζαντινὴ ἱστορία;
2. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς ἀρχαίες ἐλληνικὲς ἀποικίες τῆς Β. Ἀφρικῆς, τὴν πρόοδο τῆς Αἰγύπτου στὴν Ἀλεξανδρινὴ περίοδο, τὶς ἐκστρατείες τῶν Βυζαντινῶν στὴ Β. Ἀφρικὴ, τὶς κατακτήσεις τῶν Ἀράβων κλπ.;
3. Γιατί ἡ ὑπόλοιπη Ἀφρικὴ ἔμεινε ἄγνωστη στοὺς ἀρχαίους λαούς;
4. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς ἀκτές, τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἀφρικῆς;
5. Πότε καὶ πῶς ἀνακαλύφθηκε ἡ ὑπόλοιπη Ἀφρικὴ;
6. Τί γνωρίζετε ἀπὸ ἀναγνώσεις κλπ. γιὰ τὴν ἐπιθυμία τῶν Εὐρωπαίων νὰ φτάσουν στὶς Ἰνδίες, γιὰ τὶς ἀνακαλύψεις νέων χωρῶν, γιὰ μεγάλους θαλασσοπόρους καὶ ἐξερευνητές, γιὰ περιπέτειες στὴ ζούγκλα κλπ.;
7. Ποῦ βρίσκεται τὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδας; Πότε καὶ γιατί ὀνομάστηκε ἔτσι;
8. Γιατί οἱ Εὐρωπαῖοι ἔδρυσαν ἀποικίες στὴν Ἀφρικὴ; Σήμερα ὑπάρχουν ἀποικίες;

Στό μάθημα τῆς Ἱστορίας διδαχτήκαμε πολλά γιά τή Βόρεια Ἀφρική. Αὐτή μονάχα ἦταν γνωστή στοὺς ἀρχαίους λαοὺς καί τοὺς Βυζαντινοὺς. Ἐκεῖ στήν ἀρχαιότητα εἶχαν ἀκμάσει ἡ Αἴγυπτος καί ἡ Καρχηδόνα. Ἀργότερα ὀλόκληρη τήν περιοχὴ τήν κατάκτησαν οἱ Ῥωμαῖοι, ἔπειτα οἱ Βυζαντινοὶ καί τέλος οἱ Ἀραβες, πού κατοικοῦν ἐκεῖ μέχρι σήμερα.

Ὅλοι αὐτοὶ πίστευαν πὼς πέρα ἀπὸ τὴ μεσογειακὴ παραλία τῆς Ἀφρικῆς καί τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου ἀπλωνόταν μιὰ μεγάλη, ἀγνωστὴ καί μυστηριώδης ἡπειρος κι ἐπιθυμοῦσαν ὀπωσδήποτε νὰ τὴν κατακτήσουν. Πὼς ὁμως θὰ μπορούσαν νὰ διασχίσουν τὴ θάλασσα μὲ τὴν καυτὴ ἄμμο, τὴ Σαχάρα, πού ἀρχίζε σχεδὸν ἀπὸ τὴν παραλία τῆς Μεσογείου ;

Ὅυτε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἦταν εὐκόλο νὰ πλησιάσῃ κανένας τὴν Ἀφρική καί, πολὺ περισσότερο, νὰ προχωρήσῃ στοὺς ἐσωτερικὸς τῆς. Οἱ ἀκτὲς παντοῦ σχεδὸν εἶναι ἀπόκρημνες κι ἀφιλόξενες, χωρὶς φυσικὰ λιμάνια, καί παντοῦ περίμεναν τοὺς ξένους Ἀφρικανοὶ τοξότες μὲ τὰ φαρμακερὰ βέλη τους.

Τὰ μεγάλα ποτάμια τῆς Ἀφρικῆς εἶναι πλωτὰ στὶς ἐκβολές. Ὅυτε κι ἀπὸ αὐτὰ ὁμως ἦταν δυνατὸ νὰ προχωρήσῃ κανένας, γιὰτὶ μεγάλοι καταρράκτες ἐμπόδιζαν τὸ ταξίδι.

Κι ὁμως, μ' ὄλα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια, τολμηροὶ θαλασσοπόροι κι ἐξερευνητές, μὲ πολλοὺς κινδύνους, κατάκτησαν τελικὰ τὴ μαῦρη ἡπειρο. Τὸν 14ο αἰῶνα οἱ πρῶτοι Εὐρωπαῖοι ἐπιχείρησαν νὰ κάμουν τὸ γύρο τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ **ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἐλπίδας** γένησε σ' αὐτοὺς τὴν ἐλπίδα γιά τὴν ἀνακάλυψη νέων χωρῶν καί τὸν περασμένο αἰῶνα ἐξερευνήθηκε ὀλόκληρη ἡ Ἀφρική.

Ἐκεῖ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀνακάλυψαν πλούσιες περιοχές, ὄρυχεῖα μὲ χρυσάφι κι ἄλλα πολύτιμα μέταλλα, ἄφθονες πρῶτες ὕλες, καί ἴδρυσαν πολλὰ ἀποικιακὰ κράτη.

Στὰ τελευταῖα χρόνια ὄλοι σχεδὸν οἱ Ἀφρικανοὶ, ἔπειτ' ἀπὸ σκληροὺς ἀγῶνες, ἀπόκτησαν τὴν ἐλευθερία τους. Πολλὰ νέα ἀνεξάρτητα κράτη ἰδρύθηκαν στήν Ἀφρική καί οἱ κάτοικοί τους, ἐλεύθεροι πιά, ἐργάζονται γιά τὴν πρόοδο τῶν χωρῶν τους.

Ἔννοιες - ὀνομασίες : Θαλασσοπόροι, ἐξερευνητές, ἀποικίες, ἀνεξάρτητο κράτος.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οί άνθρωποι ἐπιθυμοῦν νὰ γνωρίσουν ἀγνωστούς τόπους καί θέλουν νὰ ἔχουν στήν κατοχή τους πλούσιες περιοχές.

2. Ἡ ἐλευθερία εἶναι πολῦτιμο ἀγαθὸ καί ἀποχτιέται μὲ ἀγῶνες καί θυσίες.

Ἔργασίες : Νὰ διαβάσετε τὶς περιπέτειες τοῦ Δ. Λίβιγκστον κι ἄλλων ἐξερευνητῶν καί θαλασσοπόρων, ἂν ἔχετε σχετικὰ βιβλία.

39 - 40

Ἡ Βόρεια Ἀφρικὴ

(Οἱ χῶρες τοῦ Νείλου. Ἡ Λιβύη.
Οἱ χῶρες τοῦ Ἀτλαντα. Ἡ Σαχάρα)

Ἡ Βόρεια Ἀφρικὴ ἀπλώνεται ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα ὡς τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ κι ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου ὡς τὰ νότια τῆς Σαχάρας. Περιλαμβάνει : α) τὶς **χῶρες τοῦ Νείλου**, β) τὴ **Λιβύη**, γ) τὶς **χῶρες τοῦ Ἀτλαντα** καί δ) τὴ **Σαχάρα**.

α) Οἱ χῶρες τοῦ Νείλου (ἡ Αἴγυπτος καί τὸ Σουδάν)

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες :

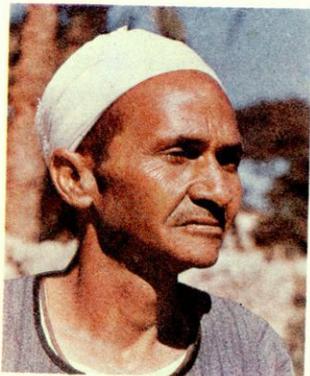
1. Ποιὰ χώρα τῆς Ἀφρικῆς εἶναι περισσότερο γνωστὴ στοὺς Ἕλληνες; Τί γνωρίζετε γι' αὐτήν;
2. Σὲ ποια θέση τῆς Ἀφρικῆς καί τῆς ὕδρογειοῦ βρίσκεται ἡ Αἴγυπτος;
3. Δεῖξτε στὸ χάρτη τὴν Αἴγυπτο καί τὴν Ἑλλάδα. Συγκρίνετε τὴν ἀπόσταση Θεσσαλονίκης - Κρήτης καί Κρήτης - Αἰγύπτου.
4. Τί σημασία ἔχει ἡ διώρυγα τοῦ Σουὲζ γιὰ τὴν Αἴγυπτο καί, γενικά, γιὰ τὴ ναυσιπλοΐα; Παρατηροῦστε στὸν παγκόσμιο χάρτη τοὺς μεγάλους θαλάσσιους δρόμους μεταξὺ Ἑυρώπης-Ἀσίας-Αὐστραλίας.
5. Ποιὰ περιοχή τῆς Αἰγύπτου εἶναι εὐφορὴ καί πυκνοκατοικημένη; Γιατί; Τί σημασία ἔχει ὁ Νεῖλος γιὰ τὴν Αἴγυπτο;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ σημερινὴ Αἴγυπτο καί τὶς σχέσεις της μὲ τὰ γειτονικά της κράτη;

7. Τί σχέσεις έχει σήμερα ή Ελλάδα με την Αίγυπτο; Τί γνωρίζετε για τόν Έλληνισμό τής Αιγύπτου;
8. Ποιά χώρα βρίσκεται στα νότια τής Αιγύπτου; Τί γνωρίζετε γι' αυτήν;

Ο Νείλος είναι τὸ μεγαλύτερο ποτάμι τῆς Ἀφρικῆς. Οἱ πηγές του βρίσκονται στὰ βουνὰ καὶ τὶς λίμνες τῆς κεντροανατολικῆς Ἀφρικῆς. Ἀπὸ ἐκεῖ κυλοῦν πρὸς τὴ Μεσόγειο, ἀνάμεσ' ἀπὸ τὴν ἄμμο τῆς Σαχάρας, τεράστιοι ὄγκοι νεροῦ. Μεγάλη ποσότητα ἀπ' αὐτὸ ἐξατμίζεται, ἄλλο ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν ἄμμο. Μὰ ὁ Νείλος, ἀφοῦ ποτίση ἑκατομμύρια στρέμματα γῆς καὶ δροσίση ἀνθρώπους καὶ ζῶα, φτάνει νικητῆς στὴ Μεσόγειο. Ἐκεῖ σχημάτισε μὲ τὶς προσχώσεις του ἓνα τεράστιο δέλτα, μιὰν ἀπὸ τὶς εὐφορώτερες περιοχὲς τῆς Γῆς.

Ὁ **Νεῖλος** εἶναι εὐλογία θεοῦ γιὰ τὴν Αἴγυπτο. Ἄν δὲν ὑπῆρχε αὐτός, ἡ Σαχάρα θὰ συνεχιζόταν χωρὶς διακοπὴ ὡς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἶχαν θεοποιήσει τὸ Νεῖλο. Οἱ σημερινοὶ κατασκεύασαν σὲ διάφορα σημεῖα τῆς κοίτης του τεράστια φράγματα καὶ μὲ τὰ νερά του κινοῦν μεγάλα ὑδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια, ποτίζουν τὴ γῆ καὶ παράγουν ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα. Τὸ φράγμα τοῦ **Ἄσουαν** εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ αὐτά.

Ἐκεῖ, στὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου, κάτω ἀπὸ τὸν καυτὸ ἀφρικανικὸ ἥλιο, ἀναπτύχθηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους πολιτισμοὺς. Ἡ Αἴγυπτος εἶναι ἓνα παγκόσμιο σταυροδρόμι. Ἐκεῖ πλησιάζουν

Αἴγυπτιος

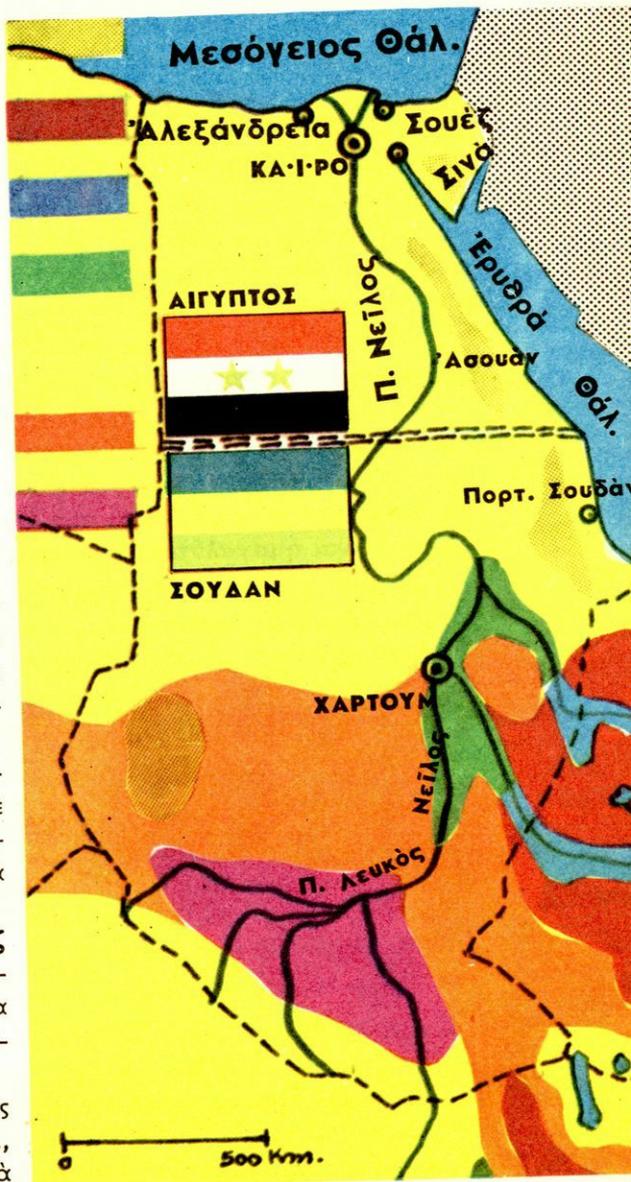
Λευκὸς καὶ Γαλάζιος Νεῖλος

ή Ἀφρική τήν Ἀσία, ἡ Μεσόγειος τήν Ἐρυθρά θάλασσα καί τόν Ἰνδικό ὠκεανό. Ἦταν ἐπόμενο ἡ χώρα αὐτή νά γίνῃ στόχος πολλῶν κατακτητῶν. Οἱ Ἕλληνες καί οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Ἀραβες, οἱ Τοῦρκοι, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἄγγλοι καί ἄλλοι ἰσχυροὶ λαοὶ ἤθελαν νά τήν ἔχουν στήν κατοχή τους. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος στάθηκε μέ θαυμασμό μπροστά στίς κολοσσιαῖες **πυραμίδες**, τοὺς μεγαλόπρεπους αὐτοὺς τάφους τῶν **Φαραῶ**. Ἔργο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἶναι ἡ **Ἀλεξάνδρεια**, ἡ μεγάλη αὐτὴ αἰγυπτιακὴ πόλη, πού διαλαλεῖ στοὺς αἰῶνες τὴ δόξα τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ Αἰγύπτιοι καί οἱ Ἀραβες συχνά πολέμησαν μέ τοὺς γείτονές τους Ἰσραηλίτες γύρω ἀπὸ τὴ διώρυγα τοῦ Σουέζ.

Ἡ **διώρυγα τοῦ Σουέζ** ἀνοίχτηκε τὸ ἔτος 1869. Ἔχει μῆκος 163 χιλιόμετρα καί διευκολύνει πολὺ τὴ ναυσίπλοια.

Ἡ σημερινὴ Αἴγυπτος ἔχει ἔκταση 1.000.000 τ.χ., ἀλλὰ μόνο 40.000 ἀπὸ αὐτὰ εἶναι γόνιμη γῆ καί κατοι-

Χάρτης Αἴγυπτος καὶ Σουδάν

κοῦνται. Ὁλος ὁ ὑπόλοιπος τόπος εἶναι ἔρημος. Μεγάλες ὁάσεις σ' αὐτὴν εἶναι ἡ **Φαγιούμ** καὶ ἡ **Σίβα**, ὅπου ἔφτασε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος.

Τὸ κλίμα τῆς Αἰγύπτου εἶναι θερμὸ καὶ τὰ εὐφορα χωράφια τῆς κοιλάδας τοῦ Νείλου καλλιεργοῦνται πολλές φορές τὸ χρόνο.

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς Αἰγύπτιους εἶναι γεωργοὶ καὶ λίγοι κτηνοτρόφοι. Εἶναι οἱ γνωστοὶ **φελάχοι**. Τὸ βαμβάκι εἶναι τὸ σπουδαιότερο προϊόν τῆς Αἰγύπτου. Παράγονται ἐπίσης χουρμάδες, δημητριακὰ, λαχανικὰ, ζάχαρη, ρύζι κλπ.

Ὁρυκτὸ πλοῦτο δὲν ἔχει ἀξιόλογον ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ βιομηχανία της μόλις τώρα ἄρχισε ν' ἀναπτύσσεται.

Ἡ συγκοινωνία εἶναι καλὴ στὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου καὶ στὴν περιοχή τοῦ **Σουέζ**. Ἐκεῖ βρίσκονται τὰ μεγάλα λιμάνια : **Σουέζ** (315.000 κ.), **Πόρτ-Σάιντ** (313.000 κ.), **Ἀλεξάνδρεια** (2.032.000 κ.), καθὼς καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου, τὸ **Κάιρο**, (4.960.000 κ.), ποὺ εἶναι ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς Ἀφρικῆς.

Σήμερα ζοῦν στὴν Αἴγυπτο 34.000.000 ἄνθρωποι. Ὅλοι σχεδὸν εἶναι Ἀραβες, μωαμεθανοὶ καὶ μιλοῦν τὴν ἀραβικὴ γλῶσσα. Στὴν Αἴγυπτο ζοῦν καὶ ἄρκετοὶ Ἕλληνες. Στὴν Ἀλεξάνδρεια ὑπάρχει Ἕλληνας πατριάρχης. Γενικὰ ἡ χώρα μας ἔχει φιλικὲς σχέσεις μὲ τὴν Αἴγυπτο καὶ πραγματοποιεῖ μαζί της ἐμπορικὲς καὶ μορφωτικὲς ἀνταλλαγές.

Στὰ νότια τῆς Αἰγύπτου βρίσκεται τὸ **Σουδάν**. Ἐχει ἔκταση 2.505.000 τ.χ. Ὁ πληθυσμὸς του μόλις φτάνει τὰ 16.000.000 ἀνθρώπους, ποὺ κατοικοῦν κυρίως στὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Ὅλοι σχεδὸν εἶναι νέγροι καὶ στὸ θρήσκευμα μωαμεθανοί.

Πρωτεύουσα τοῦ Σουδάν εἶναι τὸ **Χαρτούμ** (260.000 κ.).

Ἐννοίες - ὀνόματα : Αἴγυπτος, Νείλος, Σουέζ, ναυσιπλοία, φελάχοι, Ἀσουάν, Κάιρο, Πόρτ - Σάιντ, Ἀλεξάνδρεια, πυραμίδες, Σουδάν, Χαρτούμ.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν εἶναι συνήθως εὐφοροὶ τόποι.

2. Οι εὐφοροι τόποι είναι συνήθως πυκνοκατοικημένοι.
3. Οι πλωτοὶ ποταμοὶ διευκολύνουν τὴ συγκοινωνία.
4. Οι κατακτητὲς ἐνδιαφέρονται γιὰ πλούσιους τόπους καὶ συγκοινωνιακοὺς κόμβους.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφῆσετε τὸ χάρτη τῆς Αἰγύπτου - Σουδάν.

β) Οἱ ἄλλες χῶρες τῆς Βόρειας Ἀφρικῆς (Λιβύη. Χῶρες τοῦ Ἄτλαντα. Σαχάρα)

Ἔκταση 4.748.000 τ.χ.

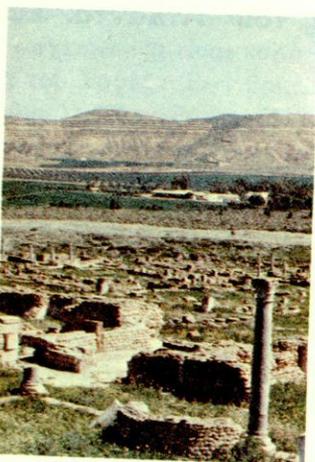
Κάτοικοι : 37.000.000

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες :

1. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ μυθικὸ Ἄτλαντα, τὴν ἀρχαία Καρχηδόνα, τοὺς κουρσάρους κλπ.;
2. Δεῖξετε στὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς τὶς χῶρες, γιὰ τὶς ὁποῖες μιλοῦμε. Βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα;
3. Σὲ ποιὲς φυσικὲς περιοχὲς χωρίζεται ἡ Βόρεια Ἀφρικὴ;
4. Παρατηρήστε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη. Τί μάθατε σὲ προηγούμενα κεφάλαια γιὰ τὴ Β. Ἀφρικὴ;
5. Τί κλίμα ἔχει κάθε ζώνη τῆς Β. Ἀφρικῆς; Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ φυτικὸ καὶ ζωικὸ κόσμο τῆς μεσογειακῆς ζώνης; Συγκρίνετε τὴν περιοχὴ αὐτὴ μὲ τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Νότιας Ἑλλάδας. Σὲ τί μοιάζουν;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς Β. Ἀφρικῆς; Μοιάζουν μὲ τοὺς Αἰγύπτιους;
7. Ποιὲς εἶναι οἱ πιὸ πυκνοκατοικημένες περιοχὲς τῆς Β. Ἀφρικῆς; Γιατί;
8. Ποῦ βρίσκονται τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Β. Ἀφρικῆς; Γιατί;
9. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ Σαχάρα;
10. Σὲ ποιά κράτη εἶναι χωρισμένη σήμερα ἡ Β. Ἀφρικὴ; Τί σχέσεις ἔχει μ' αὐτὰ ἡ Ἑλλάδα;

Χωριό τῆς Λιβύης

Τοπία τῆς Τυνησίας

Χωριό τοῦ Μαρόκου

Τὸ γνωστό μας τοπίο τῆς ξηρῆς Αἰγύπτου συνεχίζεται δυτικά, σχεδὸν ὁμοίομορφα, ὡς τὶς ἀκτὲς τοῦ Ἄτλαντικοῦ. Στὴ μεγάλη αὐτὴ περιοχή διακρίνομε : α) τὴν παραλιακὴ ζώνη τῆς Μεσογείου, β) τὴν ὄροσειρὰ τοῦ Ἄτλαντα καὶ γ) τὴ Σαχάρα.

Ἡ παραλιακὴ ζώνη μᾶς εἶναι ἄρκετὰ γνωστή. Στὴ σημερινὴ περιοχή τῆς **Τύνιδας** ἦταν χτισμένη ἡ ἀρχαία **Καρχηδόνα**. Ὁταν ἡ πατρίδα μᾶς ἦταν σκλαβωμένη στοὺς Τούρκους, ἐκεῖ εἶχαν τὰ ὄρητῆριά τους οἱ φοβεροὶ **βερβερίνοι κουρσάροι**.

Στὴ βορειοδυτικὴ γωνία τῆς Ἀφρικῆς ὑψώνεται ἡ ὄροσειρὰ τοῦ Ἄτλαντα, μὲ πολλὰ διακλαδώσεις. Ἀνάμεσά τους σχηματίζονται μεγάλα ὄροπέδια κι εὐφωρες κοιλάδες.

Τὸ κλίμα σ' ὀλόκληρη τὴν παραλιακὴ ζώνη εἶναι μεσογειακὸ καὶ στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἄτλαντικοῦ ὠκεάνιο. Ποτάμια ἀξιόλογα δὲν ὑπάρχουν. Οἱ λίμνες τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἄλμυρὲς καὶ τὸ καλοκαίρι σχεδὸν ξηραίνονται. Ὅσο προχωροῦμε ἀπὸ τὶς ἀκτὲς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ, τὸ κλίμα γίνεται θερμότερο.

Στὶς ἀκτὲς εὐδοκιμοῦν τὰ γνωστά μεσογειακὰ φυτὰ : δημητριακὰ, ἀμπέλια, ἑλιές, ἐσπεριδοειδῆ, ὄπωροφόρα δέντρα κλπ. Ὁ φοῖνι-

Πολιτικός - παραγωγικός χάρτης Βόρειας 'Αφρικής

κας είναι τὸ πιὸ συνηθισμένο φυτὸ στὶς νοτιότερες περιοχές. Ἐκεῖ ὑπάρχουν μεγάλες στεπώδεις ἐκτάσεις.

Νοτιότερα ἀπλώνεται ἡ **Σαχάρα**. Εἶναι μιὰ ἀπέραντη ἐκταση σκεπασμένη μὲ ἄμμο καὶ χαλίκια. Σὲ πολλές περιοχές τῆς ὑψώνονται κατάξερα πετροβούνια. Μόνο ὅπου ὑπάρχουν πηγές σχηματίζονται εὐφορες ὀάσεις. Ὁ **σιμούν**, ἓνας δυνατὸς ἄνεμος, ποὺ φυσάει στὴν ἔρημο, σηκώνει σύννεφα ἀπὸ σκόνη, μετακινεῖ ὀλόκληρους ἀμμόλοφους καὶ πολὺ συχνὰ σκεπάζει μὲ τὴν ἄμμο καραβάνια, χωριά καὶ ὀάσεις ὀλόκληρες! Ἡ θερμοκρασία στὴ Σαχάρα φτάνει ὡς 50° Κ. στὴ σκιά, καὶ συχνὰ πιὸ πάνω! Ἀντίθετα, τὸ βράδυ κάνει πολὺ κρύο.

Στὴ Βόρεια Ἀφρική ζοῦν σήμερα 37.000.000 ἄνθρωποι. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἰθαγενεῖς βερβερίνοι κι ἄλλοι Ἀραβες. Πιστεύουν στὸ μωαμεθανισμό καὶ ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴ νομαδικὴ κτηνοτροφία.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἀπὸ πολλές περιοχές τῆς Σαχάρας ἐξάγονται ἀρκετὰ ὀρυκτὰ καὶ γίνονται προσπάθειες γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας. Προσπαθοῦν ἐπίσης μὲ ἀρτεσιανὰ πηγὰ νὰ ποτίσουν ἄγονες ἐκτάσεις καὶ νὰ τὶς κάμουν χωράφια. Σὲ πολλὰ μέρη κάτω ἀπὸ τὴν ἄμμο τῆς Σαχάρας ἀντλοῦν ἄφθονο πετρέλαιο.

Στις θάλασσες τῆς Β. Ἀφρικῆς ὑπάρχουν ἀρκετὰ ψάρια καὶ σφουγγάρια, τὰ ὁποῖα μαζεύουν κυρίως Ἕλληνες σφουγγαράδες ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα.

Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Β. Ἀφρικῆς ζοῦν στὰ παραθαλάσσια μέρη. Ἐκεῖ βρίσκονται οἱ πόλεις : **Βεγγάζη** (137.000 κ.), **Τρίπολη** (214.000 κ.), **Τύνιδα** (648.000 κ.), **Ἀλγέρι** (943.000 κ.), **Ταγγέρη, Ραμπάτ** (530.000 κ.), **Καζαμπλάνκα** (1.506.000 κ.).

Τῆ Β. Ἀφρικῆ τὴν κατεῖχαν ἄλλοτε οἱ Ἴταλοί, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἴσπανοί. Σήμερα ὑπάρχουν ἐκεῖ 4 ἀνεξάρτητα κράτη :

α. ἡ **Λιβύη** (ἔκταση : 1.759.000 τ.χ., κάτοικοι : 1.940.000) μὲ πρωτεύουσα τὴν **Ἐλ-Μπίδα**,

β. ἡ **Τυνησία** (ἔκταση : 163.000 τ.χ., κάτοικοι : 5.140.000) μὲ πρωτεύουσα τὴν **Τύνιδα**,

γ. ἡ **Ἀλγερία** (ἔκταση : 2.381.000 τ.χ., κάτοικοι : 14.230.000) μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ἀλγέρι**,

δ. τὸ **Μαρόκο** (ἔκταση : 445.000 τ.χ., κάτοικοι : 15.200.000) μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ραμπάτ**.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Χῶρες τοῦ Ἀτλαντα, Λιβύη, Τρίπολη, Βεγγάζη, Τυνησία, Τύνιδα, Ἀλγερία, Ἀλγέρι, Μαρόκο, Ραμπάτ, Καζαμπλάνκα, Ταγγέρη, Βερβερίνοι, κουρσάροι.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ὅλη σχεδὸν ἡ Β. Ἀφρικῆ ἔχει κατὰ ζῶνες τὸ ἴδιο κλίμα καὶ τὸν ἴδιο φυσικὸ καὶ ζωικὸ κόσμο.

2. Οἱ κάτοικοί της ἔχουν κοινὴ καταγωγὴ, γλῶσσα, θρησκεία, πολιτισμὸ.

3. Μεγάλες παραθαλάσσιες πόλεις σχηματίζονται συνήθως ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν φυσικὰ λιμάνια καὶ πλούσια ἐνδοχώρα.

4. Γιὰ νὰ σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νὰ ὑπάρχη μεγάλη ἐνδοχώρα καὶ νὰ δέχεται πολλὲς βροχές.

Ἔργασίες : Νὰ ἱχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Β. Ἀφρικῆς.

Ἔκταση : 6.142.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 102.000.000

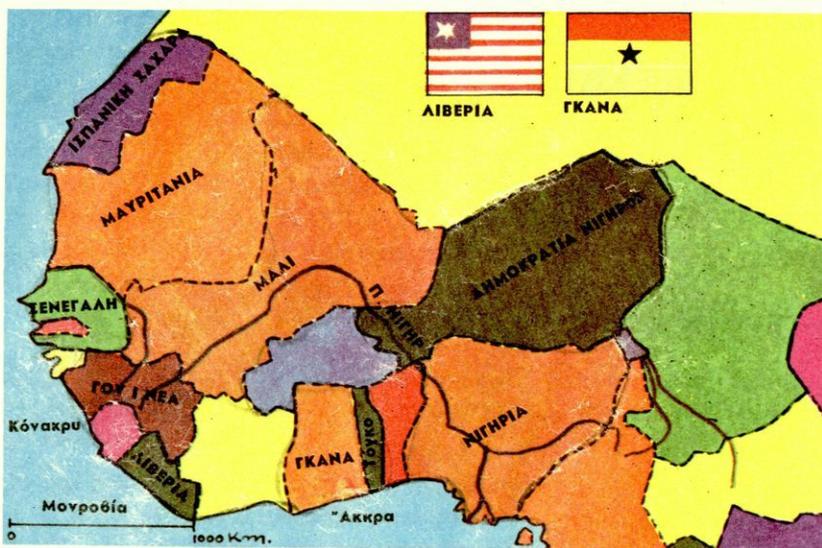
Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. *Νὰ βρῆτε τὴ Δυτικὴ Ἀφρικὴ στὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς, στὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ στὴν ὑδρόγειο σφαίρα. Σὲ ποιά ζώνη τῆς Γῆς βρίσκεται; Τί κλίμα ἔχει; Γιατί;*
2. *Ποιά μεγάλα ποτάμια ἔχει ἡ Δ. Ἀφρικὴ; Δεῖξτε τὶς πηγές καὶ τὶς ἐκβολές τοῦ Νίγηρα. Γιατί σχηματίζει τόσο μεγάλο τόξο;*
3. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὰ φυτά, τὰ ζῶα καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Δ. Ἀφρικῆς;*
4. *Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς περιοχῆς αὐτῆς;*
5. *Ποιά κράτη περιλαμβάνει σήμερον ἡ Δυτ. Ἀφρικὴ; Μὲ ποιά ἀπὸ αὐτὰ ἔχει φιλικὲς σχέσεις ἡ Ἑλλάδα;*

Ἡ Δυτικὴ Ἀφρικὴ ἀπλώνεται ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὡς τὴ λίμνη **Τσάντ** στὴν Κεντρικὴ Ἀφρικὴ κι ὡς τὸν **κόλπο τῆς Γουινέας**. Περιλαμβάνει τὴ νότια ζώνη τῆς Σαχάρας, ποὺ φτάνει σχεδὸν ὡς τὴν κορυφὴ τοῦ τόξου τοῦ Νίγηρα καὶ νοτιότερα τὶς ζῶνες τῆς στέπας, τῆς σαβάνας καὶ τοῦ τροπικοῦ δάσους.

Ὀλόκληρη ἡ Δ. Ἀφρικὴ εἶναι ἓνα μεγάλο ὄροπέδιο. Τὴ διασχίζουν οἱ ποταμοὶ **Νίγηρ** καὶ **Σενεγάλης** καὶ καταλήγει ἀνατολικά στὸ **βαθύπεδο Τσάντ** καὶ στὸ ὄρος **Καμερούν**.

Στὴ σαβάνα τῆς Δ. Ἀφρικῆς ἡ βλάστηση εἶναι πλοῦσια. Ἀναριθμητὰ κοπάδια ἀπὸ φυτοφάγα ζῶα βρίσκουν ἐκεῖ τὴν τροφή τους καὶ δίνουν τροφὴ στὰ ἄγρια σαρκοφάγα τῆς περιοχῆς, λιοντάρια, τίγρεις, πάνθηρες κλπ. Μεγάλες ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται μὲ καλαμπόκι, φιστικία, βαμβάκι, ρύζι. Ἡ ζώνη τοῦ τροπικοῦ δάσους δίνει ἄφθονη πολὺτιμη ξυλεία, καουτσούκ καὶ πολλὰ ἄλλα τροπικὰ προϊόντα.

Πολιτικός χάρτης Δυτικής 'Αφρικής

Οί κάτοικοι τῆς Δ. 'Αφρικής (102.000.000 περίπου ἄνθρωποι) εἶναι νέγροι, μαῦροι μὲ σγουρά μαλλιά, δυνατοὶ καὶ δραστήριοι ἄνθρωποι, καὶ ἀγαποῦν τὴ μουσικὴ καὶ τὸ χορὸ. Πολλοὶ ζοῦν ἀκόμα σὲ πρωτόγονη κατάσταση μέσα στὴ ζούγκλα. Πιο πυκνοκατοικημένες περιοχὲς εἶναι οἱ κοιλάδες τοῦ Νίγηρα καὶ τοῦ Σενεγάλη.

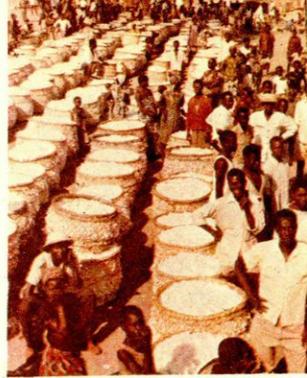
Οἱ περισσότεροι νέγροι τῆς Δ. 'Αφρικής εἶναι εἰδωλολάτρες. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἀρκετοὶ μωαμεθανοὶ καὶ χριστιανοί. Μιλοῦν πολλές τοπικὲς διαλέκτους, ἐπίσημη γλῶσσα ὅμως ἔχουν τὴν ἀγγλικὴ ἢ τὴ γαλλικὴ. Ὅλοι σχεδὸν ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Ἡ βιομηχανία εἶναι μᾶλλον ἀνύπαρκτη καὶ οἱ πρώτες ὕλες ποὺ παράγονται ἐξάγονται σὲ ἄλλες χώρες, ἀπὸ τις ὁποῖες εἰσάγονται βιομηχανικὰ προϊόντα.

Μεγαλύτερες πόλεις τῆς περιοχῆς εἶναι τὸ **Λάγγοσ**, (1.480.000 κ.), ἡ **Ἄκκρα**, ἡ **Μονροβία** (96.000 κ.), τὸ **Φριτάουν** (180.000 κ.), ἡ **Κόνακρυ** (197.000 κ.), τὸ **Ντακάρ** (580.000 κ.).

Ἡ Δ. 'Αφρική εἶναι χωρισμένη σὲ πολλὰ κράτη. Αὐτὰ εἶναι : ἡ **Νιγηρία**, μὲ πρωτεύουσα τὸ **Λάγγοσ**, 2) ἡ **Δημοκρατία τοῦ Νίγηρα**, 3) ἡ **Δαχομέη**, 4) τὸ **Τόγκο**, 5) τὸ **Ἄνω Βόλτα**, 6) ἡ **Γκάνα**, μὲ πρωτεύουσα τὴν **Ἄκκρα**, 7) ἡ **Ἀκτὴ τοῦ Ἐλεφαν-**

Λαϊκή αγορά στη Νιγηρία

Άγορά βαμβακιού στην Τσάντ

τόδοντος, 8) ή Λιβερία, με πρωτεύουσα τη Μονροβία, 9) ή Σιέρα Λεόνε, με πρωτεύουσα το Φριτάουν, 10) ή Γουινέα, με πρωτεύουσα την Κόνακρου, 11) το Μάλι, 12) ή Σενεγάλη, με πρωτεύουσα το Ντακάρ, 13) ή Γαμβία, 14) ή Μαυριτανία, 15) ή Ίσπανική Σαχάρα, 16) ή Γουινέα Μπισάο.

(Στοιχεία για την έκταση, τον πληθυσμό, τις πρωτεύουσες των κρατών αυτών, θα βρήτε στον πίνακα, που είναι στη σελ. 144).

Ή Ελλάδα έχει φιλικές σχέσεις με πολλά κράτη της Δυτ. Άφρικής.

Όνόματα : Νά μάθετε τὰ κυριότερα όνόματα του κεφαλαίου.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οί άνθρωποι, που ζουν σε άπομονωμένες περιοχές, δύσκολα έκπολιτίζονται.

2. Για νά προοδεύση μιá περιοχή που διαθέτει πρώτες ύλες, πρέπει νά αναπτύξη βιομηχανία.

Έργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τον πολιτικό χάρτη της Δ. Άφρικής.

Μεταφορά φιστικιών

Τοπία Δυτικής Άφρικής

Ἔκταση : 6.613.000 τ.χ.

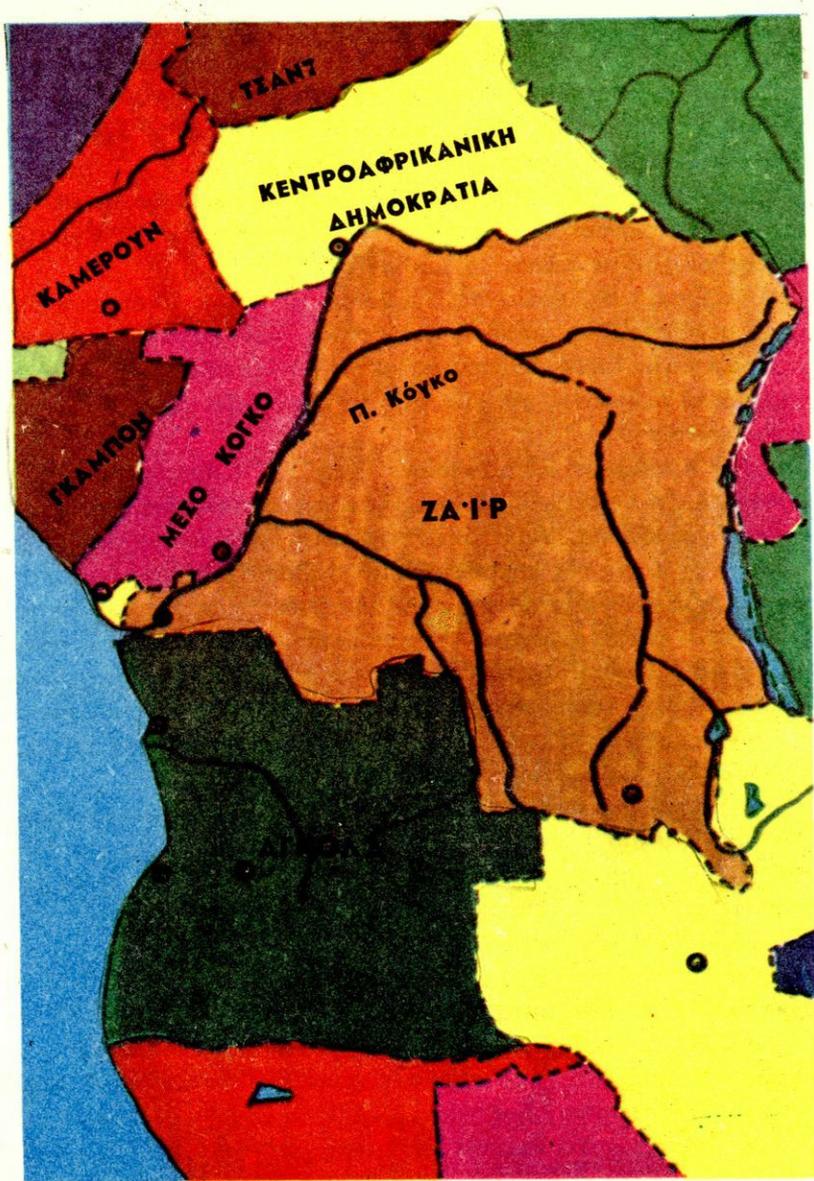
Κάτοικοι : 41.000.000

Ἑρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δεῖτε τὴν Κεντρικὴ Ἀφρικὴ στὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς, στὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ στὴν ὑδρογείου σφαῖρα. Δεῖτε ἐπίσης τὸν Ἴσημερινό.
2. Ποῖο μεγάλο ποτάμι ἔχει ἡ Κεντρικὴ Ἀφρικὴ;
3. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς Κ. Ἀφρικῆς; Δεῖτε στὸ χάρτη τὶς μεγάλες λίμνες καὶ ὄροσειρές, πὸν βρίσκονται στὴν ἀνατολικὴ περιοχὴ τῆς.
4. Τί κλίμα ἔχει ἡ Κ. Ἀφρικὴ; Γιατί; Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ φυτικὸ καὶ ζωικὸ κόσμον τῆς;
5. Ὁ Κόγκο εἶναι ὁ δεῦτερος ποταμὸς τῆς Γῆς σὲ ποσότητα νεροῦ. Γιατί;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς Κ. Ἀφρικῆς; Μοιάζουν μ' ἐκείνους τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς;
7. Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Κ. Ἀφρικῆς;
8. Ποιὰ κράτη ὑπάρχουν σήμερον στὴν Κ. Ἀφρικὴ; Ἡ Ἑλλάδα ἔχει σχέσεις μ' αὐτά;

Ἡ Κεντρικὴ Ἀφρικὴ ἀπλώνεται ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τοῦ κόλπου τῆς Γουινέας ὡς τὶς λίμνες τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς κι ἀπὸ τὸ λεκανοπέδιο τοῦ Τσαντ ὡς τὸν ποταμὸ **Ζαμβέζη** καὶ τὰ ὄροπέδια τῆς **Ἀγκόλα**. Μεγαλύτερον τμῆμα τῆς εἶναι τὸ **λεκανοπέδιο τοῦ ποταμοῦ Κόγκο**.

Ὁ Κόγκο εἶναι τὸ δεύτερον ποτάμι τῆς Ἀφρικῆς σὲ μῆκος. Σὲ ποσότητα νεροῦ εἶναι τὸ δεύτερον τῆς Γῆς (μετὰ τὸν Ἀμαζόνιο τῆς Νότιας Ἀμερικῆς). Ἔχει πολλοὺς παραποτάμους καὶ σχηματίζει πολλοὺς μεγαλόπρεπους καταρράκτες. Στὶς ἐκβολές του ἔχει πλάτος 17 χιλίόμετρα!

Πολιτικός χάρτης Κεντρικής 'Αφρικής

Ἡ περιοχή τοῦ Κόγκο εἶναι μιὰ ἀπέραντη ζούγκλα μὲ ἀφόρητη ζέστη, συνεχεῖς βροχές καὶ πλούσια βλάστηση. Σὲ πολλὰ μέρη σχηματίζονται μεγάλα ἔλη. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι γεμάτη ὕδρατμους καὶ τὸ κλίμα ἀνθυγιεινὸ. Ὁλος ὁ τόπος εἶναι γεμάτος ἄγρια ζῶα, ἔρπετά, παραδείσια πτηνὰ καὶ δηλητηριώδη ἔντομα.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς Κ. Ἀφρικῆς εἶναι μαῦροι κι ἀνήκουν σὲ διάφορες φυλές. Στὰ παρθένα δάση τοῦ Ἰσημερινοῦ ζοῦν οἱ **Πυγμαῖοι**. Τὸ ὕψος τους μόλις φτάνει τὸ 1,50 μέτρο.

Στὰ βόρεια καὶ νότια τῆς λεκάνης τοῦ Κόγκο ὑπάρχουν διαδοχικὰ μεγάλες ζώνες σαβάνας καὶ στέπας, ποὺ καταλήγουν κατὰ τὰ βόρεια στὴν ἔρημο Σαχάρα καὶ κατὰ τὰ νότια στὴν Καλαχάρη. Τὸ κλίμα, οἱ ἄνθρωποι, τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ τῶν περιοχῶν αὐτῶν μᾶς εἶναι γνωστά.

Στὴν Κ. Ἀφρικὴ ζοῦν περίπου 41.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ περισσότεροι εἶναι γεωργοί, μιλοῦν διάφορες τοπικὲς διαλέκτους καὶ πιστεύουν σὲ εἰδῶλα. Ἀρκετοὶ εἶναι χριστιανοὶ ἢ μωαμεθανοί.

Στις περιοχὲς τῆς στέπας καὶ τῆς σαβάνας κι ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ φοβερὴ μυίγα **τσέ-τσέ**, ποὺ μεταδίδει τὴν ἀρρώστια τοῦ ὕπνου, εἶναι ἀναπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία. Τὰ δάση δίνουν πολύτιμη ξυλεία καὶ καουτσούκ κι ἀπὸ πολλὲς περιοχὲς ἐξάγονται ἄφθονα ὀρυκτὰ, πολύτιμα μέταλλα, διαμάντια, οὐράνιο. Σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι ὁ καφές, τὸ κακάο, τὸ βαμβάκι, τὸ ρύζι, τὸ καλαμπόκι, τὰ φιστίκια (ἀραχίδες).

Ἡ βιομηχανία εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτη. Ἡ Κ. Ἀφρικὴ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μιὰ πλούσια πηγὴ πρώτων ὑλῶν, ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸ ν' ἀξιοποιηθοῦν στὴ χώρα αὐτὴ κι ἐξάγονται σὲ ἄλλες βιομηχανικὲς χῶρες. Στὴν ἐπαρχία **Κατάγκα** ἰδρύθηκαν τὰ τελευταῖα χρόνια ἄρκετὰ ἐργοστάσια.

Μεγάλες πόλεις τῆς Κ. Ἀφρικῆς εἶναι ἡ **Λεοπόλντβιλ**, ἡ **Μπραζαβίλ**, ἡ **Ἐλίζαμπετβιλ**, ἡ **Λουάντα**, ἡ **Ντουάλα**. Κράτη τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ **Δημοκρατία τοῦ Τσάντ**, τὸ **Καμερούν**, ἡ **Γκαμπόν**, ἡ **Ζαῖρ**, οἱ πορτογαλικὲς ἀποικίες **Ἀγκόλα** καὶ **Καμπίντα** καὶ ἡ **Ἰσπανικὴ Γουινέα**.

Στὴ Ζαῖρ ζοῦν καὶ ἄρκετοὶ Ἕλληνες.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Μὲ τὴ ζέστη καὶ τὶς πολλὲς βροχὲς τὰ φυτὰ ἀναπτύσσονται πολὺ γρήγορα.

2. Τὰ παρθένα δάση εἶναι φυσικά καταφύγια γιὰ ἄγρια ζῶα, πτηνὰ καὶ ἔρπετά.

3. Στὴ ζούγκλα δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ζήσουν ἄνθρωποι.

4. Οἱ πρῶτες ὕλες δίνουν πολλὰ κέρδη, ὅταν ἀξιοποιοῦνται μὲ τὴ βιομηχανία.

Ἔργασίες : 1. Νὰ μάθετε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ.

2. Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Κ. Ἀφρικῆς.

43

Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ

Ἔκταση : 6.338.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 76.000.000

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δεῖξτε τὴν Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ στὸ χάρτη. Παρατηρήστε τὸ ἔδαφός της.
2. Ποιὰ μεγάλα βουνὰ ἔχει ἡ Ἀν. Ἀφρικὴ; Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ Κιλιμάντζαρο;
3. Παρατηρήστε τὴ μεγάλη χαράδρα, ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα στὴν Ἀνατολικὴ καὶ στὴν Κεντρικὴ Ἀφρικὴ. Ὑπάρχουν σ' αὐτὴ πολλές μεγάλες λίμνες. Γιατί;
4. Ποιὰ ποτάμια ἔχουν τὶς πηγές τους στὴν Ἀν. Ἀφρικὴ;
5. Τί κλίμα ἔχει ἡ Ἀν. Ἀφρικὴ; Γιατί;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὰ φυτά, τὰ ζῶα, τοὺς κατοίκους της;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν Αἰθιοπία καὶ τοὺς Αἰθιοπες; Ποιὰ ἄλλα κράτη ἔχει ἡ Ἀν. Ἀφρικὴ;
8. Ποιὸ μεγάλο νησὶ βρίσκεται στὰ νοτιοανατολικά τῆς Ἀφρικῆς; Τί γνωρίζετε γι' αὐτό;

Ἡ **Ἀνατολική Ἀφρική** εἶναι μεγάλη περιοχή μὲ ψηλὰ βουνά, πολλές λίμνες καὶ μεγάλες ἀντιθέσεις στὸ ἔδαφος καὶ στὸ κλίμα. Μιὰ τεράστια χαράδρα τὴ χωρίζει ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ἀφρική. Ἐκεῖ σχηματίζονται οἱ λίμνες **Βικτωρία, Ταγκανίκα, Νυάσα** κ.ἄ.

Στὸ κέντρο τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς ὑψώνεται τὸ **Κιλιμάντζαρο** (5.995 μ.). Εἶναι τὸ ψηλότερο ὄρος τῆς Ἀφρικῆς, μὲ ἐνεργὰ ἠφαίστεια κι αἰώνια χιόνια. Βορειότερα ὑπάρχουν τὰ **Ὄρη Κένυα** καὶ τὰ **Ὄρη τῆς Αἰθιοπίας**, μὲ πολλὰ ἠφαίστεια, μεγάλα ὄροπέδια κι εὐφορες κοιλάδες.

Στὰ ἀνατολικά τῆς Ἀφρικῆς σχηματίζεται ἡ μεγάλη τριγωνικὴ χερσόνησος **Σομαλία**, πού καταλήγει στὸ ἀκρωτήριο **Γκουαρνταφούι**. Βορειότερα ὁ **κόλπος τοῦ Ἄντεν** κι ἡ **Ἐρυθρὰ Θάλασσα** χωρίζουν τὴν Ἀφρική ἀπὸ τὴ γειτονικὴ τῆς Ἀραβία.

Ἡ παραλία τῆς **Ἐρυθραίας** εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς θερμότερες περιοχὲς τῆς Γῆς. Ἐκεῖ ἡ συνηθισμένη θερμοκρασία εἶναι 50° Κ στὴ σκιά ! Στὴν ὑπόλοιπη Ἀν. Ἀφρική ὑπάρχει μεγάλη ποικιλία κλίματος. Σὲ πολλὰ μέρη πέφτουν πολλές βροχὲς. Τὰ νερά τους τροφοδοτοῦν τὶς μεγάλες λίμνες καὶ τὰ ποτάμια, πού ἔχουν ἐκεῖ τὶς πηγές τους: τὸ **Νεῖλο**, τὸν **Κόγκο**, τὸ **Ζαμβέζη** μὲ τοὺς θεαματικοὺς **καταρράκτες τῆς Βικτωρίας** (πού ἔχουν ὕψος 140 μέτρα !).

Στὶς περισσότερες περιοχὲς τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς ἡ βλάστηση εἶναι πλούσια, ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλές στέπες καὶ σαβάνες. Στὰ ὄροπέδια καὶ στὶς κοιλάδες καλλιεργοῦνται βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο, ὄσπρια, καφὲς κι ἄλλα τροπικὰ φυτὰ. Στὰ βοσκοτόπια τρέφονται πολλὰ πρόβατα, βόδια, καμήλες. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλὰ ἄγρια ζῶα : λιοντάρια, πάνθηρες, ἐλέφαντες, ἵπποπόταμοι, κροκόδειλοι, ἀντιλόπες κ.ἄ. Ἀπὸ πολλὲς περιοχὲς ἐξάγονται ἄφθονα ὀρυκτά.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς (76.000.000 περίπου ἄνθρωποι) εἶναι **Αἰθίοπες** καὶ **νέγροι**. Ἀρκετοὶ εἶναι Ἀσιάτες ἄποικοι κι ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ. Κύρια ἀπασχόλησή τους εἶναι ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία.

Οἱ Αἰθίοπες εἶναι χριστιανοί. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἀρκετοὶ μαμεθανοὶ καὶ εἰδωλολάτρες.

Ἡ **Αἰθιοπία** (ἔκταση : 1.222.000 τ.χ., κάτοικοι : 25.250.000) ἔχει πρωτεύουσα τὴν **Ἀντίς Ἀμπέμπα** (450.000 κ.). Ἀρκετοὶ

Πολιτικός χάρτης 'Ανατολικής 'Αφρικής

Ἕλληνες ἐπιστήμονες κι ἐπιχειρηματίες ἐργάζονται ἐκεῖ καί πολλοί νέοι Αἰθίοπες σπουδάζουν στήν Ἑλλάδα.

Ἄλλα κράτη τῆς Ἄν. Ἀφρικῆς εἶναι : ἡ **Σομαλία**, ἡ **Γαλλική Σομαλία** μέ πρωτεύουσα τὸ **Τσιμπουτι** (62.000 κ.), ἡ **Κένυα** μέ πρωτεύουσα τὴ **Ναῖρόμπι** (535.000 κ.), ἡ **Οὐγκάντα**, ἡ **Ταγκανίκα**, ἡ **Ρουάντα**, τὸ **Μπουρούντι**, ἡ **Μοζαμβίκη** μέ πρωτεύουσα τὸ **Λορέντζο Μαρκές**.

Στὴν Ἄν. Ἀφρικὴ ὑπάρχουν καὶ ἄρκετὰ νησιά. Ἐκεῖ βρίσκεται τὸ μεγάλο νησί **Μαδαγασκάρη** (ἐκταση : 587.000 τ.χ., κάτοικοι : 6.750.000), ποὺ ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρο κράτος μέ πρωτεύουσα τὴν **Ταναναρίβη** (340.000 κ.). Γνωστὰ νησιά εἶναι ἡ **Ζανζιβάρη**, οἱ **Σεϋχέλες**, οἱ **Κομόρες**, ἡ **Ρεϋνιὸν** καὶ τὰ **Μαυρίτιους**.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Στὶς κλειστὲς χαράδρες συγκεντρώνονται πολλὰ νερά καὶ σχηματίζουν λίμνες.

2. Στὰ εὐφορα ὄροπέδια ζοῦν συνήθως πολλοὶ ἄνθρωποι.

3. Ὅπου βρέχει πολὺ, ἔχουν συνήθως τὶς πηγὲς τοὺς πολλὰ ποτάμια.

Ἔργασίες : 1. Νὰ μάθετε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου.

2. Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Ἄ. Ἀφρικῆς.

44

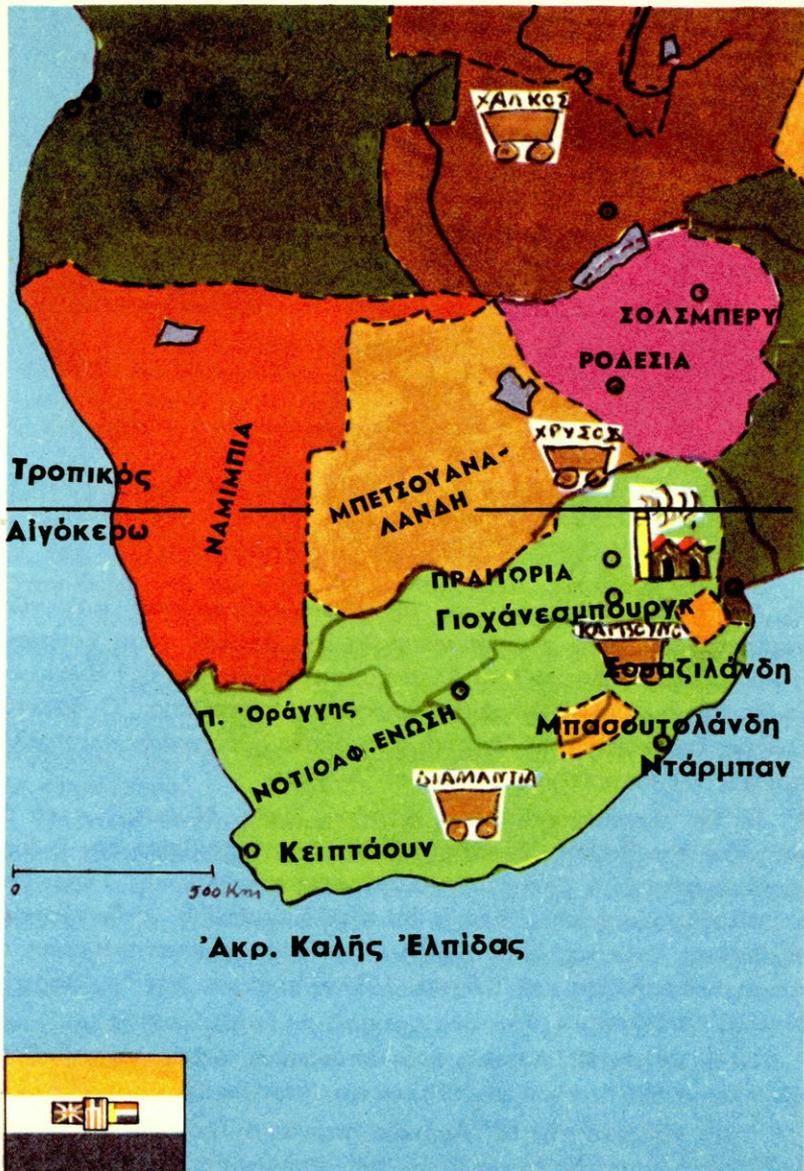
Ἡ Νότια Ἀφρικὴ

Ἐκταση : 2.701.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 40.000.000

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. *Γιατί ἡ Ν. Ἀφρικὴ, λέγεται «χώρα τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν διαμαντιῶν»; Τί γνωρίζετε γιὰ τὰ χρυσορυχεῖα καὶ τὰ ἀδαμαντωρυχεῖα τῆς;*
2. *Παρατηρήστε τὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς, τὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ τὴν ὑδρογόμιο σφαῖρα. Δεῖξτε τὴ Ν. Ἀφρικὴ. Σὲ ποῖο ἀκρωτήριο καταλήγει;*

Πολιτικός χάρτης Νότιας 'Αφρικής

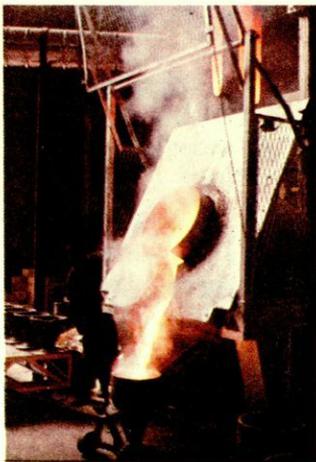
3. Πώς είναι το έδαφος της Ν. 'Αφρικής; Δείτε την ξημο Καλαχάρη, τα βουνά και τα όροπέδια, που βρίσκονται γύρω από αυτή.
4. Δείτε τον Τροπικό του Αιγίουερω. Τι κλίμα έχει η Ν. 'Αφρική; Γιατί; Συγκρίνετέ την με άλλες γνωστές περιοχές της 'Αφρικής, που έχουν το ίδιο γεωγραφικό πλάτος και βρέχονται από θάλασσα.
5. "Όταν στην 'Ελλάδα έχουμε χειμώνα, τι εποχή έχουν στη Ν. 'Αφρική; Γιατί;
6. Στη χώρα μας φροντίζουμε τα διδακτήρια και τα σπίτια να έχουν νότιο προσανατολισμό. Κάνουν το ίδιο στη Ν. 'Αφρική; Γιατί;
7. Τι γνωρίζετε για το φυσικό πλούτο της Ν. 'Αφρικής;
8. Τι γνωρίζετε για τους κατοίκους της;
9. Ποιού βρίσκονται τα μεγάλα αστικά κι εμπορικά κέντρα της Ν. 'Αφρικής; Γιατί;
10. Ποιά ανεξάρτητα κράτη υπάρχουν σήμερα στη Ν. 'Αφρική; Ποιές άποικιες;

«**Η Νότια 'Αφρική είναι «η χώρα του χρυσού και των διαμαντιών».** Από τα χρυσορυχεία της βγαίνει τόσο χρυσάφι, όσο δε βγάλουν όλα μαζί τα άλλα χρυσορυχεία της Γης! Βγαίνουν επίσης διαμάντια, πολλά άλλα όρυκτα και πετρέλαιο. Ο όρυκτός πλούτος της έκαμε τη Ν. 'Αφρική στόχο των Ευρωπαίων και πολλές περιοχές της τις κατέχουν ακόμα οι 'Αγγλοι.

«**Η Ν. 'Αφρική άπλώνεται από τη λίμνη Νυάσα ως το άκρωτήριο της Καλής 'Ελπίδας.** Στο κέντρο της βρίσκεται η έρημος **Καλαχάρη**, η δεύτερη μεγάλη έρημος της 'Αφρικής. Γύρω άπ' αυτή υπάρχουν χαμηλά βουνά και πολλά όροπέδια. Στην περιοχή της Βόρειας Ροδεσίας, όπου βρέχει συχνά, έχουν τις πηγές τους οι ποταμοί **Ζαμβέζης** και **Κόγκο**. Άλλος ποταμός της Ν. 'Αφρικής είναι ο **'Οράγγης**.

Οί άκτες της Ν. 'Αφρικής είναι άπόκρημες και άφιλόξενες. Προς την πλευρά του 'Ατλαντικού βρίσκεται η έρημος **Ναμίμπ**.

Άπό τη μέση της Ν. 'Αφρικής περνά ο Τροπικός του Αιγίουερω. Γύρω άπό την έρημο Καλαχάρη άπλώνονται διαδοχικά στέπες και σαβάνες, που πιάνουν όλο σχεδόν τον ύπόλοιπο χώρο της

Έπεξεργασία χρυσού στη Ν. Άφρική

Άποψη του Γιοχάνεσμπουργκ

Ν. Άφρικής. Η περιοχή του Άκρωτηρίου έχει το ίδιο γεωγραφικό πλάτος με τη Νότια Ελλάδα, εκείνη όμως βρίσκεται στο νότιο ημισφαίριο. Οί δυο περιοχές έχουν το ίδιο περίπου κλίμα. Εύδοκιμούν και εκεί τὰ έσπεριδοειδή, τ' άμπέλια κι άλλα μεσογειακά φυτά. Όταν όμως στη χώρα μας έχουμε καλοκαίρι, εκεί έχουν χειμώνα.

Οί κάτοικοι τής Ν. Άφρικής (40.000.000 άνθρωποι) είναι νέγροι. Ζούν όμως εκεί και άρκετοί Άσιάτες και περισσότεροι άπο 3.000.000 λευκοί Εύρωπαίοι, που κατοικούν κυρίως στην περιοχή του Άκρωτηρίου. Πολλοί άπο τους κατοίκους τής Ν. Άφρικής εργάζονται στα όρυχεία και στη βιομηχανία. Άλλοι είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι.

Μεγάλα άστικά, έμπορικά και βιομηχανικά κέντρα τής Ν. Άφρικής είναι τó **Κέιπ Τάουν** (691.000 κ.), τó **Πόρτ Έλιζαμπεθ** (387.000 κ.), τó **Ντάρμπαν** (495.000 κ.), τó **Γιοχάνεσμπουργκ** (643.000 κ.), ή **Πραιτορία** (544.000 κ.), τó **Σόλσμπερυ** (280.000 κ.).

Στη Ν. Άφρική υπάρχουν σήμερα τά έξις κράτη : ή **Νοτιοαφρικανική Ένωση** με πρωτεύουσα τήν Πραιτορία (έπαρχία της είναι και ή **Ναμίμπια**), ή **Δημοκρατία του Μαλαβί**, ή **Ζαμπία**, ή **Ροδεσία** με πρωτεύουσα τó Σόλσμπερυ. Υπάρχουν έπίσης οί βρετανικές άποικίες **Μπετσουαναλάντ**, **Μπασουτολάντ** και **Σουαζιλάντ**.

Η Έλλάδα διατηρεί καλές σχέσεις με τισ χώρες τής Ν. Άφρικής και πολλοί Έλληνες εργάζονται σ' αυτές.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Στο νότιο ημισφαίριο οι νότιοι άνεμοι είναι ψυχροί και οι βόρειοι θερμοί.

2. Όταν στο βόρειο ημισφαίριο έχουμε χειμώνα, στο νότιο έχουν καλοκαίρι.

3. Ο όρυκτος πλούτος και η αξιοποίησή του βοηθούν πολύ στην πρόοδο ενός τόπου.

Έργασίες : 1. Να μάθετε τα σπουδαιότερα ονόματα του κεφαλαίου.

2. Να ιχνογραφήσετε τον πολιτικό χάρτη της Ν. Αφρικής.

45

Γενική άνασκόπηση της Αφρικής

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ
(Στοιχεία Ο.Η.Ε., Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	*Έκταση(τ.χ.)	Πληθυσμός
ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ			
1. Αίγυπτος	Κάιρο	1.001.000	34.080.000
2. Σουδάν	Χαρτούμ	2.505.000	16.090.000
3. Λιβύη	*Ελ-Μπείδα	1.759.000	1.940.000
4. Τυνησία	Τύνιδα	163.000	5.140.000
5. Άλγερία	*Άλγέρι	2.381.000	14.230.000
6. Μαρόκο	Ραμπάτ	445.000	15.230.000
ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ			
1. Νιγηρία	Λάγγος	924.000	56.230.000
2. Δημοκρ. Νίγηρα	Νιαμέη	1.267.000	2.500.000
3. Δαχομήη	Πόρτο Νόβο	112.000	2.760.000
4. Τόγκο	Λόμε	56.000	2.020.000
5. *Ανω Βόλτα	Ούαγκατούγκου	274.000	5.490.000
6. Γκάνα	*Ακκρα	238.000	8.860.000
7. Άκτὴ Ἐλεφαντόδοντος	*Αμππιζάν	322.000	4.420.000

8. Λιβερία	Μονροβία	111.000	1.520.000
9. Σιέρα Λεόνε	Φριτάουν	72.000	2.590.000
10. Γουινέα	Κόνακρυ	245.000	4.010.000
11. Μάλι	Μπαμάκο	1.240.000	5.140.000
12. Σενεγάλη	Ντακάρ	196.000	4.020.000
13. Γαμβία	Μπάθουρστ	11.000	370.000
14. Μαυριτανία	Νουακχότ	1.030.000	1.200.000
15. Ίσπαν. Σαχάρα	Ήλ-Ήλάν	266.000	23.000
16. Γουινέα Μπισάο	Μπισάο	36.000	560.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

1. Τσάντ	Φόρτ-Λαμύ	1.284.000	3.800.000
2. Καμερούν	Γιαουντέ	475.000	5.840.000
3. Γκαμπόν	Λιμπρεβιλ	268.000	500.000
4. Κεντροαφρικανική Δημοκρατία	Μπάγκι	623.000	1.640.000
5. Κογκό	Μπραζαβιλ	342.000	960.000
6. Ζαΐρ	Κινσάσα	2.345.000	22.480.000
7. Άγκόλα	Λουάντα	1.246.000	5.670.000
8. Ίσπ. Γουινέα	Βάτα	28.000	290.000
9. Καμπίντα	—	8.000	12.000

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

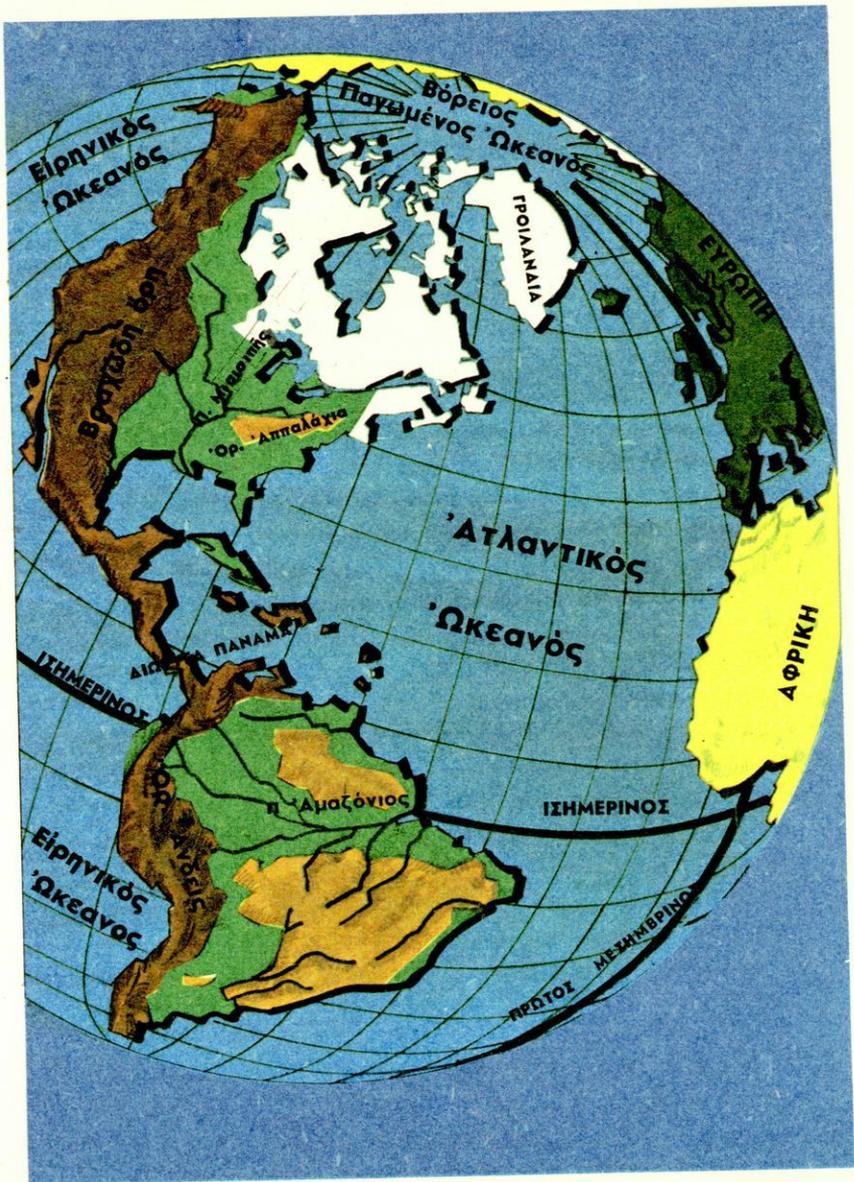
1. Αιθιοπία	Ήντις Ήμπέμπα	1.222.000	25.250.000
2. Σομαλία	Μποκαντίτσιο	637.000	2.860.000
3. Γαλλ. Σομαλία	Τσιμπουτί	22.000	63.000
4. Κένυα	Ναϊρόμπι	582.000	11.670.000
5. Ουγκάντα	Καμπάλα	236.000	10.130.000
6. Τανζανία	Ντάρ-ές-Σαλάμ	945.000	13.630.000
7. Ρουάντα	Κιγκάλ	26.000	3.830.000
8. Μπουρούντι	Ούζουμπούρου	27.000	3.620.000
9. Μοζαμβίκη	Μοζαμβίκη	783.000	8.233.000
10. Μαδαγασκάρη	Ταναναρίβη	587.000	6.750.000

ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

1. Νοτιοαφρικ. Έ- νωση και Ναμί- μπια	Πραιτορία Κέιπ-Τάουν	2.045.000	22.740.000
---	-------------------------	-----------	------------

2. Μαλαβι	Ζόμπα	118.000	4.550.000
3. Ζαμπία	Λουζάκα	753.000	4.280.000
4. Ροδεσία	Σόλσμπερυ	390.000	5.500.000
5. Μπετσουαναλάντ κλπ. Βρετ. κτή- σεις	—	1.400.000	2.100.000

*Όρη	Ποταμοί	Λίμνες	*Ερημοί
Κιλιμάντζαρο	Νείλος	Βικτωρία	Σαχάρα
Κένυα	Κόγκο	Ταγκανίκα	Καλαχάρη
*Αβησσυνίας	Νίγηρ	Νυάσα	Ναμίμπ
Καμερούν	Σενεγάλης	Ροδόλφου	
*Ατλας	Ζαμβέζης	Τσάντ	

‘Η ‘Αμερική στην υδρογείο σφαίρα

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΗΜΙΣΦΑΙΡΙΟΥ

46

Ὁ Νέος Κόσμος Γενική εικόνα τῆς Ἀμερικῆς

Ἔκταση : 42.083.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 513.000.000

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Τί γνωρίζετε ἀπὸ ἀναγνώσματα, θεάματα κλπ. γιὰ τὴν Ἀμερικὴ, τὴν ἱστορία, τὸν πολιτισμὸ τῆς;
2. Δεῖξτε τὴν Ἀμερικὴ στὴν ὑδρογείου σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιον χάρτη. Σὲ ποιά θέση τῆς ὑδρογείου βρίσκεται; Σὲ ποῖο ἡμισφαίριο; Εἶναι μεγάλη ἥπειρος;
3. Σὲ πόσα τμήματα χωρίζεται ἡ Ἀμερικὴ; Μοιάζουν αὐτὰ μεταξύ τους;
4. Δεῖξτε τὸν Ἰσημερινὸ στὸ χάρτη τῆς Ἀμερικῆς. Δεῖξτε τοὺς πολικοὺς κύκλους.
5. Δεῖξτε στὴν ὑδρογείου σφαῖρα τὴν Ἀμερικὴ καὶ τὴν Ἑλλάδα.
6. Ποιὲς θάλασσοι χωρίζουν τὴν Ἀμερικὴ ἀπὸ τίς ἄλλες ἥπειρους; Δεῖξτε τὸ Βερίγγειο πορθμὸ. Ὑπολογίστε τὴν ἀπόσταση τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τίς ἀκτὲς τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας, τῆς Αὐστραλίας.
7. Γιατί ἡ Ἀμερικὴ λέγεται «Νέος Κόσμος»; Πότε ἀνακαλύφθηκε ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους; Πῶς πῆρε τὸ ὄνομά τῆς;
8. Ποιὸ θαλάσσιο δρόμο ἀκολουθοῦν σήμερα τὰ πλοῖα, πὸν ταξιδεύουν ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ πρὸς τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό; Ποιὸν ἀκολούθησε ὁ Μαγγελάνος;
9. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς ἐρυθροδερμούς; Ποιὸς ἄλλοι λαοὶ βρῆκαν στὴν Ἀμερικὴ οἱ πρῶτοι ἄποικοι; Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς πρῶτους μετανάστες τῆς Ἀμερικῆς; Γιατί πολλοὶ Εὐρωπαῖοι μετανάστευσαν στὴ νέα ἥπειρο;
10. Ποιά λέγεται Ἀγγλοσαξονικὴ καὶ ποιά Λατινικὴ Ἀμερικὴ;

Ἡ Ἀμερική βρίσκεται στὸ δυτικὸ ἡμισφαίριο τῆς Γῆς. Εἶναι μεγάλη ἥπειρος. Ἡ βορειότερη ἄκρη της βρίσκεται κοντὰ στὸ Βόρειο πόλο καὶ τὸ νοτιότερο ἄκρωτήριό της πλησιάζει τὸ νότιο πολικὸ κύκλο!

Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς χωρίζει τὴν Ἀμερική ἀπὸ τὴν Ἀφρική καὶ τὴν Εὐρώπη καὶ ὁ Εἰρηνικὸς ἀπὸ τὴν Ἀσία καὶ τὴν Αὐστραλία. Ἡ βορειοδυτικὴ χερσόνησος **Ἀλάσκα** χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀσία μὲ τὸ **Βερίγγειο πορθμὸ**.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ ἥπειρος εἶναι χωρισμένη σὲ δυὸ τμήματα : στὴ **Βόρεια** καὶ στὴ **Νότια Ἀμερική**. Ἀνάμεσά τους βρίσκονται ὁ **κόλπος τοῦ Μεξικοῦ** καὶ ἡ **Καραϊβικὴ θάλασσα** μὲ πολλὰ μικρὰ καὶ μεγάλα νησιά. Μιὰ στενὴ λωρίδα ξηρᾶς σὰ φυσικὴ γέφυρα ἐνώνει τὴ Βόρεια μὲ τὴ Νότια Ἀμερική. Ἐκεῖ ἀνοίχτηκε ἡ **διώρυγα τοῦ Παναμᾶ**, πού ἐνώνει σήμερα τὸν Ἀτλαντικὸ μὲ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ καὶ διευκολύνει πολὺ τὴ ναυσιπλοΐα.

Ὅπως φαίνεται στὸ γεωφυσικὸ χάρτη, τὰ δυὸ τμήματα τῆς Ἀμερικῆς μοιάζουν ἄρκετὰ μεταξύ τους. Πρὸς τὶς ἄκτες τοῦ Εἰρηνικοῦ ὑψώνεται μιὰ τεράστια ὄροσειρά, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἀλάσκα καὶ καταλήγει στὴ **Γῆ τοῦ Πυρός**. Ἀνατολικά, καὶ στὴ Βόρεια καὶ στὴ Νότια Ἀμερική, ἀπλώνονται ἀχανεῖς πεδιάδες, πού τὶς διασχίζουν οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Γῆς : ὁ **Μισισσιππῆς** καὶ ὁ **Ἀμαζόνιος**. Πρὸς τὴ μεριὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὑπάρχουν λόφοι καὶ χαμηλὲς ὄροσειρές.

Ἡ Ἀμερική ἔχει ἀνεξάντλητες πλουτοπαραγωγικὲς πηγές. Γι' αὐτὲς θὰ μιλήσωμε σὲ ἄλλα κεφάλαια.

Οἱ Εὐρωπαῖοι τὴν ἀνακάλυψαν ἐντελῶς τυχαῖα. Στὰ 1492 ὁ Ἰταλὸς θαλασσοπόρος **Χριστόφορος Κολόμβος**, μὲ τρία ἰστιοφόρα πλοῖα καὶ τολμηροὺς συντρόφους, ξεκίνησε ἀπὸ τὶς ἄκτες τῆς Ἰσπανίας, μὲ σκοπὸ νὰ φτάσῃ στὶς Ἰνδίες. Γνώριζε ὅτι ἡ Γῆ εἶναι σφαιρικὴ κι ὅτι ἂν ταξιδεύῃ συνεχῶς κατὰ τὰ δυτικά, ἀφοῦ κάμῃ τὸ γύρο τῆς Γῆς, θὰ ξανάρθῃ ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ξεκίνησε. (Δεῖξτε το αὐτὸ στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα). Δυὸ μῆνες περίπου πάλεψε ὁ Κολόμβος μὲ τὰ κύματα τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ στὶς 12 Ὀκτωβρίου 1492 ἔφτασε στὰ νησιά **Μπαχάμες** τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, χωρὶς νὰ καταλάβῃ ὅτι βρισκόταν σὲ μιὰ νέα κι ἄγνωστη ὡς τότε ἥπειρο. Νόμιζε πῶς

είχε φτάσει στις δυτικές άκτες τῶν Ἰνδιῶν κι ἀπὸ τότε ἡ περιοχή ἐκείνη ὀνομάζεται **Δυτικές Ἰνδίες**.

Ἡ νέα ἡπειρος πῆρε τὸ ὄνομα τοῦ **Ἀμέρικο Βεσπούκι**, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς συντρόφους τοῦ Κολόμβου, ποὺ πρῶτος ἔγραψε γι' αὐτή.

Στὴν Εὐρώπη ἀστραπιαία διαδόθηκε ἡ εἰδηση γιὰ τὴν ἀνακάλυψη μιᾶς πλούσιας χώρας μὲ χρυσοφόρα πετρώματα καὶ χιλιάδες Εὐρωπαῖοι πῆγαν νὰ ζήσουν σ' αὐτή. Οἱ πρῶτοι ἄποικοι βρέθηκαν σὲ μιὰ πρωτόγονη χώρα μὲ ἀπέραντα λιβάδια καὶ παρθένα δάση, μὲ ἀναρίθμητα κοπάδια ἀπὸ ἄγρια ζῶα καὶ μὲ παράξενους ἀνθρώπους μὲ κοκκινωπὸ δέρμα. Ὁ Κολόμβος τοὺς ὀνόμασε **Ἰνδιάνους**. Τώρα πολὺ λίγοι **Ἐρυθρόδερμοι** Ἰνδιάνοι ὑπάρχουν στὴν Ἀμερικὴ. Σὲ ἀρκετὲς περιοχὲς σώζονται ἀκόμα ἀρχαῖα μνημεῖα ἰθαγενῶν.

Σήμερα ζοῦν στὴν Ἀμερικὴ περισσότεροι ἀπὸ 500.000.000 ἄνθρωποι. Ὅλοι σχεδὸν εἶναι ἀπόγονοι ἀποίκων καὶ μεταναστῶν, ποὺ ἔφτασαν ἐκεῖ σὲ διάφορες ἐποχὲς ἀπὸ ἄλλες ἡπείρους. Στὴ Βόρεια Ἀμερικὴ ζοῦν πιὸ πολλοὶ Ἀγγλοσάξονες καὶ ἡ περιοχή αὐτὴ λέγεται **Ἀγγλοσαξονικὴ Ἀμερικὴ**. Στὴν ὑπόλοιπη ἡπειρο πλειοψηφοῦν οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἰσπανῶν καὶ τῶν Πορτογάλων καὶ ἡ περιοχή λέγεται **Λατινικὴ Ἀμερικὴ**.

Πολὺ σύντομα οἱ νέοι κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς ἄλλαξαν τὴν ὄψη τῆς νέας πατρίδας καὶ στὴ Βόρεια Ἀμερικὴ δημιούργησαν μεγάλο πολιτισμὸ.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Ἀμερικὴ (Βόρεια, Κεντρικὴ, Νότια), Ἀμερικὴ (Ἀγγλοσαξονικὴ, Λατινικὴ), διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, Χρ. Κολόμβος, Ἀμέρικο Βεσπούκι, Δυτικὲς Ἰνδίες, Ἰνδιάνοι, Ἐρυθρόδερμοι, Γῆ τοῦ Πυρός, Ἀλάσκα.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ μεγάλοι ὠκεανοὶ ἀπομονώνουν τὶς ἡπείρους.
2. Οἱ ἰσθμοὶ εἶναι φυσικὲς γέφυρες, ποὺ συνδέουν γειτονικὲς περιοχὲς.
3. Οἱ διώρυγες διευκολύνουν τὴ ναυσιπλοΐα.
4. Οἱ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦν νὰ γνωρίσουν νέους, ἄγνωστους κόσμους.
5. Στοὺς ριφοκίνδυνους θαλασσοπόρους κι ἐξερευνητὲς ἡ ἀνθρωπότητα ὀφείλει πολλὰ.

Ἔργασίες: Νὰ συγκεντρώσετε εἰκόνες καὶ πληροφορίες γιὰ τὴν Ἀμερικὴ.

Ἔκταση : 21.515.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 228.000.000

Ἑρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Ποιὰ εἶναι τὰ νότια σύνορα τῆς Β. Ἀμερικῆς; Δεῖξτε στὸ χάρτη τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ καὶ τὸν ποταμὸ Ρίο Γκράντε. Ποιοὶ ὠκεανοὶ βρέχουν τὴ Β. Ἀμερικὴ;
2. Παρατηρήστε τὰ βόρεια παράλια τῆς Ἀμερικῆς. Ποιὲς μεγάλες χερσόνησοι, ποιοὶ κόλποι καὶ ποιά νησιά σχηματίζονται ἐκεῖ;
3. Δεῖξτε στὸ χάρτη τὴ Γροιλανδία. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή;
4. Πῶς εἶναι οἱ ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ; Πῶς οἱ ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ;
5. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς Β. Ἀμερικῆς; Δεῖξτε στὸ χάρτη τὰ Βραχώδη καὶ τὰ Ἀππαλάχια ὄρη, τὴ μεγάλη κεντρικὴ πεδιάδα, τὴν «καναδικὴ ἀσπίδα».
6. Ποιὰ μεγάλα ποτάμια ὑπάρχουν στὴ Β. Ἀμερικὴ; Ποιὲς λίμνες; Ποῦ βρίσκονται οἱ καταρράκτες τοῦ Νιαγάρα;
7. Ποιοὶ παράγοντες ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς Β. Ἀμερικῆς; Παρατηρήστε τὴ διάταξη τῶν βουνῶν, τὰ θαλάσσια ρεύματα τῆς περιοχῆς κλπ.
8. Ποιὲς περιοχὲς δέχονται τὶς περισσότερες βροχές; Ποιὲς τὶς λιγότερες; Γιατί; Δεῖξτε τὸν 100ὸ μεσημβρινό.
9. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ χλωρίδα τῆς Β. Ἀμερικῆς; Δεῖξτε τὶς ζῶνες τῆς τούνδρας καὶ τῶν μεγάλων δασῶν, τὶς στέπες καὶ τὶς ἐρήμους, τὶς εὐφορες πεδιάδες.
Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ ζωικὸ κόσμο τῆς Β. Ἀμερικῆς;
10. Τί γνωρίζετε γιὰ ἄλλες πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς χώρας αὐτῆς;

Ἡ Ἀμερικὴ χωρίζεται, μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ Παναμά, σὲ **Βόρεια** καὶ **Νότια Ἀμερικὴ**. Ἐνα τμῆμα ὁμῶς, ποῦ βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν

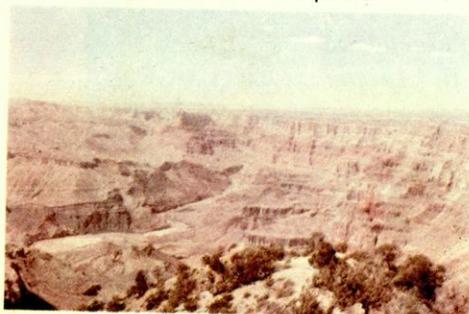

Ἡ διώρυγα τοῦ Παναμαῶ

Τὰ Βραχώδη ὄρη

Ἡ χαράδρα τοῦ Κολοράντο

Παναμαῶ, τὴν Καραϊβικὴ θάλασσα, τὸν ποταμὸ **Ρίο Γκράντε** καὶ τὸν **κόλπο τῆς Καλιφόρνιας**, ὀνομάζεται **Κεντρικὴ Ἄμερική**.

Ἡ Βόρεια Ἄμερική εἶναι ἡ πλουσιότερη περιοχὴ τῆς Γῆς.

Στὶς βόρειες ἀκτὲς σχηματίζονται μεγάλοι καὶ μικροὶ κόλποι, χερσόνησοι καὶ πολυάριθμα νησιά. Στὴ ΒΑ. γωνιά τῆς βρίσκεται ἡ μεγάλη χερσόνησος **Λαμπραντόρ** καὶ στὴ ΒΔ. ἡ **Ἀλάσκα**. Καὶ οἱ δύο εἶναι ψυχρὲς περιοχές, σκεπασμένες μὲ χιόνια. Στὴ μέση σχεδὸν τῶν βορινῶν ἀκτῶν σχηματίζεται ὁ **κόλπος Οὐδσον** καὶ βορειότερα τὰ μεγάλα νησιά **Μπάφιν, Βικτωρία, Ἐλεσμερ, Γροιλανδία**. Αὐτὴ εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τῆς Γῆς (ἔχει ἕκταση 2.175.000 τ.χ., 59.000 κατοίκους) καὶ ἀνήκει στὴ Δανία.

Στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ βρίσκεται ὁ ποταμὸκόλπος τοῦ **Ἁγίου Λαυρεντίου** καὶ τὸ νησί **Νέα Γῆ**. Ἐκεῖ καὶ στὴ γειτονικὴ χερσόνησο **Νέα Σκωτία** ὑπάρχουν μεγάλα ἀλιευτικὰ κέντρα. Νοτιότερα σχηματίζονται πολλοὶ κολπίσκοι, τὸ μεγάλο λιμάνι τῆς **Νέας Ὑόρκης** καὶ ἡ χερσόνησος **Φλόριντα**, τὸ θέρετρο τῆς Β. Ἀμερικῆς. Σ' αὐτὴ βρίσκεται τὸ **ἀκρωτήριο Κέννεντυ**, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔκτοξεύονται ἀμερικανικὰ διαστημόπλοια.

Οι άκτες του Ειρηνικού είναι απόκρημνες. Στη μέση τους περίπου σχηματίζονται ο κόλπος και το νησί **Βανκούβερ**.

Το έδαφος της Β. 'Αμερικής είναι πολύμορφο. Δυτικά υψώνονται τα **Βραχώδη όρη**. Είναι μιὰ τεράστια όροσειρά με πολλές διακλαδώσεις. Ψηλότερη κορυφή της είναι το **Μακ Κίνλεϋ** (6.187 μ.). Σέ πολλές περιοχές σχηματίζονται μεγάλα ύψιπεδα, άλλα καταπράσινα με χλοερά λιβάδια και δάση και άλλα στεπώδη ή έρημα. 'Εκεί βρίσκεται και το βαθύ φαράγγι του ποταμού **Κολοράντο**, τὸ όνομαστο **Γκράντ-Κάνυον**. 'Εχει μήκος 350 χιλιόμετρα, ύψος 1200 ως 2.000 μ. και οί πλευρές του είναι σχεδόν κατακόρυφες. !

Στά 'Ανατολικά της Β. 'Αμερικής υπάρχουν χαμηλές όροσειρές και λόφοι. Τά **'Αππαλάχια όρη** μόλις ξεπερνούν σέ ύψος τά 2.000 μ.

'Ανάμεσα στις δύο αυτές όροσειρές άπλώνεται ή τεράστια πεδιάδα της Β. 'Αμερικής με τόν άνεξάντλητο πλούτο της. Τή διασχίζει ο **Μισισιπής**, με πολλούς πλωτούς παραποτάμους, ο μεγαλύτερος ποταμός της Γής, ο «πατέρας τών ποταμών», όπως τόν όνομάζουν οί 'Ερυθρόδερμοι. Βορειότερα συνεχίζονται οί καναδικές πεδιάδες. Γύρω από τόν κόλπο Ουδσον σχηματίζεται ή μεγάλη «Κα-

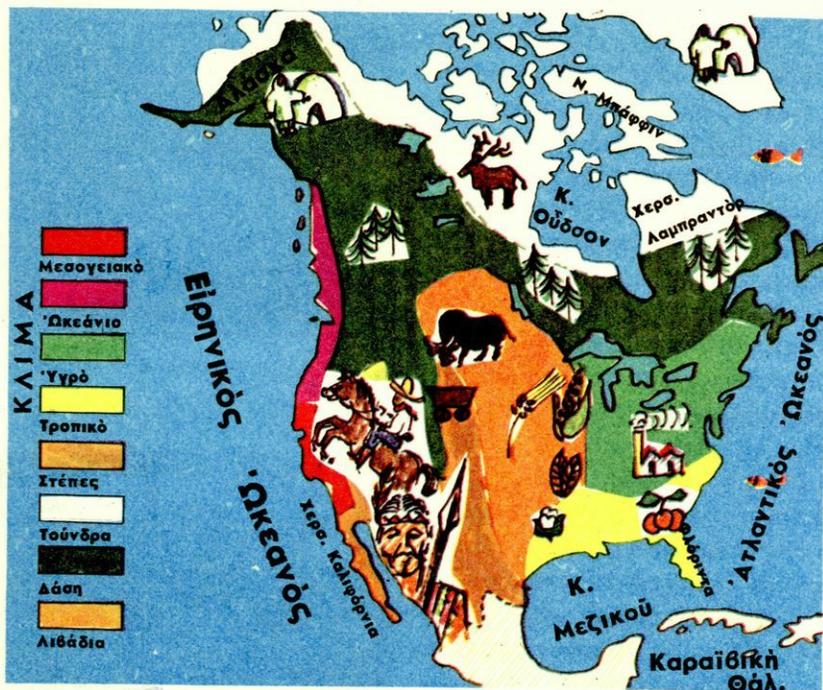
Ό Νιαγάρας

'Ινδιάνοι

Γιγαντιαία δέντρα της Β. 'Αμερικής

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Βόρειας Αμερικής

ναδική άσπίδα), μιά μεγάλη πεδινή έκταση με πολλές λίμνες, τέλματα, λιβάδια και δάση.

Οι λίμνες τής Β. Αμερικής σχηματίζουν ένα τεράστιο τόξο, που αρχίζει από τον ποταμό **Μάκενζυ** (λίμνες των **Αρκτων** και των **Σκλάβων**) και καταλήγει στην περιοχή του Άγ. Λαυρεντίου. Έκεί βρίσκονται οι λίμνες **Ανωτέρα**, **Μίσιγκαν**, **Γιοϋρον**, **Ήρι** και **Οντάριο**. Ανάμεσα στην Ήρι και στην Οντάριο σχηματίζονται οι μεγαλόπρεποι και θαυμαστικοί καταρράκτες του **Νιαγάρα**.

Το κλίμα τής Β. Αμερικής διαφέρει από τόπο σε τόπο. Στα βόρεια είναι πολικό κι οί ψυχροί άνεμοι του βορρά άνεμπόδιστα φυσούν προς την κεντρική πεδιάδα. Μετά την πολική ζώνη, με τους αιώνιους πάγους και τις τούνδρες, ακολουθεί ή ζώνη των δασών με ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα. Οί βορινές άκτες του Ατλαντικού έπηρεάζονται από το ψυχρό ρεύμα Λαντπραντόρ κι έχουν κλίμα ψυχρό. Νοτιότερα το κλίμα γίνεται θερμότερο και στον κόλπο του Μεξι-

κοῦ τροπικό. Οἱ ἄκτες τοῦ Εἰρηνικοῦ ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὸ θερμὸ ρεῦμα Κοῦρο-σίβο.

Στὶς ἀνατολικές περιοχές βρέχει συχνὰ καὶ καλλιεργοῦνται ἐκεῖ δημητριακά, καπνός, βαμβάκι. Ὅσο προχωροῦμε δυτικά, οἱ βροχές λιγοστεύουν καὶ μετὰ τὸν 100ὸ μεσημβρινὸ γίνονται σπάνιες. Ἐκεῖ δὲ φτάνουν οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι καὶ ὑπάρχουν στέπες κι ἔρημοι. Στὶς ἄκτες τοῦ Εἰρηνικοῦ πέφτουν ἀρκετές βροχές. Ἡ Καλιφόρνια ἔχει μεσογειακὸ κλίμα. Ἐκεῖ εὐδοκίμοῦν τὰ γιγαντιαία δέντρα **σεγκόγια**.

Στὰ δάση τοῦ Καναδᾶ ζοῦν πολλὰ γουνοφόρα ζῶα. Στὶς νοτιότερες περιοχές χαρακτηριστικὸ ζῶο εἶναι ὁ βίσωνας. Στὰ ἀπέραντα λιβάδια τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐκτρέφονται σήμερα ἑκατομμύρια βόδια, ἀγελάδες, χοῖροι, πρόβατα, πουλερικά.

Ἀνεξάντλητος εἶναι ὁ ὄρυκτὸς πλοῦτος τῆς Β. Ἀμερικῆς. Γι' αὐτὸν θὰ μιλήσωμε σὲ ἄλλο κεφάλαιο.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Φλόριντα, ἀκρ. Κένεντυ, Ν. Σκωτία, Ν. Γῆ, Λαμπραντόρ, κόλπος Οὐδσον, Μπάφιν, Γροιλανδία, Βραχώδη ὄρη, Ἀππαλάχια, Μισισσιππής, Ἀγ. Λαυρέντιος, Κολοράντο, Γκράντ Κάνουν, Ρίο Γκράντε, Νιαγάρας.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Τὰ θαλάσσια ρεύματα ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα πολλῶν περιοχῶν.

2. Οἱ περιοχές, ὅπου φυσοῦν ἀνεμπόδιστα βόρειοι ἄνεμοι, ἔχουν ψυχρὸ κλίμα.

3. Στὶς κλειστὲς περιοχές, πού βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, βρέχει ἐλάχιστα.

4. Ἡ διάταξη τῶν βουνῶν μιᾶς περιοχῆς ἐπηρεάζει τὸ κλίμα τῆς.

5. Ἡ χλωρίδα διαφέρει ἀπὸ τόπο σὲ τόπο ἀνάλογα μὲ τὸ κλίμα καὶ τὴ γονιμότητα τοῦ ἐδάφους.

Ἔργασίες : Νὰ ἱχνογραφήσετε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Β. Ἀμερικῆς.

Οι Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς (Η.Π.Α. ἢ U.S.A.)

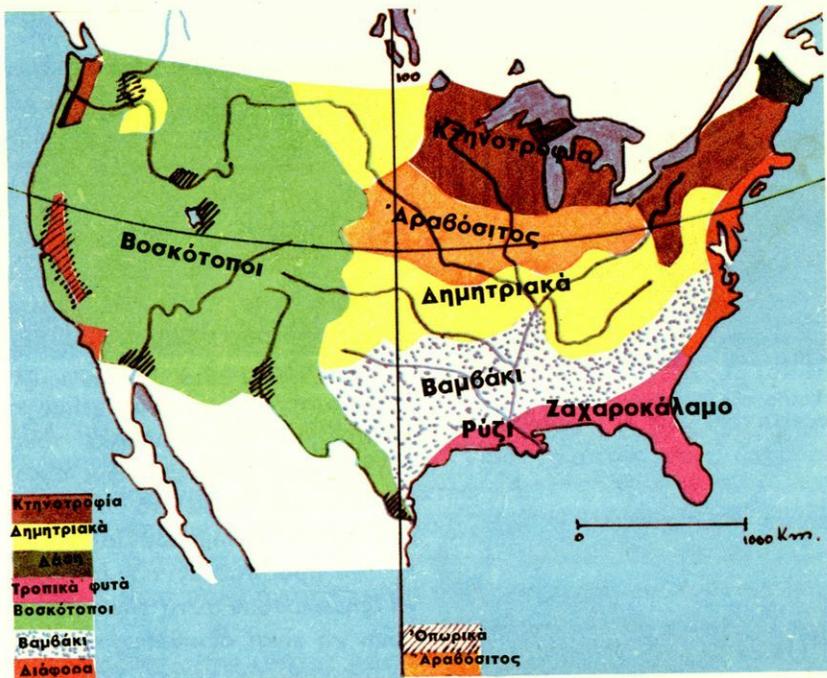
Ἡ πλουσιότερη χώρα τῆς Γῆς

*Ἐκταση : 9.363.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 207.000.000

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Σὲ ποιά περιοχή τῆς Β. Ἀμερικῆς βρίσκονται οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες; Συγκρίνετε στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴν ἔκτασή τους μὲ ἄλλες γνωστὲς χῶρες καὶ μὲ τὴν Ἑλλάδα.
2. Πῶς ἦταν ἡ χώρα αὐτὴ ὅταν ἔφτασαν ἐκεῖ οἱ πρῶτοι Εὐρωπαῖοι; Τί ἦταν οἱ Ἰνδιάνοι; Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς πρῶτους οἰκισμοὺς τῶν ἀποίκων, τὶς συγκρούσεις τους μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς κλπ.;
3. Ποιοὶ λόγοι βοήθησαν στὸν ἀποικισμό τῆς χώρας αὐτῆς;
4. Πῶς δημιουργήθηκε τὸ σημερινὸ κράτος τῶν Η.Π.Α.;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ φυσικὸ πλοῦτο τῆς χώρας αὐτῆς;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὰ τεράστια τεχνικὰ ἔργα, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ Ἀμερικανοὶ ἀξιοποίησαν τὸ φυσικὸ πλοῦτο τῆς χώρας τους;
7. Πῶς κατόρθωσαν ν' ἀσχολοῦνται ἐλάχιστοι (8 %) μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία καὶ νὰ παράγουν ἄφθονα προϊόντα; Περιγράψτε ἓνα σύγχρονο ἀγρόκτημα τῶν Η.Π.Α..
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ βιομηχανικὸ θαῦμα τῶν Η.Π.Α.; Ν' ἀναφέρετε μεγάλα βιομηχανικὰ συγκροτήματα τῶν Η.Π.Α., γνωστὰ προϊόντα τῆς ἀμερικανικῆς βιομηχανίας, πὸν εἰσάγομε στὴ χώρα μας, κλπ.
9. Σὲ ποιὲς περιοχὲς βρίσκονται τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ κέντρα τῶν Η.Π.Α.; Πόσοι ἄνθρωποι ἐργάζονται στὴ βιομηχανία καὶ τί παράγουν;
10. Τί μέρος τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς ἀντιπροσωπεύει ὁ πλοῦτος τῶν Η.Π.Α.;

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Η.Π.Α.

Οι 'Ηνωμένες Πολιτείες τῆς Ἀμερικῆς (Η.Π.Α. ἢ U.S.A.) εἶναι τὸ ἰσχυρότερο καὶ πλουσιότερο κράτος τῆς Γῆς. Ἀπλώνονται ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὡς τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ κι ἀπὸ τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ ὡς τὶς λίμνες τοῦ Βορρά. Μαζὶ μὲ τὴν Ἀλάσκα καὶ πολλὰ νησιά ἔχουν συνολικὴ ἔκταση 9.363.000 τ.χ..

Στὰ προηγούμενα κεφάλαια γνωρίσαμε τὶς μεγάλες ὄροσειρές, τὶς ἀχανεῖς πεδιάδες, τὰ ὄρητικὰ ποτάμια, τὶς λίμνες, τὶς ἀκτὲς τῶν Η.Π.Α.. Μιλήσαμε ἐπίσης γιὰ τὸ κλίμα, τὴ γονιμότητα τῶν ἔδαφῶν καὶ τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς χώρας. Τώρα θὰ συμπληρώσωμε τὶς γνώσεις μας αὐτές.

Στὴν πλούσια αὐτὴ χώρα, ποὺ τὸ κλίμα τῆς μοιάζει μ' ἐκεῖνο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐγκαταστάθηκαν οἱ περισσότεροὶ ἄποικοι. Μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε τὴν εἰκόνα τῆς Ἀμερικῆς, ποὺ συνάντησαν οἱ τολμηροὶ καὶ ριψοκίνδυνοὶ ἐκεῖνοὶ ἄνθρωποι. Μιά ἀχανὴς ἀγνωστὴ χώρα μὲ ἀτέραντα βοσκοτόπια καὶ δάση, ἀδιάβατα ποτάμια, ψηλὰ βουνά, μὲ ἄγριες χαράδρες, ἐρήμους, στέπες, ἔλη καὶ

Τοπίο τῆς Φλόριντα

Τοπίο τῆς Ἀλάσκας

Ἀμερικανὸς γεωργὸς

τέλματα ! Κοπάδια ἀπὸ ἀγριοβούβαλα ἔτρεχαν στὰ λιβάδια καὶ Ἰνδιάνοι ὑποδέχονταν μὲ τὰ φαρμακερὰ βέλη τους τοὺς νέους κατόικους.

Οἱ Εὐρωπαῖοι πολέμησαν μὲ τοὺς Ἰνδιάνους καὶ κατάρκτησαν τὴ χώρα τους. Πολέμησαν ὁμως καὶ μεταξύ τους, ἄλλοτε γιὰ τὴν κατοχὴ πλούσιων χωραφιῶν, πετρελαιοπηγῶν, χρυσορυχείων κι ἄλλοτε γιὰ τὴν ἐλευθερία τους. Ὕστερ' ἀπὸ μακροχρόνιους ἀγῶνες δημιουργήθηκε τὸ σημερινὸ κράτος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Οἱ προσπάθειες τῶν ἀποίκων νὰ ἐξημερώσουν αὐτὴ τὴν πρωτόγονη γῆ εἶναι ἀξιοθαύμαστες. Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ τὶς ἀγροικίες τῶν ἀποίκων ἀντικατάστησαν πολυάνθρωπες σύγχρονες πόλεις. Ἡ γῆ ἀξιοποιήθηκε. Τὰ νερὰ τῶν ποταμιῶν μὲ τεράστια φράγματα κινοῦν πολλὰ ὑδροηλεκτρικὰ ἐρνοστάσια καὶ μὲ ἀρδευτικὰ ἔργα ποτίζουν τὰ χωράφια καὶ δίνουν ἀφθονοὺς καρπούς. Πολὺ λίγοι Ἀμερικανοὶ (8^ο/₁₀) ἀσχολοῦνται σήμερα μὲ τὴν **γεωργία**. Ὅλες σχεδὸν οἱ ἀγροτικὲς ἐργασίες γίνονται μὲ μηχανεὲς κι ἐπιστημονικοὺς τρόπους καὶ παράγονται μεγάλες ποσότητες γεωργικῶν προϊόντων.

Ἡ πεδιάδα τοῦ Μισισσιππὴ εἶναι τὸ μεγάλο ἀγροτικὸ κέντρο

Άμερικανική άγροικία (φάρμα)

Φυτεία καπνού

των Η.Π.Α.. Στα βόρεια καλλιεργούνται κυρίως σιτηρά. Νοτιότερα καλαμπόκι και βαμβάκι. Εύδοκιμοῦν επίσης καπνός, ρύζι, ζαχαροκάλαμο, λαχανικά, όπωροφόρα δέντρα κ.ά..

Στά άπέραντα βοσκοτόπια του Τέξας οί γνωστοί κάου-μπόυς βόσκουν έκατομμύρια βόδια, πρόβατα, άλογα. Σε πολλές άλλες περιοχές είναι πολύ άναπτυγμένες ή **κτηνοτροφία** και ή **πηνοτροφία**.

Άνεξάντλητος είναι ό **δασικός**, ό **άλιευτικός** και ό **όρυκτός πλούτος** τής χώρας αὐτής. Οί Η.Π.Α. έρχονται πρώτες στην παραγωγή πολλών όρυκτών και δέν υπάρχει μέταλλο, που νά μην τό έχη τό υπέδαφος τους.

Αὐτός ό τεράστιος φυσικός πλούτος δίνει τις πρώτες ύλες στη **βιομηχανία** των Η.Π.Α., τή μεγαλύτερη βιομηχανία του κόσμου. Οί Άμερικανοί παράγουν στα άναρίθμητα εργοστάσια και τά γιγαντιαία βιομηχανικά συγκροτήματα τής χώρας τους τό 1/3 τής παγκόσμιας βιομηχανικής παραγωγής. Τά μεγαλύτερα βιομηχανικά κέντρα βρίσκονται στις ΒΑ. περιοχές. Περισσότεροι άπό 70.000.000 Άμερικανοί εργάζονται στη βιομηχανία.

Γιά τή μεταφορά των άγαθών υπάρχει ένα τέλειο δίκτυο **συγκοινωνιών**. Πολύ βοηθοῦν στις μεταφορές τά πλωτά ποτάμια και οί διώρυγες.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Ό άνθρωπος αλλάζει τή φύση και άξιοποιεί με τήν εργασία του τον πλούτο τής γής.

2. Οί πρώτες ύλες είναι άπαραίτητες για τήν άνάπτυξη τής βιομηχανίας.

3. Για να προσδέψη μιὰ χώρα, χρειάζονται ἐπίσης ἐξυπνοὶ καὶ δραστήριοι ἄνθρωποι.

4. Στὸς πλούσιους τόπους συγκεντρώνονται συνήθως πολλοὶ ἄνθρωποι.

5. Ἡ καλὴ συγκοινωνία διευκολύνει τὶς μεταφορὰς, τὸ ἐμπόριο καὶ τὴ βιομηχανία.

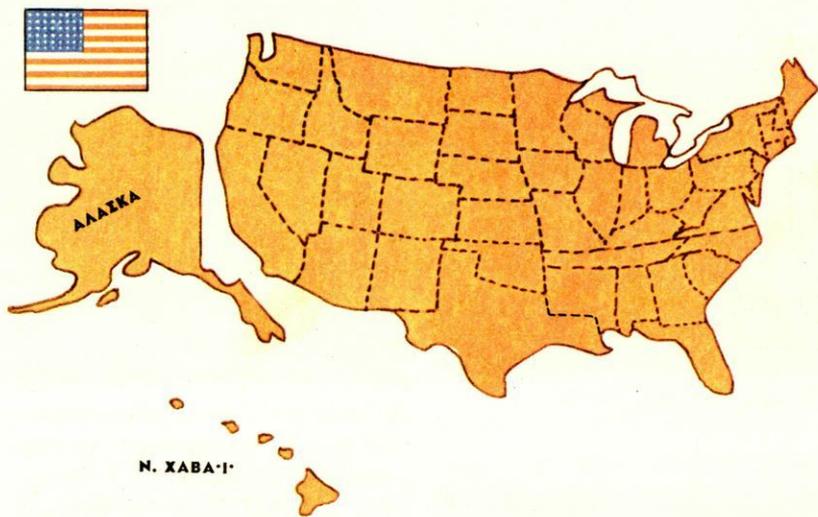
6. Μὲ τὶς μηχανὲς καὶ τοὺς ἐπιστημονικοὺς τρόπους καλλιέργειας καὶ παραγωγῆς ὁ ἄνθρωπος παράγει περισσότερα προϊόντα μὲ λιγότερο κόπο.

Ἔργασίες : Νὰ συγκεντρώσετε εἰκόνες καὶ πληροφορίες γιὰ τὶς Η.Π.Α..

49 Ἡ ὀργάνωση τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς Οἱ Η.Π.Α. καὶ ὁ κόσμος

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς σημερινούς κατοίκους τῶν Η.Π.Α., γιὰ τὴν καταγωγή, τὴ γλῶσσα, τὴ θρησκεία, τὸν τρόπο ζωῆς, τὸν πλοῦτο, τὸν πολιτισμό τους;
2. Ποιὰ δύναμη ἔνωσε τοὺς ἄνθρώπους αὐτούς; Πῶς ὀργανώθηκε ἡ ἀμερικανικὴ κοινωνία;
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ σημασία τῶν Η.Π.Α.;
4. Παρατηρήστε εἰκόνες ἀπὸ ἀγροτικοὺς οἰκισμούς, ἐπαρχιακὲς πόλεις καὶ μεγαλοπόλεις τῶν Η.Π.Α..
5. Ποιὲς εἶναι οἱ πιὸ πυκνοκατοικημένες περιοχὲς τῶν Η.Π.Α.; Γιατί;
6. Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῶν Η.Π.Α.; Νὰ τὶς δείξετε στὸ χάρτη.
7. Πῶς διοικεῖται τὸ κράτος τῶν Η.Π.Α.;
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ σημερινὴ πρόοδο τῶν Η.Π.Α.; Πῶς κατόρθωσαν οἱ Ἀμερικανοὶ νὰ κατακτήσουν πρῶτοι τὴ Σελήνη;
9. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σχέσεις τῶν Η.Π.Α. μὲ ἄλλα κράτη τῆς Γῆς;
10. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν Ἑλληνισμό τῆς Ἀμερικῆς;

Χάρτης πολιτειών Η.Π.Α.

Στὸ λιμάνι τῆς **Νέας Ὑόρκης**, τῆς πιὸ μεγάλης πόλης τοῦ κόσμου, μὲ τοὺς πανύψηλους οὐρανοξύστες καὶ τὰ 12.000.000 κατοίκους, ὑψώνεται ἐπιβλητικὸ τὸ **ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας**. Ἔχει ὕψος 46 μέτρα!

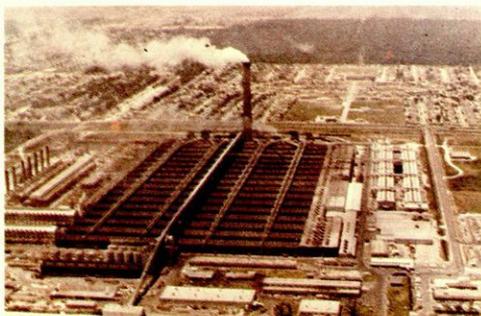
Πῶς ὁμως ἄνθρωποι ἀπὸ ὅλες σχεδὸν τὶς χώρες τῆς Γῆς, ποὺ μιλοῦσαν διαφορετικὲς γλώσσες, πίστευαν σὲ διαφορετικοὺς θεοὺς, εἶχαν διαφορετικὸ χρῶμα καὶ διαφορετικὲς συνήθειες, κατόρθωσαν νὰ ἐνωθοῦν σ' ἓνα κράτος, νὰ συνεργαστοῦν ἄρμονικὰ καὶ νὰ δημιουργήσουν αὐτὸ τὸ Κράτος;

Ἡ σημαία εἶναι τὸ ἱερὸ σύμβολο, ποὺ συνδέει ψυχικὰ ὅλους τοὺς Ἀμερικανούς. Πενήντα μικρὰ ἀστέρια, κεντημένα σ' αὐτή, συμβολίζουν τὶς 50 πολιτείες, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ κράτος τῶν Η.Π.Α.. Κάθε πολιτεία εἶναι μιὰ μεγάλη περιοχὴ μὲ ἑκατομμύρια κατοίκους. Τὸ Τέξας π.χ. ἔχει πενταπλάσια ἔκταση ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἡ Καλιφόρνια ἔχει 17.000.000 κατοίκους, ἡ Ἀλάσκα, στὴν ὁποία ζοῦν καὶ πολλοὶ Ἑσκιμῶι, εἶναι σὲ ἔκταση δωδεκαπλάσια ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Κάθε πολιτεία ἔχει τὸν κυβερνήτη, τοὺς βουλευτὲς καὶ τοὺς γερουσιαστὲς της, ποὺ φροντίζουν γιὰ τὰ προβλήματα τῆς περιοχῆς τους. Γιὰ τὰ γενικὰ προβλήματα τοῦ κράτους φροντίζει ἡ Κυβέρνηση καὶ ὁ Πρόεδρος τῶν Η.Π.Α.. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ **Οὐάσιγκτον** (2.860.000 κ.).

Άποψη τῆς Νέας Ὑόρκης

Έργοστάσιο στή Ν. Ὀρλεάνη

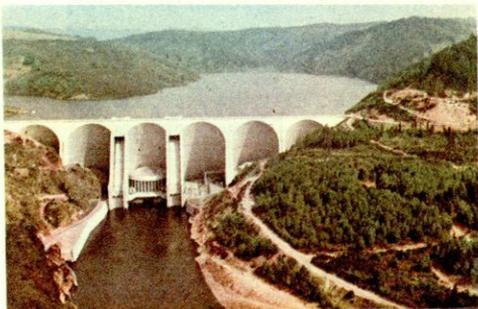
Σιδηουργεῖο

Τὰ μεγαλύτερα ἀστικά, ἐμπορικά καὶ βιομηχανικά κέντρα τῶν Η.Π.Α. βρίσκονται στὶς βορειοανατολικές πολιτείες. Ἡ **Νέα Ὑόρκη** (12.000.000 κ.), μὲ τὸ μεγάλο λιμάνι τῆς, μοιάζει μὲ θύρα τῶν Η.Π.Α.. Ἄλλες μεγαλοπόλεις στὶς ἀκτές τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἶναι ἡ **Φιλαδέλφεια** (4.818.000 κ.), ἡ **Βαλτιμόρη**, τὸ **Μπόστον** (2.750.000 κ.). Δυτικότερα, πρὸς τὴν περιοχὴ τῶν λιμνῶν, βρίσκονται: τὸ **Πίτσμπουργκ** (2.400.000 κ.) μὲ τεράστια χαλυβουργεῖα, τὸ **Νιττρόιτ** (4.200.000 κ.), ἡ πόλη τῶν αὐτοκινήτων, τὸ **Σικάγο** (6.980.000 κ.), τὸ **Κλίβελαντ** (2.060.000 κ.) Στὴ Φλορίντα βρίσκεται τὸ **Μαϊάμι** (1.270.000 κ.), μὲ θαυμάσιο κλίμα, καὶ στὶς ἐκβολές τοῦ Μισισσιππὴ ἡ **Νέα Ὀρλεάνη** (1.045.000 κ.). Στὶς ἀκτές τοῦ Εἰρηνικοῦ μεγάλες πόλεις εἶναι ὁ **Ἅγιος Φραγκίσκος** (3.110.000 κ.) καὶ τὸ **Λὸς Ἀντζελες** (7.032.000 κ.).

Οἱ περισσότεροι Ἀμερικανοὶ ζοῦν στὶς πόλεις κι ἐργάζονται στὴ βιομηχανία, σὲ ἐμπορικές ἐπιχειρήσεις κλπ.

Οἱ Η.Π.Α. ἔχουν σχέσεις μὲ ὅλες σχεδὸν τὶς χῶρες τῆς Γῆς. Ἐξάγουν σ' αὐτές ἀφθονα βιομηχανικά προϊόντα καὶ εἰσάγουν πρῶτες ὕλες καὶ προϊόντα, πού δὲν παράγει ὁ τόπος τους.

Φράγμα ποταμού

Συγκοινωνιακός κόμβος

Στή Νέα Ύορκη βρἰσκεται ἡ ἔδρα τοῦ **Ὀργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἐθνῶν (Ο.Η.Ε.)**. Ἐκεῖ ἀντιπρόσωποι ὄλων τῶν κρατῶν τῆς Γῆς προσπαθοῦν νὰ λύνουν εἰρηνικὰ τῖς διαφορές τους καὶ νὰ ἀποφεύγουν τοὺς πολέμους.

Ἡ Πατρίδα μας εἶναι φίλη καὶ σύμμαχος τῶν Η.Π.Α.. Ἐκεῖ ζοῦν 2.000.000 περίπου Ἑλληνες μετανάστες ἢ ἀπόγονοι μεταναστῶν. Ἔχουν ναοὺς, ἱερεῖς, ἀρχιεπίσκοπο καὶ σχολεῖα δικά τους καὶ δὲ λησμονοῦν τὴν Ἑλλάδα. Στὴν Ἑλλάδα ζοῦν ἐπίσης ἀρκετοὶ Ἀμερικανοί.

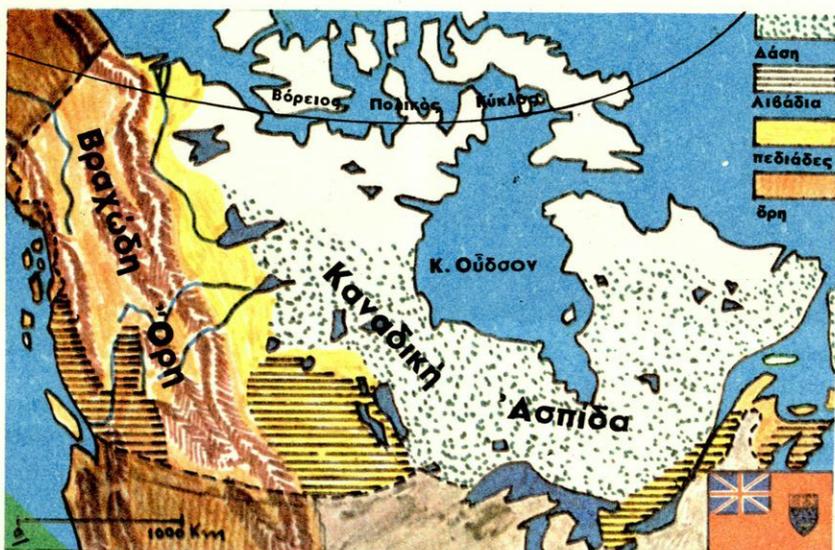
Ὄνόματα : Νέα Ὑορκη, ἀγαλμα Ἐλευθερίας, Οὐάσιγκτον, Φιλαδέλφεια, Ντιτρόιτ, Σικάγο, Ἅγ. Φραγκίσκος, Λὸς Ἄντζελες, Ὀργανισμὸς Ἠνωμένων Ἐθνῶν.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Κάθε κράτος ἔχει τὴν κυβέρνηση καὶ τὰ ἔθνικὰ του σύμβολα.

2. Μεγάλες πόλεις δημιουργοῦνται συνήθως σὲ περιοχὲς μὲ μεγάλη παραγωγή.

3. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κράτη πρέπει νὰ συνεργάζονται γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ τὴν πρόοδο ὄλου τοῦ κόσμου.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῶν Η.Π.Α..

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Καναδά

50

Ο Καναδάς

*Έκταση : 9.976.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 21.600.000

Έρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δείξτε τον Καναδά στο χάρτη και στην υδρογόμιο σφαίρα. Συγκρίνετε την έκτασή του με την έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
2. Γνωρίζετε τη μορφολογία του εδάφους και το κλίμα του Καναδά. Να ορίσετε στο χάρτη τις ζώνες βλαστήσεως.
3. Τι γνωρίζετε για τα δάση και το δασικό πλούτο του Καναδά;
4. Τι γνωρίζετε για τους σιτοβολώνες και τις άλλες πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας αυτής;
5. Γιατί η μεγάλη αυτή χώρα έχει τόσο λίγους κατοίκους; Ποιά περιοχή του Καναδά είναι πιο πυκνοκατοικημένη; Γιατί; Τι γνωρίζετε για τους Καναδούς;

6. *Τί σημασία έχει για τὸν Καναδὰ ὁ ποταμὸς ᾿Αγ. Λαυρέντιος; Γιατί;*
7. *Ποιὰ εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ Καναδᾶ;*
8. *Ποιὸ καναδικὸ λιμάνι βρίσκεται στὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ;*
9. *Σὲ ποιὰ περιοχὴ βρίσκονται τὰ μεγάλα ἀστικά καὶ βιομηχανικὰ κέντρα τοῦ Καναδᾶ; Γιατί;*
10. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σχέσεις τῆς χώρας μας μὲ τὸν Καναδᾶ; Τί προϊόντα εἰσάγομε ἀπὸ τὸν Καναδᾶ;*

Ὁ Καναδὰς εἶναι ἡ χώρα τῶν δασῶν. Εἶναι ἐπίσης ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους σιτοβολῶνες τοῦ κόσμου. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὡς τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ κι ἀπὸ τὶς Η.Π.Α. ὡς τοὺς αἰῶνιους πάγους τοῦ Β. πόλου. Ἔχει ἔκταση 9.976.000 τ.χ.

Στὰ προηγούμενα κεφάλαια μιλήσαμε γιὰ τὸ ἔδαφος, τὶς λίμνες, τὰ ποτάμια, τὶς ἀκτὲς τοῦ Καναδᾶ. Μιλήσαμε ἐπίσης γιὰ τὸ κλίμα του. Ὁ Καναδὰς εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ψυχρότερες χώρες τῆς Γῆς. Τὰ μεγάλα νησιά καὶ οἱ βορινὲς ἀκτὲς του εἶναι πάντα χιονισμένες. Ἐκεῖ ζοῦν μόνο λίγοι Ἴεσκιμῶοι. Σ' ὅλοκληρὴ τὴ χώρα φυσοῦν ψυχροὶ βόρειοι ἄνεμοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ, ὅπου τὸ ρεῦμα Κοῦρο-Σίβο φέρνει ἀρκετὴ ζέστη.

Ἡ βλάστηση ἀλλάζει ἀπὸ ζώνη σὲ ζώνη. Μετὰ τὴ βόρεια πολικὴ ζώνη ἀκολουθοῦν οἱ ζώνες τῆς τούνδρας καὶ τῶν δασῶν. Νοτιότερα ὑπάρχουν βοσκότοποι καὶ χωράφια. Εἶναι οἱ μεγάλοι σιτοβολῶνες τοῦ κεντρικοῦ Καναδᾶ. Στὶς δυτικὲς περιοχὲς ὑπάρχουν μεγάλα δάση, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγεται ξυλεῖα καὶ χαρτοπολτός. Ὁ Καναδὰς παράγει μεγάλες ποσότητες ξυλείας, χαρτιοῦ, δημητριακῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων.

Τοπίο τοῦ Καναδᾶ

Ἀποψη τοῦ Μοντρεᾶλ

Από τὸ ὑπέδαφος τοῦ ἐξάγονται πολλὰ ὄρυκτά. Ἡ βιομηχανία εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ πολλὰ ἐργοστάσια κινουῦνται μὲ ὕδατοπτώσεις.

Πυκνὸ δίκτυο δρόμων διευκολύνει τὶς μεταφορές. Ὁ ποταμὸς Ἄγ. Λαυρέντιος διευκολύνει πολὺ τὴ συγκοινωνία τῆς χώρας. Στὴν κοιλάδα τοῦ ζοῦν οἱ περισσότεροὶ Καναδοί. Ἐκεῖ βρίσκονται καὶ οἱ μεγάλες πόλεις τοῦ Καναδᾶ : ἡ **Ὅττάβα** (527.000 κ.), πού εἶναι πρωτεύουσα τῆς χώρας, τὸ **Κεμπέκ** (430.000 κ.), τὸ **Μοντρεάλ** (2.550.000 κ.) καὶ νοτιότερα τὸ **Τορόντο** (2.316.000 κ.). Στὶς ἀκτὲς τῆς Νέας Σκωτίας βρίσκεται τὸ μεγάλο λιμάνι **Χάλιφαξ** (204.000 κ.) καὶ στὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ τὸ **Βανκούβερ** (830.000 κ.).

Σ' ὁλόκληρο τὸν Καναδᾶ ζοῦν μόνο 21.600.000 ἄνθρωποι. Ἄλλοι εἶναι ἀγγλικῆς καταγωγῆς, μιλοῦν τὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα καὶ εἶναι χριστιανοὶ διαμαρτυρόμενοι καὶ ἄλλοι γαλλικῆς καταγωγῆς, μιλοῦν γαλλικὰ καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Ὄνόματα : Καναδᾶς, Ὅττάβα, Κεμπέκ, Μοντρεάλ, Τορόντο, Χάλιφαξ, Βανκούβερ.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ πολὺ ψυχρὲς περιοχὲς εἶναι ἀραιοκατοικημένες.

2. Οἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν διευκολύνουν τὴ συγκοινωνία.
3. Στὶς εὐφορὲς κοιλάδες συγκεντρώνονται συνήθως πολλοὶ ἄνθρωποι.
4. Πολλὲς μεγάλες πόλεις τῆς Γῆς εἶναι χτισμένες στὶς ὄχθες ποταμῶν.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τοῦ Καναδᾶ.

Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Ποιά περιοχή ονομάζεται Λατινική Ἀμερική; Γιατί;
2. Σὲ ποιά τμήματα χωρίζεται ἡ Λατινική Ἀμερική;
3. Δείξτε στὸ χάρτη σας τὴν Κεντρική Ἀμερική, τὸ Μεξικό, τὴν περιοχή τοῦ Ἴσθμου, τὰ νησιά τῆς Καραϊβικῆς θάλασσας.
4. Δείξτε τὴ Νότια Ἀμερική.

Ἡ **Λατινική Ἀμερική** ἀπλώνεται ἀπὸ τὰ νότια σύνορα τῶν Η.Π.Α. καὶ τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ ὡς τὴ Γῆ τοῦ Πυρός. Εἶναι μιὰ τεράστια περιοχή μὲ 284.000.000 κατοίκους. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι Ἰνδιάνοι, ἄλλοι ἀπόγονοι Εὐρωπαίων ἀποίκων καὶ πολλοὶ μιγάδες.

Στὴ Λατινική Ἀμερική ἐγκαταστάθηκαν κυρίως ἀποικοὶ ἀπὸ τὴν Ἰσπανία, τὴν Πορτογαλία κι ἀργότερα ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ τὴν Ἀφρική. Ὅλοι σχεδὸν οἱ σημερινοὶ κάτοικοί της μιλοῦν γλῶσσες ποὺ προῆλθαν ἀπὸ τὴν ἀρχαία λατινική καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί. Διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τοὺς βορειοαμερικανοὺς στὸν πολιτισμὸ, στὸν πλοῦτο καὶ στὸν τρόπο ζωῆς.

Ἡ Λατινική Ἀμερική χωρίζεται στὴν **Κεντρική** καὶ στὴ **Νότια Ἀμερική**.

Ἡ Κεντρική Ἀμερική περιλαμβάνει τὸ **Μεξικό**, τὴν περιοχή τοῦ **Ἴσθμου** καὶ τὰ **νησιά τῆς Καραϊβικῆς**.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Μεξικού

51

Τὸ Μεξικὸ

*Εκταση : 1.972.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 51.000.000

*Ερωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δειίτε τὸ Μεξικὸ στὸ χάρτη σας.
2. Εἶδατε ποτὲ Μεξικανούς; Μοιάζουν μὲ τοὺς γείτονές τους Ἀμερικανούς; Πῶς σᾶς φαίνονται ἡ ἐνδυμασία καὶ τὰ πλατύγυρα καπέλα τους;
3. Ποιοὶ ἦταν οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Μεξικανῶν;
4. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τοῦ Μεξικοῦ; Παρατηρήστε στὸ χάρτη τὰ βουνά, τὰ ὄροπέδια, τὶς ἀκτὲς τοῦ Μεξικοῦ.
5. Ἡ πόλη Μεξικὸ ἔχει ὑψόμετρο 2.278 μ.. Τὸ κλίμα της ὁμως εἶναι πολὺ θερμὸ καὶ δὲ χιονίζει ποτέ. Γιατί;
6. Ποιὲς περιοχὲς τοῦ Μεξικοῦ ἔχουν κλίμα ξηρὸ καὶ ποιὲς ὑγρό; Γιατί;

7. Τὸ Μεξικὸ εἶναι πλούσια χώρα;
Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα προ-
ιόντα του; Μὲ τί ἀσχολοῦνται
κυρίως οἱ κάτοικοί του; Ποιὰ
γλώσσα μιλοῦν καὶ σὲ ποιὰ θρη-
σκεία πιστεύουν;

8. Ποιὰ πόλη εἶναι πρωτεύουσα
τοῦ Μεξικοῦ;

Τὸ Μεξικὸ εἶναι μεγάλη χώρα
καὶ βρίσκεται στὰ νότια τῶν Η.
Π.Α., ἀπὸ τὶς ὁποῖες τὸ χωρίζει ὁ
ὄρμητικὸς ποταμὸς **Ρίο Γκράντε**.
Ἐνατολικά βρέχεται ἀπὸ τὸν
κόλπο τοῦ Μεξικοῦ καὶ δυτικά
ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Ἐκεῖ
σχηματίζεται ἡ **χερσόνησος Κα-
λιφόρνια** καὶ ὁ **κόλπος τῆς Κα-
λιφόρνιας**.

Εἶναι χώρα ὄρεινὴ, μὲ ψηλὰ
ὄρη καὶ μεγάλα ὄροπέδια. Σὲ
πολλὲς περιοχὲς τὸ ἔδαφος παθαί-
νει συχνὰ καθιζήσεις.

Ἐκτὸς τῆς μέσης σχεδὸν τοῦ
Μεξικοῦ περνᾷ ὁ Τροπικὸς τοῦ
Καρκίνου καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος
τῆς χώρας βρίσκεται στὴ διακεκαυ-
μένη ζώνη. Τὸ μικρὸ γεωγραφικὸ
πλάτος, τὸ ὄρεινὸ ἔδαφος, τὸ θερ-
μὸ ρεῦμα Γκόλφ Στρίμ καὶ τὰ ρεύ-
ματα τοῦ Εἰρηνικοῦ δημιουργοῦν
μεγάλὴ ποικιλία κλίματος στὶς διά-
φορες περιοχὲς τοῦ Μεξικοῦ. Στὰ
χαμηλὰ παραθαλάσσια μέρη τὸ
κλίμα εἶναι τροπικόν. Ἐκεῖ ὑπάρχουν
παρθένα δάση καὶ σαβάνες κι εὐ-
δοκιμοῦν τὸ κακάο, ὁ φοῖνικας, ἡ

Τοπίο τοῦ Μεξικοῦ

Ἄποψη τῆς πόλης Μεξικοῦ

Πετρελαιοπηγὲς στὸ Μεξικόν

βανίλια, τὸ βαμβάκι. Ψηλότερα καλλιεργοῦνται καφές, ζαχαροκάλαμο, ρύζι, μπανάνες, ὀπωροφόρα δέντρα. Στὰ κεντρικὰ ὄροπέδια, ὅπου δὲ φτάνουν οἱ ὑγροὶ θαλάσσιοι ἄνεμοι, ὑπάρχουν ἔρημοι ἢ στέπες μὲ ἀγκαθωτοὺς θάμνους καὶ κάκτους.

Σ' αὐτὴ τὴν πολύμορφη χώρα μὲ τὸν καυτὸ ἥλιο, τὰ τροπικὰ δάση, τὶς ἐρήμους καὶ τὰ πολλὰ ἐνεργὰ ἠφαίστεια ζοῦν οἱ Μεξικανοί, ζωηροὶ κι εὐθυμοὶ ἄνθρωποι, μὲ τὶς γραφικὲς ἐνδυμασίες καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ πλατύγυρα καπέλα τους. Τὰ παλιὰ χρόνια στὸ Μεξικὸ ζοῦσαν οἱ **Ἄζτέκοι** καὶ οἱ **Μάγια**. Μεγαλόπρεπα μνημεῖα ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ τῶν λαῶν αὐτῶν σώζονται μέχρι σήμερα.

Οἱ σημερινοὶ Μεξικανοὶ δὲν κατόρθωσαν νὰ μιμηθοῦν στὴν πρόοδο τοὺς γείτονές τους Ἀμερικανούς. Μόλο ποῦ ἡ χώρα τους ἔχει ἄρκετὸ φυσικὸ πλοῦτο καὶ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πλουσιότερες χώρες τῆς Γῆς σὲ ὀρυκτά, δὲν μπόρεσαν ν' ἀναπτύξουν ἀξιόλογη βιομηχανία καὶ οἱ περισσότεροὶ εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι.

Στὸ Μεξικὸ ζοῦν σήμερα 51.000.000 ἄνθρωποι. Ὅλοι σχεδὸν μιλοῦν ἰσπανικὰ καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι τὸ **Μεξικὸ** (7.315.000 κ.), χτισμένο σ' ἓνα ὄροπέδιο μὲ ὑψόμετρο 2.278 μ.. Τὸ Μεξικὸ ἔχει καλὴ συγκοινωνία καὶ μεγάλη τουριστικὴ κίνηση.

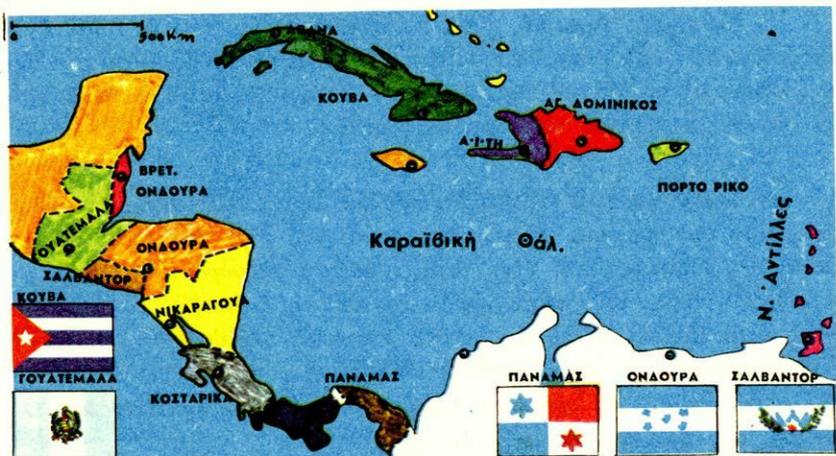
Ὄνόματα : Μεξικὸ, Ρίο Γκράντε, Καλιφόρνια, Ἄζτέκοι, Μάγια.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ χώρες, ποῦ βρίσκονται κοντὰ στοὺς τροπικοὺς κύκλους, ἔχουν τροπικὸ κλίμα καὶ τροπικὴ βλάστηση.

2. Τὸ κλίμα ἑνὸς τόπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, τὸ ὑψόμετρο, τὴ θέση τῶν βουνῶν, τὴν ἀπόσταση ἀπὸ τὴ θάλασσα, τὰ γειτονικὰ θαλάσσια ρεύματα κλπ.

3. Οἱ λαοί, ποῦ δὲν κατόρθωσαν ν' ἀξιοποιήσουν τὸ φυσικὸ πλοῦτο τῆς χώρας τους, ἔχουν μείνει φτωχοί.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ νὰ χρωματίσετε μόνο τὸ Μεξικὸ.

Πολιτικός χάρτης Κεντρικής 'Αμερικής

52

Ἡ υπόλοιπη Κεντρική Ἀμερική

Ἔκταση : 750.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 41.000.000

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δείξτε τὴν Κεντρικὴ Ἀμερικὴ στὸ χάρτη σας. Δείξτε τὴν περιοχὴ τοῦ Ἴσθμου.
2. Δείξτε στὴν ὑδρογόμειο σφαίρα τὴ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ. Τί σημασία ἔχει γιὰ τὴν παγκόσμια ναυσιπλοΐα;
3. Γνωρίζετε πῶς λειτουργεῖ ἡ διώρυγα αὐτή;
4. Δείξτε τὰ νησιά τῆς Καραϊβικῆς. Ποιά εἶναι τὰ πιὸ μεγάλα;
5. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς; Γιατί τόσο συχνὰ γίνονται σεισμοὶ ἐκεῖ;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς; Ποιά εἶναι τὰ σπουδαιότερα προϊόντα της;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς κατοίκους της;
8. Ποιά κράτη περιλαμβάνει ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ;

Ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ εἶναι τὸ σταυροδρόμι τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου. Ὁ τεράστιος Ἴσθμος εἶναι ἡ φυσικὴ γέφυρα, ποὺ συνδέει τὴ Βόρεια μὲ τὴ Νότια Ἀμερικὴ καὶ ἡ **διώρυγα τοῦ Παναμᾶ** ἐνώνει τὸν Ἀτλαντικὸ μὲ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.

*Ἡ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τεχνικὰ ἔργα, ποὺ κατασκεύασε ὁ ἄνθρωπος πάνω στὴ Γῆ. Στὰ 1881 ὁ **Φερδινάνδος Λεσέψ**, ποὺ εἶχε ἀνοίξει καὶ τὴ διώρυγα τοῦ Σουέζ, μὲ χιλιάδες ἐργάτες καὶ μηχανικούς, ἄρχισε τὴ διάνοιξη. Τὰ ἐμπόδια ὅμως ἦταν πολλὰ καὶ τὸ ἔργο πολὺ δύσκολο. Ὅχιτὼ χρόνια κράτησε ἡ προσπάθεια τοῦ Λεσέψ καὶ 20.000 ἐργάτες πέθαναν ἐκεῖ ἀπὸ τὸ ἀθυγιεινὸ κλίμα, τὶς ἀρρώστιες καὶ τὰ τοιπήματα ἐρπετῶν καὶ ἐντόμων. Τὸ 1889 οἱ ἐργασίες σταμάτησαν.*

Τὶς ξανάρχισαν τὸ 1903 Ἀμερικανοὶ τεχνικοί. Πρώτη φροντίδα τοὺς τώρα ἦταν ν' ἀποξηράνουν τὰ ἔλη τῆς περιοχῆς, νὰ καταπολεμήσουν τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ ἔντομα κι ἔπειτα ν' ἀρχίσουν τὴ δουλειά. Τὸ 1914 ἡ διώρυγα ἦταν ἔτοιμη. Ἔχει μῆκος 82 χιλιόμετρα καὶ περνοῦν ἀπ' αὐτὴ 50 περίπου πλοῖα τὴν ἡμέρα.

Τὸ περίεργο εἶναι ὅτι τὸ πιὸ ψηλὸ τμήμα τῆς διώρυγας βρίσκεται 26 μέτρα ψηλότερα ἀπὸ τὶς γειτονικὲς θάλασσες! Μὲ εἰδικὸς ὕδατοφράχτες τὰ πλοῖα ἀνεβαίνουν στὶς ψηλότερες δεξαμενὲς καὶ μὲ ἄλλους κατεβαίνουν στὸν ἀπέναντι ὠκεανό!

Ἡ σημασία τῆς διώρυγας τοῦ Παναμᾶ γιὰ τὴ ναυσιπλοΐα καὶ τὸ παγκόσμιο ἐμπόριο εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἔχει μεγάλη στρατηγικὴ σημασία.

Ἡ περιοχή τοῦ Ἴσθμοῦ εἶναι ὄρεινὴ, μὲ ἠφαιστειογενὲς ἔδαφος. Σ' αὐτὴν ὑπάρχουν πολλὰ ἐνεργὰ ἠφαιστεια καὶ οἱ σεισμοὶ εἶναι συχνοὶ καὶ καταστρεπτικοί. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ ὅτι ἡ πόλη Σάν Σαλβαντόρ καταστράφηκε ὡς τώρα 16 φορές ἀπὸ τοὺς σεισμούς! Μεγάλες καταστροφὲς προκαλοῦν ἐπίσης οἱ τρομεροὶ **κυκλώνες**.

Στὴν Καραϊβικὴ θάλασσα βρίσκονται τὰ μεγάλα νησιά **Κούβα, Ζαμάικα, Αἰτή, Πόρτο-Ρίκο** καὶ τὰ νησιωτικὰ συμπλέγματα **Μπαχάμες** καὶ **Μικρὲς Ἀντίλλες** μὲ πολλὰ μικρὰ νησιά. Εἶναι οἱ **Δυτικὲς Ἰνδίες**, τὰ ἐδάφη τῆς Ἀμερικῆς, ποὺ πρωτοανακάλυψε ὁ Κολόμβος.

Σ' όλόκληρη τήν Κεντρική 'Αμερική τó κλίμα είναι τροπικό. 'Η θερμοκρασία είναι ψηλή, ή ύγρασία μεγάλη και παντού σχεδόν υπάρχουν παρθένα δάση, σαβάνες ή φυτείες με τροπικά φυτά. Τó ζαχαροκάλαμο, ή καφέα, ή μπανανιά, τó κακάο, ó καπνός, τó βαμβάκι, τó ρύζι, είναι τά πιό συνηθισμένα φυτά, πού καλλιεργούνται στην Κεντρική 'Αμερική.

Στήν περιοχή αυτή, με τó άνθυγιεινό τροπικό κλίμα της, ζούν 41.000.000 άνθρωποι, 'Ινδιάνοι, λευκοί Εύρωπαίοι, μαύροι 'Αφρικοί, 'Ασιάτες, μιγάδες. Είναι ζωηροί κι ανήσυχοι, συχνά φιλονοικοῦν, έπαναστατοῦν, πολεμοῦν μεταξύ τους. Γι' αυτό, κυρίως στην Κεντρική 'Αμερική, υπάρχουν πολλά και μικρά κράτη. Συντελεί, βέβαια, σ' αυτό και ó έδαφικός διαμελισμός.

Στήν περιοχή τοῦ 'Ισθμοῦ βρίσκονται ή **Γουατεμάλα**, ή βρετανική άποικία **'Ονδούρα**, ή **'Ονδούρα**, τó **Σαλβαντόρ**, ή **Νικαράγουα**, ή **Κοσταρίκα** και ó **Παναμάς**. Στήν Καραϊβική θάλασσα ή **Κούβα**, με πρωτεύουσα τήν **'Αβάνα** (1.560.000 κ.), ή **'Αιτή**, ή **Δομινικανή Δημοκρατία**, τó **Πόρτο-Ρίκο**, οί βρετανικές άποικίες **Μπαχάμες** και **Ζαμάικα**, ή γαλλική **Μαρτινίκα** και άρκετά άλλα μικρά νησιά, πού ανήκουν σέ διάφορα κράτη.

Γενικά, οί χώρες τῆς Κεντρικῆς 'Αμερικῆς είναι γεωργικές και δέν κατόρθωσαν ν' αναπτυχθοῦν βιομηχανικά και νά προοδεύσουν.

'Ονόματα : Νά μάθετε τά σπουδαιότερα όνόματα τοῦ κεφαλαίου.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οί Ισθμοί είναι φυσικές γέφυρες ανάμεσα σέ γειτονικές στεριές.

2. Οί διώρυγες διευκολύνουν πολύ τή συγκοινωνία.

3. 'Ο μεγάλος κάθετος έδαφικός διαμελισμός συντελεί συνήθως στή δημιουργία πολλῶν κρατιδίων.

'Εργασίες : Στό χάρτη, πού κάνατε στό προηγούμενο μάθημα, νά χρωματίσετε και τά υπόλοιπα κράτη τῆς Κ. 'Αμερικῆς.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Νότιας Αμερικής

Ἐκταση : 17.300.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 192.000.000

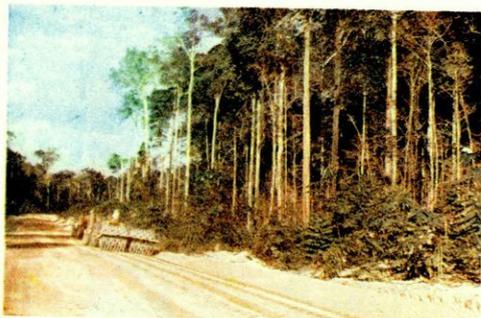
Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δείξτε τὴ Νότια Ἀμερική στὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ στὴν ὑδρογείου σφαίρα. Δείξτε τὴ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ καὶ τὴ Γῆ τοῦ Πυρός.
2. Παρατηρήστε τὸ ἔδαφος τῆς Ν. Ἀμερικής, τὴ μεγάλη δυτικὴ ὄροσειρά, τὰ ἀνατολικὰ ὑψίπεδα, τὰ μεγάλα λεκανοπέδια.
3. Δείξτε τὸν Ἀμαζόνιο καὶ τοὺς παραποτάμους του, τὶς πηγές καὶ τὶς ἐκβολές του. Γιατί ἔχει τόσα πολλὰ νερά; Ποιὰ ἄλλα ποτάμια ἔχει ἡ Ν. Ἀμερική;
4. Πῶς εἶναι οἱ ἄκτες τῆς Ν. Ἀμερικής;
5. Δείξτε τὶς χῶρες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες περνοῦν ὁ Ἰσημερινός, ὁ τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω καὶ ὁ Νότιος πολικὸς κύκλος.
6. Ποιοὶ παράγοντες ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς Ν. Ἀμερικής; Τί γνωρίζετε γι' αὐτό; Μοιάζει μὲ τὸ γνωστό σας κλίμα τῆς Ἀφρικής; Γιατί;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ ζούγκλα τοῦ Ἀμαζονίου; Τί εἶναι ἡ πάμπα;
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς Ν. Ἀμερικής;

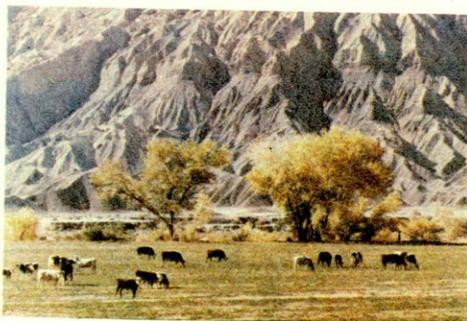
Ἡ Νότια Ἀμερική ἔχει πολλές γεωφυσικὲς ὁμοιότητες μὲ τὴ Βόρεια, δὲν ἔχει ὅμως ἀναπτυχθῆ ἀκόμη ἄρκετά, ἂν καὶ ἔχει μεγάλο φυσικὸ πλοῦτο.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ χώρα ἀρχίζει ἀπὸ τὴ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ καὶ καταλήγει στὸ **ἄκρωτήριο Χόρν**. Βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Οἱ ἄκτες τῆς ἀπέχουν χιλιάδες μίλια ἀπὸ τὶς γειτονικὲς τῆς ἠπείρους.

Στὰ δυτικά, σὰν τεράστιο τεῖχος, ὑψώνονται οἱ **Κορδιλλιέρες Ἄνδεις** (6.958 μ. ὕψος ἔχει ἡ ψηλότερη κορυφή τους) καὶ πρὸς τὶς

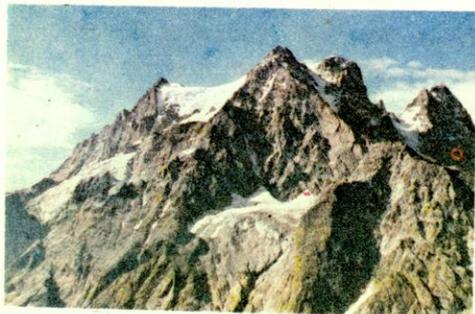

Τοπία τῆς Ἀμαζονίας

Οἱ πρόποδες τῶν Ἄνδεων

Κορυφές τῶν Ἄνδεων

ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ τὰ χαμηλὰ **Βραζιλιανὰ ὄρη**. Ὁλόκληρη ἢ ὑπόλοιπη Ν. Ἀμερική εἶναι πεδιάδες καὶ ὄροπέδια. Ἀνάμεσα στὰ βόρεια ὑψίπεδα τῆς **Γουιάνας** καὶ τὰ ἀνατολικά τῆς **Βραζιλίας** βρίσκεται ἡ **λεκάνη τοῦ Ἀμαζονίου**, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς πρόποδες τῶν Ἄνδεων καὶ καταλήγει στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Τὰ ἄφθονα νερά τῆς περιοχῆς αὐτῆς συγκεντρώνονται, μὲ πολλοὺς παραποτάμους, στὸν **Ἀμαζόνιο**, ποὺ εἶναι τὸ μεγαλύτερο ποτάμι τῆς Γῆς σὲ ποσότητα νεροῦ. Βορειότερα ὑπάρχει ἡ **λεκάνη τοῦ Ὁρενόκου** καὶ στὰ νότια τὰ βαθύπεδα τοῦ **Παραγουάη** καὶ τοῦ **Οὐρουγουάη**.

Οἱ ἀκτὲς τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἄλλοι εἶναι ἀπόκρημνες κι ἄλλοι ὀμαλὲς ἢ βαλτώδεις. Μικροὶ κόλποι κι ἐλάχιστα νησάκια σχηματίζονται ἐκεῖ. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἡ θάλασσα εἶναι ρηχὴ, ἐνῶ σ' ἐκείνες τοῦ Εἰρηνικοῦ πολὺ βαθιὰ (φτάνει ὡς 8.000 μ.).

Τὸ μεγαλύτερο τμῆμα τῆς Ν. Ἀμερικῆς βρίσκεται στὴ διακεκαυμένη ζώνη. Τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, ἢ ὄροσειρὰ τῶν Ἄνδεων καὶ οἱ γειτονικοὶ ὠκεανοὶ ἐπηρεάζουν πολὺ τὸ κλίμα τῆς. Γενικά, στὴ Ν. Ἀμερική ὑπάρχουν τρεῖς κλιματικὲς ζῶνες :

α. **Ἡ ζώνη τοῦ Ἰσημερινοῦ**, πού πιάνει τὸ βαθύπεδο τοῦ Ἀμαζονίου καὶ τὰ ὑψίπεδα τῆς Γουιάνας. Σ' αὐτὴ ἡ θερμοκρασία εἶναι μεγάλη, βρέχει συχνὰ καὶ εἶναι πάντα καλοκαίρι. Ἡ βλάστηση εἶναι πλούσια καὶ τὰ παρθένα δάση τοῦ Ἀμαζονίου ἀπέ-
ραντα.

β. **Ἡ ζώνη τοῦ τροπικοῦ κλίματος**, μὲ μικρότερη θερμοκρα-
σία καὶ περιοδικές βροχές. Εἶναι οἱ περιοχές τῆς Ν.Α. Βραζιλίας καὶ
τῆς Βενεζουέλας. Σ' αὐτὲς ἡ βλάστηση λιγοστεύει συνεχῶς ἀπὸ τὸ
παρθένο δάσος πρὸς τὶς σαβάνες καὶ τὶς στέπες τῶν δυτικῶν περιο-
χῶν. Ψηλὰ στὶς Ἄνδεις ἐπικρατοῦν πολλὲς παραλλαγές ὄρεινου κλί-
ματος.

γ. **Ἡ ζώνη μὲ τὸ εὐκρατο κλίμα**. Πιάνει τὴν Ἀργεντινὴ
καὶ τὶς νότιες Ἄνδεις. Σ' αὐτὴν ὑπάρχουν μεγάλα βοσκοτόπια, δάση,
καθὼς καὶ στέπες στὸ ὄροπέδιο τῆς **Παταγονίας**.

Γενικά, ὁ φυτικὸς κόσμος τῆς Ν. Ἀμερικῆς παρουσιάζει μεγάλη
ποικιλία καὶ εἶναι πλουσιότερος ἀπὸ κάθε ἄλλη ἥπειρο. Χαρακτη-
ριστικὰ ζῶα τῆς περιοχῆς εἶναι ὁ τζάγουαρ (ἰαγουάρος), ὁ πούμα,
ὁ τάπιρος, ἡ λάμα καὶ πολλὰ παραδείσια πτηνὰ, ἔρπετὰ κι ἔντο-
μα. Στὴν **πάμπα** τῆς Ἀργεντινῆς βόσκουν ἑκατομμύρια πρόβατα
καὶ βόδια.

Στὴν Ν. Ἀμερικὴ ζοῦν σήμερα 192.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ πε-
ρισσότεροι κατοικοῦν στὶς πλούσιες περιοχές τῆς Βενεζουέλας, τῆς
Κολομβίας, τοῦ Περού, τῆς Ν.Α. Βραζιλίας καὶ τῆς πάμπα. Ἡ λεκά-
νη τοῦ Ἀμαζονίου, οἱ πλαγιές τῶν Ἄνδεων καὶ τὸ ὄροπέδιο τῆς
Παταγονίας εἶναι ἀραιοκατοικημένοι τόποι. Στὴν περιοχή τοῦ Ἀ-
μαζονίου κατοικοῦν κυρίως μαῦροι, πού μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὴν Ἀ-
φρική, γιὰ νὰ καλλιεργοῦν τὶς φυτείες, καὶ μιγάδες. Στὶς Ἄνδεις ζοῦν
Ἰνδιάνοι καὶ στὶς νότιες περιοχές λευκοί, ἀπόγονοι Εὐρωπαίων.

Σοβαρὰ ἐμπόδια γιὰ τὴν οικονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ν. Ἀμερικῆς,
μὲ τὸν τεράστιο φυσικὸ πλοῦτο της, εἶναι τὸ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καὶ ἡ
ἐλλειψη δρόμων. Τὰ περισσότερα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊ-
όντα καὶ τὰ ἄφθονα ὀρυκτά της πουλιοῦνται ἀκατέργαστα σὲ ξένες
χῶρες.

Έννοιες-δνόματα : Κορδιλλιέρες Άνδεις, άκρ. Χόρν, λεκάνη Άμαζονίου, Βραζιλία, Γουιάνα, Όρενόκος, Παραγουάης, Ούρουγουάης, Άργεντινή, Παταγονία, πάμπα.

Γενικές παρατηρήσεις 1. Ό φυσικός πλούτος δέν άρκει, για ν' άναπτυχθί μιά χώρα.

2. Τά μεγάλα βοσκοτόπια εύνοοϋν τήν άνάπτυξη τής κτηνοτροφίας.

3. Οί περισσότεροι άνθρωποι κατοικοϋν σε περιοχές με υγιεινό κλίμα και φυσικό πλούτο.

Έργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τό γεωφυσικό χάρτη τής Ν. Άμερικής.

54

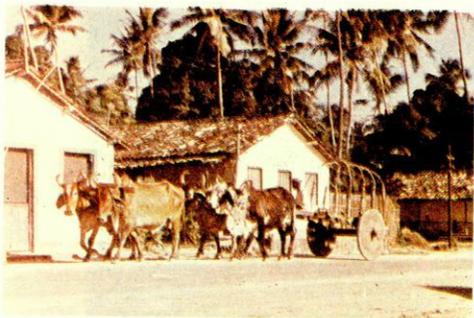
Ή περιοχή του Άμαζονίου (Ή Βραζιλία και ή Γουιάνα)

Έρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δείξτε στο γεωφυσικό χάρτη τής Ν. Άμερικής τόν Άμαζόνιο και τήν περιοχή του. Δείξτε τά Βραζιλιανά όρη, τό όροπέδιο Μάτο Γκρόσο και τά όροπέδια τής Γουιάνας.
2. Με ποιά περιοχή τής Άφρικής μοιάζει ή λεκάνη του Άμαζονίου και σε τί;
3. Δείξτε στον πολιτικό χάρτη τή Βραζιλία. Συγκρίνετε τήν έκταση της με τήν έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
4. Βρῆτε στο χάρτη τόν Ίσημερινό και τόν τροπικό του Αιγόκερω. Τί γνωρίζετε για τό φυσικό πλούτο τής Βραζιλίας και τί για τήν καλλιέργεια του καφέ; Τί προϊόντα εισάγομε στη χώρα μας από τή Βραζιλία;
5. Ποιοι άποικοι έφτασαν πρώτοι στη Βραζιλία; Τί γνωρίζετε για τούς σημερινούς κατοίκους της; Ποιές είναι οί μεγαλύτερες πόλεις της;
6. Τί γνωρίζετε για τήν περιοχή τής Γουιάνας;

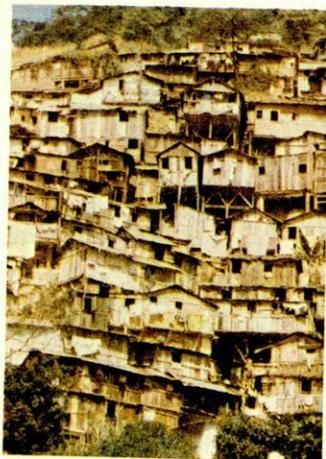
Πολιτικός χάρτης Νότιας 'Αμερικής

Χωριό της Βραζιλίας

Συλλογή βαμβακιού στη Βραζιλία

Φτωχόσπιτα
στο
Ρίο 'Ιανέιρο

Ἡ **Βραζιλία** είναι γνωστή στους Ἕλληνες σὰ **χώρα τοῦ καφέ**.

Εἶναι ἡ μεγαλύτερη χώρα τῆς Ν. Ἀμερικῆς σὲ ἔκταση καὶ πληθυσμὸ (ἔκταση: 8.512.000 τ.χ., κάτοικοι: 95.000.000) καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα κράτη τῆς Γῆς. Περιλαμβάνει τὴν **Ἀμαζονία**, τὸ μεγάλο ὄροπέδιο **Μάτο Γκρόσο** καὶ τὰ **Βραζιλιανὰ ὄρη**.

Ἡ **Ἀμαζονία** ἢ **Ἰσημερινή Βραζιλία** εἶναι χώρα μὲ θερμὸ καὶ ὑγρὸ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καὶ ἀδιαπέραστα παρθένα δάση. Πολλὲς περιοχὲς τῆς εἶναι ἀκόμη ἀνεξερεύνητες. Σ' αὐτὴ ζοῦν μόνο Ἰνδιάνοι καὶ εἶναι πολὺ ἀραιοκατοικημένη περιοχή. Δίνει μεγάλες ποσότητες ἀπὸ καουτσούκ, ξυλεία, κακάο, βανίλια, ζαχαροκάλαμο, ἰνδοκάρυδα.

Τὸ ὄροπέδιο Μάτο Γκρόσο καὶ οἱ ἀνατολικὲς ἀκτὲς ἀποτελοῦν τὴν **τροπικὴ Βραζιλία**. Στὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ τὸ κλίμα εἶναι ὑγρὸ καὶ παράγονται βαμβάκι, ρύζι, κακάο, ζάχαρη, ἰνδοκάρυδα. Ἐκεῖ βρίσκεται καὶ τὸ ποτάμι **Ἅγιος Φραγκίσκος**. Στὸ ἔσωτερικὸ τοῦ ὄροπεδίου ὑπάρχουν μεγάλα βοσκοτόπια μὲ ἑκατομμύρια πρόβατα καὶ βόδια. Στὴν περιοχή τοῦ **Σάο Πάολο** ὑπάρχουν ἀπέραντες φυτεῖες καφέας.

Ἡ νοτιοανατολική ἢ **εὐκρατη Βραζιλία** στὰ τελευταῖα χρόνια κάνει μεγάλα βήματὰ προόδου. Εἶναι ἡ πιὸ πυκνοκατοικημένη περιοχή καὶ σ' αὐτὴ βρίσκονται οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Βραζιλίας: τὸ **Ρίο Ἰανέιρο** (4.250.000 κ.) καὶ τὸ **Σάο Πάολο** (5.187.000 κ.). Σ' αὐτὲς ζοῦν καὶ ἄρκετοὶ Ἕλληνες. Νέα πρωτεύουσα τῆς Βραζιλίας εἶναι ἡ **Μπραζίλια** (270.000 κ.), χτισμένη στὴν περιοχή τοῦ ὄροπεδίου.

Ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Βραζιλίας ἐξάγονται πολλὰ ὀρυκτὰ καὶ κυρίως σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, διαμάντια καὶ γαιάνθρακες. Τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἐξάγονται σὲ ἄλλες χῶρες, γιατί ἡ Βραζιλία δὲν ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία.

Τῆ μεγάλη αὐτὴ χώρα τὴν ἀνακάλυψαν οἱ Πορτογάλοι καὶ γιὰ πολλὰ χρόνια ἡ Βραζιλία ἦταν πορτογαλικὴ ἀποικία. Οἱ σημερινοὶ κάτοικοί της μιλοῦν τὴν πορτογαλικὴ γλῶσσα καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Ἡ **Γουιάνα** εἶναι ὄρεινὴ χώρα στὰ βόρεια τῆς Βραζιλίας, μὲ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καὶ παρθένα δάση. Ἔχει συνολικὰ ἔκταση 470.000 τ.χ. καὶ πληθυσμὸ μόνον 1.200.000 κατοίκους. Τὴν κατέχουν ἀκόμα Εὐρωπαῖοι. Ἕνα τμῆμα τῆς ἀνήκει στὴν Ἀγγλία, ἓνα στὴν Ὁλλανδία καὶ ἓνα στὴ Γαλλία.

Ἔθνοις - ὀνόματα : Βραζιλία, Ἀμαζονία, Μάτο Γκρόσο, Μπραζίλια, Ρίο Ἰανέιρο, Σάο Πάολο, Γουιάνα.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ περιοχὲς μὲ ἀνθυγιεινὸ κλίμα εἶναι συνήθως ἀραιοκατοικημένες.

2. Πολλὰ κέρδη βγάζουν συνήθως οἱ χῶρες, ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὰ ὀρυκτὰ, καὶ ὄχι αὐτὲς ποὺ τὰ παράγουν.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφηθετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ νὰ χρωματίσετε μόνον τὴ Βραζιλία καὶ τὴ Γουιάνα.

Οι χώρες του Λα Πλάτα (*Αργεντινή, Ούρουγουάη, Παραγουάη*)

Ερωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δείξτε στο χάρτη σας τόν ποταμόκολπο Ρίο ντε λα Πλάτα, τούς ποταμούς Ούρουγουάη και Παραγουάη, τή μεγάλη πάμπα τής Αργεντινής, τήν Παταγονία.
2. Δείξτε στον πολιτικό χάρτη τήν Αργεντινή, τήν Ούρουγουάη και τήν Παραγουάη. Δείξτε τόν τροπικό του Αιγόκερω.
3. Δείξτε στην υδρογείο σφαίρα τήν Αργεντινή και τήν Ελλάδα. "Όταν στη χώρα μας έχουμε χειμώνα, τί εποχή έχουν στην Αργεντινή; Γιατί;
4. Στη χώρα μας φροντίζουμε, ώστε τὰ σπίτια και τὰ σχολεία νὰ έχουν νότιο προσανατολισμό. Κάνουν τὸ ἴδιο στην Αργεντινή; Γιατί;
5. Τί γνωρίζετε γιά τὸ κλίμα και τὸ φυτικό κόσμος τῶν χωρῶν τοῦ Λα Πλάτα;
6. Τί γνωρίζετε γιά τήν κτηνοτροφία τής Αργεντινής; Τί προϊόντα εισάγουμε στην Ελλάδα ἀπὸ τήν Αργεντινή;
7. Δείξτε στο χάρτη σας τὸ Μπουένος Αιρες.
8. Τί γνωρίζετε γιά τούς κατοίκους τής περιοχῆς τοῦ Λα Πλάτα;

Οἱ χώρες τοῦ Λα Πλάτα, μαζί με τή γειτονική τους Χιλή, ἀποτελοῦν τὸ νότιο τμήμα τής Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Εἶναι μιὰ περιοχή με ἀπέραντα βοσκοτόπια, στὰ ὁποῖα ἐκτρέφονται ἑκατομμύρια πρόβατα και βόδια και παράγονται πολλὰ κτηνοτροφικά προϊόντα. Στὴ χώρα μας εἶναι γνωστὰ τὰ κατεψυγμένα κρέατα, πού εισάγονται ἀπὸ τήν Αργεντινή.

Ὁ Ρίο ντε λα Πλάτα εἶναι ἕνας μεγάλος ποταμόκολπος, στὸν ὁποῖο ἐκβάλλουν οἱ ποταμοὶ Ούρουγουάης και Παραγουάης. Ὁ

Ἄποψη τοῦ Σάο Πάολο

Θρησκευτικὴ ἑορτὴ στὴ Λά Πάζ

Παραγουάης εἶναι μεγάλος ποταμὸς μὲ πολλοὺς παραποτάμους καὶ θαυματικούς καταρράκτες.

Ἀπὸ τὰ δίδυμα αὐτὰ ποτάμια πῆραν τ' ὄνομά τους τὰ κράτη **Οὐρουγουάη** καὶ **Παραγουάη**. Πρωτεύουσα τῆς Οὐρουγουάης εἶναι τὸ **Μοντεβίντεο** (1.160.000 κ.) καὶ τῆς Παραγουάης ἡ **Ἄσουθιὸν** (420.000 κ.). Καὶ τὰ δύο αὐτὰ κράτη εἶναι γεωργικὲς καὶ κτηνοτροφικὲς περιοχές.

Γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ χώρα εἶναι καὶ ἡ γειτονικὴ τους **Ἄργεντινὴ**, τὸ δεύτερο κράτος τῆς Ν. Ἀμερικῆς σὲ ἔκταση (2.777.000 τ.χ.) καὶ πληθυσμὸ (23.550.000 κ.). Τὰ δυτικὰ σύνορα τῆς Ἀργεντινῆς φτάνουν ὡς τὶς Ἄνδεις. Ἐκεῖ βρίσκεται καὶ ἡ ψηλότερη κορυφὴ τῆς μεγάλης αὐτῆς ὄροσειρᾶς καὶ λέγεται **Ἄκονκάγκουα** (6.958 μ.). Στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἄτλαντικοῦ σχηματίζονται ἄρκετοὶ κόλποι.

Ἀνάμεσα στὶς Ἄνδεις καὶ τὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς ἀπλώνεται ἡ **πάμπα** (πεδιάδα) μὲ μεγάλα λιβάδια καὶ στέπες. Εἶναι τὰ βοσκοτόπια τῆς Ἀργεντινῆς. Στὰ ἐργοστάσια τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἐτοιμάζονται καθημερινὰ μεγάλες ποσότητες ἀπὸ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ στέλνονται σὲ ἄλλες χώρες.

Στὰ νότια τῆς πάμπα βρίσκεται τὸ ἀραιοκατοικημένο ὄροπέδιο τῆς **Παταγονίας**, μὲ στέπες κι ἐρήμους. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἡ κύρια ἀπασχόληση τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς αὐτῆς.

Ὅρυκτὸ πλοῦτο δὲν ἔχει ἀξιόλογο ἢ Ἀργεντινὴ οὔτε ἀναπτυγμένη βιομηχανία. Τὰ περισσότερα ἐργοστάσιά της εἶναι ψυγεία κρέατος καὶ κονσερβοποιεῖα.

Οί κάτοικοι τῆς Ἀργεντινῆς εἶναι λευκοί, ἀπόγονοι Ἰσπανῶν καὶ μιγάδες. Μιλοῦν ἰσπανικά καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας αὐτῆς εἶναι τὸ **Μπουένος Ἄιρες** (8.350.000 κ.), ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες πόλεις τοῦ κόσμου.

Στὴν Ἀργεντινὴ ἀνήκει κι ἓνα τμῆμα ἀπὸ τὴ **Γῆ τοῦ Πυρός**. Σ' αὐτὴ ζοῦν 5.000 περίπου Ἰνδιάνοι.

Ἔθνη - ὀνόματα : Χῶρες τοῦ Λά Πλάτα, Ρίο ντέ λά Πλάτα, Οὐρουγουάης, Παραγουάης, Μοντεβίντεο, Ἀσουνθιόν, Ἀργεντινὴ, Μπουένος Ἄιρες, Παταγονία, πάμπτα, Ἀκουκάγκουα.

Γενικὴ παρατήρηση : Οἱ σαβάνες καὶ οἱ στέπες εἶναι οἱ πιὸ κατάλληλοι τόποι γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας.

Ἔργασίες : Στὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ποὺ ἔχετε ἰχνογραφήσει, νὰ χρωματίσετε τὶς χῶρες τοῦ Λά Πλάτα.

56

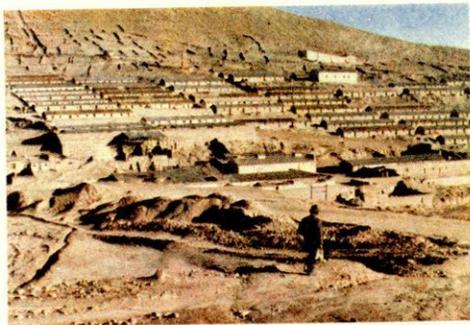
Τὰ κράτη τῶν Ἄνδεων
(Βενεζουέλα, Κολομβία, Ἰσημερινός,
Περου, Βολιβία, Χιλὴ)

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δεῖξτε στὸ γεωφυσικὸ χάρτη τὴν ὄροσειρὰ τῶν Ἄνδεων.
2. Παρατηρήστε τὴν ἴδια περιοχὴ στὸν πολιτικὸ χάρτη. Ποιὰ κράτη βρίσκονται ἐκεῖ; Τί ὁμοιότητες ἔχουν μεταξὺ τους;
3. Σὲ ποὶ ἀπὸ τὰ κράτη αὐτὰ ὑπάρχουν πολλὲς πετρελαιοπηγές; Ἀπὸ ποὶ βγαίνουν πολλὰ λιπάσματα; Τί ἄλλο γνωρίζετε γιὰ τὸν ὄρυκτὸ πλοῦτο τῶν Ἄνδεων;
4. Μὲ ποιὸν τρόπο ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἄνδεων ἐπηρεάζει τὸ κλίμα τῆς Ν. Ἀμερικῆς;

*Αποψη τῆς Λίμα

*Ορυχεία στή Βολιβία

5. Ποιά εἶναι τὰ κυριότερα γεωργικά προϊόντα τῆς περιοχῆς; Τί εἶναι τὰ λάμα καί τὰ ἀλπάκας;
6. Ποιές εἶναι οἱ πύθ πυκνοκατοικημένες περιοχές τῶν Ἄνδεων; Γιατί;
7. Ποιές εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς περιοχῆς;
8. Τὸ Λά Πάζ (πρωτεύουσα τῆς Βολιβίας) ἔχει ὑψόμετρο 3.850 μ.. Τὸ Κίτο (πρωτεύουσα τοῦ Ἰσημερινοῦ) ἔχει 2.850 μ.. Ὁ Ὀλύμπος ἔχει 2.917 μ.. Γιατί στίς κορυφές τοῦ Ὀλύμπου δέν μποροῦν νὰ κατοικήσουν ἄνθρωποι καί νὰ χτιστοῦν πόλεις;

Οἱ Ἄνδεις εἶναι μιὰ τεράστια ὄροσειρά, πού ἀρχίζει ἀπό τὴν Καραϊβική θάλασσα καί καταλήγει στή Γῆ τοῦ Πυρός. Πολλές ἀπὸ τίς κορυφές τους ἔχουν πάνω ἀπὸ 6.000 μ. ὕψος. Εἶναι βουνὰ ἀπόκρημα με βαθεῖς χαράδρες καί πολλὰ ὄροπέδια. Σὲ πολλές κλειστὲς περιοχές σχηματίζονται λίμνες. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλὰ ἐνεργὰ ἠφαίστεια. Σπουδαιότερο ἀπὸ αὐτὰ εἶναι τὸ **Κοτοπάξι** (5.880 μ.) στὰ σύνορα τοῦ Ἰσημερινοῦ καί τῆς Κολομβίας.

Τὸ τεράστιο τεῖχος τῶν Ἄνδεων ἐπηρεάζει πολὺ τὸ κλίμα ὅλης τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Οἱ χῶρες, γιὰ τίς ὁποῖες μιλοῦμε, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Χιλή, βρίσκονται στή διακεκαυμένη ζώνη. Δὲν ἔχουν ὅμως τὸ γνωστὸ καί ὑγρὸ κλίμα τῆς γειτονικῆς Ἀμαζονίας ἢ τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Αἰτία εἶναι ἡ θέση καί τὸ ὕψος τῆς ὄροσειρᾶς.

Στὰ χαμηλὰ μέρη τὸ κλίμα εἶναι τροπικὸ, μὲ πυκνὰ δάση καί σαβάνες. Πολλοὶ λίγοι ἰθαγενεῖς κατοικοῦν ἐκεῖ. Ψηλότερα τὸ κλίμα εἶναι εὐκρατο καί καλλιεργοῦνται ζαχαροκάλαμα, καφέες, κακάο, ρύζι, βαμβάκι, ὄσπρια, πατάτες, δημητριακά, καπνὸς κ.ἄ. φυτὰ.

Σε πολλά μέρη εύδοκιμούν έσπεριδοειδή, έλιές και άμπέλια. Σε πολλές όμαλές πλαγιές τών Άνδεων παρατηρεί κανένας, σε διαδοχικές ζώνες, μεγάλη ποικιλία στη βλάστηση, που άρχίζει από τά χαμηλά με φυτά του Ίσημερινοϋ και καταλήγει στις βουνοκορφές με πολικά φυτά.

Ή κτηνοτροφία είναι άρκετά άναπτυγμένη. Στις πλαγιές τών Άνδεων ζοϋν τά παράξενα προβατοειδή **λάμα** και **άλπάκας**, που χρησιμεϋουν και για μεταφορές.

Τά δάση είναι άφθονα και δίνουν πολύτιμη ξυλεία και καουτσούκ. Άπό τó φυτό κιγγόνη, που εύδοκιμεί έκει, παράγεται ή κινίνη.

Άνάμεσα στη Χιλή και στο Περού σχηματίζεται ή **έρημος Ά-τακάμα**, με πολλά όρυχεία νίτρου. Είναι τó γνωστó στους γεωργούς **νίτρο τής Χιλής**, θαυμάσιο λίπασμα για τά χωράφια.

Γενικά, όλόκληρη ή περιοχή τών Άνδεων έχει πολλά όρυκτά. Άπό τή Χιλή, έκτός από τó νίτρο, βγαίνουν χαλκός και σιδηρομεταλλεύματα, από τή Βολιβία κασίτερος, από τó Περού άσήμι, από τήν Κολομβία χρυσάφι και διαμάντια και από τή Βενεζουέλα πολύ πετρέλαιο. Μ' όλα αυτά, ή περιοχή τών Άνδεων είναι γεωργική και κτηνοτροφική, χωρίς άναπτυγμένη βιομηχανία.

Σ' αυτή κατοικοϋν κυρίως Ίνδιάνοι ή μιγάδες. Μιλοϋν ισπανικά και είναι χριστιανοί καθολικοί.

Στήν περιοχή τών Άνδεων ύπάρχουν σήμερα τά έξής κράτη :

- α. Ή **Βενεζουέλα** με πρωτεύουσα τó **Καρακός** (2.175.000 κ.).
- β. Ή **Κολομβία** με πρωτεύουσα τή **Μπογκότα** (2.295.000 κ.).
- γ. Ο **Ίσημερινός** με πρωτεύουσα τó **Κίτο** (475.000 κ.).
- δ. Τó **Περού** με πρωτεύουσα τή **Λίμα** (2.540.000 κ.).
- ε. Ή **Βολιβία** με πρωτεύουσα τó **Λά Παζ** (525.000 κ.).
- στ. Ή **Χιλή** με πρωτεύουσα τó **Σαντιάγο** (2.660.000 κ.).

Έννοιες- όνόματα : Νά μάθετε τά παραπάνω όνόματα.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Τó κλίμα ενός τόπου εξαρτάται από πολ- λούς παράγοντες.

2. Άπό τις περιοχές, όπου ύπάρχουν ήφαιστεια, βγαίνουν συνήθως πολ- λά όρυκτά.

3. Τά ήφαιστειογενή έδάφη είναι συνήθως γόνιμα.

Έργασίες : Στο χάρτη, που έχετε ίχνογραφήσει, νά χρωματίσετε τά κράτη τών Άνδεων.

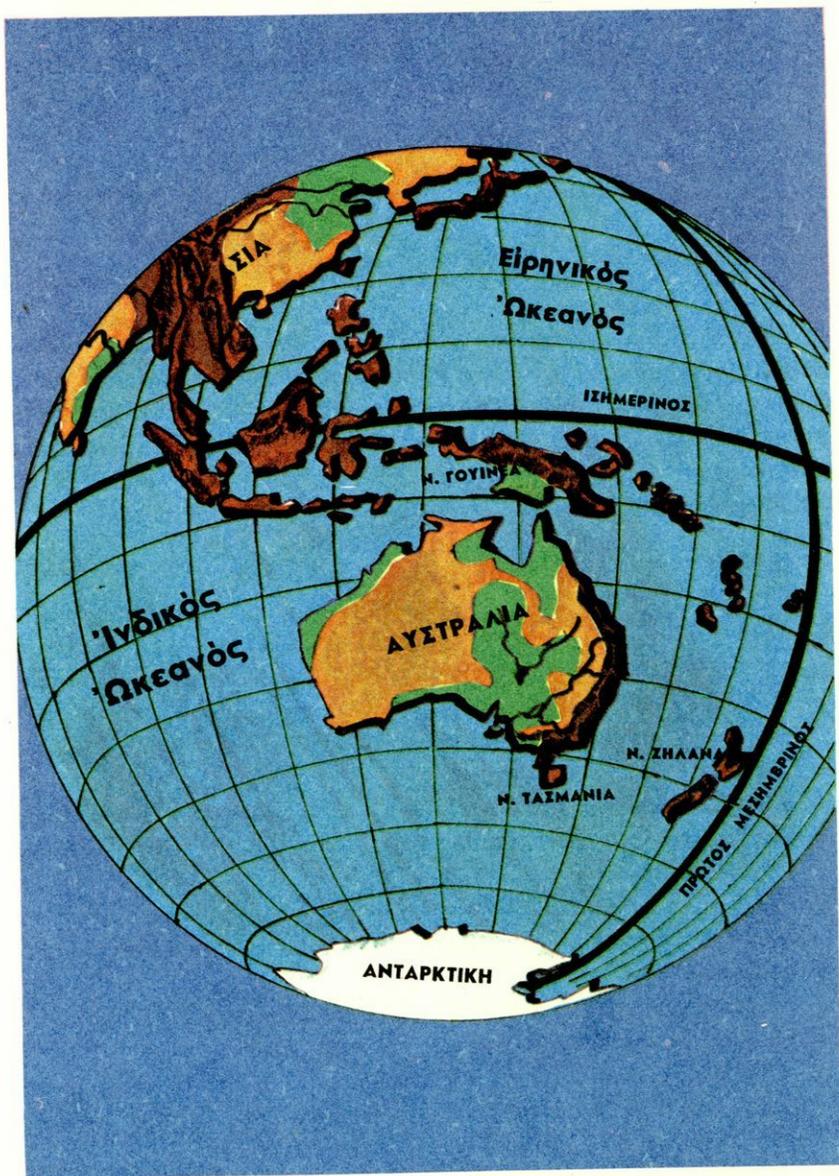
(Στοιχεία Ο.Η.Ε., Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	*Εκταση	Πληθυσμός
ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ			
1. Η.Π.Α.	Ουάσιγκτον	9.363.000	207.000.000
2. Καναδάς	Όττάβα	9.976.000	21.600.000
3. Γροιλανδία	(Δαν. έπαρχία)	2.175.000	50.000
4. Βερμούδες	(Βρετ. άποικία)	53	50.000
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ			
1. Μεξικό	Μεξικό	1.972.500	50.830.000
2. Γουατεμάλα	Γουατεμάλα	109.000	5.350.000
3. Όνδούρα	Τεγκουσιγκάλπα	112.000	2.580.000
4. Βρετ. Όνδούρα	—	22.000	170.000
5. Σαλβαντόρ	Σάν-Σαλβαντόρ	21.400	3.650.000
6. Νικαράγουα	Μανάγκουα	130.000	1.980.000
7. Κόστα-Ρίκα	Σάν-Χοσέ	50.700	1.800.000
8. Παναμάς	Παναμάς	75.600	1.480.000
	Ζώνη διώρυγας (Η.Π.Α.)	1.400	40.000
9. Κούβα	Άβάνα	114.500	8.660.000
10. Άιτή	Πόρτ-ο-πρένς	27.700	4.970.000
11. Δομινικανή Δημοκρατία	Άγ. Δομίνικος	48.700	4.180.000
12. Πόρτο-Ρίκο	Σάν-Ζουάν	8.900	2.760.000
13. Μαρτινίκα	(Γαλλ. άποικία)	1.100	340.000
14. Μπαχάμες	(Βρετ. άποικία)	14.000	190.000
15. Άιαμαϊκή	(Βρετ. άποικία)	11.000	1.900.000
16. Άλλα νησιά	—	—	1.000.000

ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

1.	Κολομβία	Μπογκότα	1.139.000	21.770.000
2.	Βενεζουέλα	Καράκας	912.000	10.700.000
3.	Ίσημερινός	Κίτο	284.000	6.300.000
4.	Περου	Λίμα	1.285.000	14.000.000
5.	Βραζιλία	Μπραζιλία	8.512.000	95.400.000
6.	Βολιβία	Λά-Πάζ	1.098.000	5.060.000
7.	Παραγουάη	Άσσουνθιόν	407.000	2.470.000
8.	Ούρουγουάη	Μοντεβίντεο	177.500	2.920.000
9.	Άργεντινή	Μπουένος Άιρες	2.277.000	23.550.000
10.	Χιλή	Σαντιάγκο	757.000	9.000.000
11.	Γουιάνα (Βρετ.)	Τζωρτζτάουν	215.000	740.000
12.	»	(Όλλανδική)	163.000	410.000
13.	»	(Γαλλική)	91.000	50.000

Όρη	Ύψος	Ποταμοί	Λίμνες
Βραχώδη	6.187	Μισισσιππής	Άμαζόνιος
Μάκ Κίνλεϋ	6.187	Ρίο Γκράντε	Άνωτέρα
Άππαλάγια	2.044	Κολοράντο	Μίτσιγκαν
Άνδεις	6.958	Κολούμπια	Άγ. Φραγκίσκος
Άκονκάγκουα	6.958	Μάκενζυ	Παραγουάης
Βραζιλιανά	2.884	Άγ. Λαυρέντιος	Γιοϋρον
		Λά Πλάτα	Ήρι
			Όντάριο
			Σκλάβων

Ἡ Ὑκεανία στὴν ὑδρόγειο σφαίρα

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΩΚΕΑΝΙΑ

58

Ἡ Αὐστραλία

Μὲ τὸ ὄνομα **ἽΩκεανία** ἐννοοῦμε τὰ νησιὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἡ **Αὐστραλία**, ἡ **Νέα Γουινέα**, ἡ **Τασμανία** καὶ ἡ **Νέα Ζηλανδία**. Χιλιάδες ἄλλα νησιάκια εἶναι σπαρμένα στὰ κύματα τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ σχηματίζουν πολλὰ συμπλέγματα μὲ διάφορες ὀνομασίες. Ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωστὰ μὲ τὰ ὀνόματα **Μελανησία**, **Πολυνησία** καὶ **Μικρονησία**.

*Ἐκταση: 7.678.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 12.700.000

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴν Αὐστραλία, τὴν Τασμανία, τὴ Ν. Ζηλανδία, τὴ Ν. Γουινέα καὶ τὰ μεγάλα νησιωτικὰ συμπλέγματα τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὀκεανοῦ. Συγκρίνετε τὴν ἔκταση τῆς Αὐστραλίας μὲ ἄλλες ἠπείρους.
2. Ποῖος παράλληλος κύκλος περνάει ἀπὸ τὴ μέση τῆς Αὐστραλίας;
3. Δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τὴν Αὐστραλία καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐχουν διαφορὰ ἐποχῶν καὶ ὥρας; Γιατί;
4. Νὰ δεῖξετε τοὺς ὠκεανούς, ποὺ εἶναι γύρω στὴν Αὐστραλία, καὶ νὰ δικαιολογήσετε τὴν ἀπομόνωσή της ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο. Πότε καὶ ἀπὸ ποιὸν ἀνακαλύφθηκε;
5. Παρατηρήστε στὸ γεωφυσικὸ χάρτη τὸ ἔδαφος τῆς Αὐστραλίας, τὰ ὄρη, τὰ ὄροπέδια, τὶς ἀκτές, τὰ γύρω νησιά.
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Αὐστραλίας; Δεῖξτε τὰ ποτάμια καὶ τὶς λίμνες της, τὶς στέπες καὶ τὶς ἐρήμους της. Μὲ ποιά περιοχὴ τῆς Ἀφρικῆς μοιάζει στὸ κλίμα ἡ Αὐστραλία; Γιατί;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ φυτό καὶ ζωικὸ κόσμο της; Ποιά ζῶα τῆς Αὐστραλίας δὲ ζοῦν σὲ ἄλλες ἠπείρους; Γιατί;

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Αυστραλίας

8. Τί γνωρίζετε για τούς παλιούς και τί για τούς σημερινούς κατοίκους τής Αυστραλίας; Ποιές είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της; Γιατί; Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της;
9. Τί γνωρίζετε για τή σημερινή πρόοδο τής Αυστραλίας;
10. Τί γνωρίζετε για τις σχέσεις τής χώρας μας μ' αυτή;

Ἡ **Αυστραλία** βρίσκεται πολύ μακριά ἀπό τήν Ἑλλάδα. Ὅταν στήν Πατρίδα μας ἔχουμε καλοκαίρι, ἐκεῖ ἔχουν χειμώνα, καί τήν ὥρα πού τὰ Αυστραλόπουλα ξεκινοῦν γιά τὸ σχολεῖο, στή χώρα μας εἶναι μεσάνυχτα! Καί μ' ὅλα αὐτά, ἡ Αυστραλία εἶναι χώρα πολὺ γνωστή στήν Ἑλλάδα. Πολλοὶ Ἕλληνες μετανάστες ζοῦν σήμερα

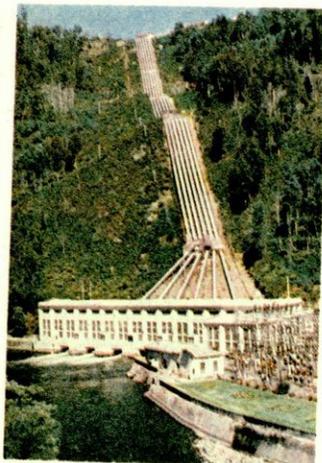

*Αποψη του Σίδνεϋ

Τεχνητή βροχή

*Υδροηλεκτρικό έργοστάσιο στην Τασμανία

σ' αυτή. "Όταν ή Πατρίδα μας πολεμούσε με τους Γερμανούς, πολλοί Αύστραλοι και Νεοζηλανδοί στρατιώτες ήρθαν να μᾶς βοηθήσουν. Άρκετοι ἀπ' αυτούς σκοτώθηκαν στη μάχη τῆς Κρήτης (Μάιος 1941).

Ἡ Αύστραλία είναι ένα πολύ μεγάλο νησί. Τὸ δυτικό τμήμα της είναι ὄροπέδιο με χαμηλά βουνά. Σ' αὐτὸ βρέχει σπάνια κι ὀλόκληρη ἡ μεγάλη αὐτὴ περιοχή εἶναι στέπες κι ἔρημοι. Ἐκεῖ βρίσκονται ἡ **Μεγάλη ἔρημος τῶν ἄμμων** καὶ ἡ **ἔρημος Βικτωρία**.

Στις ἀνατολικές ἀκτὲς ὑψώνονται οἱ **Αύστραλιανὲς Ἄλπεις** (2.230 μ.).

Ἐνῶμεσα στις δύο αὐτὲς περιοχὲς σχηματίζεται τὸ κεντρικὸ βαθύπεδο τῆς Αύστραλίας. Ἐνα τμήμα του βρίσκεται χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας! Ἐκεῖ σχηματίζεται ἡ ἄλμυρὴ λίμνη **Ἑυρ**.

Οἱ περισσότερες ἀκτὲς τῆς Αύστραλίας εἶναι ἀπόκρημες καὶ ἀλίμενες. Στὸ νότο ἀνοίγεται ὁ μεγάλος **Αύστραλιανὸς κόλπος**. Στὸ βορρᾶ σχηματίζονται: ὁ **κόλπος τῆς Καρπενταρίας** καὶ ἡ **χερσόνησος τῆς Ἔορκης**. Στις ἀνατολικές ἀκτὲς σχηματίστηκαν ἑκατομμύρια κοραλλιογενῆ νησάκια, τὸ τεράστιο **φράγμα τῶν κοραλλίων**. Στὴ ΝΔ. γωνία τῆς Αύστραλίας ὑπάρχει τὸ νησί **Τασμανία**.

Ἀπὸ τὴ μέση τῆς Αὐστραλίας περνᾷ ὁ τροπικὸς τοῦ Αἰγῶκε-
ρω. Οἱ βορινὲς ἄκτεις τῆς βρίσκονται στὴ διακεκαυμένη ζώνη κι ἔ-
χουν κλίμα τροπικὸ. Ἐκεῖ ὑπάρχουν μεγάλα δάση. Στὶς ἀνατολικὲς
ἄκτεις τὸ κλίμα εἶναι εὐκρατο κι εὐδοκιμοῦν. εὐκάλυπτοι κι ἄλλα
χαρακτηριστικὰ δέντρα τῆς Αὐστραλίας. Στὸ κεντρικὸ βαθύπεδο,
μὲ τὶς σαβάνες καὶ τὶς στέπες, ἐκτρέφονται ἑκατομμῦρια πρόβατα,
ποὺ δίνουν ἀφθονα κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Στὴ νοτιοδυτικὴ Αὐστραλία τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακὸ. Εἶναι
ἡ πιὸ πυκνοκατοικημένη περιοχὴ κι ἐκεῖ βρίσκονται οἱ μεγάλες
πόλεις **Σίδνεϋ** (2.717.000 κ.), **Μελβούρνη** (2.390.000 κ.), **Ἄ-
δελαιίδα** (809.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα **Καμπέρα** (156.000 κ.) καὶ
βορειότερα τὸ **Μπρισμπέιν** (817.000 κ.). Μεσογειακὸ κλίμα ἔχει
καὶ ἡ νοτιοδυτικὴ Αὐστραλία, ὅπου βρίσκεται ἡ πόλη **Πέρθ**
(640.000 κ.).

Μόνον ἀξιόλογο ποτάμι τῆς Αὐστραλίας εἶναι ὁ **Μόρρεϊ**, στὴ
νοτιοανατολικὴ Αὐστραλία. Στὶς ἄλλες περιοχὲς τὶς περιόδους τῶν
βροχῶν σχηματίζονται ὀρηκτικοὶ χεῖμαρροι, ποὺ τὰ νερά τους
ἀπορροφῶνται ἀπὸ τὴν ἄμμο τῶν στεπῶν καὶ τῶν ἐρήμων. Πολὺ
συχνὲς εἶναι οἱ περίοδοι τῆς ἀνομβρίας καὶ τότε οἱ καλλιέργειες κα-
ταστρέφονται, τὰ χόρτα ξεραίνονται καὶ τὰ ζῶα πεθαίνουν ἀπὸ τὴν
πέινα καὶ τὴ δίψα. Περίεργα ζῶα τῆς Αὐστραλίας εἶναι τὰ καγκουρώ,
ὁ ὀρνιθόρρυγχος, ὁ ἐμού, τὰ ἄφωνα ἀγριόσκυλα ντίγκο.

Ἐκατομμῦρια χρόνια ἔμεινε ἡ Αὐστραλία ξεκομμένη ἀπὸ τὶς
γειτονικὲς ἠπείρους. Τὴν ἀπομόνωσή της διέκοψε στὰ 1606 ὁ Ἴσπα-
νὸς θαλασσοπόρος **Τορρές**. Ἀργότερα ἄλλοι ἐξερευνητές, καὶ κυ-
ρίως ὁ Ὁλλανδὸς **Τάσμαν** καὶ ὁ Ἄγγλος **Κούκ**, ἀνακάλυψαν ἄλλα
νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἐξερεύνησαν τὴν Αὐστραλία κι ἔτσι ἄρχισε ὁ
ἀποικισμὸς.

Οἱ ἀποικοὶ ἱδρυσαν πόλεις, κατασκεύασαν μεγάλα τεχνικὰ ἔρ-
γα, ἀνάπτυξαν τὴν κτηνοτροφία, τὴ γεωργία, τὴ βιομηχανία, τὸ
ἐμπόριο, ἀξιοποίησαν τὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο καὶ σήμερα ἡ Αὐστραλία
εἶναι μιὰ προοδευμένη καὶ πλούσια χώρα. Σ' αὐτὴ ζοῦν 12.700.000
ἄνθρωποι. Εἶναι χριστιανοὶ καὶ μιλοῦν ἀγγλικά.

Οἱ ἰθαγενεῖς Αὐστραλοὶ σχεδὸν ἐξαφανίστηκαν. Πολλοὶ λίγοι
ζοῦν στὰ δάση σὲ πρωτόγονη κατάσταση, πολεμοῦν μὲ τόξα καὶ
τρέφονται ἀπὸ τὸ κυνήγι.

Ἡ **Τασμανία** εἶναι ἓνα μεγάλο ὄρεινὸ νησί, ὅπου ζοῦν 350.000 περίπου ἄνθρωποι.

Στὸ κράτος τῆς Αὐστραλίας ἀνήκουν ἐπίσης ἡ **Ἀνατολική Γουινέα** καὶ τὰ **νησιὰ Βίσμαρκ**. Εἶναι περιοχὲς μὲ ἀνθυγιεινὸ κλίμα, ζοῦγκλες κι ἐλάχιστους κατοίκους, ποὺ ἀνήκουν στὶς πρωτόγονες φυλὲς τῶν **Πυγμαίων**, τῶν **Παπούας** καὶ τῶν **Μελανησίων**.

Ὄνόματα : Ὁκεανία, Αὐστραλία, Τασμανία, Νέα Ζηλανδία, Μελανησία, Πολυνησία, Μικρονησία, Φράγμα κοραλλίων, Καμπέρα, Σίδνεϋ, Μελβούρνη, Ἀδελαΐδα.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ ἀπομονωμένες ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο περιοχὲς δύσκολα ἐξελίσσονται.

2. Οἱ προοδευτικοὶ καὶ δραστήριοι ἄνθρωποι ἀλλάζουν μὲ τὰ ἔργα τους τὴν ὄψη τῆς χώρας, στὴν ὁποία κατοικοῦν.

3. Οἱ περιοχὲς, ποὺ ἔχουν εὐκράτο κλίμα καὶ φυσικὸ πλοῦτο, εἶναι συνήθως πυκνοκατοικημένες.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Αὐστραλίας.

Τὰ νησιὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ

α. Ἡ Νέα Ζηλανδία

Ἐρωτήσεις — δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε τὴ Νέα Ζηλανδία στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα. Ἀπὸ πόσα νησιὰ ἀποτελεῖται;
2. Παρατηρήστε τὸ ἔδαφος καὶ τὶς ἀκτές της.
3. Δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τὴ Ν. Ζηλανδία καὶ τὴν Ἑλλάδα. Βοῆθε τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τους καὶ κάμετε διάφορες συγκρίσεις. Τί κλίμα νομίζετε ὅτι ἔχει ἡ Ν. Ζηλανδία; Γιατί;

Χάρτης Ώκεανίας

4. Τί γνωρίζετε για τὰ λιβάδια και τὴν κτηνοτροφία τῆς Ν. Ζηλανδίας;
5. Τί γνωρίζετε για τὶς σχέσεις τῶν μακρινῶν αὐτῶν νησιῶν μετὰ τὴν Ἑλλάδα;

Στὰ νοτιοανατολικά τῆς Αὐστραλίας βρίσκονται δυὸ ἀρκετὰ μεγάλα νησιά με συνολικὴ ἔκταση 268.000 τ.χ.. Εἶναι ἡ **Νέα Ζηλανδία**. Τὴν ἀνακάλυψε ὁ Τάσμαν τὸ 1642.

Τὸ **Βόρειο νησί** εἶναι μικρότερο. Ἔχει πολλὰ ἐνεργὰ καὶ σβησμένα ἠφαιστεια καὶ πολλοὶ τὸ λένε **«νησί ποὺ καπνίζει»**. Σχεδὸν ὀλόκληρο σκεπάζεται ἀπὸ πυκνὰ καὶ ὠραία δάση κι ἔχει πολλὲς θερμὲς πηγὲς καὶ γραφικὲς λίμνες.

Τὸ **Νότιο νησί** εἶναι ὀρεινὸ. Ἔχει ψηλὰ βουνὰ καὶ γραφικὲς κατάφυτες κοιλάδες.

Ἡ Νέα Ζηλανδία ἔχει τὸ ἴδιο περίπου γεωγραφικὸ πλάτος μετὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ νότιο. Δὲν ἔχει ὅμως τὸ ἴδιο κλίμα. Οἱ ἄνεμοι, ποὺ φυσοῦν ἀπὸ τὸν ὠκεανό, ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς, ποὺ εἶναι ὠκεάνιο.

Καὶ τὰ δυὸ νησιά τῆς Ν. Ζηλανδίας εἶναι καταπράσινα. Ἔχουν

ώραία δάση καί χλοερὰ λιβάδια. Ἐκεῖ βρίσκουν ἄφθονη τροφή ἐκατομμύρια πρόβατα καί πολλές ἀγελάδες. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἡ σπουδαιότερη πηγή πλούτου γιὰ τοὺς Νεοζηλανδοὺς. Μεγάλες ποσότητες κτηνοτροφικῶν προϊόντων ἐξάγονται σὲ ἄλλες χῶρες. Ἡ γεωργία ἔρχεται σὲ δεύτερη μοῖρα καί ὁ δασικὸς πλοῦτος μένει σχεδὸν ἀνεκμετάλλευτος.

Στὴ Ν. Ζηλανδία εὐδοκιμοῦν ἀρκετὰ σπάνια φυτὰ, ποὺ δὲν ὑπάρχουν σὲ ἄλλα μέρη τῆς Γῆς.

Σ' αὐτὴ ζοῦν σήμερα 2.850.000 ἄνθρωποι. Εἶναι χριστιανοὶ καὶ μιλοῦν τὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα. Ὅλοι σχεδὸν εἶναι ἀπόγονοι Εὐρωπαίων ἀποίκων. Ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς, ποὺ ὀνομάζονται **Μαορί** καὶ εἶναι περήφανοι καὶ γενναῖοι ἄνθρωποι, ἐλάχιστοι ἀπόμειναν.

Πρωτεύουσα τῆς Ν. Ζηλανδίας εἶναι ἡ **Ὀυέλιγκτον** (137.000 κ.).

β. Τὰ ἄλλα νησιὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ

Ἑρωτήσεις — δραστηριότητες:

1. Δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.
2. Παρατηρήστε τὰ νησιὰ, ποὺ βρίσκονται σ' αὐτόν. Πῶς σχηματίστηκαν;
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα, τὴ φύση καὶ τοὺς κατοίκους τους;
4. Δεῖξτε τὰ νησιὰ Χαβάι. Τί γνωρίζετε γι' αὐτὰ;

*Ὅρη τῆς Ν. Ζηλανδίας

*Ἀτόλ στὸν Εἰρηνικὸ

Ὁ Μαγγελάνος ἦταν ὁ πρῶτος Εὐρωπαϊὸς θαλασσοπόρος, πού διέσχισε τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Πολλὲς μέρες ὁ τολμηρὸς αὐτὸς ἀντρας καὶ οἱ σύντροφοί του πάλευαν μὲ τὰ κύματα καὶ πολὺ συχνὰ τὸ δρόμο τους διέκοπταν μικρὰ γραφικὰ νησιά, ἄλλα καταπράσινα, μὲ ἐξωτικά ἀνθη, κι ἄλλα ἐντελῶς ἄγονα. Ἀργότερα ἄλλοι θαλασσοπόροι ἀνακάλυψαν χιλιάδες νησάκια, πού προβάλλουν δειλὰ μὲς ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ μεγάλου ὠκεανοῦ, σὰ νὰ φοβοῦνται μὴ καταποντιστοῦν. Ὅλα σχεδὸν σχηματίστηκαν ἀπὸ κοράλλια ἢ ἀπὸ ἐκρήξεις ἠφαιστείων.

Στὰ βορειοδυτικὰ τῆς Αὐστραλίας βρίσκονται τὰ νησιά τῆς **Μελανησίας**, τῆς **Μικρονησίας** καὶ τῆς **Πολυνησίας**.

Στὴ Μελανησία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ **Ν. Γουινέα** καὶ τὰ νησιά **Βίσαρμαρ**, ἀνήκουν τὰ νησιά τοῦ **Σολομώντα**, οἱ **Ἐβρίδες** καὶ ἡ **Νέα Καληδονία**. Εἶναι ὑπολείμματα μιᾶς παλιᾶς ἠπείρου, πού καταποντίστηκε, ὅπως λένε οἱ γεωλόγοι.

Στὴ Μικρονησία ὑπάρχουν περισσότερα ἀπὸ χίλια μικρὰ νησιά, πού ἀνήκουν στὶς Η.Π.Α.. Ὅλα μαζὶ ἔχουν μόλις 3.000 τ.χ. ἔκταση.

Ὅλα τὰ ὑπόλοιπα νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ, μὲ συνολικὴ ἔκταση 26.000 τ.χ., ἀποτελοῦν τὴν Πολυνησία. Ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ ἀνήκουν στὴν Αὐστραλία καὶ τὴ Ν. Ζηλανδία κι ἄλλα στὴ Γαλλία, τὴ Μ. Βρετανία καὶ τὶς Η.Π.Α..

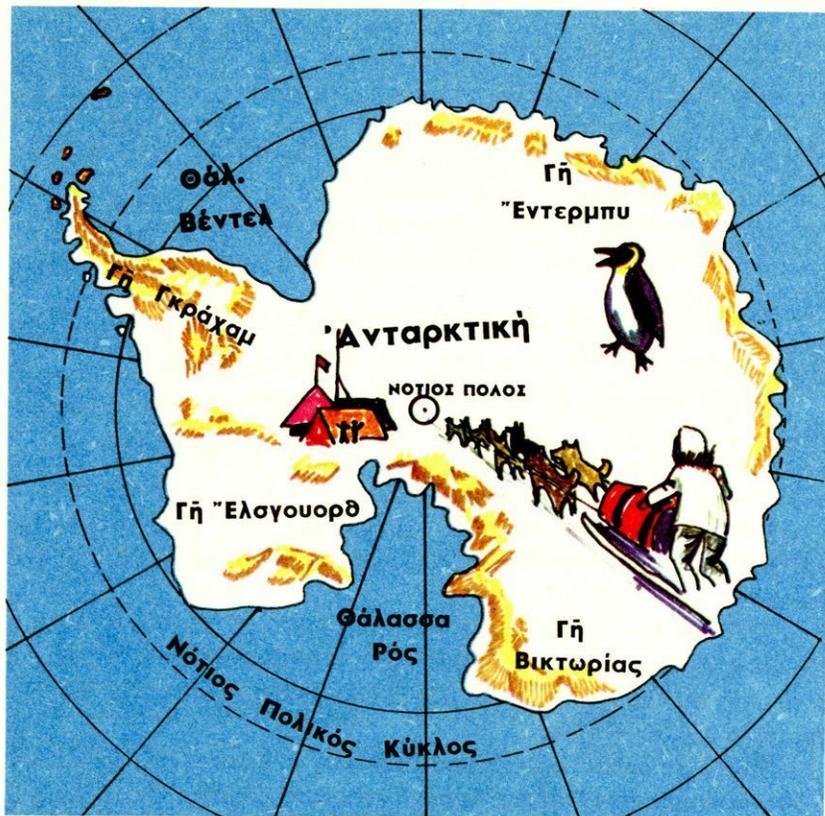
Ἐκεῖ βρίσκονται καὶ τὰ **νησιά Χαβάι** ἢ **Σάντουιτς**, πού εἶναι ἡ 50τὴ πολιτεία τῶν Η.Π.Α.. Ἐχουν εὐχάριστο ὠκεάνιο κλίμα, πυκνὰ δάση, γραφικὲς ἀμμουδιές, ὠραία τοπία καὶ παραθερίζουν ἐκεῖ πολλοὶ Ἀμερικανοί. Οἱ κάτοικοί τους (600.000 περίπου ἄνθρωποι) ἀνήκουν σὲ διάφορες φυλές. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Χονολουλού** (360.000 κ.) μιὰ ὠραία πόλη μὲ σύγχρονα κτίρια καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Νέα Ζηλανδία, Οὐέλιγκτον, Νησιά Χαβάι, Χονολουλού, Κοραλλιογενῆ νησιά, ἠφαιστειογενῆ νησιά.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Οἱ ὠκεανοὶ καὶ οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι ἐπιρραζοῦν τὸ κλίμα τῶν γειτονικῶν τους περιοχῶν.

2. Οἱ νησιῶτες εἶναι συνήθως τολμηροὶ ναυτικοί.

Ἔργασίες: Νὰ γράψετε ἔκθεση μὲ θέμα: «Ἐνα φανταστικὸ ταξίδι στὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ».

Χάρτης 'Ανταρκτικής

60

ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

'Η χώρα τῶν πάγων

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Παρατηρήστε στην ὑδρόγειο σφαίρα τοὺς πόλους τῆς Γῆς. Γύρω ἀπὸ τὸ Βόρειο πόλο ὑπάρχει ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανός. Τί ὑπάρχει στὸ Νότιο πόλο;

2. Δείξτε στην υδρογείου σφαίρα την 'Ανταρκτική και τὸ Νότιο πολικὸ κύκλο. Δείξτε τὴ Γῆ τοῦ Πυρός, τὴ Νότια 'Αφρική, τὴν Αὐστραλία.
3. Γιατί ἡ ἕκτη ἡπειρος ὀνομάστηκε 'Ανταρκτική;
4. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή; Πότε καὶ πῶς ἀνακαλύφτηκε;
5. Ὑπάρχει ζωὴ στὴν 'Ανταρκτική;
6. Γιατί πολλὰ κράτη ἐνδιαφέρονται νὰ κατακτήσουν τὴν παγωμένη καὶ ἀκατοίκητη αὐτὴ ἡπειρο;

Τώρα ὡς γνωρίσωμε καὶ τὴν παγωμένη πατρίδα τῶν πιγκουίνων, τὴν **'Ανταρκτική**, ποὺ ἔλειπε ἐντελῶς ἀπὸ τὶς παλιότερες Γεωγραφίες.

Ὡς τὸν περασμένο αἰῶνα οἱ ἄνθρωποι πίστευαν πῶς τὰ νερὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ ἔσμιγαν στὸ Νότιο πόλο τῆς Γῆς καὶ σχημάτιζαν γύρω ἀπὸ αὐτὸν τὸ Νότιο παγωμένο ὠκεανό. Στὰ 1832 μάλιστα ὁ Ἄγγλος **Μπίσκοκ** ἐπιχείρησε νὰ φτάσῃ μὲ τὸ καράβι του ὡς τὸ Νότιο πόλο. Ἔτσι, ὁ τολμηρὸς αὐτὸς ἄντρας βρέθηκε ἀπροσδόκητα στὶς ἀκτὲς μιᾶς νέας ἡπείρου, ποὺ ὀνομάστηκε **'Ανταρκτική**, γιατί βρίσκεται στὸ ἀντίθετο σημεῖο τῆς Ἄρκτου, δηλ. τοῦ Βορρᾶ.

Ἀργότερα πολλοὶ ἄλλοι θέλησαν νὰ ἐπαναλάβουν τὸ ἐπικίνδυνο ταξίδι τοῦ Μπίσκοκ καὶ τὸ 1911 μιὰ ὁμάδα ἀπὸ Νορβηγούς, μὲ ἀρχηγὸ τὸν **'Αμοῦδσεν**, ἔφτασε πρώτη στὸ Νότιο πόλο. Ἄλλες ἀποστολὲς ἐξερεύνησαν μὲ ἀεροπλάνα καὶ χαρτογράφησαν τὴν περὶεργη αὐτὴ ἡπειρο, ποὺ ἡ ἔκτασή της ὑπολογίζεται σὲ 14.000.000 τ.χ. περίπου!

Στὴν Ἀνταρκτικὴ ἡ ἀνισότητα μέρας καὶ νύχτας εἶναι μεγάλη. Τὸ κρῦο εἶναι δριμύτατο. Ὅλα εἶναι σκεπασμένα μ' αἰῶνια χιόνια καὶ πάγους, ποὺ, ὅπως λένε οἱ ἐπιστήμονες, ἔχουν πάχος 2.500 μέτρα περίπου! Ἐκεῖ χιονίζει ὅλο τὸ χρόνο κι ὁ παγωμένος ἀνοτιάς φυσάει ἀσταμάτητα. Σπάνια τὸ καλοκαίρι φτάνει ὡς τὶς ἀκτὲς ὁ ζεστὸς βοριάς καὶ τότε ἐκεῖ λιώνουν τὰ χιόνια καὶ φυτρώνουν λειχῆνες καὶ βρύα. Εἶναι τὰ μόνια φυτὰ, ποὺ μπορεῖ νὰ βρῆ κανένας στὴν Ἀνταρκτικὴ.

Ζῶα καὶ ἄνθρωποι δὲν ὑπάρχουν σ' αὐτὴ. Μόνο λίγοι ἐξερευνητὲς φτάνουν κάπου - κάπου ὡς ἐκεῖ. Ἀπὸ αὐτοὺς γνωρίζομε ὅτι

ή 'Ανταρκτική είναι ένα μεγάλο όροπέδιο με μεγάλα βουνά και ήφαιστεια. Ένα ένεργό ήφαιστειο είναι τó **Έρεβος**, πού έχει ύψος 3.999 μ.

Στά δυτικά τής 'Ανταρκτικής σχηματίζεται μιá μεγάλη παγωμένη χερσόνησος. 'Η πλησιέστερη στο Νότιο πόλο θαλάσσια περιοχή είναι ή **Θάλασσα τού Ρός**.

Στή μεγάλη κατάλευκη αυτή χώρα έχουν έγκαταστήσει τó βασίλειό τους οί πιγκουίνοι. Έκατομμύρια άπό αυτούς ζοῦν στis άκτες τής 'Ανταρκτικής.

Στις γύρω θάλασσες υπάρχουν πολλές φάλαινες, θαλάσσιοι έλέφαντες και φώκες. Μαζί τους έπιπλέον στην ψυχρή θάλασσα τεράστια παγόβουνα, πού είναι επικίνδυνες παγίδες για τά πλοία.

Σήμερα πολλά κράτη ενδιαφέρονται να κατακτήσουν τήν 'Ανταρκτική για στρατηγικούς κυρίως λόγους.

Ένοιες - όνόματα : 'Ανταρκτική, Μπίσκοε, 'Αμοῦδσεν, Έρεβος, Θάλασσα Ρός, πιγκουίνοι.

Γενικές παρατηρήσεις:

1. Στο νότιο ήμισφαίριο τής Γής οί νότιοι άνεμοι είναι ψυχροί και οί βόρειοι θερμοί.
2. Τά παγόβουνα είναι πολύ επικίνδυνα για τά πλοία.
3. 'Ο άνθρωπος έχει πάντα τήν έπιθυμία να πλουτίσει τις γνώσεις του.
4. 'Όσο προχωροῦμε άπό τόν 'Ισημερινό πρós τούς πόλους, τόσο ή άνισότητα ήμέρας και νύχτας μεγαλώνει.

Έργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τó χάρτη τής 'Ανταρκτικής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	
1. 'Η Γῆ εἶναι οὐράνιο σῶμα Τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῆς Γῆς. Ὁ ἄξονας καὶ οἱ πόλοι τῆς	7
2. 'Η ἐπιφάνεια τῆς Γῆς Ξηρὰ καὶ θάλασσα. *Ἡπειροὶ καὶ ὠκεανοὶ	11
3. *Αναπαράσταση τῆς Γῆς Κλίμακα. Ὑδρόγειος σφαῖρα. Τοπογραφικὰ διαγράμματα. Χάρτες	13
4. Ὁ Ἰσημερινὸς καὶ οἱ παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς. Οἱ ζώνες τῆς Γῆς	17
5. Οἱ μεσημβρινοὶ κύκλοι τῆς Γῆς. Ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς	19
6. Γεωγραφικὸ πλάτος καὶ γεωγραφικὸ μῆκος	21
7. 'Η ἀτμόσφαιρα. 'Η θερμοκρασία τῆς ἀτμόσφαιρας. 'Η ὑγρασία τῆς	23
8. Οἱ ἄνεμοι	25
9. Τὰ θαλάσσια ρεύματα	28
10-11. Τὸ κλίμα. Κλίματα θερμά, εὐκρατα καὶ ψυχρὰ	30
Β'. ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	
Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ	
12. 'Η θέση τῆς Ἑλλάδας στὸν παγκόσμιον χῶρον	35
13. Γεωφυσικὴ ἐπισκόπηση τοῦ ἑλληνικοῦ χῶρου	37
14. Σύντομη οἰκονομικὴ ἐξέταση τῆς Ἑλλάδας	41
15. Πολιτικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἐξέταση τῆς Ἑλλάδας	45
16. 'Η θέση τῆς Ἑλλάδας στὴ Μεσόγειο	48
17. 'Η μεγαλόνησος Κύπρος	52
18. 'Η Ἑλλάδα καὶ ἡ Εὐρώπη	57
Γ'. Η ΑΣΙΑ	
19. Γενικὴ εἰκόνα τῆς Ἀσίας	61
20. Τὸ κλίμα καὶ ὁ φυσικὸς πλοῦτος τῆς Ἀσίας	64
21. Ἱστορικὴ ἐξέταση τῆς Ἀσίας	68

Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

22.	Γενική εικόνα τής Μέσης 'Ανατολής	72
23.	'Η Μέση 'Ανατολή, κοιτίδα αρχαίων λαών και πολιτισμών
Οί σημερινοί κάτοικοί της	75
24.	'Η Μικρά 'Ασία και ό 'Ελληνισμός
Οί άνατολικοί γείτονές μας. Οί Τούρκοι και ή Τουρκία	77
25.	Τά άλλα κράτη τής Μέσης 'Ανατολής	80

Η ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

26-27.	'Ο κόσμος τών 'Ινδιών	84

Η ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

28.	'Η 'Ινδοκίνα και ή Μαλαισία	91
29.	Τά νησιά τής Ν.Α. 'Ασίας. 'Η 'Ινδουησία και οί Φιλιππίνες	95

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

30.	'Ο Σινικός κόσμος	98
31-32.	'Η Κορέα και ή 'Ιαπωνία
"Ενας δραστήριος και δημιουργικός λαός	102

Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

33.	'Η Σιβηρία. 'Η υπόλοιπη Σοβιετική 'Ασία	107
34.	'Ανασκόπηση τής 'Ασίας	109

Δ'. Η ΑΦΡΙΚΗ

35.	Γενική εικόνα τής 'Αφρικής	112
36.	Τό κλίμα τής 'Αφρικής. Τά φυτά και τά ζώα της	114
37.	Οί κάτοικοι τής 'Αφρικής	118
38.	'Ιστορική εξέταση τής 'Αφρικής	121

Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

39-40.	α. Οί χώρες του Νείλου (ή Αίγυπτος και τό Σουδάν)	123
	β. Οί άλλες χώρες τής Βόρειας 'Αφρικής	127
41.	'Η Δυτική 'Αφρική	131
42.	'Η Κεντρική 'Αφρική	134
43.	'Η 'Ανατολική 'Αφρική	137
44.	'Η Νότια 'Αφρική	140
45.	Γενική άνασκόπηση τής 'Αφρικής	144

Ε'. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΗΜΙΣΦΑΙΡΙΟΥ

46.	'Ο Νέος κόσμος. Γενική εικόνα τής 'Αμερικής	148
47.	'Η Βόρεια 'Αγγλοσαξονική 'Αμερική	151

48.	Οί Ήνωμένες Πολιτείες τῆς Ἀμερικῆς	156
	Ἡ πλουσιότερη χώρα τῆς Γῆς	
49.	Ἡ ὀργάνωση τῶν Ήνωμένων Πολιτειῶν	160
	Οἱ Η.Π.Α. καὶ ὁ κόσμος	
50.	Ἡ Καναδὰς	164

Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

51.	Τὸ Μεξικὸ	168
52.	Ἡ ὑπόλοιπη Κεντρικὴ Ἀμερικὴ	171
53.	Ἡ Νότια Ἀμερικὴ	175
54.	Ἡ περιοχή τοῦ Ἀμαζονίου. Ἡ Βραζιλία καὶ ἡ Γουιάνα	178
55.	Οἱ χώρες τοῦ Λά Πλάτα	
	Ἡ Ἀργεντινὴ. Ἡ Οὐρουγουάη Ἡ Παραγουάη.	182
56.	Τὰ κράτη τῶν Ἄνδεων	
	Βενεζουέλα, Κολομβία, Ἰσημερινός, Περού, Βολιβία, Χιλὴ	184
57.	Γενικὴ ἀνασκόπηση τῆς Ἀμερικῆς	187

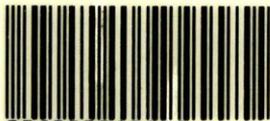
Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΩΚΕΑΝΙΑ

58.	Ἡ Αὐστραλία	190
59.	Τὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ	194

ΣΤ'. Η ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

60.	Ἡ χώρα τῶν πάγων	198
-----	------------------	-----

Έπιμελητής Έκδόσεως: ΧΑΡΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

024000019486

Έκδοσις Α', 1974 (ΧΙΙ) - Αντίτυπα 230.000 - Σύμβασις 2487/18-10-74

Έκτύπωσις - Βιβλιοδεσία : Ι. ΔΙΚΑΙΟΣ

